

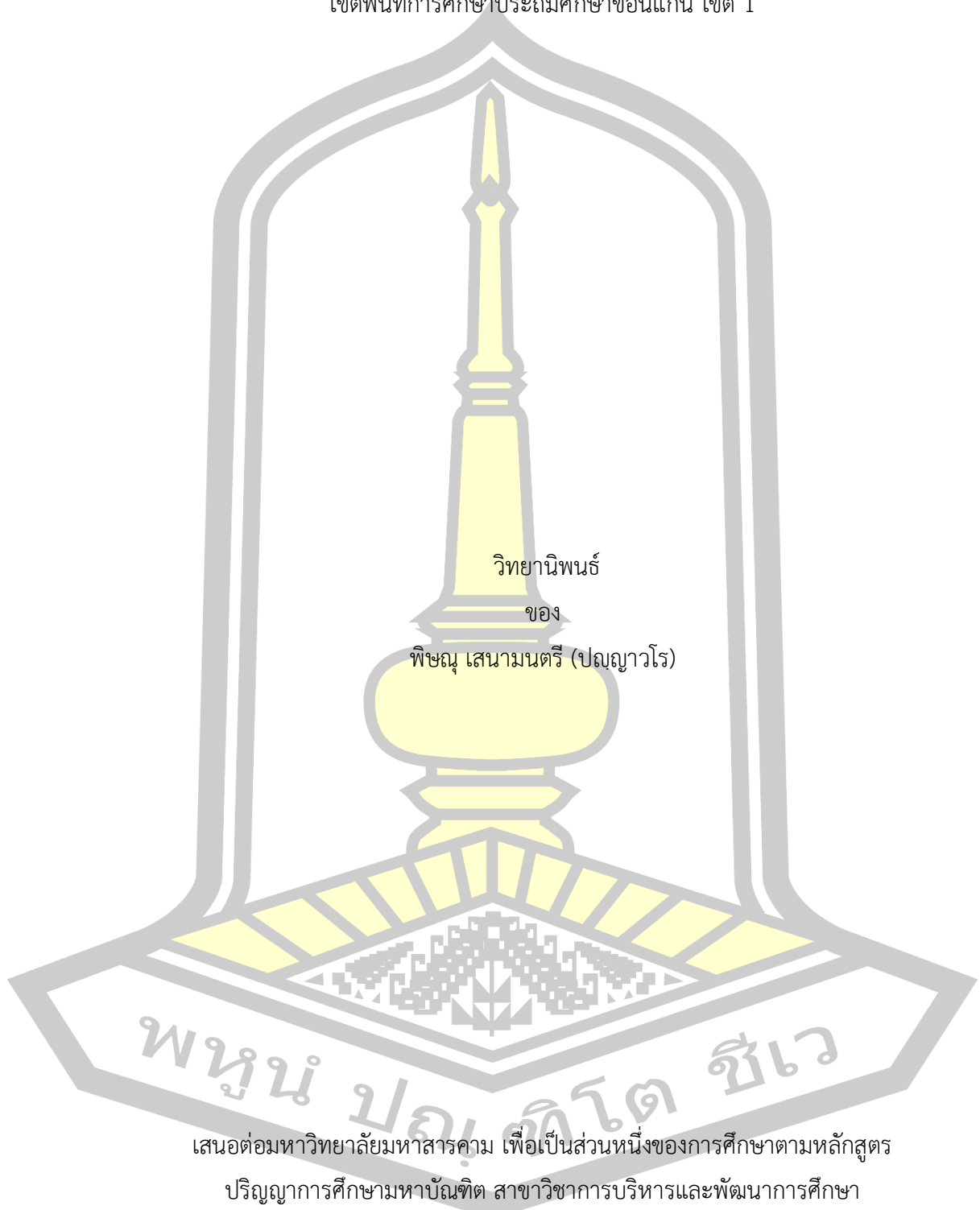
แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

วิทยานิพนธ์
ของ
พิชญ์ เสนามนตรี (ปญญาโร)

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา
กุมภาพันธ์ 2562

สงวนลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

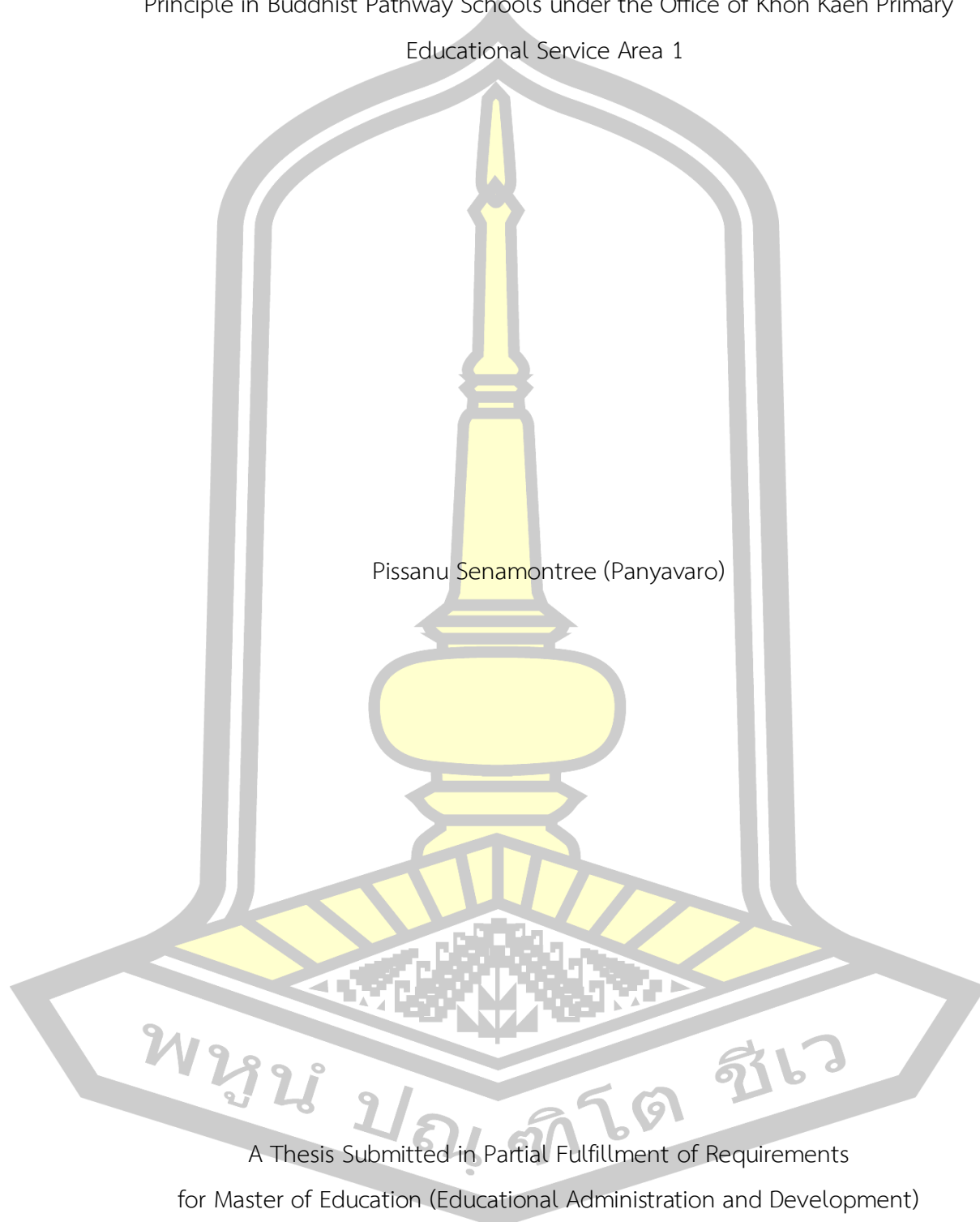

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริยญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา

กุมภาพันธ์ 2562

สงวนลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

The Guildlinds Learning and Teaching Integrated in Accordance with Traisikkha
Principle in Buddhist Pathway Schools under the Office of Khon Kaen Primary
Educational Service Area 1

Pissanu Senamontree (Panyavaro)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements
for Master of Education (Educational Administration and Development)

February 2019

Copyright of Mahasarakham University

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของพระครูสมุห์พิชญ์ เสนา
มนตรี (ปญฺญาวโร) แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา การศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(รศ. ดร. พชรวิทย์ จันทศิริสิริ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผศ. ดร. พีระศักดิ์ วรรณไตร)

.....กรรมการ

(ผศ. ดร. สุวัฒน์ จุลสุวรรณ)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

(ผศ. ดร. อำนาจ ชนวงษ์)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา ของมหาวิทยาลัย
มหาสารคาม

.....
(รศ. ดร. พชรวิทย์ จันทศิริสิริ)

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

.....
(ผศ. ดร. กริสน์ ชัยมูล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1		
ผู้วิจัย	พิษณุ เสนามนตรี (ปญญาวโร)		
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิระศักดิ์ วรรณิตร		
ปริญญา	การศึกษามหาบัณฑิต	สาขาวิชา	การบริหารและพัฒนการศึกษา
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ปีที่พิมพ์	2562

บทคัดย่อ

ในการวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 2) เพื่อศึกษาแนว ทางในการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 การวิจัยในครั้งนี้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำนวน 67 โรง จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 270 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางสำเร็จของ Krejcie and Morgan และเทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling Technique) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาตั้งแต่ 0.80-1.00 ค่าอำนาจจำแนก ได้ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.45-0.83 ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 1 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ตามลำดับได้แก่ 1) ด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ 2) ด้านการวัดผลและการประเมินผล และ 3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏผลดังนี้

1.1 ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ ยกเว้นข้อที่มีการใช้ประโยชน์จากการบันทึกหลังการสอน นำไปสู่การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง โดย 3

ลำดับแรก ได้แก่ 1) สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในรายวิชา ให้เข้าใจง่ายและชัดเจน 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ในขั้นนำเข้าสู่บทเรียนได้อย่างเหมาะสม และ 3) มีการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

1.2 ด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดย 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ตรวจสอบความพร้อมของสื่อก่อนนำไปใช้ 2) สามารถพัฒนาผู้เรียนในการใช้สื่อการสอนที่หลากหลายเช่น การอภิปราย การถามตอบ การบรรยายการเปิดโอกาสให้ถาม และอธิบายได้อย่างชัดเจน และ 3) ครูใช้สื่อการสอนสอดแทรกความรู้ด้านการพัฒนาจริยธรรม และส่งเสริมสมาธิของผู้เรียนได้

1.3 ด้านการวัดผลและการประเมินผล โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ ยกเว้นข้อที่มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดผลและประเมิน ผลก่อนนำไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีการการวัดผลและประเมินผลสอดคล้องกับวิธีการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขาอยู่ในระดับปานกลาง โดย 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดผลและประเมินผลก่อนนำไปใช้ 2) การวัดและประเมินผลเป็นไปตามตามสภาพจริงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และ 3) มีการนำผลการวัดและประเมินผลไปใช้ตามนโยบายของการจัดการศึกษา

2. แนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิสุทธิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า สามารถดำเนินการได้ 2 ลักษณะ คือ ในห้องเรียน กับนอกห้องเรียน ทั้งนี้เป็นไปตามเนื้อหาสาระในรายวิชาที่รับผิดชอบ และทักษะที่ต้องการที่จะให้เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ การวัดผล และการประเมินผล นอกห้องเรียน และในห้องเรียน ได้แก่

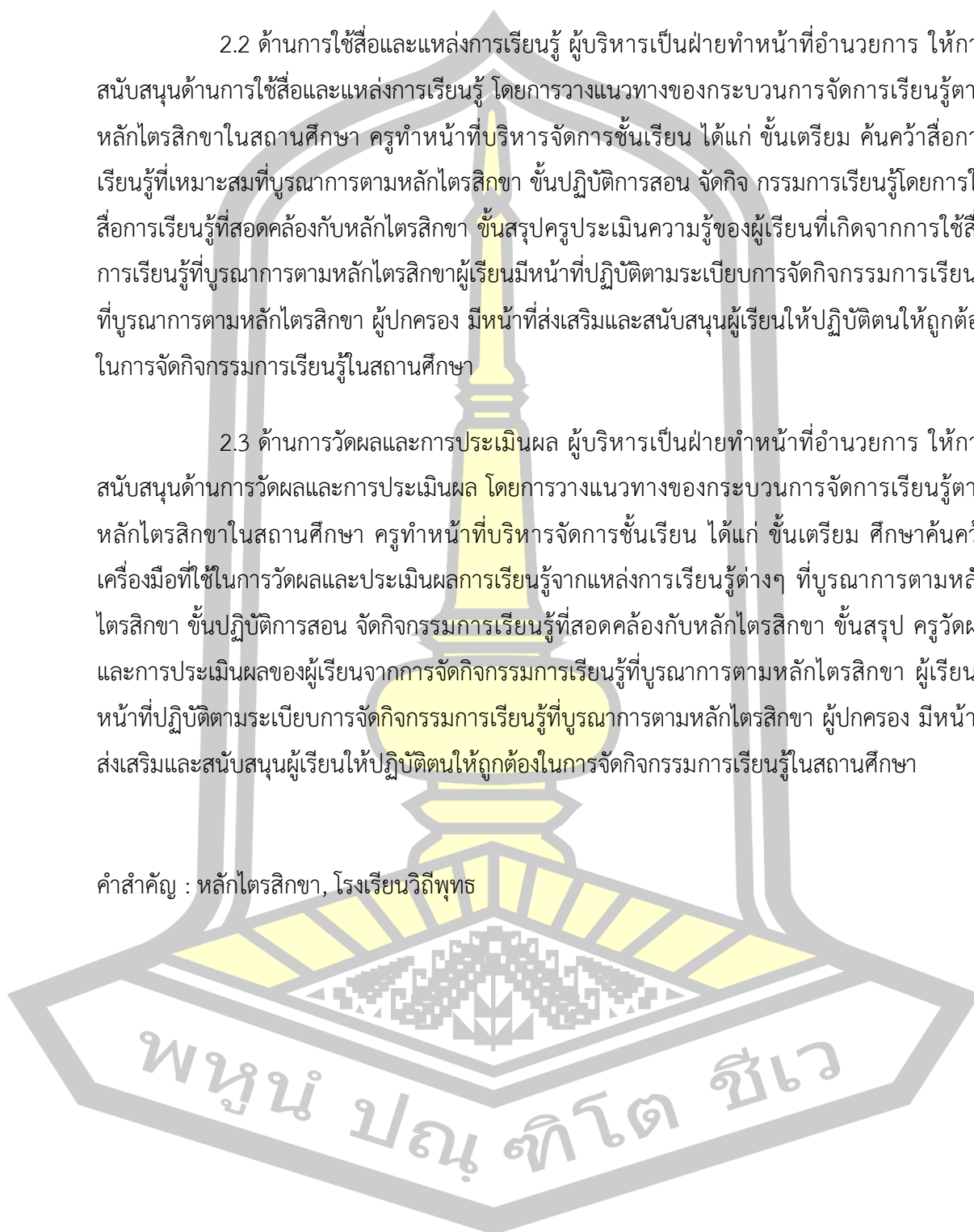
2.1 ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารเป็นฝ่ายทำหน้าที่อำนวยความสะดวก ให้การสนับสนุนด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการวางแผนแนวทางของกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาในสถานศึกษา ครูทำหน้าที่บริหารจัดการชั้นเรียน ได้แก่ ขั้นเตรียมค้นคว้าแหล่งความรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา วางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ขั้นปฏิบัติการสอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันให้ผู้เรียน และพัฒนาทักษะกระบวนการแสวงหาความรู้ในเรื่องนั้นๆ ขั้นสรุป ครูประเมินความรู้ของผู้เรียนที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ผู้เรียนมีหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ผู้ปกครอง มีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนให้ปฏิบัติตนให้ถูกต้องในการจัดกิจกรรม

การเรียนรู้ในสถานศึกษา

2.2 ด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ผู้บริหารเป็นฝ่ายทำหน้าที่อำนวยความสะดวก ให้การสนับสนุนด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ โดยการวางแผนทางของกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาในสถานศึกษา ครูทำหน้าที่บริหารจัดการชั้นเรียน ได้แก่ ชั้นเตรียม ค้นคว้าสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ชั้นปฏิบัติการสอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักไตรสิกขา ชั้นสรุปประเมินความรู้ของผู้เรียนที่เกิดจากการใช้สื่อการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ผู้เรียนมีหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ผู้ปกครอง มีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนให้ปฏิบัติตนให้ถูกต้องในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสถานศึกษา

2.3 ด้านการวัดผลและการประเมินผล ผู้บริหารเป็นฝ่ายทำหน้าที่อำนวยความสะดวก ให้การสนับสนุนด้านการวัดผลและการประเมินผล โดยการวางแผนทางของกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาในสถานศึกษา ครูทำหน้าที่บริหารจัดการชั้นเรียน ได้แก่ ชั้นเตรียม ศึกษาค้นคว้าเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ชั้นปฏิบัติการสอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักไตรสิกขา ชั้นสรุป ครูวัดผลและการประเมินผลของผู้เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ผู้เรียนมีหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ผู้ปกครอง มีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนให้ปฏิบัติตนให้ถูกต้องในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสถานศึกษา

คำสำคัญ : หลักไตรสิกขา, โรงเรียนวิสุทธิพุทธ

TITLE	The Guildlinds Learning and Teaching Integrated in Accordance with Traisikkha Principle in Buddhist Pathway Schools under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 1		
AUTHOR	Pissanu Senamontree (Panyavaro)		
ADVISORS	Assistant Professor Peerasak Worrachat , Ed.D		
DEGREE	Master of Education	MAJOR	Educational Administration and Development
UNIVERSITY	Maharakham University	YEAR	2019

ABSTRACT

In this study as of these two objectives: 1) to study integrated educational management in accordance with Traisikkha principles of Buddhist pathway schools under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 1, 2) to study educational management guidance integrated in accordance with Traisikkha principles of Buddhist pathway schools under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 1. The sample group of this study consisted of 270 administrators and teachers from 67 Buddhist pathway schools, under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 1. The sample size was proceeded through Krejcie and Morgan table by stratified random sampling technique. The study tools consisted of questionnaires and interview forms with content validity 0.80-1.00, discriminative value 0.45-0.83, and the reliability at 0.97 and the statistics used for data analysis were percentage, mean and standard deviation.

Outcome of the study showed that:

1. The Guildlinds learning guidance integrated in accordance with Traisikkha principles of Buddhist pathway schools under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 1 was overall practiced at high level. When

considered individually, each aspect was found being performed at high level by the first 3 items composing 1) Using teaching aids and learning resources, 2) Testing and assessment, and 3) Learning management procedures. When each aspect taken to consideration, it resulted as following:

1.1 On learning management procedure, it was overall performed at high level. When considered into individual items, all had been practiced at high level except utilizing teaching records after teaching and taking to further develop learning and teaching procedure which were practiced at medium level; by the first 3 items were 1) Being able to provide learning activities in accordance with Traisikkha principles by individual course as to be easily and clearly comprehensible. 2) Managing learning activities in accordance with Traisikkha can introduce lessons appropriately. and 3) There have been learning assessments in accordance with objectives.

1.2 On using teaching media and learning resources, it was overall performed at high level. When considered into individual items, all were practiced at high level by the first 3 were 1) Instructional media using and learning sources, 2) Being able to develop learners to use various teaching aids such as discussion, ask-and-answer, lecture with question opening, and clear explaining. and 3) Teachers can use teaching aids, insinuating ethics learning and enhancing learners' concentration at the while.

1.3 On testing and assessment, it was performed at high level overall. When considered into individual items, all were practiced at high level, except the item of There has been checking testing and assessment tools before use. was practiced at the highest. While the items concerning testing and assessment in accordance with Traisikkha principles were practiced at medium level, by the first 3 were 1) There has been checking quality of testing and assessment tools before use. 2) Testing and assessment go on with real conditions and comply with objectives. and 3) Utilizing test and assessment results in accordance with educational policies.

2. The educational management guidance integrated in accordance with Traisikkha principles of Buddhist pathway schools under the Office of Khon Kaen Primary Educational Service Area 1 was found that it can be performed in 2 styles namely inside the classroom and outside the classroom. Whereas, it was in line with the subject contents and skills required for learners, learning procedures, teaching aids and learning resources, and evaluation and testing. Inside and outside the classroom referred to:

2.1 For the learning management, administrators acted as facilitators supporting learning activities by setting learning processes in accordance with Traisikkha principles; teachers acted as classroom managers providing arrangement, searching for knowledge sources integrated according to Triasikka principles, planning learning activities and steps integrated according to Triasikkha principles, jointly conducting learning activities for learners, and developing skill process for knowledge pursuing on such content. On the conclusion, teachers evaluated learning achievement gained from learning activities integrated to Triasikkha principles; learners maintained their performance constituted and integrated to Triasikka principles; while, parents took parts as supporters and contributors for their children to behave and perform learning activities provided in schools.

2.2 For aids and learning resources, administrators acted as facilitators supporting utilizing aids and learning resources by setting guideline of learning management in accordance with Traisikkha principles; teachers acted as classroom managers to arrange, to search for learning sources integrated according to Trisikka principles, conducting teaching activities, using learning aids accordingly with Triasikkha principles. On the conclusion, teachers took testing and evaluating for learning achievement gained from utilizing aids integrated to Traisikkha principles; learners had to follow and perform activities provided in accordance with Traisikka principle; whereas, parents had to take part as supporters and contributors for their children to perform learning activities provided in schools.

2.3 For evaluating and testing, administrators acted as facilitators

supporting testing and evaluating integrated to Traisikka principles by providing guideline on testing and evaluating integrated with Traisikkha principle; teachers conducted testing and evaluating learning achievement gained from activities integrated to Triasikkha principles; learners had to follow and perform activities provided in accordance with Traisikkha principles; whereas, parents took parts as supporters and contributors for their children to follow and perform learning activities provided in schools.

Keyword : Traisikkha Principle, Buddhist Pathway Schools

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระศักดิ์ วรรณิธร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทรศิริสิริ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่กรุณาให้คำแนะนำข้อคิดเห็นตรวจสอบและแก้ไขร่างวิทยานิพนธ์มา โดยตลอด ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ กราบขอบพระคุณพระเดชพระคุณ พระธรรมฐิติญาณ ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 10 เจ้าอาวาสวัดบึงพระลานชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ที่เมตตาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ต่อการวิจัยเป็นอย่างสูง รองศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทรศิริสิริ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ ชนะวงศ์ กรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ ซึ่งได้กรุณาตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น กราบขอบพระคุณพระเดชพระคุณ พระเทพพุทธิมณี เจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น(ธ) เจ้าอาวาสวัดศรีจันทร์พระอารามหลวง ดร. ภูมิภัท ธวัชแสง ผู้อำนวยการ สพป.ขอนแก่น เขต 1 ดร.สายทอง ไตรยะวิภาค รองผู้อำนวยการ สพป. มหาสารคาม เขต 1 ขอบคุณ ดร.สุวิทย์ วงษาไธผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม และ นางธันต์พร โคจรานนท์ รองผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือและให้ข้อเสนอแนะที่ถูกต้องอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวินิพนธ์

ขอบคุณ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวิสุทธิพุทธ และผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เป็นอย่างสูงที่ให้ความอนุเคราะห์ในการใช้สถานที่เพื่อการทดลองและเก็บ รวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี ขอบใจนิสิตคณะศึกษาศาสตร์รุ่น (พ.29) มหาวิทยาลัยมหาสารคามทุกท่านที่ ให้กำลังใจสนับสนุนด้านภัตตาหารพร้อมเครื่องดื่มตลอดการศึกษา ขอนุโมทนาบุญไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอบพระคุณโยมแม่เพียรทอง-โยมพ่อสวัสดิ์ เสนามนตรี โยมจุฑามาศ สิงห์ล้ำ โยมมณฑาทิพย์ สุวรรณวงศ์ พร้อมญาติพี่น้องทุกคนทุกท่านที่ได้ให้การสนับสนุนในทุกๆ ด้านพร้อมทั้งคณะเจ้าหน้าที่ บุคลากรคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามทุกท่าน ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือในการติดต่อ ประสานงานให้คำชี้แนะเกี่ยวกับเอกสารต่างๆ จนสามารถทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จ คุณค่าและประโยชน์ ของการศึกษาวินิพนธ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณมารดา บิดา ผู้มีพระคุณ ตลอดจน บुरพจารย์ และผู้มีอุปการะคุณทุกท่าน

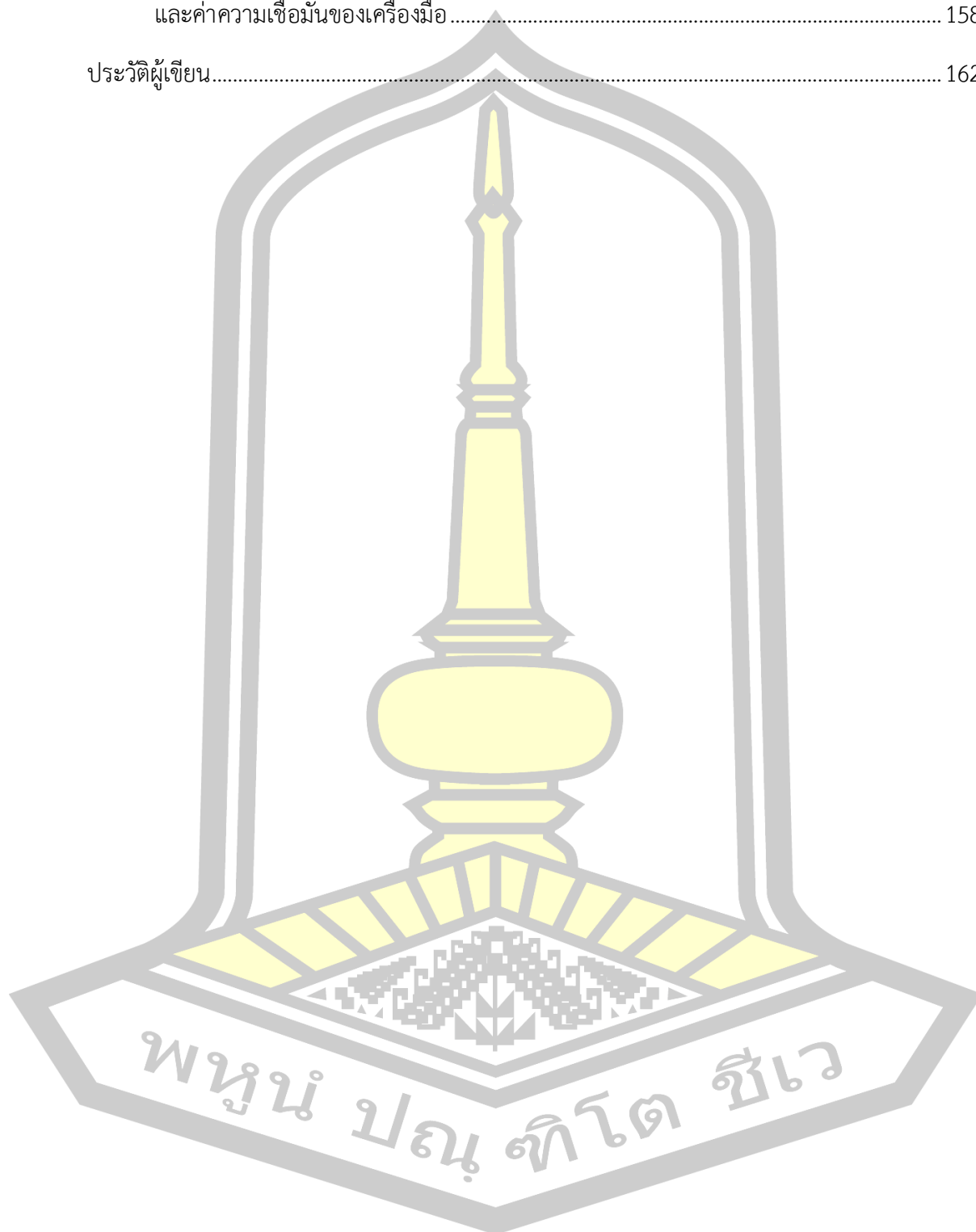
พิชญ์ เสนามนตรี (ปณญาวโร)

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ช
กิตติกรรมประกาศ.....	ญ
สารบัญ.....	ญ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพประกอบ.....	ณ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
คำถามของการวิจัย.....	5
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	5
ความสำคัญของการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
กรอบแนวคิด และทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
การบริหารการศึกษา.....	10
การบริหารสถานศึกษา.....	24
การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ.....	32
องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ของการเรียนรู้แบบบูรณาการ.....	37
โรงเรียนวิถีพุทธ.....	49
ตัวชี้วัดโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักไตรสิกขา.....	59

แนวทางและการพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ	64
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	69
งานวิจัยในประเทศ.....	69
งานวิจัยต่างประเทศ	73
บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษา	77
ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1	77
ระยะที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practices).....	81
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	85
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	85
ลำดับขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูล.....	85
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	86
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	108
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	108
สรุปผล.....	108
อภิปรายผล	116
ข้อเสนอแนะ	125
บรรณานุกรม.....	126
ภาคผนวก.....	134
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญ.....	135
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์.....	137
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	146

ภาคผนวก ง ผลการประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ผลการวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ.....	158
ประวัติผู้เขียน.....	162

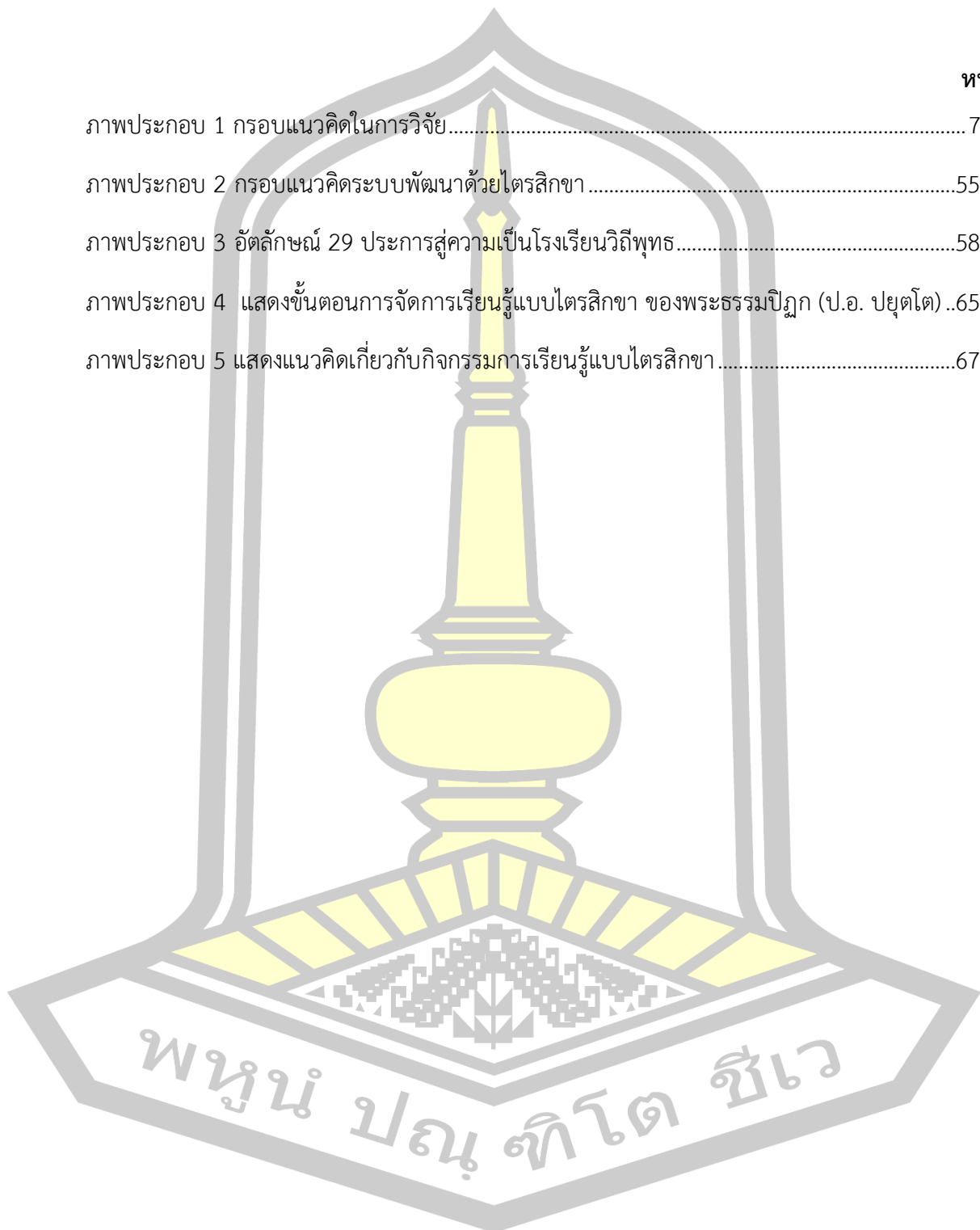
สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	78
ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	86
ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลัก ไตรสิกขาของโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยรวมและรายด้าน	88
ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลัก ไตรสิกขา ของโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ด้าน กระบวนการจัดการเรียนรู้	88
ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลัก ไตรสิกขา ของโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ด้าน การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้	90
ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลัก ไตรสิกขา ของโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ด้าน การวัดผลและการประเมินผล	91
ตาราง 7 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลัก ไตรสิกขา ในโรงเรียนวิถิพุทธ ด้านศีล	93
ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลัก ไตรสิกขา ในโรงเรียนวิถิพุทธ ด้านสมาธิ	95
ตาราง 9 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลัก ไตรสิกขา ในโรงเรียนวิถิพุทธ ด้านปัญญา	96
ตาราง 10 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์	159
ตาราง 11 ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	161

สารบัญภาพประกอบ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
ภาพประกอบ 2 กรอบแนวคิดระบบพัฒนาด้วยไตรสิกขา.....	55
ภาพประกอบ 3 อัตลักษณ์ 29 ประการสู่ความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ.....	58
ภาพประกอบ 4 แสดงขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา ของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ..	65
ภาพประกอบ 5 แสดงแนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้แบบไตรสิกขา.....	67

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การบริหารสถานศึกษาเป็นกิจกรรมที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุกๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรม และคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่างๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคลและอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้การพัฒนาไปตรงเป้าหมายของสังคม (นพพงษ์ บุญจิตราดุล, 2548) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์หลังจากได้รับการเรียนการสอน เป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นถึงแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้หรือกิจกรรมการเรียนการสอน และเป็นแนวทางในการประเมินผลการเรียนของผู้เรียน ส่วนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้จะเป็นกิจกรรมที่พยายามตอบสนองให้เกิดผลลัพธ์ตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษา ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้และความเหมาะสมของจุดมุ่งหมายทางการศึกษา รวมทั้งให้กรอบของการประเมินผลการเรียนอย่างเป็นรูปธรรมอีกด้วย ในขณะเดียวกันการประเมินผลการเรียนจะช่วยเป็นสารสนเทศย้อนกลับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเหมาะสมและประสิทธิภาพของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ รวมทั้งช่วยตัดสินผลการเรียนที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนว่าเป็นไปตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษาหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด สารสนเทศที่ได้จากการประเมินผลการจัดกิจกรรมจะช่วยปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนและพัฒนากระบวนการทางการศึกษาให้มีความเหมาะสม และอยู่บนพื้นฐานของการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น (ผดุงชัย ภูพัฒน์, 2555)

ครูในฐานะผู้ทำหน้าที่ผู้จัดการหรือผู้กำกับการเรียนรู้ ต้องมีความรู้ความเข้าใจในการที่จะจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของผู้เรียน จะต้องเอาชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง และมีความเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ฉะนั้นในการเรียนรู้ที่แท้จริงจะต้องเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้เสนอในสิ่งที่อยากรู้ เลือกวิธีการ แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ครูไม่ควรกำหนดรูปแบบวิธีการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน แต่ควรคอยส่งเสริม สนับสนุนกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้น มีความอยากใคร่รู้แสวงหาแหล่งเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาแล้วเราจะพบว่าบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่ผู้เรียนรู้ได้มีโอกาสเลือกและมีส่วนร่วมตลอดทุกขั้นตอน เป็นบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่เป็น

ธรรมชาติ ผู้เรียนมีความสุขกับสิ่งที่ค้นพบสู่องค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นความรู้ที่มีความหมายและถาวร (ประเวศ วะสี, 2543)

การปฏิรูปการศึกษาส่งผลให้การจัดการเรียนรู้จากเดิมที่ยึดครูเป็นหลัก เปลี่ยนเป็นเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและให้มีการประเมินผู้เรียนตามสภาพจริง แต่พบว่าในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ และขาดความรู้และความชัดเจนในการประเมินตามสภาพจริง ทั้งนี้อาจเกิดจากความแตกต่างของแนวคิด หลักการ วิธีการ และความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลของแต่ละบุคคลและแต่ละสถานศึกษา และพบว่าครูส่วนใหญ่ยังใช้วิธีการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลแบบเดิม คือ เน้นสอนตามหนังสือ เน้นการจำมากกว่าการวิเคราะห์ ทำการประเมินผลโดยครูเป็นหลัก ส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอบ นอกจากนี้ยังพบว่ายังมีปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลอีกมากมายที่รอการแก้ไขซึ่งในเวลาที่ผ่านมามีบุคลากรจำนวนมาก ทั้งนักวิชาการศึกษา ครู อาจารย์ นักวิจัย นักศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาได้พยายามหาแนวทางและวิธีการในการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับนักเรียน โดยใช้วิธีการวิจัยเพื่อหาคำตอบ (ปรีวัชร เชื้อนแก้ว, 2551)

ปัญหาเด็กและเยาวชนอาจมีเหตุปัจจัยมาจากสภาพครอบครัวที่แตกแยก สื่อลามกอนาจาร ที่ยั่วยุเยาวชนที่หาดูได้ง่ายทั้งจากหนังสือ โทรศัพท์และที่นากล้นมากที่สุดก็คือสื่อจากอินเทอร์เน็ตที่สามารถเข้าถึงบ้านอย่างรวดเร็ว ทำให้เด็กและเยาวชนอยากรู้อยากลองมากขึ้น สร้างปัญหาให้กับเด็กและเยาวชน มีความก้าวร้าวเก็บกด เครียด ไม่มีสำนึกในผิดถูกชั่วดี เห็นแก่ตัว ซึ่งเหตุปัจจัยหรือรากเหง้าแห่งปัญหาที่แท้จริงคือการที่นักเรียน นักศึกษาไม่ได้รับการกล่อมเกลาด้านจิตใจ ถูกหลอกลวงจากสถานศึกษาที่จะปลูกฝังในเรื่องศีลธรรม จริยธรรมจนทำให้ขาดความสำนึกต่อหน้าที่ขาดความรู้สึกลึกซึ้งชอบชั่วดี ขาดการใช้สติพิจารณาอย่างคิดและแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอกที่ไม่เหมาะสมที่สำคัญสภาพแวดล้อมรอบตัวของเด็กและเยาวชนอยู่ในสถานะที่ถูกยุยง ส่งเสริมชักจูงและโน้มน้าวไปในทางที่ไม่ดีอย่างต่อเนื่อง ด้วยรูปแบบที่มีการพัฒนาอย่างหลากหลาย ทำให้ยากต่อการควบคุมป้องกัน และแก้ไข ขาดการจัดระเบียบทางความคิดใหม่ให้มีจิตใจที่มองกว้าง คิดไกล ใฝ่ดี และมีพลังใจที่เข้มแข็งสามารถเป็นภูมิคุ้มกัน ด้านทานเหตุปัจจัยในทางที่เสื่อมที่จะเข้ามาทำลายคุณภาพชีวิตที่ดีงามได้ (กรมการศาสนา, 2548) สถาบันการศึกษา มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้เกิดขึ้นในเด็กและเยาวชน ซึ่งประเทศไทยได้มีการบรรจุหลักสูตรการเรียนการสอนลูกเสือ เนตรนารี และยุวกาชาดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการมาโดยตลอด ซึ่งแนวทางในการฝึกอบรมเด็กและเยาวชนให้มึลักษณะนิสัยเป็นผู้มีความยุติธรรม มีวินัย เสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว ฝึกทักษะด้านความคิดริเริ่ม ซึ่งล้วนแต่เป็นแนวทางที่มีจุดมุ่งหมายให้เติบโตเป็นพลเมืองดีของชาติต่อไป ดังนั้นในการเรียนการสอนทุกหลักสูตรและทุกระดับชั้น จึงจำเป็นที่จะต้องสอดแทรกจิตสำนึกสาธารณะ คุณธรรมจริยธรรม ควบคู่ไปกับการเรียนการสอน ลูกเสือ เนตรนารี และ

ยุคอาชาดด้วย ซึ่งนับเป็นกระบวนการหล่อหลอมทางสังคมของสถาบันการศึกษาที่มีความต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับอุดมการณ์แห่งชาติ อันจะนำมาสู่ความมั่นคงของประเทศชาติอย่างยั่งยืน (กรมการศาสนา, 2552)

การพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต จำเป็นต้องปลูกฝังในเรื่อง ศีลธรรมตั้งแต่ยังเยาว์วัย เรียนรู้และพัฒนาตนเองตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยอาศัยปัจจัยหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็น พ่อแม่ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ บุคคลใกล้ชิด ที่สำคัญ หลักธรรม ที่จะใช้สอนให้กับเยาวชนนั้น จะต้องเลือกเรื่องที่เหมาะสม ควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้เยาวชนนั้น มีการเรียนรู้ด้วยตนเอง ใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ มีความยืดหยุ่น และนอกจากนั้นควรจะมีการหยิบยกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาเป็นตัวอย่างระหว่างการสอน นอกจากจะช่วยกระตุ้นความสนใจให้กับเด็กและเยาวชนแล้ว ยังช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทางความคิด ให้เด็กและเยาวชนสามารถฝึกการวิเคราะห์ สิ่งดี หรือไม่ดี สิ่งใดที่ควรนำมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง เติบโตเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป (กรมการศาสนา, 2552)

โรงเรียนวิถีพุทธจึงเป็นโรงเรียนรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยผลักดันให้เด็กเยาวชนไทยสามารถพัฒนาตามศักยภาพเป็นคนดี คนเก่งของสังคมและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข โดยมีกระทรวงศึกษาธิการ ข้าราชการระดับสูง อธิการบดีมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิ นำกรอบความคิดแบบโรงเรียนวิถีพุทธ และแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ มาประยุกต์จัดกับระบบการเรียนการสอนในสถานศึกษาปัจจุบัน เพื่อพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กำหนดให้คุณสมบัติของการเป็นคนดี เก่ง มีความสุขอย่างแท้จริง (คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ, 2543) จัดการศึกษาตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าโดยดำเนินตามมรรคมีองค์ 8 ประการ พัฒนาตามหลักไตรสิกขา อบรมผู้เรียนให้มีวิถีชีวิตแบบชาวพุทธทั้งในและนอกสถานที่ให้เกิดความประพฤติที่ดีงาม (ศีล) เกิดความมั่นคงในอารมณ์ (สมาธิ) เกิดความรอบรู้เท่าทัน (ปัญญา) ประยุกต์หลักพุทธธรรมให้ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และสามารถบูรณาการหลักธรรมให้เข้ากับรายวิชาอื่นๆ สอดแทรกวิถีแห่งความเป็นพุทธลงในทุกรายวิชา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2547) ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนพิจารณาความคิดความรู้สึกของตนเองจนเข้าใจดีตามสภาพความเป็นจริง หรือสามารถแก้ไขสถานการณ์ที่กำหนดให้ได้อย่างมีเหตุมีผล (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2545) การนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาใช้เป็น การบูรณาการทั้งศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อให้เป็นไปตามคุณค่าแท้จริงของการดำเนินชีวิต โดยเพิ่ม วิสัยทัศน์ให้มีการพัฒนาผู้เรียน รอบด้าน สมดุล สมบูรณ์ ทั้งกาย (กายภาวนา) การประพฤติ (ศีลภาวนา) จิตใจ (จิตภาวนา) ปัญญา (ปัญญาภาวนา) การยอมรับพุทธธรรมหรือพุทธศาสตร์เป็น องค์ความรู้ ที่มุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าใจธรรมชาติของโลกและชีวิตที่แท้จริงและฝึกให้ผู้ศึกษาสามารถ ดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตั้งแต่ระดับการดำเนินชีวิต (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย, 2547) ไพรัช สุ่มแสนสุข และบรรเจตพร รัตนพันธุ์ (2556) ได้สรุปให้เห็นว่า เส้นทางสู่โรงเรียนวิถีพุทธ ที่จัดการศึกษาเพื่อสนองตอบความสามารถที่แตกต่างกันของบุคคล นำพาเด็กและเยาวชนไทยก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างไร้ขีดจำกัด เป็นหนึ่งในโรงเรียนรูปแบบใหม่ที่จะช่วยผลักดันให้เด็กและเยาวชนไทยสามารถพัฒนาตามศักยภาพ เป็นคนดี คนเก่งของสังคมและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

สภาพปัจจุบันโรงเรียนวิถีพุทธ จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเชิงประจักษ์กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในปัจจุบันโรงเรียนวิถีพุทธในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ทำให้ได้ข้อมูลว่า โรงเรียนวิถีพุทธในปัจจุบัน ส่วนมากเป็นชื่อโรงเรียนวิถีพุทธ ขาดความชัดเจนในกระบวนการบูรณาการการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา พบเพียงการนำผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ ทำให้การจัดรูปแบบการเรียนรู้ของโรงเรียนวิถีพุทธมีปัญหาในการบูรณาการ ซึ่งแนวทางในการจัดการเรียนแบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ขอนแก่น ได้มอบหมายให้สถานศึกษาที่สังกัดโรงเรียนวิถีพุทธได้บูรณาการการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา แต่ยังไม่เกิดความชัดเจนในหลายๆ ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดผลและการประเมินผล อันเนื่องมาจากผู้รับผิดชอบในการจัดการเรียนแบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขา ของสถานศึกษาต่างๆ ขาดความชัดเจนในการบูรณาการ จึงทำให้มีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่มาก จากรายงานการศึกษาและพัฒนาการดำเนินโครงการโรงเรียนวิถีพุทธของสำนักงานการศึกษา พบว่า การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธมีปัญหาในการขาดผู้รู้ชัดในหลักธรรม การดำเนินงานในโรงเรียนวิถีพุทธไม่มีการกำหนดกรอบแนวทางและกระบวนการศึกษา และพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธที่ชัดเจนเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน ตลอดจนขาดการนิเทศติดตามผล การดำเนินงานเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานการศึกษา , 2551) การเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ส่งผลต่อเป้าหมายในการสร้างเยาวชนให้มีคุณลักษณะเยาวชนที่ดีมีคุณธรรม จริยธรรมตามหลักศาสนา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาให้เห็นถึงองค์ประกอบของการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถีพุทธในปัจจุบัน เพื่อกำหนดองค์ความรู้ที่จะส่งผลต่อแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาที่มีประสิทธิภาพของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ซึ่งงานวิจัยของพระมหาณรินศักดิ์ สิงห์วงศ์ (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3 พบว่าสภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม.เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน ด้านการวางแผนวิชาการ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ทำให้เกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงความคิดรวบยอดของ ศาสตร์ต่างๆ เข้าด้วยกัน ทำให้เกิดการถ่ายโอนการเรียนรู้ (Transfer of Learning) ของศาสตร์ ต่างๆ เข้าด้วยกัน ทำให้ผู้เรียนมองเห็นประโยชน์ของสิ่งที่เรียนและนำไปใช้จริงได้ ซึ่งช่วยลด ความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชาต่างๆ ในหลักสูตรจึงทำให้ลดเวลาในการเรียนรู้เนื้อหาบางอย่างลงได้ แล้วไปเพิ่มเวลาให้เนื้อหาใหม่ๆ เพิ่มขึ้น สามารถตอบสนองต่อความสามารถในหลายๆ ด้าน ของผู้เรียนช่วยสร้างความรู้ ทักษะและเจตคติ “แบบพหุปัญญา” (Multiple Intelligence) (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตาม หลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เพื่อการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถิพุทธ การดำเนินการมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้บริหาร และครูผู้สอน ในเรื่องความรู้ ในการบูรณาการ ศิล สมาธิ ปัญญามาประยุกต์ใช้ในการบริหาร และการพัฒนาผู้เรียนในกิจกรรม การเรียนการสอน และความพร้อมที่จะดำเนินงานตามแนววิถิพุทธ ซึ่งแนวทางการดำเนินงาน ตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศิล สมาธิ และปัญญา และเพื่อนำผลที่ได้ อันเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน วิถิพุทธไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานตามแนววิถิพุทธได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ สูงสุดแก่นักเรียนในโรงเรียนและสังคมต่อไป

คำถามของการวิจัย

1. สภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เป็นอย่างไร
2. แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ควรเป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถิ พุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

ความสำคัญของการวิจัย

1. ผลของการวิจัยจะให้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เป็นปัจจุบันเกี่ยวกับการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1
2. ได้แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ที่สามารถนำไปใช้พัฒนาทางการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถิพุทธ และนำไปประกอบการกำหนดนโยบายของโรงเรียนวิถิพุทธ

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตของการศึกษา มุ่งศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 มี 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดผลประเมินผล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2558)

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

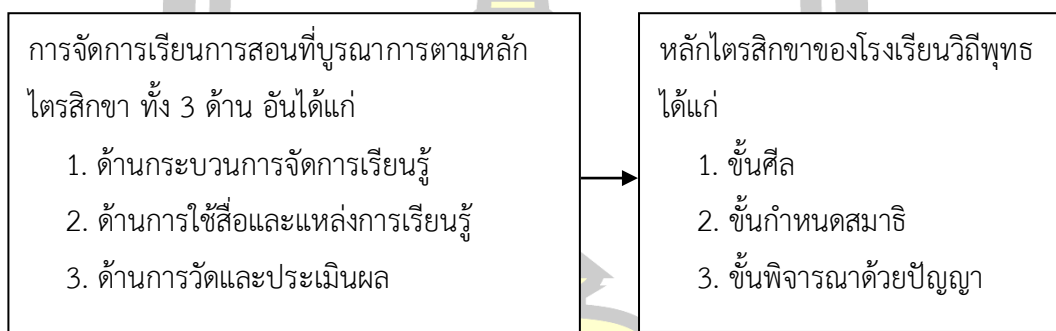
2.1 ประชากร ได้แก่ สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 รวมจำนวน 82 โรง จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 328 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำนวน 67 โรง จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 270 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางสำเร็จของ Krejcie and Morgan (บุญชม ศรีสะอาด และคณะ, 2551) และเทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling Technique)

2.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งทำหน้าที่ประเมินโปรแกรม โดยประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้

กรอบแนวคิด และทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาของ โรงเรียนวิสุทธิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิด การเรียนการสอนที่บูรณาการของกระทรวงศึกษาธิการ (2558) และแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ ตามหลักตาสิกขาของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2551) มีดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. แนวทางการจัดการการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขา หมายถึง การจัดการประสบการณ์การเรียนรู้โดยเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ และเป็นประสบการณ์ตรงที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ในรายวิชา เป็นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการระหว่างวิชา คือ ผู้สอนคนเดียวสอนหลายวิชา หรือผู้สอนหลายคนสอนจะบูรณาการในลักษณะที่ผู้สอนจะต้องยึดการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา แล้วรวบรวมเนื้อหาของทุกวิชาที่จะเชื่อมโยงมาอยู่ภายใต้หัวเรื่องการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ขั้นศีล เป็นการควบคุมตนเองให้อยู่ในความเหมาะสมของการวางตัวที่ดี ขั้นสมาธิ เพื่อให้เกิดความแน่วแน่นในการฟัง และการเข้าใจในบทเรียน ขั้นพิจารณาด้วยปัญญา เป็นกระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหาและกระบวนการแสวงหาความรู้ เพื่อให้เกิดความรู้แบบองค์รวม เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม และเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เกิดตามสภาพจริงของชีวิต ได้แก่

1.1 ขั้นศีล หมายถึง การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเลือกการกระทำถูกหรือผิดในการตอบสนองสถานการณ์ที่ผู้สอนกำหนดให้ในขั้นตอนนี้จะเกี่ยวข้องกับหลักปฏิบัติที่เรียกว่า ศีลสิกขา เป็นการควบคุมตนเองให้อยู่ในความถูกต้องทางกาย วาจา ดังพุทธทาสภิกขุให้ความเห็นว่า ศีลมีขอบเขตตรงที่ปรากฏทางกายวาจา เป็นการกระทำที่ทำให้ผู้ประพฤติสบายกาย ใจ และทำให้โลกมีสันติภาพ โดยการปฏิบัติที่เน้นการควบคุมตนเอง เห็นได้จากการอาราธนาศีลและศีลไม่ใช่พิธีรีตอง

1.2 ขั้นกำหนดสมาธิ หมายถึง การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนฝึกขั้นต้น ในการควบคุมสติให้ระลึกอยู่กับลมหายใจ เพื่อความระลึกรู้แน่วแน่ที่จุดเดียว ในขั้นตอนนี้จะเกี่ยวข้องกับหลักปฏิบัติที่เรียกว่า จิตสิกขา คือ การปฏิบัติเพื่อดำรงสภาพจิตให้ปกติมั่นคงต่อความดีงาม โดยทั่วไปบุคคลมีจิตสมาธิอยู่แล้ว โดยธรรมชาติ และบุคคลควรฝึกให้เป็นสมาธิด้วย

1.3 ขั้นพิจารณาด้วยปัญญา หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่เป็นขั้นสุดท้ายหลังจากผ่านการฝึกสมาธิระยะหนึ่ง จนสามารถระลึกรู้ แน่วแน่ที่จุดเดียวจึงทำให้พิจารณาว่าสถานการณ์ที่เลือกกระทำครั้งแรกนั้นเหมาะสมหรือไม่อะไรคืออะไรถูกจนสามารถเลือกปฏิบัติได้ถูกต้องเหมาะสมอย่างสมเหตุสมผล

2. ตัวชี้วัดโรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง การพัฒนาคุณธรรมควบคู่กับการพัฒนาทุกด้าน อย่างองค์รวม ประกอบด้วย 4 มาตรฐาน คือ 1) มาตรฐานด้านปัจจัยนำเข้า 2) มาตรฐานด้านกระบวนการ 3) มาตรฐานด้านผลผลิต และ 4) มาตรฐานด้านผลกระทบ ซึ่งกระบวนการพัฒนาในแต่ละด้านประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลัก มุ่งเน้นพัฒนาผู้บริหาร และครู ที่มีวิถีชีวิตสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม ได้แก่การรักษาศีล 5 เป็นต้น และระบบการบริหาร ด้านหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ การใช้สื่อ การวัดผลและการประเมินผล โดยบูรณาการพุทธธรรมหรือหลักไตรสิกขา ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน

3. โรงเรียนวิถีพุทธ หมายถึง สถานศึกษาที่เปิดการเรียนการสอนระบบปกติทั่วไปที่เน้นการนำหลักธรรมพระพุทธศาสนาตามหลักไตรสิกขา มาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนา ผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษาเน้นกรอบการพัฒนาแบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

4. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หรือผู้ช่วยผู้อำนวยการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

5. ครู หมายถึง ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

6. การจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการ หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ทั้ง 3 ด้านประกอบด้วย

6.1 ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการบูรณาการตามหลักไตรสิกขา ประกอบด้วย ขั้นศีล ขั้นกำหนดสมาธิ และขั้นพิจารณาด้วยปัญญา ที่ปรากฏในแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ มีรูปแบบของแผนการสอน การที่สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย ชี้นำเข้าสู่บทเรียน ทดสอบก่อนเรียน เทคนิคการสอนเชื่อมโยงเข้าสู่เนื้อหา การแสดงความคิดเห็นร่วมกัน การนำเสนอชิ้นงาน การสรุป การทดสอบหลังเรียน และการบันทึกหลังการสอน

6.2 ด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการบูรณาการตามหลักไตรสิกขา ประกอบด้วย ขั้นศีล ขั้นกำหนดสมาธิ และขั้นพิจารณาด้วยปัญญา ที่ปรากฏในการใช้สื่อการสอน การผลิตสื่อและอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน ที่ประหยัดและคุ้มค่า สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการการเรียนรู้ที่สูงขึ้น

6.3 ด้านการวัดประเมินผล หมายถึง ความสามารถในการบูรณาการตามหลักไตรสิกขา ประกอบด้วย ขั้นศีล ขั้นกำหนดสมาธิ และขั้นพิจารณาด้วยปัญญา ที่ปรากฏในการทดสอบย่อยของผู้เรียน ซึ่งเกิดจากกิจกรรมการเรียนการสอนและการใช้สื่อการสอน และการผลิตสื่อการสอนการกำหนดแนวทางการวัดผลและประเมินผล ตามหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติการ การเตรียมการวัดผลและประเมินผล การพัฒนาเครื่องมือการวัดผลและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน การประเมินตามสภาพจริง

7. การสอนแบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขา หมายถึง การบูรณาการระหว่างวิชา คือ ผู้สอนคนเดียวสอนหลายวิชา หรือผู้สอนหลายคนสอนจะบูรณาการในลักษณะที่ผู้สอนจะต้องยึดการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ซึ่งในแต่ละวิชาที่ผู้สอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการสวดมนต์ไว้พระ และนั่งสมาธิ ก่อนเข้าสู่กิจกรรมการเรียนการสอนในทุกรายวิชา ขั้นศีล ขั้นสมาธิ และขั้นพิจารณาด้วยปัญญา

8. การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

พูน ปณ จิต ชีเว

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การบริหารการศึกษา
2. การบริหารสถานศึกษา
3. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
4. องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
5. โรงเรียนวิถิพุทธ
6. ตัวชี้วัดโรงเรียนวิถิพุทธตามหลักไตรสิกขา
7. แนวทางและการพัฒนาแนวทางการเรียนรู้แบบบูรณาการ
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 8.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การบริหารการศึกษา

ความหมายเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

กู๊ด (Good, 1973) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการ การควบคุมและการจัดการเกี่ยวกับงานหรือกิจการสถานศึกษา ทั้งการบริหาร ธุรกิจ สถานศึกษา และการดำเนินการที่เกี่ยวกับบุคลากรทั้งหมดในสถานศึกษา ตลอดจนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง เช่น การเรียนการสอน การแนะแนว กิจกรรมเสริมหลักสูตร

ฮอย และมิสเกล (Hoy and Miskel, 2001) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่มุ่งไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้ด้วยองค์ประกอบหลายประการ เช่น การตัดสินใจ องค์กร แรงจูงใจ ภาวะผู้นำ โดยการบริหารต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมาและสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในอนาคต

ภาวิตา ธาราศรีวิสุทธิ และวิบูลย์ ไตวณะบุตร (2542) คำจำกัดความคำว่า “การบริหาร” (Administration) ใช้ในความหมายกว้างๆ เช่น การบริหารราชการ อีกคำหนึ่ง คือ

“การจัดการ” (Management) ใช้แทนกันได้กับคำว่า การบริหารส่วน มากหมายถึง การจัดการทางธุรกิจมากกว่าโดยมีผู้กำหนดความหมายหลายท่านได้ระบุไว้ดังนี้ Peter F Drucker : คือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น

ธีระรัตน์ กิจจักษ์ (2542) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า การบริหาร คือ การใช้ศาสตร์และศิลป์ นำเอาทรัพยากรการศึกษา (Administration Resource) มาประกอบ การตามกระบวนการบริหาร (Process of Administration) ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

เสนาะ ตีเยาว์ (2543) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า หมายถึง กระบวนการทำงานกับคนและโดยอาศัยคน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

วิโรจน์ สารรัตน์ (2545) ได้ให้ความหมายของคำว่า การบริหาร เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การนำ (Leading) และการควบคุม (Controlling)

ประภาพรณ รักเลี้ยง (2556) ได้ให้ความหมายของคำว่า การบริหารการศึกษา (Educational Administration) หมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวกับการวางแผน กำจัดองค์การ การนำ และการควบคุมการใช้ทรัพยากรในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้บุคคลและสังคมมีความเจริญงอกงามโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสวนทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตหรือหมายถึง กระบวนการทำงานด้วยบุคคลและทรัพยากรในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนและสังคมมีความเจริญงอกงามโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสวน ทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดการสิ่งแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ราชบัณฑิตยสถาน ได้สรุปไว้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึงการจัดการศึกษา ซึ่งในการศึกษาเล่าเรียนนั้น แม้ว่าจะมีการแบ่งเป็นวิชาต่างๆ แต่ก็ใช้ว่าวิชาต่างๆ เหล่านั้นจะแยกขาดจากกันโดยสิ้นเชิง จึงมีแนวคิดทางการศึกษาที่สนใจพัฒนาศักยภาพของมนุษย์โดยคำนึงถึงความเชื่อมโยงกันทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งคณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัย ราชบัณฑิตยสถาน ได้อธิบายไว้ดังนี้ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2557)

สรุป การบริหารการศึกษา หมายถึง กระบวนการในการทำงานร่วมกันของผู้บริหาร และสมาชิกในองค์การ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึง

ความเจริญก้าวหน้าของการศึกษา ความก้าวหน้าของวิทยาการต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

บทบาทของการบริหาร

ประภาพรณ รักเลี้ยง (2556) ได้ทำการศึกษาบทบาทของผู้บริหาร โดยการสังเกตแบบมีโครงสร้างกว้าง ๆ (Extensive Structure Observation Study) จากผู้บริหารจำนวน 5 คน และ 1 ใน 5 คนนี้ คือ ผู้บริหารทางการศึกษา Mintzberg ได้สรุปความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทการบริหาร (Administrative Roles) หรือบทบาทการจัดการ (Managerial Roles) ของผู้บริหารไว้ 10 บทบาท พร้อมทั้งพรรณนาถึงพฤติกรรมหรือลักษณะงานที่ปฏิบัติไว้ด้วย ซึ่งบทบาทการบริหารทั้ง 10 บทบาทสามารถจัดกลุ่มได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. บทบาทในการติดต่อระหว่างบุคคล (Interpersonal Roles) ประกอบด้วย 3 บทบาท คือ บทบาทประมุขบทบาทผู้นำ และบทบาทผู้ประสาน
2. บทบาทในด้านสารสนเทศ (Informational Roles) ประกอบด้วย 3 บทบาท คือ บทบาทผู้รับข่าว บทบาทผู้กระจายข่าว และบทบาทโฆษก
3. บทบาทในการตัดสินใจ (Decisional Roles) ประกอบด้วย 4 บทบาท คือ บทบาทผู้ริเริ่มดำเนินการ บทบาทผู้แก้ไขปัญหา บทบาทผู้จัดสรรทรัพยากร และบทบาทผู้เจรจาต่อรอง

Stephen (1969) นักวิชาการชาวสหรัฐอเมริกาได้นำเสนอบทบาทที่สำคัญของผู้บริหารทางการศึกษาไว้ 17 บทบาท และแต่ละบทบาทได้ระบุความสามารถที่จำเป็นไว้ ดังนี้

1. บทบาทเป็นผู้กำหนดทิศทางทางปฏิบัติงาน (Direction Setter) ผู้บริหารทางการศึกษาจะช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมายได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีความสามารถในการชี้แจงทำความเข้าใจ และเขียนวัตถุประสงค์ขององค์การ มีความรู้และทักษะในระบบการจัดสรรงบประมาณแบบโครงการและบริการงานโดยยึดวัตถุประสงค์และผลงาน
2. บทบาทเป็นผู้กระตุ้นความเป็นผู้นำ (Leader-Catalyst) ผู้บริหารทางการศึกษาต้องมีความสามารถในการจูงใจ การกระตุ้น และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลในองค์การ มีทักษะการทำงานเป็นทีม
3. บทบาทเป็นผู้วางแผน (Planner) ผู้บริหารทางการศึกษาต้องมีความสามารถในการคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคต และเตรียมบุคลากร พร้อมรับมือกับสิ่งใหม่ๆ ที่จะเกิดขึ้น จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในการวางแผน
4. บทบาทเป็นผู้ตัดสินใจ (Decision Maker) ผู้บริหารทางการศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีการตัดสินใจ และมีความสามารถในการตัดสินใจ

5. บทบาทเป็นผู้จัดการองค์การ (Organizer) ผู้บริหารทางการศึกษาจำเป็นต้องออกแบบงานและกำหนดโครงสร้างองค์การขึ้นใหม่ ดังนั้น จำเป็นต้องเข้าใจพลวัตขององค์การและพฤติกรรมองค์การด้วย

6. บทบาทเป็นผู้จัดการการเปลี่ยนแปลง (Change Manager) ผู้บริหารทางการศึกษาจะต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงมาสู่หน่วยงานเพื่อเพิ่มพูนคุณภาพของหน่วยงานรู้ว่า จะเปลี่ยนแปลงอะไร เปลี่ยนแปลงอย่างไร และควรจะเป็นอย่างไรในสถานการณ์ใดและทิศทางใด

7. บทบาทเป็นผู้ประสานงาน (Coordinator) ผู้บริหารทางการศึกษาจะต้องมีความเข้าใจรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ของบุคคล เข้าใจเครือข่ายของการสื่อสาร รู้จักวิธีการนิเทศงานที่พึงปรารถนา เข้าในระบบการรายงานที่ดี สามารถประสานกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8. บทบาทเป็นผู้สื่อสาร (Communicator) ผู้บริหารทางการศึกษาจะต้องมีความสามารถในการสื่อสารทั้งด้วยในการพูดและการเขียน รู้จักใช้สื่อต่างๆ เพื่อสารและควรมีความสามารถในการประชาสัมพันธ์

9. บทบาทเป็นผู้จัดการความขัดแย้ง (Conflict Manager) เนื่องจากความขัดแย้งเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ผู้บริหารทางการศึกษาต้องเข้าใจสาเหตุของการขัดแย้ง จะต้องมีความสามารถในการต่อรอง ไกล่เกลี่ย จัดการกับความขัดแย้งและปัญหาความขัดแย้งได้

10. บทบาทเป็นผู้แก้ไขปัญหา (Problems Manager) เนื่องจากปัญหาทั้งหลายไม่จำเป็นจะต้องลงเอยด้วยความขัดแย้ง ปัญหาจึงมีความกว้างขวางกว่าความขัดแย้ง ผู้บริหารทางการศึกษาจะต้องมีความสามารถในการวินิจฉัยปัญหาและแก้ปัญหาเป็น

11. บทบาทเป็นผู้จัดระบบ (Systems Manager) ผู้บริหารทางการศึกษาจะต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์ระบบและกระบวนการที่เกี่ยวข้อง เข้าใจในการนำทฤษฎีทางการบริหารมาใช้ประโยชน์

12. บทบาทเป็นผู้บริหารการจัดการเรียนการสอน (Instructional Manager) ผู้บริหารทางการศึกษาจะต้องมีความเข้าใจในระบบการเรียนรู้ การเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์เข้าใจทฤษฎีการสร้างและพัฒนาหลักสูตร มีความเข้าใจเกี่ยวกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา

13. บทบาทเป็นผู้จัดการทรัพยากรมนุษย์ (Personnel Manager) ผู้บริหารทางการศึกษาจะต้องมีความสามารถในการเป็นผู้นำ การเจรจาต่อรอง การประเมินผลงานและการปฏิบัติงานของบุคคล

14. บทบาทเป็นผู้จัดการทรัพยากร (Resource Manager) ผู้บริหารทางการศึกษาจะต้องมีความสามารถในการบริหารการเงินและงบประมาณ การบริหารวัสดุ ครุภัณฑ์ การก่อสร้าง การบำรุงรักษา ตลอดจนการแสวงหาการสนับสนุนจากภายนอก

15. บทบาทเป็นผู้ประเมินผล (Appraiser) ผู้บริหารทางการศึกษาจะต้องมีความสามารถในการประเมินความต้องการ การประเมินระบบ วิธีการทางสถิติ และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

16. บทบาทเป็นนักประชาสัมพันธ์ (Public Relater) ผู้บริหารทางการศึกษาจะต้องมีทักษะในการสื่อความหมาย รู้จักวิธีการสร้างภาพพจน์ที่ดี รู้จักพลวัตของกลุ่ม รู้จักและเข้าใจการเผยแพร่ข่าวสารและวิธีการต่าง ๆ

17. บทบาทเป็นประธานในพิธีการ (Ceremonial Head) เป็นบทบาทที่จำเป็นยิ่งอย่างหนึ่งของผู้บริหารทางการศึกษา ซึ่งจำเป็นจะต้องใช้ความสามารถในบทบาทต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นเพื่อแสดงบทบาทนี้

ประพันธ์ สุริหาร (2547) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหาร เป็นทั้งศาสตร์และศิลปะในการทำงานให้สำเร็จโดยใช้คนอื่น เป็นความถนัดหรือทักษะส่วนบุคคลอื่นได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการและการควบคุม รวมถึงการใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อความสำเร็จขององค์กรที่กำหนดไว้ส่วนการบริหารนั้นเป็นแนวทางหรือวิธีการที่ผู้บริหารใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้ ตามขั้นตอนและหลักเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์อย่างมีระบบ และได้ขยายความเกี่ยวกับกระบวนการบริหารตามเป็นแนวคิดของ Gulick ว่า กระบวนการบริหาร ประกอบด้วย 7 กิจกรรมหรือเรียกว่า POSDCORB

สรุป ความสำคัญเกี่ยวกับการบริหาร หมายถึง การทำงานให้สำเร็จโดยใช้คนอื่น เป็นความถนัดหรือทักษะส่วนบุคคลอื่นได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กรการสั่งการและการควบคุม รวมถึงการใช้ทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อความสำเร็จขององค์กรที่กำหนดไว้

หลักการบริหารการศึกษา

ธงชัย สันติวงษ์ (2543) บิดาแห่งการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ได้พัฒนาการบริหารที่มีหลักเกณฑ์ซึ่งมีพื้นฐานอยู่ในหลักการ (Principles) ที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. ต้องมีการคิดค้นและกำหนดวิธีที่ดีที่สุด (One Best Way) สำหรับงานแต่ละอย่าง คือ ต้องมีการกำหนดวิธีการทางานที่ดีที่สุดที่ช่วยให้สามารถทำงานเสร็จลุกลงไปด้วยดีตามวัตถุประสงค์มาตรฐานของงานจะต้องมีการจัดวางเอาไว้ โดยมีหลักเกณฑ์ที่ได้พิสูจน์มาแล้วว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุดจริงและในเวลาเดียวกันการจ่ายผลตอบแทนแบบจูงใจต่าง ๆ ก็จ่ายให้ตามผลผลิตทั้งหมด
2. ต้องมีคัดเลือกและพัฒนาคนงาน โดยตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของการรู้จักงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับคนงาน นอกจากนี้ยังต้องมีการอบรมคนงานให้รู้จักวิธีการทำงานที่ถูกต้องด้วย และในการคัดเลือกคนงานจะต้องมีการพิจารณาเป็นพิเศษที่จะให้ได้คนที่มีคุณสมบัติที่ดีที่สุดตรงตามงานที่จะให้ทำ

3. ด้วยวิธีการพิจารณาอย่างรอบคอบเกี่ยวกับวิธีการทำงาน ควบคู่กับการพิจารณาคนงานนี้ คนงานจะไม่คัดค้านต่อวิธีการใหม่ที่ได้กำหนดขึ้น เพราะโดยหลักเหตุผลคนงานทุกคนจะเห็นจริงถึงโอกาสที่เขาจะได้รับรายได้สูงขึ้นจากการทำงานกฎวิธีที่จะช่วยให้ได้ผลผลิตสูงขึ้น

4. การประสานร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้บริหารและคนงาน ฝ่ายบริหารควรจะได้ประสานอย่างใกล้ชิดเป็นประจักษ์กับคนงานที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน แต่ต้องไม่ใช่โดยการลงมือปฏิบัติงานที่ควรจะเป็นงานของคนงานเท่านั้น

จากหลักการดังกล่าว พบว่าวิธีการต่าง ๆ ล้วนแต่เป็นวิธีการที่มีหลักเกณฑ์ตามหลักวิทยาศาสตร์ทำให้เกิดทฤษฎีการบริหารขึ้นมาและได้เสนอแนะว่า ผู้บริหารต้องมีบทบาทเป็นจุดกลางของปัญหาและความสำเร็จของกลุ่มที่จะต้องรับผิดชอบนำเอาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพของกลุ่มมาคิดวิเคราะห์และปรับปรุงหาทางออกให้ได้เป็นผลดีที่สุดสำหรับกลุ่มให้ดีขึ้นและมากขึ้นเรื่อยๆ

เสนาะ ติเยาว์ (2543) ได้กล่าวถึงหลักสำคัญของการบริหาร 5 ลักษณะ คือ

1. การบริหารเป็นการทำงานกับคนและโดยอาศัยคนหมายความว่า การบริหารเป็นกระบวนการทางสังคมคืออาศัยกลุ่มคนที่รวมกันทำงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบให้สำเร็จ โดยอาศัยความร่วมมือของบุคคลอื่นมิฉะนั้นจะทำงานไม่สำเร็จสาระสำคัญของการบริหารในข้อนี้แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีสิ่งต่างๆ เหล่านี้ คือ มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดีมีความเป็นผู้นำและสามารถทำงานเป็นทีมได้มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้หากมีการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์และมีความสามารถทำงานบรรลุเป้าหมายได้

2. การบริหารทำให้งานบรรลุเป้าหมายขององค์การเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การต้องอาศัยความร่วมมือกันของคนทุกคนจึงจะทำให้สำเร็จลงได้ เป้าหมายเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้บริหารจะต้องทำให้บรรลุได้นั้นจะต้องมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ เป้าหมายต้องสูงแล้วสามารถทำให้สำเร็จ เป้าหมายสูงเกินไปก็ทำให้สำเร็จไม่ได้ เป้าหมายต่ำเกินไปก็ไม่ท้าทายไม่มีคุณค่า ประการที่สองการจะไปถึงเป้าหมายจะต้องมีระบบงานที่ดีมีแผนงานที่มีประสิทธิภาพ ประการสุดท้ายจะต้องระบุเวลาที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายนั้น

3. การบริหารเป็นการสมดุลระหว่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพ คำว่าประสิทธิผลหมายความว่า ทำงานบรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนด ส่วนคำว่าประสิทธิภาพหมายความว่า ทำงานโดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดหรือเสียค่าใช้จ่ายต่ำสุด การทำงานให้สำเร็จอย่างเดียวไม่พอแต่จะต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่ประหยัดอีกด้วย การทำให้ได้ทั้งสองอย่างคืองานบรรลุผลตามที่ต้องการและการใช้ทรัพยากรต่ำสุดจึงเป็นความสมดุลระหว่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพ

4. การบริหารเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าเราอาศัยในโลกที่มีทรัพยากรจำกัดการใช้ทรัพยากรต่างๆ จึงต้องตระหนัก 2 ข้อใหญ่ๆ คือ เมื่อใช้ทรัพยากรใดไปแล้วทรัพยากรนั้นจะหมดสิ้นไปไม่สามารถกลับคืนมาใหม่ได้และ จะต้องเลือกใช้ทรัพยากรให้เหมาะสมอย่าให้เกิดสิ้นเปลืองโดยเปล่าประโยชน์ ดังนั้นการบริหารกับ เศรษฐศาสตร์จึงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด เศรษฐศาสตร์เป็นการศึกษาถึงการกระจายการใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดอย่างไร ส่วนผู้บริหารในองค์กรจะต้องผลิตสินค้าและบริหารให้เกิด ประสิทธิภาพและประสิทธิผล

5. การบริหารจะต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปผู้บริหารที่ประสบ ความสำเร็จจะต้องสามารถคาดคะเนเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้องและสามารถปรับตัวเอง ให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงนั้น

ศิริชัย ชินะดังกูร (2548) ได้กล่าวว่า หลักของการบริหารสถานศึกษา กำหนดหน้าที่ ในการบริหารตามแนวคิดของ โรเบิร์ต เอส ฟิสค์ (Robert S Fisk) ซึ่งได้สรุปไว้มี 5 ประการ ดังนี้

1. การให้โอกาสทางการศึกษาและปรับปรุงการศึกษาในสถานศึกษา
2. การบริหารงานเกี่ยวกับชุมชน และการประชาสัมพันธ์สถานศึกษา
3. การบริหารงานบุคลากรในสถานศึกษา
4. การบริหารงานเกี่ยวกับอาคารสถานที่ ธุรการ การเงิน และการให้บริการ
5. การบริหารงานกิจการนักเรียน

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี) (2550) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารงานที่ดีจะต้องมี วิธีการบริหารงานที่จะทำให้ชนะใจลูกน้อง ธรรมะสำหรับผู้บริหารงานคือ จะต้องมีความหนักแน่น มั่นคงและสามารถเป็นเสาหลักในการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกน้องได้ มีความสามารถในการแบ่ง งานให้ลูกน้องทำตามความชำนาญของแต่ละบุคคล และรู้จักกระจายอำนาจให้แก่ลูกน้องได้ช่วย แบ่งเบาภาระของตนเอง ดังนั้นผู้บริหารงานที่ดีจึงเป็นผู้ที่คอยดูแลภาพรวมในการทำงานของบุคคล ในองค์กร

ชาญชัย อาจินสมมาตร (2548) ได้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาแนวทาง ใหม่ในหนังสือ “สู่ทิศทางการบริหารการศึกษา” โดยมีเนื้อหาเป็น 6 ด้าน ประกอบด้วย

1. โรงเรียนในฐานะองค์การและนักรับการศึกษาในฐานะนักบริหาร มีรายละเอียดของ เนื้อหา คือ โรงเรียนในฐานะระบบองค์การที่สะท้อนทั่วไปต่อทฤษฎีการบริหารและการศึกษา รูปแบบ บริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม และการบริหารจัดการองค์การและการมีส่วนร่วม

2. การบริหารแบบมีส่วนร่วมในทางการศึกษามีรายละเอียดของเนื้อหา คือ ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม องค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ความเป็นไปได้ในการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม โปรแกรมการบริหารแบบมีส่วนร่วม และเส้นทางการพัฒนาระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม

3. ทฤษฎีภาวะผู้นำมีรายละเอียดของเนื้อหา คือ ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำรูปแบบของภาวะผู้นำการมีส่วนร่วมและภาวะผู้นำทีมในโรงเรียน

4. การแก้ปัญหาและการตัดสินใจมีรายละเอียดของเนื้อหา คือ ปัญหา คืออะไร แม่แบบของการแก้ปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วม

5. ความเจริญงอกงามทางวิชาชีพและการพัฒนาครู มีรายละเอียดของเนื้อหา คือ เหตุผลในการพัฒนาครู ขอบข่ายของการพัฒนาครู นโยบายการพัฒนาครู การบริหาร การพัฒนาครู วิธีการพัฒนาครู และการประเมิน

6. การประเมินครู โปรแกรมและโรงเรียน มีรายละเอียดของเนื้อหา คือ หน้าที่ของการประเมินผล การประเมินโรงเรียนและโปรแกรม การประเมินผลการปฏิบัติงานของครู การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ เกณฑ์สำหรับการประเมินผลการปฏิบัติงาน แนวทางสู่ประการในการประเมินผลปฏิบัติงานของครู และกระบวนการประเมินผลการปฏิบัติงาน

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2549) ได้กล่าวถึงแนวทางการบริหารตามแบบอย่างของพุทธศาสนาในหนังสือ “พุทธวิธีบริหาร” ไว้ว่า การศึกษาพุทธบริหารในที่นี้ได้ใช้หน้าที่ของนักบริหารเป็นกรอบในการพิจารณาหน้าที่ (Function) ของนักบริหารมีอยู่ 5 ประการ ตามคำย่อในภาษาอังกฤษว่า POSDC ประกอบด้วย

1. P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางดำเนินงานในปัจจุบัน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารที่ดีต้องมีวิสัยทัศน์เพื่อกำหนดทิศทางขององค์กร

2. O คือ Organizing หมายถึง การจัดองค์กรเป็นการกำหนด โครงสร้าง ความสัมพันธ์ของสมาชิก และสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจายอำนาจ

3. S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากรเป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากรและการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน

4. D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการเป็นการสื่อสาร เพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผนผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีภาวะผู้นำ

5. C คือ Controlling หมายถึง การกำกับดูแลเป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กร รวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร โดยพุทธวิธีบริหารยึดหลักธรรมาธิปไตย เป็นสำคัญ

สมาน อัสวภูมิ (2551) ได้กล่าวว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษา หมายถึง การตัดสินใจในการบริหารงานในสถานศึกษา ตามแบบการกระจายอำนาจในการบริหาร พบว่ามี 4 รูปแบบ ตามหลักดังที่ เมอร์ฟีและเบ็ค (Murphy and Beck) ได้รวบรวมไว้ ดังนี้

1. การบริหารแบบฐานโรงเรียนโดยผู้บริหารมีบทบาทหลัก (Administrative Control) การบริหารอาจจะมีการปรึกษาหารือกับคณะครูหรือผู้ปกครอง แต่ท้ายสุดผู้ตัดสินใจคือผู้บริหาร บางแห่งก็มีคณะกรรมการสถานศึกษา บางแห่งก็อาจจะไม่มีก็ได้
2. การบริหารแบบฐานโรงเรียนโดยครูมีบทบาทหลัก (Professional Control) โดยผู้บริหารจะใช้วิธีนำเรื่องเข้าที่ประชุม ปรึกษาหารือกับคณะครูอาจารย์ และให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งอาจจะใช้วิธีขอเสียงแบบประชามติ หรือการลงคะแนน บางแห่งใช้วิธีให้สัดส่วนครูในการเป็นคณะกรรมการในสถานศึกษาครึ่งหนึ่งของจำนวนคณะกรรมการทั้งหมด
3. การบริหารแบบฐานโรงเรียนโดยชุมชนมีบทบาทเป็นหลัก (Community Control) คล้ายกับแบบมีครูเป็นหลัก แตกต่างที่เปลี่ยนจากครูมาร่วมประชุมปรึกษาหารือกับผู้ปกครองนักเรียนหรือบุคคลในชุมชนแทน
4. การบริหารแบบฐานโรงเรียนแบบผสมผสาน (Hybrid Control) เกิดจากการผสมผสานรูปแบบการบริหารแบบต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งอาจมีสองรูปแบบหรือสามรูปแบบก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเรื่องที่ตัดสินใจว่าจะเป็นผู้บริหาร หรือคณะครู หรือใช้ประชาพิจารณ์

สรุป หลักการบริหารการศึกษา หมายถึง การพัฒนาการศึกษาหรือแหล่งเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา การศึกษารูปแบบบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม และการบริหารจัดการองค์การและการมีส่วนร่วม การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ การพัฒนาครู และการประเมินครู ซึ่งเป็นกระบวนการร่วมกันในการวางแผนจัดการองค์การและดำเนินนโยบายเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรขององค์การได้อย่างเหมาะสม เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ และวิบูลย์ ไตวณะบุตร (2542) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีการบริหารไว้ดังนี้

ระยะที่ 1 ระหว่าง ค.ศ. 1887-1945 ยุคนักทฤษฎีการบริหารสมัยดั้งเดิม (The Classical Organization Theory) แบ่งย่อยเป็น 3 กลุ่มดังนี้

1. กลุ่มการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ของเทย์เลอร์ (Scientific Management) ของเฟรด เดอริก เทย์เลอร์ (Frederick Taylor) ความมุ่งหมายสูงสุดของแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์คือ จัดการบริหารธุรกิจหรือโรงงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด Taylor มองคนงานแต่ละคนเปรียบเสมือนเครื่องจักรที่สามารถปรับปรุงเพื่อเพิ่มผลผลิตขององค์การได้

เจ้าของตำรับ “The one best way” คือประสิทธิภาพของการทำงานสูงสุดจะเกิดขึ้นได้ต้องขึ้นอยู่กับสิ่งสำคัญ 3 อย่างคือ

- 1.1 เลือกคนที่มีความสามารถสูงสุด (Selection)
- 1.2 ฝึกอบรมคนงานให้ถูกวิธี (Training)
- 1.3 หาสิ่งจูงใจให้เกิดกำลังใจในการทำงาน (Motivation)

เทย์เลอร์ ก็คือผลผลิตของยุคอุตสาหกรรมในงานวิจัยเรื่อง “Time and Motion Studies” เวลาและการเคลื่อนไหว เชื่อว่ามีวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่จะบรรลุวัตถุประสงค์เพียงวิธีเดียวที่ดีที่สุด เขาเชื่อในวิธีแบ่งงานกันทำ ผู้ปฏิบัติระดับล่างต้องรับผิดชอบต่อระดับบน เทย์เลอร์ เสนอระบบการจ้างงาน (จ่ายเงิน) บนพื้นฐานการสร้างแรงจูงใจ สรุปหลักวิทยาศาสตร์ของเทย์เลอร์ สรุปง่ายๆ ประกอบด้วย 3 หลักการดังนี้

1. การแบ่งงาน (Division of Labors)
2. การควบคุมดูแลบังคับบัญชาตามสายงาน (Hierarchy)
3. การจ่ายค่าจ้างเพื่อสร้างแรงจูงใจ (Incentive Payment)

2. กลุ่มการบริหารจัดการ (Administration Management) หรือทฤษฎีบริหารองค์การอย่างเป็นทางการ (Formal Organization Theory) ของเฮนรี ฟาโยล (Henri Fayol) บิดาของทฤษฎีการปฏิบัติการและการจัดการตามหลักบริหารทั้ง Fayol และ Taylor จะเน้นตัวบุคคล ปฏิบัติงาน + วิธีการทำงาน ได้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลแต่ก็ไม่มองด้าน “จิตวิทยา” Fayol ได้เสนอแนวคิดในเรื่องหลักเกี่ยวกับการบริหารทั่วไป 14 ประการ แต่ลักษณะที่สำคัญมี ดังนี้

- 2.1 หลักการทำงานเฉพาะทาง (Specialization) คือ การแบ่งงานให้เกิดความชำนาญเฉพาะทาง
- 2.2 หลักสายบังคับบัญชา เริ่มจากบังคับบัญชาสูงสุดสู่ระดับต่ำสุด
- 2.3 หลักเอกภาพของบังคับบัญชา (Unity of Command)
- 2.4 หลักขอบข่ายของการควบคุมดูแล (Span of Control) ผู้ดูแลหนึ่งคนต่อ 6 คน ที่จะอยู่ใต้การดูแลจึงจะเหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่สุด
- 2.5 การสื่อสารแนวตั้ง (Vertical Communication) การสื่อสารโดยตรงจากเบื้องบนสู่เบื้องล่าง
- 2.6 หลักการแบ่งระดับการบังคับบัญชาให้น้อยที่สุด คือ ไม่ควรมีสายบังคับบัญชายืดยาว หลายระดับมากเกินไป
- 2.7 หลักการแบ่งความรับผิดชอบระหว่างสายบังคับบัญชาและสายเสนาธิการ (Line and Staff Division)

3. ทฤษฎีบริหารองค์การในระบบราชการ (Bureaucracy) มาจากแนวคิดของแมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) ที่กล่าวถึงหลักการบริหารราชการประกอบด้วย

- 3.1 หลักของฐานอำนาจจากกฎหมาย
- 3.2 การแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบ ที่ต้องยึดระเบียบกฎเกณฑ์
- 3.3 การแบ่งงานตามความชำนาญการเฉพาะทาง
- 3.4 การแบ่งงานไม่เกี่ยวกับผลประโยชน์ส่วนตัว
- 3.5 มีระบบความมั่นคงในอาชีพ

จะอย่างไรก็ตามระบบราชการก็มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ซึ่งในด้าน ข้อเสีย คือ สายบังคับบัญชายืดยาวการทำงานต้องอ้างอิงกฎระเบียบ จึงชักช้าไม่ทันการแก้ไขปัญหาในปัจจุบัน เรียกว่า ระบบ “Red tape” ในด้านข้อดี คือ ยึดประโยชน์สาธารณะเป็นหลัก การบังคับบัญชา การเลื่อนขั้นตำแหน่งที่มีระบบระเบียบ แต่ในปัจจุบันระบบราชการกำลังถูกแทรกแซงทางการเมือง และทางเศรษฐกิจ ทำให้เริ่มมีปัญหา

ระยะที่ 2 ระหว่าง ค.ศ. 1945–1958 ยุคทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation) Follette ได้นำเอาจิตวิทยามาใช้และได้เสนอ การแก้ปัญหาคัดแย้ง (Conflict) ไว้ 3 แนวทาง ดังนี้

1. Domination คือ ใช้อำนาจอีกฝ่ายสยบลง คือให้อีกฝ่ายแพ้ให้ได้ ไม่ดีนัก
2. Compromise คือ คนละครึ่งทาง เพื่อให้เหตุการณ์สงบโดยประนีประนอม
3. Integration คือ การหาแนวทางที่ไม่มีใครเสียหน้า ได้ประโยชน์ทั้ง 2 ทาง (ชนะ ชนะ) นอกจากนี้ Follette ให้ทัศนะว่า “การเกิดความขัดแย้งในหน่วยงานเป็นความบกพร่องของการบริหาร”

การวิจัยหรือการทดลองฮอว์ธอร์น (Hawthorn Experiment) ที่ เมโย (Mayo) กับคณะทำการวิจัยเริ่มที่ข้อสมมติฐานว่าสิ่งแวดล้อมมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของ คนงานมีการค้นพบจากการทดลองคือมีการสร้างกลุ่มแบบไม่เป็นทางการในองค์การ ทำให้เกิดแนวความคิดใหม่ที่ว่า ความสัมพันธ์ของมนุษย์ มีความสำคัญมาก ซึ่งผลการศึกษาทดลองของเมโย และคณะพอสรุปได้ ดังนี้

1. คนเป็นสิ่งมีชีวิต จิตใจ ขวัญ กำลังใจ และความพึงพอใจเป็นเรื่องสำคัญในการทำงาน
2. เงินไม่ใช่ สิ่งล่อใจที่สำคัญแต่เพียงอย่างเดียว รางวัลทางจิตใจมีผลต่อการจูงใจในการทำงานไม่น้อยกว่าเงิน
3. การทำงานขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคมมากกว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพคับที่อยู่ได้คับใจอยู่ยาก

ข้อคิดที่สำคัญ การตอบสนองคน ด้านความต้องการศักดิ์ศรี การยกย่อง
จะส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานจากแนวคิด “มนุษย์สัมพันธ์”

ระยะที่ 3 ตั้งแต่ ค.ศ. 1958–ปัจจุบัน ยุคการใช้ทฤษฎีการบริหาร (Administrative Theory) หรือการศึกษาเชิงพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Science Approach) ยึดหลักระบบงาน + ความสัมพันธ์ของคน + พฤติกรรมขององค์การ ซึ่งมีแนวคิด หลักการ ทฤษฎีที่หลายๆ คน ได้แสดงไว้ดังต่อไปนี้

1. เซสเตอร์ ไอ บาร์นาร์ด (Chester I Barnard) เขียนหนังสือชื่อ The Function of The Executive ที่กล่าวถึงงานในหน้าที่ของผู้บริหารโดยให้ความสำคัญต่อบุคคลระบบของความร่วมมือองค์การ และเป้าหมายขององค์การ กับความต้องการของบุคคลในองค์การต้องสมดุลกัน

2. ทฤษฎีของมาสโลว์ว่าด้วยการจัดอันดับขั้นของความต้องการของมนุษย์ (Maslow–Hierarchy of Needs) เป็นเรื่องแรงจูงใจแบ่งความต้องการของมนุษย์ตั้งแต่ความต้องการด้านกายภาพ ความต้องการด้านความปลอดภัย ความต้องการด้านสังคม ความต้องการด้านการเคารพนับถือ และประการสุดท้าย คือ การบรรลุศักยภาพของตนเอง (Self Actualization) คือ มีโอกาสได้พัฒนาตนเองถึงขั้นสูงสุดจากการทำงาน แต่ความต้องการเหล่านั้นต้องได้รับการสนองตอบตามลำดับขั้น

3. ทฤษฎี X ทฤษฎี Y ของแมคเกรเกอร์ (Douglas MC Gregor Theory X, Theory Y) เขาได้เสนอแนวคิดการบริหารอยู่บนพื้นฐานของข้อสมมติฐานเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ต่างกัน

ทฤษฎี X (The Traditional View of Direction and Control) ทฤษฎีนี้เกิดข้อสมมติฐาน ดังนี้

1. คนไม่ชอบทำงาน และหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ
2. คนไม่ทะเยอทะยาน และไม่คิดริเริ่ม ชอบให้การสั่ง
3. คนเห็นแก่ตนเองมากกว่าองค์การ
4. คนมักต่อต้านการเปลี่ยนแปลง
5. คนมักโง่ และหลอกง่าย

ผลการมองธรรมชาติของมนุษย์เช่นนี้ การบริหารจัดการจึงเน้นการใช้เงิน วัตถุ เป็นเครื่องล่อใจ เน้นการควบคุม การสั่งการ เป็นต้น

ทฤษฎี Y (The Integration of Individual and Organization Goal) ทฤษฎีข้อนี้เกิดจากข้อสมมติฐาน ดังนี้

1. คนจะให้ความร่วมมือ สนับสนุน รับผิดชอบ ขยัน

2. คนไม่เกียจคร้านและไว้วางใจได้

3. คนมีความคิดริเริ่มทำงานถ้าได้รับการจูงใจอย่างถูกต้อง

4. คนมักจะพัฒนาวิธีการทำงาน และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

ผู้บังคับบัญชาจะไม่ควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเข้มงวด แต่จะส่งเสริมให้รู้จักควบคุมตนเองหรือของกลุ่มมากขึ้น ต้องให้เกียรติซึ่งกันและกันจากความเชื่อที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดระบบการบริหารที่แตกต่างกันระหว่างระบบที่เน้นการควบคุมกับระบบที่ค่อนข้างให้อิสระภาพ

4. อุชิ (Ouchi) ชาวญี่ปุ่นได้เสนอ ทฤษฎี Z (Z Theory) (William G. Ouchi)

ศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัย UCLA (U of California Los Angeles) ทฤษฎีนี้รวมเอาหลักการของทฤษฎี X, Y เข้าด้วยกัน แนวความคิดก็คือ องค์กรต้องมีหลักเกณฑ์ที่ควบคุมมนุษย์ แต่มนุษย์ก็รักความเป็นอิสระ และมีความต้องการหน้าที่ของผู้บริหารจึงต้องปรับเป้าหมายขององค์กรให้สอดคล้องกับเป้าหมายของบุคคลในองค์กร

ชาอุชัย อาจีนสมาจาร (2551) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีการบริหารแบบหลักการจัดระเบียบองค์การของ Luther Gulick and Urwick เป็นนักคิดทางการบริหารที่มีชื่อเสียงของทฤษฎีทางการบริหารแบบคลาสสิก ทั้งคู่ได้ทำคุณประโยชน์มาพอสมควรต่อการพัฒนาแนวคิดทางการบริหารผลงานของพวกเขาทำให้มโนทัศน์และหลักการที่คล้ายคลึงกันที่ได้รับการพัฒนาอย่างอิสระเป็นความคิดขึ้นมา ทำให้มีความเชื่อถือและความเป็นหนึ่งเดียวมากขึ้นในการตอบสนอง ต่อแนวคิดทางการบริหารในระบบเขา ทั้งสองได้พัฒนาหลักการของการจัดองค์การ (Organization Principles) จนสร้างเป็นทฤษฎีการบริหารแบบหลักการจัดระเบียบองค์การ POSDCoRB กุลิค และเออร์วิก ได้รวบรวมหลักการและแนวคิดทางด้านการบริหารต่าง ๆ เอาไว้ในหนังสือชื่อ “Paper on the Science of Administration : Notes on the Theory of Organization” โดยเสนอแนวคิดกระบวนการบริหาร ซึ่งสาระสำคัญของแนวความคิดคือ “ประสิทธิภาพ” อันเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดของการบริหารและเพื่อให้การบริหารงานในทุกหน่วยงานมีประสิทธิภาพจะต้องมีการแบ่งงานกันทำตามความเหมาะสมและความจำเป็นหรือความถนัดของคนงาน โดยแบ่งหน่วยงานออกตามกระบวนการวัตถุประสงค์ลูกค้ำ และพื้นที่โดยทุกหน่วยงานจะต้องจัดรูปแบบองค์การเป็นรูปสามเหลี่ยมปิรามิด มีสายการบังคับบัญชาที่ลดหลั่นกันมา ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดี ชื่อว่า “POSDCORB” อันเป็นคำย่อของภาระหน้าที่ที่สำคัญของนักบริหาร 7 ประการ ได้แก่

1. P-Planning : การวางแผน เป็นการวางแผนโครงการกิจกรรมซึ่งเป็นการเตรียมการก่อนลงมือปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินการสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. O-Organizing : การจัดองค์การเป็นการกำหนดโครงสร้างขององค์การ โดยพิจารณาให้เหมาะสมกับงาน เช่น การแบ่งงาน (Division of Work) เป็นกรม กอง

หรือแผนก โดยอาศัยปริมาณงานคุณภาพของงาน หรือจัดตามลักษณะเฉพาะของ (Specialization) นอกจากนี้อาจพิจารณาในแง่ของการควบคุม (Span of Control) หรือพิจารณาในแง่ของหน่วยงาน เช่น หน่วยงานหลัก (Line) และหน่วยงานที่ปรึกษา (Staff) เป็นต้น

3. S-Staffing : การจัดหาบุคลากรมาปฏิบัติงานเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรนั่นเอง ทั้งนี้เพื่อให้ได้บุคลากรมาปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับการจัดแบ่งหน่วยงานที่กำหนดเอาไว้

4. D-Directing : การอำนวยการเป็นภารกิจในการใช้ศิลปะในการบริหารงานในด้านต่าง ๆ ภายในองค์กร เช่น ภาวะผู้นำ (Leadership) มนุษย์สัมพันธ์ (Human Relations) การจูงใจ (Motivation) และการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นต้น

5. CO- Coordinating : การประสานงาน โดยเป็นการประสานงานให้ส่วนต่างๆ ของกระบวนการทำงานมีความต่อเนื่องกัน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และราบรื่น

6. R-Reporting : การรายงาน ซึ่งเป็นกระบวนการและเทคนิคของการรายงานให้ผู้บังคับบัญชาตามชั้นได้ทราบถึงผลการปฏิบัติงาน โดยที่มีความสัมพันธ์กับการติดต่อสื่อสาร (Communication) ในองค์กรด้วย

7. B-Budgeting : การงบประมาณ เป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการทำบัญชีการควบคุมเกี่ยวกับการเงินและการคลัง

ประภาพรณ รักเลี้ยง (2556) ได้กล่าวว่า แนวคิดด้านบริหารการศึกษาด้วยการศึกษาวัฒนธรรม แนวคิดนี้ เน้นการศึกษาทางวัฒนธรรมและอุปมาอุปไมย (Culture and Metaphor) ในองค์กรโดยอาศัยพื้นฐานของการศึกษาด้านสังคมวิทยา (Sociology) แนวคิดนี้กล่าวโดยสรุป คือ เรื่องราวที่เกิดขึ้นในองค์กรปรากฏออกมาในรูปของภาษาที่ใช้พรรณนาความเป็นจริงตามความคิดของคน และความคิดของคนเกี่ยวกับความเป็นจริงก็เป็นผลเนื่องมาจากความเชื่อที่เขามีอยู่ ดังนั้น ทฤษฎีองค์กรที่เหมาะสมจึงต้องเป็นทฤษฎีที่เกี่ยวกับธรรมชาติของเรื่องราวต่างๆ ที่ชี้นำชีวิตขององค์กรและโรงเรียน พร้อมสอดคล้องกับคุณลักษณะของบุคคลต่างๆ ที่อยู่ในองค์กรและองค์กรที่เกี่ยวข้องด้วยนอกจากนั้น แก่นคิดสำคัญขององค์กร คือ แก่นคิดทางวัฒนธรรม ซึ่งสามารถศึกษาได้จากอุปมาอุปไมย ประเพณี และการติดต่อที่ปรากฏที่อยู่ในองค์กร ตรรกะที่ได้จากการอุปมาอุปไมยมีความสำคัญต่อกระบวนการสร้างทฤษฎีเพราะว่าอุปมาอุปไมยให้ภาพของการศึกษาสิ่งนั้นในระบบการศึกษาวัฒนธรรมของสถาบันการศึกษาหลายอย่างเป็นประเพณีที่ปรากฏอยู่ในองค์กร ขนบธรรมเนียม ปฏิสัมพันธ์ที่เป็นแบบฉบับของสถาบัน อาทิ การจัดแข่งขันกีฬาการรับน้อง การคัดเลือกอาจารย์เข้าสอน ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันในแต่ละสถานศึกษา แนวคิดและรูปแบบการบริหารที่แตกต่างกัน ย่อมส่งผลกระทบต่อการนำทฤษฎีมาใช้ในการศึกษาองค์กรว่าสามารถให้

ภาพของการศึกษาองค์การตามที่ได้ปรากฏอยู่จริงได้หรือไม่ และเป็นแนวคิดการศึกษาวัฒนธรรมองค์การที่เป็นแนวคิดใหม่ที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาและการจัดการศึกษา

อย่างไรก็ตามแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาวัฒนธรรมและอุปมาอุปไมยขององค์การเป็นการให้ภาพความจริงบางส่วนขององค์การไม่ได้ทำให้เห็นภาพทั้งหมดขององค์การที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้การกับการศึกษาองค์การทั้งหมดได้ หรืออย่างอุปมาองค์การว่าเป็นเสมือนเครื่องจักร/หรือระบบ/หรือกลุ่ม/หรือโรงละคร คำอุปมาแต่ละอย่างก็ให้ความหมายพื้นฐานสำหรับการตีความที่แตกต่างกัน ให้แนวคิดเกี่ยวกับภาพที่นำไปสู่การตีความกับสิ่งที่ป็นจริงในองค์การแตกต่างกัน และแนวคิดที่ต่างกันนี้จะส่งผลต่อการตีความสิ่งอื่นแตกต่างกันไปด้วย อาทิ จุดประสงค์ขององค์การ โครงสร้างองค์การ และวิธีการบริหารองค์การ นอกจากนั้น การนำแนวการศึกษาวัฒนธรรมมาวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมขององค์การ เป็นการศึกษาที่ปฏิเสธทฤษฎีระบบ และเป็นการศึกษาที่ขึ้นอยู่กับความรู้ลึกของคนในองค์การที่แสดงออกมาตามประสบการณ์ของแต่ละคน ซึ่งเป็นแนวคิดศึกษาดังกล่าวมิได้มีแนวคิดใดที่จะเสนอข้อสมมติฐานที่สามารถทดสอบถึงความเป็นจริงได้อย่างเปิดเผย และสามารถให้ผลต่อเนื่องเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการบริหารการศึกษาได้

สรุป ทฤษฎีการบริหารการศึกษา หมายถึง หลักการจัดระเบียบขององค์การ มีการแบ่งงานกันทำตามความเหมาะสมและความจำเป็นหรือความถนัดของคนงาน เป็นวิธีการปฏิบัติที่สนองความต้องการให้สถานศึกษาปฏิบัติงานได้อย่างเป็นระบบ มีการวางแผน การจัดองค์การเป็นการกำหนดโครงสร้างขององค์การ การจัดหาบุคลากรมาปฏิบัติงานเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ การประสานงาน การงบประมาณ เป็นภารกิจที่เกี่ยวกับการวางแผน การทำบัญชีการควบคุมเกี่ยวกับการเงินและการคลังที่มีความต่อเนื่องกัน โดยบูรณาการเข้ากับการบริหารงานภายในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

การบริหารสถานศึกษา

ความหมายเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา

ธงชัย สันติวงษ์ (2540) ได้กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา คือ การดำเนินงานของกลุ่มบุคลากรในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบของโรงเรียนอันได้แก่การบริหารทางการศึกษาแก่สมาชิกของสังคมให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ประพันธ์ สุริหาร (2547) ได้ให้ความหมายของคำว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง งานประจำที่ผู้บริหารสถานศึกษาหรือหัวหน้าสถานศึกษา ดำเนินการควบคุม จัดบริหารต่าง ๆ

ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่เกี่ยวข้อง อาคารสถานที่ รวมทั้งงานด้านการเงินงบประมาณ และงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

นพพงษ์ บุญจิตตราดุลย์ (2548) ได้กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาเป็นกิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุกๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรม และคุณธรรมเพื่อให้มีค่านิยมตรงกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่างๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคล และอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้การพัฒนาไปตรงเป้าหมายของสังคม

สรุปได้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานของกลุ่มบุคคลในสถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการใช้กระบวนการต่างๆ และการพัฒนาสถานศึกษาการจัดการเกี่ยวกับคน วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ และงบประมาณ เพื่อให้เยาวชนที่มารับบริการด้านการศึกษามี

หลักการบริหารสถานศึกษา

หลักการบริหารสถานศึกษา ซึ่งมีผู้ให้ความสำคัญได้กล่าวถึงหลักการบริหารสถานศึกษาไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้ระบุถึงหลักการบริหารสถานศึกษาไว้ว่าสถานศึกษาเป็นหน่วยงานทางการศึกษาระดับปฏิบัติการที่สำคัญที่สุด มีสิทธิหน้าที่หรืออำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ และขอบเขตวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งที่กำหนดไว้ในกฎหมาย คือ เป็นส่วนราชการที่มีสภาพเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย ว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ เช่นเดียวกับสถานศึกษาไม่เป็นนิติบุคคล ส่วนอำนาจหน้าที่ที่เพิ่มขึ้นในฐานะนิติบุคคล กำหนดไว้ในมาตรา 59 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กำหนดให้สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคล มีอำนาจในการปกครองดูแล บำรุงรักษา ใช้และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษาที่เป็นราชพัสดุตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุ และที่เป็นทรัพย์สินอื่น รวมทั้งจัดหารายได้จากการบริหารสถานศึกษา และเก็บค่าธรรมเนียมสถานศึกษาที่ไม่ขัดหรือแย้งกับนโยบาย วัตถุประสงค์ และภารกิจของสถานศึกษา ดังนั้น ผลของการจัดการศึกษาจะเป็นเช่นใดนั้น จึงขึ้นอยู่กับการบริหารงานของสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษามีขอบเขตภารกิจในการบริหารและจัดการศึกษา ตามที่กำหนดไว้ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลไว้ 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการบริหารวิชาการ
2. ด้านการบริหารงานงบประมาณ
3. ด้านการบริหารงานบุคคล

4. ด้านการบริหารงานทั่วไป

หลักการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารและการจัดการของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ออกระเบียบกระทรวง ศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 และได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ดังนี้

1. ด้านกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา นโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษาเป็นเสมือนเข็มทิศ ที่จะนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายปลายทางของความสำเร็จ ดังนั้นเพื่อให้แผนพัฒนาสถานศึกษา มีความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น คณะกรรมการสถานศึกษาจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเสนอปัญหาความต้องการของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี คณะกรรมการสถานศึกษาควรมีหน้าที่และแนวปฏิบัติ
2. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ก่อนสิ้นปีงบประมาณ สถานศึกษาจะนำนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษามาจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อใช้เป็นกรอบการปฏิบัติงานในปีงบประมาณต่อไป ซึ่งแผนปฏิบัติการดังกล่าวจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาก่อนสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาจะมีหน้าที่และแนวปฏิบัติ
3. ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น สถานศึกษาขั้นพื้นฐานหน้าที่จัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวชุมชน สังคม และประเทศชาติ คณะกรรมการการศึกษาช่วยเสนอแนะความต้องการของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี จึงควรมีหน้าที่และแนวปฏิบัติ
4. กำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา การดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษา เมื่อสถานศึกษาดำเนินการไปแล้ว ผลของการดำเนินการเป็นอย่างไรมีปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ เป็นเรื่องที่คณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องรับรู้ เพื่อจะได้เข้าช่วยสนับสนุนหรือแก้ไขให้การศึกษาของสถานศึกษาสามารถจัดการการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาจึงควรมีหน้าที่และแนวปฏิบัติ
5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพได้มาตรฐาน คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับผู้ปกครองของนักเรียน รู้สภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นเป็นอย่างดี สามารถร่วมกับ

สถานศึกษากำหนดแนวทางที่จะทำให้เด็กทุกคนได้เข้าเรียนอย่างทั่วถึงและได้เรียนอย่างมีคุณภาพจึงควรกำหนดหน้าที่และแนวปฏิบัติของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาควบคู่กัน

6. ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ สิทธิและความเสมอภาคในการที่เด็กทุกคนจะได้รับการศึกษาไม่ว่าจะเป็นเด็กที่มีความพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความต้องการสถานศึกษา ควรจะต้องมีหน้าที่และแนวปฏิบัติ

7. เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษากระทรวงได้กระจายอำนาจในการบริหาร และการจัดการศึกษาเกี่ยวกับงานวิชาการงานงบประมาณ งานบริหารงานบุคคล และงานบริหารทั่วไปให้สถานศึกษาดำเนินการได้เกิดความคล่องตัวมากขึ้น คณะกรรมการสถานศึกษาในฐานะที่เป็นกำหนดนโยบายในการบริหารงานของสถานศึกษา ข้อเสนอแนวทางในการบริหารงานทั้ง 4 เรื่องของสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะนำไปสู่การปฏิบัติที่สอดคล้องกับนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา จึงควรกำหนดหน้าที่และแนวปฏิบัติ

8. ระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษาตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับของบุคคลในท้องถิ่นเป็นผู้ที่สามารถช่วยระดมทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งภายในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่นเข้ามาช่วยในการพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี รวมทั้งสามารถที่จะเข้ามาช่วยเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนได้ในหลายๆ ด้าน จึงควรมีหน้าที่และแนวปฏิบัติ

9. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้แทนของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ บทบาทในฐานะกรรมการสถานศึกษาจะทำหน้าที่ตัวแทนของสถานศึกษาเสริมสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนหรือองค์กรต่าง ๆ ให้เป็นความสำคัญของสถานศึกษาและนำสถานศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นได้อย่างดี บทบาทหน้าที่และแนวปฏิบัติของคณะกรรมการสถานศึกษาและสถานศึกษาจึงควรมีบทบาทควบคู่กัน

10. ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา ก่อนเสนอต่อสาธารณชน คณะกรรมการสถานศึกษา มีส่วนรับผิดชอบในการดำเนินของสถานศึกษา เมื่อสิ้นปีสถานศึกษาจะต้องจัดทำสรุปรายงานการดำเนินงานเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาได้รับทราบและเห็นชอบรายงานต่อสาธารณชน ซึ่งสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาจึงมีหน้าที่ควบคู่กับแนวปฏิบัติ

11. แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการ เพื่อดำเนินงานตามระเบียบนี้ ตามที่เห็นสมควร นอกจากคณะกรรมการสถานศึกษาแล้ว ยังมีผู้นำชุมชนในท้องถิ่นอีกไม่น้อยที่ยินดี จะเข้ามาช่วยพัฒนาสถานศึกษา ดังนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลดังกล่าวได้เข้ามามีส่วนร่วม คณะกรรมการสถานศึกษา จึงมีบทบาทสำคัญที่จะสรรหาบุคคลเพื่อแต่งตั้งเป็นที่ปรึกษาและ คณะกรรมการ เพื่อช่วยดำเนินงานในการกิจของคณะกรรมการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สูงขึ้นได้ สถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาจึงควรมีหน้าที่และแนวปฏิบัติ

12. ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัด การปฏิบัติงาน ของคณะกรรมการสถานศึกษา นอกจากภารกิจที่ระเบียบกำหนดไว้ยังมีหลายสิ่งหลายอย่างที่มี ความจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือ ได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการสถานศึกษา เช่น เรื่องนโยบายหรือเรื่องเร่งด่วนที่หน่วยงานต้นสังกัดได้แจ้งให้สถานศึกษาที่จะทำงานในการกิจของ สถานศึกษาประสบความสำเร็จได้รวดเร็ว สถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาจึงควรมีหน้าที่ และแนวปฏิบัติร่วมกัน

สรุป หลักการบริหารสถานศึกษา หมายถึง การวางระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้กำหนดแนวทางที่กำหนดไว้ในมาตรา 59 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กำหนดให้สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคล มีอำนาจ ในการปกครองดูแล บำรุงรักษา ซึ่งสถานศึกษามีขอบเขตภารกิจในการบริหารและจัดการศึกษา 4 ด้าน

ภารกิจ ขอบข่ายงานของสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้สรุปรูปแบบการบริหารและจัดการศึกษาในรูป คณะกรรมการบริหารงานใน 4 ด้าน คือ ด้านงานบริหารวิชาการ ด้านงานบริหารงบประมาณ ด้านงานบริหารงานบุคคล และด้านงานบริหารทั่วไปมี ดังนี้

1. ด้านการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจ ในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด โดยกำหนดให้กระทรวงกำหนดเฉพาะหลักสูตร ส่วนกลาง และให้สถานศึกษามีอิสระในการทำหลักสูตรสถานศึกษาได้เอง ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้ สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็วสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย โดยเปิดให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการออกแบบหลักสูตร กำหนดแหล่งเรียนรู้ การออกแบบวิจัยในชั้นเรียนออกแบบ กิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน และออกแบบประเมินผลผู้เรียน ซึ่งจะเป็นปัจจัย สำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและ

กระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียนชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการบริหารงานวิชาการ

1. เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น
 2. เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้มาตรฐาน และมีคุณภาพ สอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพภายใน เพื่อพัฒนาตนเอง และการประเมินจากหน่วยงานภายนอก
 3. เพื่อให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจน จัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองตามความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ
 4. เพื่อให้สถานศึกษาได้ประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษาและของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นๆ อย่างกว้างขวาง
- จากการศึกษา การบริหารวิชาการทั้งหมด 12 ภารกิจงานนั้น มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว และสอดคล้องกับ ความต้องการของนักเรียน สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่นมีมาตรฐานและมีคุณภาพ สอดคล้องกับ ระบบประกันคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพภายในเพื่อพัฒนาตนเอง และการประเมิน จากหน่วยงานภายนอก พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนจัดปัจจัยเกื้อหนุน การพัฒนาการเรียนรู้ และประสานความร่วมมือกับบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นๆ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

2. ด้านการบริหารงานงบประมาณ

งานบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ มีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ทั้งนี้เพราะการบริหารงบประมาณในระบบรวมศูนย์ อำนาจในระบบเดิมนั้น นอกจากจะทำให้เกิดความล่าช้าและผูกมัดด้วยระเบียบที่ทำให้ขาด ความคล่องตัวในการบริหารแล้ว ยังมีปัญหาในเรื่องการทุจริต และสถานศึกษาได้รับการจัดสรร ทรัพยากรที่ไม่ตรงกับความต้องการ ซึ่งการบริหารงบประมาณนั้น ต้องยึดหลักการบริหารมุ่งเน้น ผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของ สถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้ เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน

วัตถุประสงค์ของการบริหารงานงบประมาณ

1. เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านงบประมาณมีความเป็นอิสระ คล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้
2. เพื่อให้ได้ผลผลิต ผลลัพธ์เป็นไปตามข้อตกลงการให้บริการ
3. เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างเพียงพอ และมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษา งานบริหารงบประมาณที่มีทั้งหมด 7 ภารกิจงานนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษา บริหารงานด้านงบประมาณ มีความเป็นอิสระ คล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ให้ได้ผลผลิต ผลลัพธ์เป็นไปตามข้อตกลงการให้บริการ และสามารถบริหารจัดการ ทรัพยากรได้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ

3. ด้านการบริหารงานบุคคล

งานบริหารบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษา สามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคล ให้เกิดความคล่องตัว อิสระ ภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครูและ บุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชู เกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพการกระจายอำนาจด้านการบริหารงานบุคคล จึงเป็น โอกาสที่สถานศึกษาจะมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานบุคคลมากขึ้นนับตั้งแต่การสรรหา การคัดเลือก การพัฒนา การให้ค่าตอบแทน เป็นต้น โดยเป้าหมายสูงสุดของการมีอำนาจและ ความรับผิดชอบในการบริหารงานบุคคลนี้ก็คือเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะส่งผลต่อ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์ของการบริหารงานบุคคล

1. เพื่อให้การดำเนินการด้านงานบริหารบุคคลถูกต้อง รวดเร็วเป็นไปตาม หลักธรรมาภิบาล
2. เพื่อส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถและมีจิตสำนึกในการปฏิบัติ ภารกิจที่รับผิดชอบให้เกิดผลสำเร็จตามหลักการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์
3. เพื่อส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานเต็มตามศักยภาพ โดยยึดมั่นในระเบียบวินัย จรรยาบรรณ อย่างมีมาตรฐานแห่งวิชาชีพ
4. เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานวิชาชีพ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนา คุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

จากการศึกษา งานบริหารบุคคลที่มีทั้งหมด 5 ภารกิจงานนั้น มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้การดำเนินงานด้านงานบริหารบุคคลถูกต้อง รวดเร็ว ส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ และมีจิตสำนึกในการปฏิบัติภารกิจที่รับผิดชอบให้เกิดผลสำเร็จ ปฏิบัติงานเต็มตามศักยภาพ โดยยึดมั่นในระเบียบวินัย จรรยาบรรณ และที่ปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานวิชาชีพได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

4. ด้านการบริหารงานทั่วไป

การบริหารงานทั่วไป เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กรให้บริการบริหารงานอื่นๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุน และการอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการการศึกษา ทุกรูปแบบมุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคลชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องการบริหารงานทั่วไปนั้นต้องให้ความสำคัญกับการจัดทำนโยบาย แผน และระบบข้อมูลสำหรับการดำเนินงาน โดยจะรวมงานด้านประกันคุณภาพภายในไว้ด้วย ดังนั้น งานบริหารทั่วไปแบบใหม่จึงต้องมีประสิทธิภาพ มีระบบข้อมูลที่ทันสมัยสำหรับงานวิชาการ มีความคล่องตัว ใช้บุคลากรน้อย และควรจัดเป็นบริการ ณ จุดเดียว (One-Stop Service) ทั้งหมด ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ของการบริหารงานทั่วไป

1. เพื่อให้บริการ สนับสนุน ส่งเสริม ประสานงานและอำนวยความสะดวกให้การปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
2. เพื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลงานของสถานศึกษาต่อสาธารณชน ซึ่งจะก่อให้เกิด ความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี เลื่อมใส ศรัทธาและให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา

จากการศึกษาการบริหารงานทั่วไปนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และเพื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลงานของสถานศึกษาต่อสาธารณชน ซึ่งจะก่อให้เกิด ความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี เลื่อมใส ศรัทธาและให้การสนับสนุนต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

สรุป ภารกิจ ขอบข่ายของสถานศึกษา หมายถึง หน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา ในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา และการพัฒนา

ผู้เรียน ในการมีส่วนร่วม สนับสนุน ประสานงาน ร่วมประเมินติดตามผล และการปฏิบัติในงาน
ทุกด้านของสถานศึกษา เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2551) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการไว้ ดังนี้
การสอนแบบบูรณาการ หมายถึง การจัดการเรียนรู้โดยการเชื่อมโยงเนื้อหาความรู้
ที่เกี่ยวข้องจากศาสตร์ต่างๆ ของรายวิชาเดียวกันหรือรายวิชาต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้
เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความคิดรวบยอดของศาสตร์ต่าง ๆ มาใช้ในชีวิตจริงได้

สำหรับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated Learning Management)
หมายถึง กระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามความสนใจ ความสามารถ โดยเชื่อมโยงเนื้อหา
สาระของศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สามารถนำความรู้
ทักษะและ เจตคติไปสร้างงาน แก้ปัญหาและใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง

เหตุผลในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

1. สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันนั้นจะเป็นสิ่งที่เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันกับ
ศาสตร์ในสาขาต่างๆ ผสมผสานกันทำให้ผู้เรียนที่เรียนรู้ศาสตร์เดียวๆ มาไม่สามารถนำความรู้มาใช้ใน
การแก้ปัญหาได้ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการจะช่วยให้สามารถนำความรู้ ทักษะจาก
หลายๆ ศาสตร์มาแก้ปัญหาได้กับชีวิตจริง
2. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ทำให้เกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงความคิด
รวบยอดของศาสตร์ต่างๆ เข้าด้วยกัน ทำให้เกิดการถ่ายโอนการเรียนรู้ (Transfer of Learning)
ของศาสตร์ต่างๆ เข้าด้วยกัน ทำให้ผู้เรียนมองเห็นประโยชน์ของสิ่งที่เรียนและนำไปใช้จริงได้
3. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการช่วยลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชาต่างๆ
ในหลักสูตรจึงทำให้ลดเวลาในการเรียนรู้เนื้อหาบางอย่างลงได้ แล้วไปเพิ่มเวลาให้เนื้อหาใหม่ๆ
เพิ่มขึ้น
4. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการจะตอบสนองต่อความสามารถในหลายๆ ด้าน
ของผู้เรียนช่วยสร้างความรู้ ทักษะและเจตคติ “แบบพหุปัญญา” (Multiple Intelligence)
5. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการจะสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้
โดยผู้เรียน (Constructivism) ที่กำลังแพร่หลายในปัจจุบัน

ลักษณะการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงลักษณะของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการไว้ว่าเป็นการเชื่อมโยงวิชาหรือศาสตร์ต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งมีลักษณะใกล้เคียงกับชีวิตจริงมากขึ้น ได้แก่

1. บูรณาการระหว่างความรู้และกระบวนการเรียนรู้ ปัจจุบันเนื้อหาความรู้มีมากมายที่จะต้องเรียนรู้หากไม่ใช่วิธีการเรียนรู้ที่ทันสมัยมาใช้จะทำให้เรียนรู้ไม่ทันตามเวลาที่กำหนดได้ จึงต้องมีการนำวิธีการจัดการเรียนรู้ใหม่ๆ มาใช้ เช่น การสอนโดยวิธีการบอกเล่า การท่องจำจะทำให้ได้ปริมาณความรู้หรือเนื้อหาสาระไม่เพียงพอกับสิ่งที่ต้องเรียนรู้ จึงต้องเลือกใช้กระบวนการเรียนรู้ใหม่ๆ ที่เหมาะสม

2. บูรณาการระหว่างพัฒนาความรู้และทางจิตใจ การเรียนรู้ที่ดีนั้นผู้เรียนต้องมีความอยากรู้อยากเรียนด้วย ดังนั้นการให้ความสำคัญแก่เจตคติ ค่านิยม ความสนใจและสุนทรียภาพแก่ผู้เรียนในการแสวงหาความรู้ ก่อให้เกิดความซาบซึ้งก่อนลงมือศึกษาซึ่งเป็นการจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

3. บูรณาการระหว่างความรู้และการกระทำการเรียนรู้ที่สามารถนำความรู้สู่การปฏิบัติได้นั้นถือเป็นการดีมาก ดังนั้นการให้ความสำคัญระหว่างองค์ความรู้ที่ศึกษากับการนำไปปฏิบัติจริงโดยนำความรู้ไปแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง

4. บูรณาการระหว่างสิ่งที่เรียนรู้ในโรงเรียนและชีวิตประจำวัน การตระหนักถึงความสำคัญแห่งคุณภาพชีวิต เมื่อผ่านการเรียนรู้แล้วต้องมีความหมายและคุณค่าต่อชีวิตของผู้เรียนอย่างแท้จริง

5. บูรณาการระหว่างวิชาต่างๆ เพื่อให้เกิดความรู้ เจตคติและการกระทำที่เหมาะสมกับความต้องการ ความสนใจของผู้เรียนอย่างแท้จริง ตอบสนองต่อคุณค่าในการดำรงชีวิตของผู้เรียน

รูปแบบของการบูรณาการ (Model of Integration)

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2551) ได้สรุปการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่พบโดยทั่วไปมีอยู่ 4 แบบ

1. การบูรณาการแบบสอดแทรก (Infusion)

การเรียนรู้แบบนี้ผู้สอนจะนำเนื้อหาของวิชาต่าง ๆ มาสอดแทรกในรายวิชาของตนเองเป็นการวางแผนการสอนและทำการสอนโดยผู้สอนเพียงคนเดียว

ข้อดี

1. ผู้สอนคนเดียวบริหารทั้งเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนรู้และเวลาที่ใช้โดยสะดวก

2. ไม่มีผลกระทบกับผู้สอนผู้อื่นและการจัดตารางสอน

ข้อจำกัด

1. ผู้สอนคนเดียวอาจไม่มีความชำนาญในเนื้อหาวิชาบางเรื่อง
2. เนื้อหาวิชาและกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดอาจซ้ำซ้อนกับของวิชาอื่น
3. ผู้เรียนจะมีภาระงานมากเพราะทุกรายวิชาจะต้องมอบหมายงานให้

2. การบูรณาการแบบขนาน (Parallel)

การเรียนรู้แบบนี้ผู้สอนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปต่างคนต่างสอนวิชาของตนเองแต่จะ
มาวางแผน ตัดสินใจร่วมกันว่าจะจัดแผนการเรียนรู้และจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยมุ่งสอนในหัวเรื่อง
(Theme) ความคิดรวบยอด (Concept) และปัญหา (Problem) เดียวกันในส่วนหนึ่ง

ข้อดี

1. ผู้สอนแต่ละคนยังคงบริหารทั้งเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนรู้ เวลา
2. ไม่มีผลกระทบกับผู้สอนผู้อื่นและการจัดตารางสอน
3. เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนรู้ลดการซ้ำซ้อนลง ช่วยให้เกิด

โดยสะดวก

การทำงานร่วมกัน

ข้อจำกัด

1. ผู้สอนยังคงต้องรับภาระเนื้อหาวิชาที่ไม่ชำนาญ
2. ผู้เรียนยังมีภาระงานมากเพราะทุกรายวิชาจะต้องมอบหมายงานให้
3. การบูรณาการแบบสหวิทยาการ (Multidiscipline)

การเรียนรู้แบบนี้คล้ายกับแบบคู่ขนาน ผู้สอนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปต่างคน
ต่างสอนวิชาของตน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเองเป็นส่วนใหญ่ มาวางแผนการสอนร่วมกัน
ในการให้งานหรือโครงการที่มีหัวเรื่อง แนวคิดหรือความคิดรวบยอดและปัญหาเดียวกัน

ข้อดี

1. สนับสนุนการทำงานร่วมกันของทั้งผู้สอนและผู้เรียน
2. ผู้สอนทุกคนและผู้เรียนมีเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจน
3. ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการนำความรู้ไปใช้กับงานอาชีพจริง

ลดความซ้ำซ้อนของกิจกรรม

ข้อจำกัด

มีผลกระทบต่อการจัดตารางสอนและการจัดแผนการเรียนรู้

3. การบูรณาการแบบข้ามวิชา (Trans Disciplinary)

การเรียนรู้แบบนี้ผู้สอนในรายวิชาต่าง ๆ จะมาร่วมกันสอนเป็นคณะ
ร่วมกันวางแผน กำหนดหัวเรื่อง ความคิดรวบยอดและปัญหาเดียวกัน

ข้อดี

1. สนับสนุนการทำงานร่วมกันของทั้งผู้สอนและผู้เรียน
2. ผู้สอนทุกคนและผู้เรียนมีเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจน
3. ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการนำความรู้ไปใช้กับงานอาชีพจริง

ลดความซ้ำซ้อนของกิจกรรม

ข้อจำกัด

1. มีผลกระทบต่อการจัดตารางสอนและการจัดแผนการเรียน
2. ผู้สอนต้องควบคุมการเรียนรู้ให้ทันตามกำหนด

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2553) ได้สรุปการจัดการเรียนรู้
แบบบูรณาการ (Integrating Method) หมายถึง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยเชื่อมโยง
ระหว่างประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ และเป็นประสบการณ์ตรงที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์
ในวิชาการหลาย ๆ แขนงวิชาในลักษณะสหวิทยาการ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้กระบวนการคิด
กระบวนการแก้ปัญหาและกระบวนการแสวงหาความรู้ ที่เชื่อมโยงทั้งหลักสูตรและวิธีการจัดการ
เรียนรู้ เทคนิคการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนแนวคิดของผู้เรียนเพื่อให้เกิดความรู้แบบองค์รวม เพื่อนำไป
ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการจะลดการซ้ำซ้อนของ
เนื้อหาสาระ และประหยัดเวลาในการจัดทำแผนการเรียนรู้และเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เกิดตาม
สภาพจริงของชีวิต ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมี 2 ลักษณะ คือ

1. บูรณาการภายในวิชา คือ ผู้สอนคนเดียวสอนวิชาเดียว เช่น สอนภาษาไทย ผู้สอนจะ
บูรณาการการอ่าน การเขียน การพูด และการฟัง ซึ่งเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงต่อเนื่องกันอยู่แล้ว
สอนวิทยาศาสตร์ผู้สอนจะบูรณาการในสาขาเคมี ฟิสิกส์ ชีววิทยา สิ่งแวดล้อม และสาขาอื่น ๆ
ไปพร้อม ๆ กัน ไม่สอนแบบแยกส่วน

2. บูรณาการระหว่างวิชา คือ ผู้สอนคนเดียวสอนหลายวิชาหรือผู้สอนหลายคนสอนจะ
บูรณาการในลักษณะที่ผู้สอนจะต้องยึดมาตรฐานกลุ่มวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นแกน แล้วรวบรวมเนื้อหา
ของทุกวิชาที่จะเชื่อมโยงมาอยู่ภายใต้หัวเรื่องการเรียนรู้เดียวกัน เช่น การจัดการเรียนรู้เรื่องพืชในวิชา
วิทยาศาสตร์ บูรณาการกับวิชาการงานอาชีพด้านการเกษตร และบูรณาการกับเรื่องของสิ่งแวดล้อม
 เป็นต้น

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. กำหนดหัวข้อสาระการเรียนรู้ โดยเริ่มจากโครงสร้างของหลักสูตรในระดับท้องถิ่นหรือที่ใช้อยู่ ด้วยการระดมสมองจากผู้เรียนและผู้สอน เป็นการดึงให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากขึ้น หัวข้อที่จะนำมาสอนแบบบูรณาการได้ดีควรเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันมากที่สุด

2. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ผู้สอนต้องกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ชัดเจนว่าเมื่อเรียนรู้เรื่องนี้จบแล้วผู้เรียนควรจะได้อะไรบ้าง ซึ่งควรจะสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ตามช่วงชั้นด้วย ถ้าจัดการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรใหม่ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. กำหนดเนื้อเรื่อง โดยขยายเนื้อหาให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้นแต่ละวิชา

4. กำหนดขอบเขตการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันกับผู้เรียน และจัดคาบเวลาให้เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรม และต้องมีความยืดหยุ่นตามกิจกรรมการเรียนรู้ และเนื้อหาโดยเฉพาะถ้าเป็นการบูรณาการระหว่างวิชาการจัดเวลาให้เหมาะสมเป็นเรื่องที่สำคัญมาก

5. ดำเนินกิจกรรม ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ด้วยวิธีการที่หลากหลายและให้มีการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทั้งภายในท้องถิ่นและชุมชนและจากแหล่งข้อมูลภายนอก

6. ประเมินผล โดยเน้นการประเมินผลตามสภาพจริง อาจจะประเมินในลักษณะของการใช้แฟ้มสะสมผลงานของผู้เรียน การสังเกต กิจกรรมการปฏิบัติจริง การสนทนากับผู้เรียนและการพัฒนาความรู้ของผู้เรียนก็ได้

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 นั้นจะต้องใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อเป็นเครื่องมือพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร ซึ่งครูผู้สอนจะต้องรู้และเข้าใจแนวคิด การจัดการเรียนรู้และผลที่เกิดกับผู้เรียน แล้วนำมาจัดการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการพัฒนาของผู้เรียนตามหลักสูตร กระบวนการดังกล่าว ได้แก่ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551)

1. กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ
2. กระบวนการสร้างความรู้
3. กระบวนการคิด
4. กระบวนการทางสังคม
5. กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และแก้ปัญหา
6. กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง

7. กระบวนการปฏิบัติ
8. กระบวนการจัดการ
9. กระบวนการวิจัย
10. กระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้ของตนเอง
11. กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย

สรุปได้ว่า ผู้วิจัยได้ยึดแนวทางของ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขา โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ และเป็นประสบการณ์ตรงที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ในรายวิชา เป็นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในลักษณะที่ 2 คือ การบูรณาการระหว่างวิชา คือ ผู้สอนคนเดียวสอนหลายวิชาหรือผู้สอนหลายคนสอนจะบูรณาการในลักษณะที่ผู้สอนจะต้องยึดการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา แล้วรวบรวมเนื้อหาของทุกวิชาที่จะเชื่อมโยงมาอยู่ภายใต้หัวข้อการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ขั้นศีล เป็นการควบคุมตนเองให้อยู่ในความเหมาะสมของการวางตัวที่ดี ขึ้นสมาธิ เพื่อให้เกิดความแน่วแน่นในการฟังและการเข้าในบทเรียน ขึ้นพิจารณาด้วยปัญญา เป็นกระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหาและกระบวนการแสวงหาความรู้ เพื่อให้เกิดความรู้แบบองค์รวม เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม และเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เกิดตามสภาพจริงของชีวิต

องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้ของการเรียนรู้แบบบูรณาการ

องค์ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยทั่วไปมักจะมีการแบ่งองค์ประกอบของการเรียนการสอนในลักษณะของโครงสร้าง (Structure) และกระบวนการ (Process) ในลักษณะโครงสร้าง คือ แบ่งการเรียนการสอนออกเป็น วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ กิจกรรมหรือประสบการณ์การเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้ยึดแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2558) ซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการตามตัวชี้วัดของมาตรฐานการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน และได้มีนักวิชาการได้สรุปความหมาย ไว้ดังนี้

1. ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2553) ได้ให้ความหมายของคำว่า การจัดกิจกรรมการสอนหลักสูตรฉบับปัจจุบันจะใช้ว่า กิจกรรมการเรียนรู้ เพราะต้องการเน้นที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง เน้นที่บทบาทของผู้เรียน ถึงแม้ว่าจะเน้นที่บทบาทของผู้เรียน แต่ผู้สอนก็ยังมีบทบาทร่วมด้วยเช่นกัน คือเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ได้แก่ เป็นผู้ให้คำปรึกษา เป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิด

เป็นผู้จัดระเบียบ เป็นผู้แนะนำและกำกับไม่ให้ออกนอกทางหรือหลงทาง เป็นต้น ดังนั้นการใช้คำ การเรียนการสอนจึงมีความหมายที่ยังคงใช้ได้กับหลักสูตรปัจจุบัน

นวลจิตต์ เชาวกิริติพงศ์ (2545) ได้กล่าวถึง แนวคิดจากพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งกล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ ที่ยอมรับว่าบุคคลหรือผู้เรียนมีความแตกต่างกัน และทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญครูหรือผู้จัดการเรียนรู้ ควรมีความเชื่อพื้นฐานอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. เชื่อว่าทุกคนมีความแตกต่างกัน
2. เชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ได้
3. เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดได้ทุกที่ ทุกเวลา

ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงเป็นการจัดบรรยากาศ จัดกิจกรรม จัดสื่อ จัดสถานการณ์ ฯลฯ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ ครูจึงมีความจำเป็นที่จะต้องรู้จักผู้เรียนครอบคลุม อย่างรอบด้านและสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปเป็นพื้นฐานการออกแบบหรือวางแผนการเรียนรู้ ได้สอดคล้องกับผู้เรียน สำหรับในการจัดกิจกรรมหรือออกแบบการเรียนรู้ อาจทำได้หลายวิธีการและ หลายเทคนิค แต่มีข้อควรคำนึงว่าในการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้งแต่ละเรื่อง ได้เปิดโอกาสให้กับผู้เรียน ในเรื่องต่อไปนี้หรือไม่

1. เปิดโอกาสให้นักเรียนเป็นผู้เลือกหรือตัดสินใจในเนื้อหาสาระที่สนใจเป็น ประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนหรือไม่
2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยได้คิดได้รวบรวม ความรู้และลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเองหรือไม่ซึ่ง ทิศนา ขัมมณี อ้างอิงมาจาก (นวลจิตต์ เชาวกิริติพงศ์, 2545) ได้นำเสนอแนวคิดในการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมและสามารถนำไปใช้ เป็นแนวปฏิบัติ ดังนี้

2.1 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย (Physical Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อช่วยให้ ประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนตื่นตัวพร้อมที่จะรับข้อมูลและการเรียนรู้ต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น การรับรู้เป็น ปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ ถ้าผู้เรียนอยู่ในสภาพที่ไม่พร้อม แม้จะมีการให้ความรู้ที่ดีๆ ผู้เรียนก็ไม่สามารถรับได้ ดังจะเห็นว่าถ้าปล่อยให้ผู้เรียนนั่งนานๆ ไม่เข้าผู้เรียนก็จะหลับหรือคิดเรื่องอื่นๆ แต่ถ้าให้มีการเคลื่อนไหวทางกายบ้างก็จะทำให้ประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนตื่นตัวและพร้อมที่จะรับ และเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดี ดังนั้นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนจึงควรเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหว ในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเป็นระยะๆ ตามความเหมาะสมกับวัยและระดับความสนใจของผู้เรียน

2.2 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางสติปัญญา (Intellectual Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเคลื่อนไหวทางสติปัญญา

ต้องเป็นกิจกรรมที่ทำทลายความคิดของผู้เรียน สามารถกระตุ้นสมองของผู้เรียนให้เกิดการเคลื่อนไหว ต้องเป็นเรื่องที่ไม่ยากหรือง่ายเกินไปทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกที่จะคิด

2.3 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม (Social Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว เนื่องจากมนุษย์จำเป็นต้องอยู่รวมกันเป็นหมู่คณะ มนุษย์ต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับผู้อื่น และสภาพแวดล้อมต่างๆ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านสังคม

2.4 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางอารมณ์ (Emotional Participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้เกิดความหมายต่อตนเองโดยกิจกรรมดังกล่าวควรเกี่ยวข้องกับผู้เรียนโดยตรง โดยปกติการมีส่วนร่วมทางอารมณ์นี้มักเกิดขึ้นพร้อมกับการกระทำอื่นๆ อยู่แล้ว เช่น กิจกรรมทางกาย สติปัญญา และสังคม ทุกครั้งที่ครูให้ผู้เรียนเคลื่อนที่เปลี่ยนอิริยาบถ เปลี่ยนกิจกรรม ผู้เรียนจะเกิดอารมณ์ ความรู้สึกตามมาด้วยเสมอ อาจเป็นความพอใจ ไม่พอใจ หรือเฉยๆ

จากแนวคิดที่กล่าวถึงข้างต้นเป็นที่มาของการนำเสนอชื่อ “CIPPA” ซึ่งระบุงองค์ประกอบสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กล่าวคือ

1. C มาจากคำว่า Construct หมายถึง การสร้างความรู้ตามแนวคิดของทฤษฎีการสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivism) โดยครูสร้างกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเอง เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา
2. I มาจากคำว่า Interaction หมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลและแหล่งความรู้ที่หลากหลาย ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม
3. P มาจากคำว่า Physical Participation หมายถึง การให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เคลื่อนไหวร่างกายโดยการทำกิจกรรมในลักษณะต่างๆ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางกาย
4. P มาจากคำว่า Process Learning หมายถึง การเรียนรู้กระบวนการต่างๆ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการต่างๆ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการกลุ่ม กระบวนการพัฒนาตนเอง เป็นต้น การเรียนรู้กระบวนการเป็นสิ่งสำคัญเช่นเดียวกับการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่างๆ และการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางด้านสติปัญญาอีกด้วย

5. A มาจากคำว่า Application หมายถึง การนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงระหว่างทฤษฎี

การปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้เป็นสิ่งที่มีความหมาย

การระบอบองค์ประกอบสำคัญในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อช่วยผู้เรียนได้แสดงบทบาทต่าง ๆ อันเป็นการแสดงความสำคัญของผู้เรียน เป็นตัวอักษรย่อ “CIPPA” นี้เพื่อให้ง่ายที่จะจำและนำไปใช้เป็นหลักในการปฏิบัติได้โดยสะดวก

การจัดการเรียนการสอนทั่วไป ครูสามารถออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ตามแนวทาง ต่อไปนี้

1. การจัดกิจกรรมเพื่ออำนวยความสะดวกให้เกิดการสร้างความรู้ (Construct) จากความคิดพื้นฐานที่เชื่อว่า ในสมองของผู้เรียนมิได้มีแต่ความว่างเปล่าแต่ทุกคนมีประสบการณ์เดิมของตนเอง เมื่อได้รับประสบการณ์ใหม่ สมองจะพยายามปรับข้อมูลเดิมที่มีอยู่โดยการต่อเติมเข้าไปในกรณีที่มีข้อมูลเดิมและข้อมูลใหม่ไม่มีความขัดแย้งกัน แต่ถ้าขัดแย้งกันก็จะปรับโครงสร้างของข้อมูลเดิมเพื่อให้สามารถรับข้อมูลใหม่ได้ ซึ่งอาจทำให้โครงสร้างของข้อมูลเดิมเปลี่ยนแปลงไป และถ้าผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความรู้ที่สร้างได้นั้นออกมาด้วยคำพูดของตนเอง การสร้างความรู้นั้นก็สมบูรณ์ ดังนั้นถ้าครูสามารถออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำตามแนวคิดนี้ ผู้เรียนก็จะสามารถสร้างความรู้ได้ พฤติกรรมที่ครูควรออกแบบในกิจกรรมการเรียนของผู้เรียนมี ดังนี้

- 1.1 ให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้เดิม
- 1.2 ให้ผู้เรียนได้รับ/แสวงหา/รวบรวมข้อมูล/ประสบการณ์ต่างๆ
- 1.3 ให้ผู้เรียนได้ศึกษาข้อมูล ทำความเข้าใจ และสร้างความหมายข้อมูล/ประสบการณ์ต่าง ๆ โดยใช้กระบวนการคิดและกระบวนการอื่นๆ ที่จำเป็น
- 1.4 ให้ผู้เรียนได้สรุปจัดระเบียบ/โครงสร้างความรู้
- 1.5 ให้ผู้เรียนได้แสดงออกในสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ

ในกิจกรรมการเรียนการสอนทั่วไป ครูสามารถออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องตามลำดับขั้นตอนต่างๆ ในขณะที่ให้ความรู้ โดยเปลี่ยนบทบาทจากที่เคยบอกความรู้โดยตรง ให้ผู้เรียนบันทึกหรือคัดเลือกเป็นการใช้คำสั่งและคำถามดำเนินกิจกรรม ให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำเพื่อสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยครูเตรียมสื่อการสอนที่เป็นตัวอย่างเครื่องมือหรือการปฏิบัติงานในลักษณะต่างๆ เป็นข้อมูลหรือประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เข้าใจครูอาจชี้แนะข้อมูลที่ควรสังเกตและวิธีการจัดระบบระเบียบโครงสร้างความรู้ให้ เช่น สอนให้เขียนโครงสร้างความรู้เป็นแผนผังที่ตนเองเข้าใจ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เรื่องใด เช่น ให้อธิบายแผนผังความคิดที่ตนเองเขียนขึ้นตามความเข้าใจหรือให้เล่าถึงสิ่งที่เรียนรู้โดยครูใช้คำถามหรือคำสั่งเป็นสื่อ และมีการเสริมแรงอย่างเหมาะสมในภายหลังก็ทำให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจ เกิดความสนุกและต้องการเรียนรู้อีก

2. การจัดกิจกรรมที่เอื้ออำนวยให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) คือ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้กระทำการสิ่งต่างๆ หรือการกระทำบางสิ่งบางอย่าง ดังต่อไปนี้

2.1 ให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ได้แก่ การพูด อภิปรายกับเพื่อน กับครู หรือผู้เกี่ยวข้องกับการทำงาน ผู้ที่สามารถให้ข้อมูลบางอย่างที่ผู้เรียนต้องการได้

2.2 ให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น กำหนดให้ผู้เรียนสำรวจอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าในบริเวณโรงเรียน

2.3 ให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น กำหนดให้ผู้เรียนสังเกตการกินอาหารของสัตว์หรือรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของต้นไม้ชนิดต่างๆ

2.4 ให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางด้านสื่อทัศน วัสดุ และเทคโนโลยีต่างๆ เช่น ให้ผู้เรียนไปหาข้อมูลจากคอมพิวเตอร์หรือให้อ่านใบความรู้ ใบงาน หรือใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ในการเรียน

3. การจัดกิจกรรมที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวร่างกาย (Physical Participation) คือ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเคลื่อนไหวอวัยวะหรือกล้ามเนื้อต่างๆ เป็นระยะๆ ตามความเหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และความสนใจของผู้เรียน โดยกล้ามเนื้อที่เคลื่อนไหวอาจเป็นส่วนต่างๆ ดังนี้

3.1 กล้ามเนื้อมัดย่อย เช่น การพิมพ์ดีด ร้อยมาลัย พับกระดาษ วาดรูป เย็บผ้า ใช้ไขควง เขียนแบบ เรียงตัวหนังสือ ปฏิบัติการใช้เครื่องมือวิทยาศาสตร์

3.2 กล้ามเนื้อมัดใหญ่ เช่น กิจกรรมย้ายกลุ่ม ย้ายเก้าอี้ จัดโต๊ะ ทบโลหะ ตอกตะปู ยกของ ก่ออิฐ ฉาบปูน ขุดดิน ฯลฯ

4. การจัดกิจกรรมที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการ คือ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการต่างๆ เช่น กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการกลุ่ม กระบวนการศึกษาดด้วยตนเอง กระบวนการจัดการ กระบวนการแก้ปัญหาและตัดสินใจ กระบวนการทำงาน กระบวนการอื่นๆ โดยครูจัดกิจกรรม สถานการณ์ หรือกำหนดให้ผู้เรียนหาข้อมูลหรือความรู้ โดยใช้กระบวนการดังกล่าวเป็นเครื่องมือ

อีกประเด็นหนึ่งคือ การใช้กระบวนการกลุ่มในการทำงาน ต้องแบ่งหน้าที่การทำงาน สมาชิกทุกคนต้องมีส่วนร่วมทำให้งานชิ้นนั้นสำเร็จ มิใช่ให้ผู้เรียนมานั่งรวมกลุ่มกันแต่ทำงานแบบต่างคนต่างทำ เพราะผู้เรียนจะได้มีโอกาสรู้บทบาทของตนเองในการทำงานร่วมกับคนอื่น ตลอดจนรู้วิธีการจัดระบบระเบียบการทำงานในกลุ่มเพื่อให้งานกลุ่มบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายต่อไปก็จะสามารถใช้กระบวนการกลุ่มนี้ในการทำงานกับคนกลุ่มอื่นๆ ในสังคมที่ผู้เรียนเป็นสมาชิกอยู่ได้

5. การจัดกิจกรรมที่เอื้ออำนวยให้เกิดการประยุกต์ใช้ความรู้ (Application) คือ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินการสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

5.1 ได้นำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์อื่นๆ ที่หลากหลาย หรือ

5.2 ได้ฝึกฝนพฤติกรรมการเรียนรู้จนเกิดความชำนาญ

โดยครูจัดสถานการณ์ แบบฝึกหัด หรือโจทย์ปัญหาให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำ เพื่อให้เกิดความมั่นใจและความชำนาญในการที่จะนำเอาความรู้ที่เรียนมาให้เป็นประจำในชีวิตจริง

การจัดกิจกรรมนั้นขั้นตอนนี้เป็นประเด็นที่มีความสำคัญแต่กลับเป็นจุดอ่อนของการจัดการเรียนการสอนของไทยทุกระดับ เพราะมีการปฏิบัติหรือมีพฤติกรรมการนำความรู้ความเข้าใจที่ได้รับจากการเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันค่อนข้างน้อย ทั้งนี้เนื่องจากในการเรียนการสอนผู้เรียนยังขาดการฝึกฝนการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวคิดที่กล่าวถึงข้างต้น สามารถใช้ได้กับการจัดการเรียนการสอนทุกวิชาและทุกระดับชั้น เพียงแต่ธรรมชาติของเนื้อหาวิชาที่ต่างกันจะมีลักษณะที่เอื้ออำนวยให้ครูออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในจุดเด่นที่ต่างกัน คือ

1. รายวิชาที่มีเนื้อหาให้ผู้เรียนเรียนรู้กฎเกณฑ์และการนำเอากฎเกณฑ์ไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ เช่น วิชาคณิตศาสตร์หรือการใช้ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ครูสามารถใช้กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเอง โดยใช้วิธีสอนแบบอุปนัย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำกฎเกณฑ์ที่ทำความเข้าใจได้ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ โดยใช้วิธีการสอนแบบนิรนัย การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นก็จะเป็นการเรียนรู้ที่ยั่งยืน เพราะผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตัวเอง

2. รายวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้จากการค้นคว้าทดลอง และการอภิปรายโดยใช้หลักเหตุผล เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินการที่จะได้สร้างความรู้เองโดยตรง เพียงแต่ครูต้องรู้จักการใช้คำถามที่ยั่วและเชื่อมโยงความคิดประกอบกับการได้มีโอกาสทำการทดลองเป็นการปฏิบัติร่วมกัน ผู้เรียนจะได้มีปฏิสัมพันธ์กันมีการเคลื่อนไหวร่างกายเพื่อสร้างความรู้ผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ทำมาอยู่แล้ว

3. รายวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลที่หลากหลายเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ข้อมูลที่มีลักษณะยั่วให้ออกความคิดเห็นได้ เช่น วิชาสังคมศึกษาและวรรณคดีเป็นลักษณะพิเศษที่ครูจะนำมาใช้เป็นเครื่องมือให้เกิดกิจกรรมการใช้ความคิด อภิปราย นำไปสู่ข้อสรุป เป็นผลการเรียนรู้และการสร้างนิสัยยอมรับฟังความคิดเห็นกันเป็นวิถีทางที่ดีในการปลูกฝังประชาธิปไตยให้กับผู้เรียน

4. รายวิชาที่ต้องอาศัยการเคลื่อนไหวร่างกายเป็นหลัก เช่น วิชาพลศึกษาและ การงานอาชีพครูควรใช้โอกาสดังกล่าว ให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ผ่านกระบวนการทำงาน

5. รายวิชาที่ส่งเสริมความคิดจินตนาการและการสร้างสุนทรียภาพ เช่น วิชาศิลปะและดนตรี นอกจากจะมีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกายแล้ว ผู้เรียนยังมีโอกาสได้สร้างความรู้ และความรู้สึกที่ดีผ่านกระบวนการทำงานที่ครูออกแบบไว้ให้

ครูที่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมักเป็นครู ที่มีความตั้งใจและสนุกในการทำงานสอนเป็นคนช่างสังเกตและเอาใจใส่ผู้เรียนและมักจะได้ผลการ ตอบสนองที่ดีจากผู้เรียนแม้จะยังไม่มากในจุดเริ่มต้น แม้เมื่อปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ก็จะสังเกตได้ถึง การเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนในทางที่ดีขึ้น ในประเด็นของการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะได้กล่าวถึงเทคนิคต่างๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อครูในตอนต่อไปอย่าง พอเพียงและมีประสิทธิภาพ

ผดุงชัย ภูพัฒน์ (2555) ได้กล่าวถึง แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ว่า ครูถือเป็น องค์ประกอบสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในแต่ละวิชา หรือแต่ละหน่วยของการเรียนรู้ ครูมีบทบาทสำคัญทั้งในขั้นเตรียมการขั้นดำเนินการกิจกรรม ขั้นประเมิน และขั้นใช้ผลการประเมิน

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 เตรียมตัวผู้สอน ศึกษาค้นคว้าจนเป็นแหล่งความรู้ (Resource Person) พัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ปรับบุคลิกลักษณะให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.2 เตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ วางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ กำหนด วัตถุประสงค์ วิธีการ สถานการณ์ (สภาพจริง ชีวิตประจำวัน) แผนกิจกรรมเน้นกระบวนการคิด เตรียมวัสดุอุปกรณ์ แหล่งวิทยาการ

1.3 เตรียมตัวผู้เรียน ตรวจสอบและพัฒนาความรู้ ทักษะพื้นฐานที่จำเป็น พัฒนาบุคลิกลักษณะให้เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน

2. ขั้นดำเนินการกิจกรรม

ผู้สอนทำหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน กระตุ้น ส่งเสริม อำนวย ความความสะดวกช่วย และแนะนำ (ไม่ใช่ชี้นำ)

2.1 ช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะเบื้องต้นที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ ดังกล่าวครูถ่ายทอดมโนทัศน์เบื้องต้นที่จำเป็น เริ่มจากสิ่ง que ผู้เรียนสนใจ จากง่ายไปยาก ไกลตัวไปสู่ ไกลตัว สร้างความต้องการที่จะศึกษาเพิ่มเติม ผู้เรียนสามารถคิดได้ว่าต้องการอะไร และควรจะต้อง ทำอย่างไรจึงจะได้เรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการ

2.2 ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการแสวงหาความรู้ในเรื่องนั้น
ครูควรส่งเสริมทักษะกระบวนการ ไม่ใช่เน้นเนื้อหาเพียงอย่างเดียว ครูช่วยแนะนำแนวทาง
และแหล่งความรู้

2.3 ช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง ลงมือปฏิบัติจริงเพื่อสร้าง
องค์ความรู้ใหม่ทักษะใหม่ และบูรณาการเข้ากับความรู้ ทักษะเดิม

2.4 ช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ใน
ชีวิตประจำวันอย่างอิสระ ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้วิธีการนำความรู้และทักษะใช้แก้ปัญหาได้
อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ และบุคคลในสังคม

3. ขั้นสรุป การประเมินความรู้ของผู้เรียนที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
การทดสอบหลังเรียนและการบันทึกหลังการสอน

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการบูรณาการตาม
หลักไตรสิกขาที่ปรากฏในแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้
มีรูปแบบของแผนการสอนที่สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย ชี้นำเข้าสู่
บทเรียน ทดสอบก่อนเรียน เทคนิคการสอนเชื่อมโยงเข้าสู่เนื้อหา การแสดงความคิดเห็นร่วมกัน
การนำเสนอชิ้นงาน การสรุป การทดสอบหลังเรียน และการบันทึกหลังการสอน

2. ด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2545) ให้ความหมายของคำว่า สื่อการเรียนรู้ว่า หมายถึง
วิธีการหรือกระบวนการวัสดุของจริงเครื่องมือที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการเรียนการสอนซึ่งมีสาระที่เป็น
ประโยชน์ต่อประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นไป
ตามหลักสูตรกำหนดไว้

กิตานันท์ มลิทอง (2540) ได้ให้ความหมายของสื่อไว้ว่า สื่อ (Medium Media)
เป็นคำยืมที่มาจากภาษาละตินว่า “Medium” แปลว่า “ระหว่าง” (Between) หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่
บรรจุข้อมูลเพื่อให้ผู้ส่งและผู้รับสามารถสื่อสารกันได้ตรงตามวัตถุประสงค์ เมื่อมีการนำสื่อมาใช้ในการ
เรียนการสอน จึงเรียกว่า “สื่อการสอน” (Instructional Media) หมายถึง สื่อชนิดใดก็ตาม
ไม่ว่าจะเป็นเทปบันทึกเสียง สไลด์ วิทยุ โทรทัศน์ วีดิทัศน์ แผนภูมิ ภาพนิ่ง ฯลฯ ซึ่งบรรจุเนื้อหา
เกี่ยวกับการเรียนการสอน สิ่งเหล่านี้เป็นวัสดุอุปกรณ์ทางกายภาพที่นำมาใช้ในเทคโนโลยีการศึกษา
เป็นสิ่งที่ใช้เป็นเครื่องมือ หรือช่องทางสำหรับการทำให้การสอนของผู้สอนส่งไปถึงผู้เรียน ทำให้ผู้เรียน
สามารถเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายที่ผู้สอนวางไว้ได้เป็นอย่างดี

กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กล่าวถึงสื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือส่งเสริม
สนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะ
ตามมาตรฐานของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนรู้มีหลากหลายประเภท ทั้งสื่อ

ธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีในท้องถิ่น การเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความเหมาะสมกับระดับพัฒนาการและลีลาการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน

การจัดหาสื่อการเรียนรู้ ผู้เรียนและผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาขึ้นเอง หรือปรับปรุงเลือกใช้อย่างมีคุณภาพจากสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัว เพื่อนำมาใช้ประกอบในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมและสื่อสารให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาควรจัดให้ได้อย่างพอเพียงเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานควรดำเนินการ ดังนี้

1. จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศการเรียนรู้ และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้า และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน สังคมโลก
2. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน เสริมความรู้ให้ผู้สอน รวมทั้งจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้
3. เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีความหลากหลาย สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
4. ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ
5. ศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
6. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพเกี่ยวกับสื่อ และการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะๆ และสม่ำเสมอ

ในการจัดทำ การเลือกใช้และการประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในสถานศึกษา ควรคำนึงถึงหลักการสำคัญของสื่อการเรียนรู้ เช่น ความสอดคล้องกับหลักสูตร วัตถุประสงค์ การเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน เนื้อหามีความถูกต้องและทันสมัย ไม่กระทบความมั่นคงของชาติ ไม่ขัดต่อศีลธรรม มีการใช้ภาษาที่ถูกต้อง รูปแบบการนำเสนอที่เข้าใจง่ายและน่าสนใจ

สรุปได้ว่า สื่อการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถในการบูรณาการตามหลักไตรสิกขา ที่ปรากฏในการใช้สื่อการสอน การผลิตสื่อและอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน ที่ประหยัดและคุ้มค่า สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการการเรียนรู้ที่สูงขึ้น

3. ด้านการวัดและประเมินผล

ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2541) ได้ให้ความหมายของคำว่า การวัดผล หมายถึง การวัดผล การเรียนของผู้เรียนของผู้เรียน การประเมินผล หมายถึง การได้ค่าจากการวัดมาแล้วและ

มีการประเมินค่าจากการวัดออกมาเป็นรูปแบบรูปของคุณภาพว่าดีมากน้อยเพียงใด การประเมินผล อาจเป็นเชิงปริมาณซึ่งได้มาจากการวัด ซึ่งได้มาจากการวัดรวมกับการประเมินค่าหรืออาจจะไม่ต้องอิงการวัดผลซึ่งเป็นเรื่องของปริมาณ และแบ่งได้ 2 ลักษณะคือ 1) การประเมินผล คือ ข้อมูลเชิงปริมาณของผู้เรียน (การวัดผล) รวมกับการประเมินค่า 2) การประเมินผล คือ ข้อมูลเชิงคุณภาพของผู้เรียน (มิได้เป็นการวัดผล) รวมกับการประเมินค่าการประเมินผลดนตรีที่สมบูรณ์ ควรเป็นการประเมินผลที่ประกอบด้วยการประเมินผลดังกล่าวทั้งสองลักษณะเนื่องจากดนตรีเป็นวิชาที่มีเนื้อหาทักษะและสัมพันธ์กับเจตคติ แนวคิดของผู้เรียนซึ่งเกี่ยวโดยตรงกับความซาบซึ้งของผู้เรียน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2548) ได้จัดกลุ่มแนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับการประเมินให้เป็นหมวดหมู่แต่ละกลุ่มแนวคิดได้สะท้อนถึงนิยามหรือความหมายของการประเมินที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. กลุ่มแนวคิดที่ 1 มองการประเมินเสมือนกับการวัดผลหรือเทียบเท่ากับการวัดผล (Evaluation = Measurement หรือ $E = M$) การปฏิบัติที่ค่อนข้างสอดคล้องหรือสะท้อนตามแนวความคิดนี้อย่างชัดเจน คือ การตัดสินผลการเรียนที่ใช้คะแนนจากการทดสอบเป็นหลักการสร้างแบบประเมินพฤติกรรมของครูผู้สอนแล้วนำไปให้นักเรียนตัดสินให้คะแนนครูในแต่ละด้านการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจแล้วนำไปให้ผู้เข้ารับการอบรมประเมินการฝึกอบรม เป็นต้น ในกรณีเช่นนี้โดยลักษณะของการปฏิบัติแม้จะเรียกว่า “ประเมินพฤติกรรม” หรือ “ประเมินความพึงพอใจ” แต่โดยสภาพข้อเท็จจริงเป็นเพียงกระบวนการในการวัดปริมาณในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น

2. กลุ่มแนวคิดที่ 2 มองการประเมินว่าเป็นการให้บริการ (Evaluation = Service หรือ $E = S$) ตามแนวคิดนี้ เห็นว่าการประเมินเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลและใช้ข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจของลูกค้า ผู้เกี่ยวข้องกลุ่มต่างๆ การประเมินที่สอดคล้องกับกลุ่มแนวคิดนี้อย่างชัดเจน อาทิ แนวคิดในการประเมินของ (Stufflebeam (1968) ที่ให้คำนิยามว่า “การประเมินคือการรวบรวมข้อมูลและใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ” หรือ แนวคิดของ (Patton (1978) ผู้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโดยยึดประโยชน์ใช้สอย (Utilization-Focused Evaluation) ซึ่งเน้นการให้ความสำคัญกับลูกค้า ผู้เกี่ยวข้องกับการประเมิน หรือเป็นผู้ใช้ข้อมูลผลการประเมินโดยตรง การมองการประเมินตามแนวคิดนี้ เป็นการให้ความหมายของการประเมินโดยคำนึงถึงบทบาทของงานประเมินเป็นสำคัญ

3. กลุ่มแนวคิดที่ 3 มองการประเมินว่าเป็นการตัดสินคุณค่าของสิ่งต่างๆ (Evaluation = Judgment หรือ $E = J$) ตามแนวคิดนี้ การประเมินคือการตัดสินคุณค่าของสิ่งต่างๆ เช่น ตัดสินว่า ดี-เลว มีคุณภาพ-ไม่มีคุณภาพ มีมาตรฐาน-ไม่มีมาตรฐาน ผิด-ไม่ผิด ฯลฯ การปฏิบัติที่สะท้อนแนวคิดนี้อย่างชัดเจน อาทิ การประเมินเพื่อรับรองวิทยฐานะในอดีต การตัดสินบุคคลใดๆ ว่าสวย-ไม่สวย โดยอาศัยความรู้สึกของตนเองเป็นเกณฑ์ เป็นต้น

4. กลุ่มแนวคิดที่ 4 มองการประเมินในลักษณะการรวมแนวคิดที่ 1 และ 3 เข้าด้วยกัน (Evaluation = Measurement + Judgment หรือ $E = M + J$) ตามแนวคิดที่ 4 ถือเป็นแนวคิดในการประเมินที่สมบูรณ์ โดยได้นิยามว่า การประเมินเป็นกระบวนการที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูล และตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ โดยเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด หากการประเมินได้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ในด้านการวัด (Measurement) และด้านเกณฑ์การตัดสินคุณค่า (Criteria for Judgment) จะส่งผลให้การประเมินมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือมากขึ้น

สมนึก ภัททิยธนี (2551) ได้ให้ความหมายของคำว่า การวัดผล (Measurement) หมายถึง กระบวนการหาปริมาณ หรือจำนวนของสิ่งต่างๆ โดยใช้เครื่องมือ อย่างใดอย่างหนึ่งมาวัด ผลจากการวัดมักจะออกมาเป็นตัวเลข สัญลักษณ์หรือข้อมูลถ้าครูเห็นว่าการสัมภาษณ์ เป็นการสิ้นเปลืองเวลา อาจจะสร้างแบบสอบถามแล้วแจกให้นักเรียนทำการกรอกข้อมูลตามที่ครูต้องการ ก็เป็นการวัดผลซึ่งเรียกเครื่องมือชนิดนี้ว่าแบบสอบถามจากที่ยกตัวอย่างข้างต้นนี้ชี้ให้เห็นประเด็นสำคัญ 2 ประการ คือ

1. การวัดผลต้องมี เครื่องมือ และเครื่องมือที่ใช้ในการวัดมีหลายๆ ชนิด จนสามารถนับได้ครบถ้วน และพึงสังเกตว่าที่ใดมีกิจกรรมย่อมมีการวัดผลเกิดขึ้นด้วยเสมอ
2. การวัดผล ย่อมเป็นกระบวนการ กล่าวคือ ต้องมีขั้นตอนในการวัด ได้แก่
 - 2.1 ขั้นที่ 1 กำหนดจุดมุ่งหมายหรือลักษณะที่จะวัด คือ จะวัดอะไรหรือวัดลักษณะใด
 - 2.2 ขั้นที่ 2 สร้างหรือเลือก เครื่องมือที่จะวัดให้สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการจะวัด
 - 2.3 ขั้นที่ 3 ทำการวัดในสิ่งนั้นขั้นที่ 4 เสนอผลการวัดที่ได้ อาจจะเป็นตัวเลข สัญลักษณ์ หรือข้อมูลที่ต้องการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กล่าวถึงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานสองประการคือ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนา และประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ มีรายละเอียด ดังนี้

1. การประเมินระดับชั้นเรียน เป็นการวัดและประเมินผลที่อยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนดำเนินการเป็นปกติและสม่ำเสมอ ในการจัดการเรียนการสอน ใช้เทคนิคการประเมินอย่างหลากหลาย เช่น การซักถาม การสังเกต การตรวจการบ้าน การประเมินโครงงาน การประเมินชิ้นงาน ภาระงาน แฟ้มสะสมงาน การใช้แบบทดสอบ ฯลฯ โดยผู้สอนเป็นผู้ประเมินเอง หรือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน ผู้ปกครองร่วมประเมินในกรณีที่ไม่ว่างตัวชี้วัดให้มีการสอนซ่อมเสริม

การประเมินระดับชั้นเรียนเป็นการตรวจสอบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการความก้าวหน้าในการเรียนรู้ อันเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด มีสิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงและส่งเสริมในด้านใด นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลให้ผู้สอนใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนของตนด้วย ทั้งนี้โดยสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

2. การประเมินระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินที่สถานศึกษาดำเนินการเพื่อตัดสินผลการเรียนของผู้เรียนเป็นรายปี รายภาค ผลการประเมินการอ่าน คณิตวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นอกจากนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ว่าส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีจุดพัฒนาในด้านใด รวมทั้งสามารถนำผลการเรียนของผู้เรียนในสถานศึกษาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับชาติ ผลการประเมินระดับสถานศึกษาจะเป็นข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงนโยบาย หลักสูตร โครงการ หรือวิธีการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา และการรายงานผลการจัดการศึกษาต่อ คณะกรรมการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและชุมชน

3. การประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษาเป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับเขตพื้นที่การศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาตามภาระความรับผิดชอบ สามารถดำเนินการโดยประเมินคุณภาพผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนด้วยข้อสอบมาตรฐานที่จัดทำและดำเนินการโดยเขตพื้นที่การศึกษา หรือด้วยความร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัดในการดำเนินการจัดสอบ นอกจากนี้ยังได้จากการตรวจสอบทบทวนข้อมูลจากการประเมินระดับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

4. การประเมินระดับชาติ เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับชาติตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคน

ที่เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมิน ผลจากการประเมินใช้เป็นข้อมูลในการเทียบเคียงคุณภาพการศึกษาในระดับต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาตลอดจนเป็นข้อมูลสนับสนุน การตัดสินใจในระดับนโยบายของประเทศ

ข้อมูลการประเมินในระดับต่างๆ ข้างต้น เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการ ตรวจสอบทบทวนพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ถือเป็นภาระความรับผิดชอบของสถานศึกษาที่จะต้อง จัดระบบดูแลช่วยเหลือ ปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ บนพื้นฐานความแตกต่างระหว่างบุคคลที่จำแนกตามสภาพปัญหาและความต้องการ ได้แก่ กลุ่มผู้เรียนทั่วไป กลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ กลุ่มผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาด้านวินัยและพฤติกรรม กลุ่มผู้เรียนที่ปฏิเสธโรงเรียน กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาทาง เศรษฐกิจและสังคม กลุ่มพิการทางร่างกายและสติปัญญา เป็นต้น ข้อมูลจากการประเมินจึงเป็นหัวใจ ของสถานศึกษาในการดำเนินการช่วยเหลือผู้เรียนได้ทันทั่วถึง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนา และประสบความสำเร็จในการเรียน

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษาจะต้องจัดทำระเบียบว่าด้วยการวัด และประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา ให้สอดคล้องและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติ ที่เป็นข้อกำหนดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ถือปฏิบัติร่วมกัน

สรุปได้ว่า การวัดผลและประเมินผล หมายถึง ความสามารถในการบูรณาการตาม หลักไตรสิกขาที่ปรากฏในการทดสอบย่อยของผู้เรียน ซึ่งเกิดจากกิจกรรมการเรียนการสอน และการใช้สื่อการสอน และการผลิตสื่อการสอนการกำหนดแนวทางการวัดผลและประเมินผล ตามหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติการ การเตรียมการวัดผลและประเมินผล การพัฒนาเครื่องมือ การวัดผลและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน การประเมินตามสภาพจริง

โรงเรียนวิถิพุทธ

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กล่าวถึง ความหมาย ความเป็นมา รูปแบบ ลักษณะของ โรงเรียนวิถิพุทธเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษารูปแบบของโรงเรียนวิถิพุทธมี ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนวิถิพุทธ

ไพรัช สู่แสนสุข และบรรเจอดพร รัตนพันธุ์ (2556) ได้กล่าวถึง เส้นทางสู่โรงเรียน วิถิพุทธ สืบเนื่องจากที่กระทรวงศึกษาธิการจัดประชุม เรื่อง “หลักสูตรใหม่เด็กไทยพัฒนา”

ณ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2545 ในที่ประชุมได้หารือถึงโรงเรียนที่จัดการศึกษา เพื่อสนองตอบความสามารถที่ต่างกันของบุคคล เพื่อนำพาเด็กและเยาวชนไทยก้าวทัน ความเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างไร้ขีดจำกัด โรงเรียนวิถิพุทธเป็นหนึ่งในโรงเรียนรูปแบบใหม่ ที่จะช่วยผลักดันให้เด็กและเยาวชนไทยสามารถพัฒนาตามศักยภาพ เป็นคนดี คนเก่งของสังคมและ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

กระทรวงศึกษาธิการนำความเห็นของที่ประชุมมาหารือต่ออีกหลายครั้ง อีกทั้ง ดร.สิริกร มณีรินทร์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และคณะได้ไปกราบขอคำแนะนำเรื่องการจัดโรงเรียนวิถิพุทธจากพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ณ วัดญาณเวศกวัน เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2546 และพระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต) ท่านมาให้ข้อคิดในการประชุมระดมความคิดครั้งแรก ได้ข้อสรุปเบื้องต้นถึงหลักสำคัญของการจัดโรงเรียนวิถิพุทธ และการประชุมหารือครั้งที่ 2 มีพระภิกษุ และฆราวาส รวมทั้ง ผู้ทรงคุณวุฒิ มาร่วมกำหนดแนวทางการดำเนินการต่อจากหลักการที่ได้ข้อสรุป ไว้แล้วประมาณ 50 รูป/คน

จากการประชุมใหญ่ 2 ครั้ง ทำให้ได้ข้อสรุปโรงเรียนวิถิพุทธในเรื่องสำคัญ กล่าวคือ

1. ภาพสรุปโรงเรียนวิถิพุทธ
 2. กรอบความคิดรูปแบบโรงเรียนวิถิพุทธ
 3. แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ
2. สภาพปัจจุบันโรงเรียนวิถิพุทธ

จากการที่ผู้วิจัยได้ สํารวจและสอบถามผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในปัจจุบันโรงเรียนวิถิพุทธ ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 1 ทำให้ทราบว่า โรงเรียนวิถิพุทธในปัจจุบัน ส่วนมากเป็นชื่อโรงเรียนวิถิพุทธ เนื่องจากยังไม่มีกระบวนการที่ชัดเจนในการจัดการเรียนการสอน ตามหลักไตรสิกขา 3 และโดยรวมคณะผู้นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งโดยมาก มีจุดประสงค์ที่จะนำผู้เรียน เข้าร่วมกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนา จึงได้มีความเห็นร่วมกันในการเสนอชื่อให้เป็นโรงเรียนวิถิพุทธ ดังกล่าว

การศึกษาไทยในปัจจุบันยังไม่สามารถช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความประพฤติที่ดีงาม และมีวินัย ในตนเองได้ อีกทั้งผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาแล้ว ก็ไม่สามารถเป็นพลเมืองที่มีค่านิยม และมีคุณสมบัติที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญได้ (พระธรรมปิฎก, 2541) นอกจากนี้ การจัดการศึกษาของไทยส่วนใหญ่ ไม่เพียงแยกการเรียนรู้ออกจากชีวิต แต่ยังละเลยการพัฒนาด้าน จิตใจ กลับมุ่งเน้นที่วิชาการ ความฉลาดทางสติปัญญา และการเอาชนะทางการเรียน สังคมจะมี สันติสุขได้นั้นจะต้องเป็นสังคมที่มีคุณธรรม (รัชกุล ปฐมทศพร, 2547) ดังนั้นการศึกษาตามนโยบาย “คุณธรรม นำความรู้” ในการจัดการศึกษาพัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2549) การศึกษาแนวพุทธ เป็นการสอนบุคคลบนฐานธรรมตามความจริงของ

ธรรมชาติ ซึ่งพระพุทธองค์ได้ทรงแสดงธรรมะ ซึ่งเป็นหลักความจริงที่เกิดขึ้นเป็นไปของชีวิตมนุษย์นั่นเอง ต้องการให้ผู้คนได้ฝึกฝนปรับปรุงตน สิ่งที่พระองค์ได้ทรงเน้นย้ำในการศึกษาก็คือการนำเอาเสา 3 ด้าน คือหลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา มาเป็นแกนกลางที่จะต้องฝึกอบรม ปรับปรุงตนด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญาให้ก้าวหน้าไปเป็นลำดับเพื่อทำให้เกิดพัฒนา 4 ด้านซึ่งมี กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และ ปัญญาภาวนา เพื่อบรรลุเป้าหมายคือความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ หรือทำให้มนุษย์ได้บรรลุภาวะมนุษย์นิพพานตรงนี้ก็ถือว่าเราได้บรรลุเป้าหมายตามแนวทางพุทธศาสนา เพื่อให้การจัดการศึกษาแบบพุทธเป็นไปได้อย่างดี ถ้าทุกคนมีความตระหนัก มีความชัดเจนเรื่องการจัดโรงเรียนวิถิพุทธให้ดี เป็นสถานศึกษาที่ดำเนินการแบบพุทธ คำว่าพุทธ คือ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ซึ่งเป็นเรื่องของปัญญา ชาวพุทธมักมีการเน้นย้ำฝึกปฏิบัติ วัฒนธรรมการเมตตาจะมีมากในสังคมไทย แต่ว่ายังขาดวัฒนธรรมการแสวงปัญญา ถ้าเราสามารถปลูกเร้าให้สังคมไทยโดยเฉพาะเยาวชนของชาตินั้นมีแนวทางที่จะเป็นผู้ที่คิด พิจารณาใช้ปัญญาแก้ไขปัญหา จะทำให้สังคมนั้นรื่นรมย์น่าอยู่มากขึ้น ในเยาวชนควรได้รับการพัฒนาให้ กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น พัฒนาการของเด็กจะก้าวหน้าไปด้วยดี (พระครูปลัดปิฎกวัฒน์, 2546)

3. สภาพที่พึงประสงค์ของโรงเรียนวิถิพุทธ

โรงเรียนวิถิพุทธ ภาพสรุปโรงเรียนวิถิพุทธ คือโรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้ หรือประยุกต์ใช้ในการบริหาร และการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา อย่างบูรณาการ (ไพรัช สู่แสนสุข และบรรเจอดพรรัตน์พันธุ์, 2556)

รูปแบบโรงเรียนวิถิพุทธ

จุดเน้น โรงเรียนวิถิพุทธดำเนินการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา “การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” คือ มีปัญญารู้เข้าใจในคุณค่าแท้ ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงปัญญา และมีวัฒนธรรมเมตตา เป็นฐานการดำเนินชีวิต โดยมีผู้บริหารและคณะครูเป็นกัลยาณมิตรการพัฒนา

ลักษณะโรงเรียนวิถิพุทธ เน้นการจัดสภาพทุกๆ ด้าน เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการที่ส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามตามลักษณะแห่งปัญญา วัฒนธรรม 4 ประการ คือ

1. สัมปยุตสังสวะ หมายถึงการอยู่ใกล้คนดี ใกล้ผู้รู้ มีครูอาจารย์ดี มีข้อมูลมีสื่อที่ดี
2. สัทธัมมัสสวนะ หมายถึงเอาใจใส่ศึกษาโดยมีหลักสูตรการเรียนการสอนที่ดี
3. โยนิโสมนสิการ หมายถึงมีกระบวนการคิดวิเคราะห์พิจารณาหาเหตุผลที่ดี และถูกวิธี

4. ัฒมานุัฒมปฏิบัติ หมายถึงความสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิิตได้

ถูกต้องเหมาะสม

สัปปุริสธรรม 7 หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ (ธรรมของคนดี) ประกอบด้วย

1. ัฒมัญญตา คือ ความรู้จักเป็นผู้รู้เหตุ รู้ว่าสิ่งใดคือทุกข์ สิ่งใดคือสุข รู้จักแยกแยะเหตุแห่งทุกข์สุข
 2. ัฒตัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้ผล รู้ว่าสิ่งใดคือทุกข์ สิ่งใดคือสุข รู้จักแยกแยะผลแห่งทุกข์และสุข
 3. ัฒตัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักตน ประพฤติตัวให้เหมาะกับชาติ ฐานะ ความรู้ยอมรับสภาพที่ตนเองเป็นอยู่ และมีความสุขในชีวิตที่พอเพียง
 4. ัฒตัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้ประมาณตนในการแสวงหาเครื่องเลี้ยงชีพ แต่โดยทางที่ชอบและรู้จักการประมาณในการบริโภคอย่างพอเพียง
 5. กาลัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลาอันสมควรในการประกอบกิจนั้น ๆ
 6. ปริสัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักชุมชน มีกิริยามารยาท ตลอดทั้งความประพฤติที่สามารถเข้ากับชุมชน เป็นที่ยอมรับ ยกย่องและเป็นแบบอย่างแก่ชุมชนได้
 7. บุคคลัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักเลือกบุคคลว่า คนนี้ดี สมควรคบค้าสมาคมด้วย บุคคลที่ไม่ดีก็ต้องหาทางหลีกเลี่ยงไม่เอาตัวเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย
- ผู้ใดยึดหลักธรรมของสัตบุรุษ ผู้นั้น คือ คนดี ทั้งกาย วาจา ใจ มีความละอาย และเกรงกลัวต่อบาป มีความมานะพากเพียร มีสติปัญญา ไม่เบียดเบียนใคร และเชื่อว่าทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว

การสอนแบบโยนิโสมนสิการ เป็นการสอนให้ผู้เรียนได้รู้จักคิด มุ่งเน้นการฝึกผู้เรียนให้ใช้ความคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างเป็นระบบ รู้จักวิเคราะห์ ไม่มองเห็นสิ่งต่าง ๆ อย่างตื้น ๆ หรือเพียงด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น จัดเป็นสำคัญของการศึกษาเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นขั้นของการสร้างปัญญาที่บริสุทธิ์ เป็นอิสระทำให้ผู้เรียนสามารถช่วยตัวเองได้และนำไปสู่จุดหมายของการเรียนรู้อย่างแท้จริง พระราชวรมณี (ประยูรธ ปยุตโต, 2529) ได้สรุปถึงวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการไว้ 4 ข้อ คือ

1. อุบายมนสิการ หมายถึง การคิดหรือพิจารณาโดยอุบาย คือคิดได้ถูกวิธีที่ทำให้เข้าถึงความจริงหรือหยั่งรู้ตัวสภาวะลักษณะและสามัญลักษณะ คือ กฎของไตรลักษณ์ในแง่ของการประยุกต์ก็คือครูจะต้องหาวิธีการสอนที่เน้นให้เด็กได้วิธีคิดที่ดี ถูกต้องและเป็นการคิดด้วยตัวของเขาเอง ครูเป็นแต่เพียงผู้ให้แนวทางเท่านั้น
2. ปถมนสิการ หมายถึง การคิดได้ถูกทาง คิดอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนหรือลำดับของการคิดต่อเนื่องกัน สามารถเชื่อมโยงจากเนื้อหาไปสู่แนวปฏิบัติได้

3. การณมนสิการ หมายถึง การคิดแบบมีเหตุผล เป็นการคิดแบบสืบค้นตามความสัมพันธ์กันของเหตุและปัจจัย ซึ่งสามารถคิดได้ 2 ทาง คือ คิดจากเหตุไปหาผลว่า เหตุนี้จะนำไปสู่ผลในลักษณะไหนอย่างไร หรือจากผลไปหาเหตุว่า ผลนี้เกิดมาจากเงื่อนไขหรือสาเหตุใดก็ได้

4. อุปาทกมนสิการ หมายถึง การใช้ความคิดให้เกิดผลที่พึงประสงค์ เช่น การคิดหาวิธีการที่จะทำให้หายโกรธ มีสติหรือทำจิตใจให้เข้มแข็ง เป็นต้น

ข้อสำคัญเกี่ยวกับการสอนแบบนี้ ก็คือ ครูจะต้องทำหน้าที่เพียงผู้ให้หลักการหรือแนวทางเท่านั้น ส่วนหน้าที่ของการคิดค้นหาคำตอบหรือความจริงเป็นหน้าที่ของผู้เรียนเป็นสำคัญ และวิธีคิดแบบนี้สามารถสรุปเป็น 2 หลักการใหญ่ คือ

1. วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย หมายถึง การพิจารณาปรากฏการณ์ที่เป็นผลให้รู้ว่าเกิดมาจากสาเหตุใด มีปัจจัยใดบ้างที่สัมพันธ์สืบทอดกัน ซึ่งสามารถทำได้ 2 วิธี คือ คิดแบบปัจจัยสัมพันธ์ ตัวอย่าง เช่น “เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เพราะสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น, เมื่อไม่มีสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงไม่มี เพราะสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้จึงดับ” (อิทัปปัจจยตา) และอีกวิธีหนึ่งก็คือ การคิดแบบสอบสวนหรือตั้งคำถาม เช่น “เมื่ออะไรหนอมืออยู่ อุปาทานจึงมี...”

2. วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบหรือกระจายเนื้อหา เป็นการคิดที่มุ่งให้มองและรู้จักสิ่งทั้งหลายตามสถานะของมันตามความเป็นจริง เช่น “เพราะคุณส่วนประกอบทั้งหลายเข้า จึงมีศัพท์ว่า รถ ฉันทใด เมื่อขันธห้ามีอยู่ สมมติว่าสัตว์ จึงมีฉันทนั้น”

จากหลักการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่กล่าวมาจะเห็นว่า การเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาต้องการให้คนได้วิธีการคิดอย่างถูกต้อง เป็นระบบอันจะนำไปสู่การเข้าใจเรื่องต่างๆ ตามความเป็นจริง ไม่ติดอยู่กับรูปลักษณ์ภายนอกหรือมองด้านใดด้านหนึ่งเป็นสำคัญแล้วสรุปว่ามันเป็นอย่างที่เห็นซึ่งจะทำให้คลาดเคลื่อนจากความจริงได้

การจัดสภาพของโรงเรียนวิสิขุทธ ประกอบไปด้วย ด้านกายภาพ คือ อาคารสถานที่ ห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม เป็นต้น ด้านกิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต เช่น กิจกรรมประจำวัน กิจกรรมวันสำคัญ กิจกรรมนักเรียนต่างๆ ด้านการเรียนการสอน เริ่มตั้งแต่การกำหนดหลักสูตรสถานศึกษา การจัดหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ จนถึงกระบวนการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ในการปฏิบัติต่อกันระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน หรือครูกับครู เป็นต้น และด้านการบริหาร จัดการตั้งแต่การกำหนดวิสัยทัศน์ จุดเน้น การกำหนดแผนปฏิบัติการ การสนับสนุน ติดตามประเมินผลและพัฒนาต่อเนื่อง ซึ่งการจัดสภาพในแต่ละด้านจะมุ่งเพื่อให้นักเรียนตามระบบไตรสิกขา ดำเนินได้อย่างชัดเจนมีประสิทธิภาพ ดังเช่น การจัดด้านกายภาพ ควรเป็นธรรมชาติ สภาพแวดล้อมให้จิตใจสงบ ส่งเสริมปัญญา กระตุ้นการพัฒนา ศรัทธา และศีลธรรม กิจกรรมพื้นฐานวิถีชีวิต กระตุ้นให้การกิน อยู่ ดู ฟัง ดำเนินด้วยสติสัมปชัญญะ เป็นไปตามคุณค่าแท้ ด้านการเรียนการสอนบูรณาการพุทธธรรมในการจัดการเรียนรู้ชัดเจน

ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ เอื้ออาทร เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ส่งเสริมทั้งวัฒนธรรมเมตตา และวัฒนธรรมแสงปัญญา เป็นต้น

การบริหารจัดการโรงเรียนวิถิพุทธ มีขั้นตอนสำคัญ เช่น การเตรียมการ เตรียมทั้งบุคลากร ผู้เกี่ยวข้อง แผนงาน ทรัพยากร ที่มุ่งเน้นสร้างศรัทธาและฉันทะในการพัฒนา การดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบต่างๆ ที่จัดเพื่อส่งเสริม ให้เกิดความเจริญงอกงามหรือ ปัญญาธรรม ในการพัฒนาผู้เรียน การดำเนินการพัฒนาทั้งผู้เรียนและบุคลากร ตามระบบ ไตรสิกขาอย่างต่อเนื่อง โดยใช้สภาพและ องค์ประกอบที่จัดไว้ข้างต้น ขั้นตอนต่อมาคือการดูแลสนับสนุน ใกล้ชิด ด้วยท่าทีของความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ที่จะทำให้การพัฒนานักเรียนและงาน ดำเนินได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อจากนั้น มีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ด้วยอิทธิบาท 4 และ หลักอุปัฏฐาธรรม คือ ความไม่สันโดษในกุศลธรรม และความไม่ระย่อในการพากเพียร เป็นต้น ขั้นสุดท้ายของกระบวนการบริหารแต่เป็นฐานสู่การพัฒนาในลำดับต่อไป คือ ขึ้นประเมินผลและ เผยแพร่ผลการดำเนินงาน

ลักษณะการเกื้อกูลสัมพันธ์ โรงเรียนวิถิพุทธและชุมชน จะมีลักษณะของการร่วมมือ ทั้งสถานศึกษา บ้าน วัด และสถาบันต่างๆ ในชุมชน ด้วยศรัทธาและฉันทะ ที่จะพัฒนาทั้งนักเรียน และสังคม ตามวิถีแห่งพุทธธรรม เพื่อประโยชน์สุขร่วมกัน

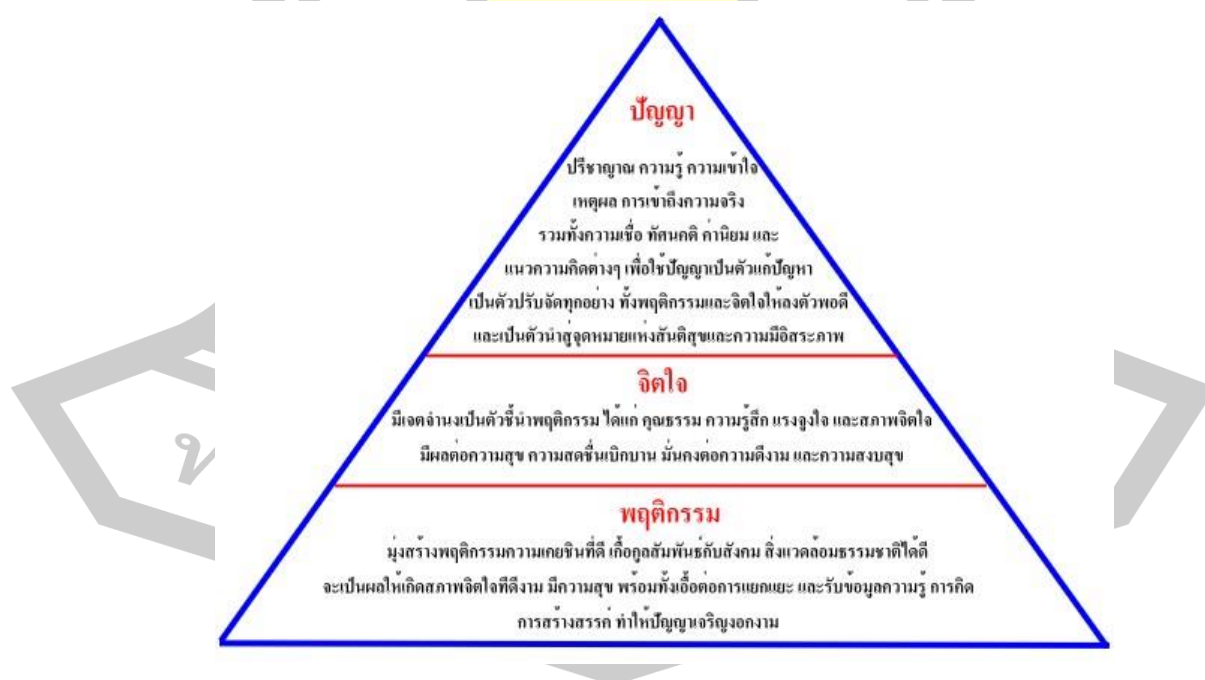
การพัฒนาบุคลากรและคุณลักษณะบุคลากร การพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธแม้จะยึด ผู้เรียนเป็นสำคัญ แต่บุคลากรโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารและครู มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นปัจจัย ให้ผู้เรียนพัฒนาได้ดี ทั้งการเป็นผู้จัดการเรียนรู้ และการเป็นแบบอย่างที่ดีในวิถีชีวิตจริง ในลักษณะสอนให้รู้ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษามีความจำเป็นต้อง ดำเนินการอย่างต่อเนื่องหลากหลายวิธีการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการปฏิบัติธรรมใน ชีวิตประจำวัน ทั้งนี้เพื่อให้บุคลากรมีคุณลักษณะที่ดีตามวิถิพุทธ เช่น ศรัทธาในพระพุทธศาสนา และพัฒนาตนให้ดำเนินชีวิตที่ดั่งาม ละ เลิกอบายมุข การถือศีล 5 เป็นต้น ความเป็นกัลยาณมิตรต่อ ศิษย์ และการเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นต้น

การดำเนินการในระยะแรกของโครงการโรงเรียนวิถิพุทธ เดือนพฤษภาคม 2546 มีโรงเรียนที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการประมาณ 80 โรงเรียน มีทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ

สรุปโรงเรียนวิถิพุทธ คือ โรงเรียนที่เปิดสอนโดยทั่วไปที่นำหลักธรรม พระพุทธศาสนามาใช้ หรือนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบ การพัฒนาตามหลักไตรสิกขา อย่างบูรณาการ ดำเนินการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้หลักไตรสิกขา การไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข และมีแนวทางปฏิบัติคือการรักษาศีล 5

2. รูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ

ลักษณะจุดเน้นโรงเรียนวิถีพุทธเป็นสถานศึกษาในระบบปกติที่นำหลักพุทธธรรมหรือองค์ความรู้ที่เป็นคำสอนในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น โดยมีจุดเน้นที่สำคัญคือ การนำหลักธรรมมาใช้ในระบบการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา ซึ่งอาจเป็นการเรียนการสอนในภาพรวมของหลักสูตรสถานศึกษาหรือการจัดเป็นระบบวิถีชีวิตในสถานศึกษาของผู้เรียนส่วนใหญ่ โดยนำไปสู่จุดเน้นของการพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถ กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น คือ ใช้ ปัญญา และ เกิดประโยชน์แท้จริงต่อชีวิต และการจัดดำเนินการของสถานศึกษาจะแสดงถึงการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ (ปรโตโมสะ) ที่เป็นกัลยาณมิตรเอื้อในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านด้วยวิถีวัฒนธรรมแสงปัญญา ทั้งนี้การพัฒนาผู้เรียนดังกล่าวจัดผ่านระบบไตรสิกขาที่ผู้เรียนได้ศึกษาปฏิบัติอบรมทั้งศีลหรือพฤติกรรมหรือวินัยในการดำเนินชีวิตที่ดีงามสำหรับตนและสังคม สมารถหรือด้านการพัฒนาจิตใจที่มีคุณภาพ มีสมรรถภาพ มีจิตใจที่ตั้งมั่นเข้มแข็งและสงบสุข และปัญญาที่มีความรู้ที่ถูกต้องมีศักยภาพในการคิด การแก้ปัญหาที่เหมาะสม (โยนิโสมนสิการ) โดยมีครูและผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกัลยาณมิตรสำคัญ ที่รักและปรารถนาดีที่จะพัฒนาผู้เรียนอย่างดีที่สุดด้วยความเพียรพยายาม ระบบพัฒนาผู้เรียนด้วยไตรสิกขา พระธรรมปิฎก (ป.อ.ประยุตโต) แสดงแนวคิดดังภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบ 2 กรอบแนวคิดระบบพัฒนาด้วยไตรสิกขา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2557) ได้ให้ความหมายของคำว่า โรงเรียนวิถิพุทธ หมายถึง โรงเรียนในวิถิแห่งปัญญา ที่พัฒนาอย่างบูรณาการในระบบแห่งไตรสิกขา สู่ความเป็นพุทธผู้เข้าถึงธรรมทำให้เป็นอิสระ โดยมีชีวิตที่ดีเจริญงอกงามมีความสุขจริงแท้และอยู่ร่วมสังคมอย่างสร้างสรรค์เกื้อกูล สามารถนำโลกไปในวิถิที่ถูกต้อง ตามหลักแห่งวิถิแห่งธรรม พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต)

ความเป็นมา สืบเนื่องจากการประชุมเรื่องหลักสูตรใหม่ เด็กไทยพัฒนา เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2545 ณ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต ศ.ดร.ชัยอนันต์ สมุทรวณิช เสนอให้มีการนำหลักธรรม คำสอนพระพุทธศาสนามาบูรณาการการบริหารจัดการในโรงเรียนซึ่งที่ประชุมเห็นชอบ กระทรวงศึกษาธิการจึงเริ่มรับสมัครโรงเรียนที่สนใจ และจัดให้มีการปฐมนิเทศ เพื่อให้ผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนได้เข้าใจ แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ เมื่อสถานศึกษาให้ความสนใจ ความสนใจเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงให้มี “ผู้รับผิดชอบโครงการ โรงเรียนวิถิพุทธ” ในทุกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ต่อจากนั้นจึงได้ประชาสัมพันธ์ให้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รับสมัคร และจัดปฐมนิเทศ โรงเรียนวิถิพุทธ ในแต่ละ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เอง ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2546 เป็นต้นมา

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ประยุตโต) (2553) ได้กล่าวถึง แนวทางดำเนินการ 29 ประการสู่ความเป็นโรงเรียนวิถิพุทธ ดังนี้

อัตลักษณ์ 29 ประการสู่ความเป็นโรงเรียนวิถิพุทธ การศึกษาและพัฒนา
อัตลักษณ์โรงเรียนวิถิพุทธที่ได้ดำเนินมานั้นได้มีขั้นตอนที่ผ่านมา ดังนี้

1. การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษา เพื่อให้การศึกษาและพัฒนาอัตลักษณ์
โรงเรียนวิถิพุทธครอบคลุมและเป็นตัวแทนที่ดีของโรงเรียนของประเทศไทย ผู้วิจัยจึงได้พัฒนา
เครื่องมือสำหรับการรับสมัครโรงเรียนทั่วประเทศทั้งที่เป็นโรงเรียนวิถิพุทธและไม่เป็นโรงเรียนวิถิ
พุทธผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตด้วยเว็บไซต์ <http://www.vitheeabuddha.com> เพื่อให้โรงเรียนที่มี
ความพร้อมและสนใจได้ลงทะเบียนสมัคร โดยโรงเรียนจะต้องส่งข้อมูลเพื่อใช้ประกอบในการพิจารณา
โรงเรียนวิถิพุทธประกอบด้วย ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน และข้อมูลการดำเนินงานตามแนวทาง
29 ประการ สู่ความเป็นโรงเรียนวิถิพุทธ แล้วทำการคัดเลือกตัวแทนโรงเรียนทั้งหมดจำนวน 100 โรงเรียน
เพื่อนำมาศึกษาต่อไป

2. จัดทำสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยนำโรงเรียนทั้งหมด จำนวน
100 โรงเรียน ที่เป็นตัวแทนของโรงเรียนวิถิพุทธทั่วประเทศมาประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้
รับฟังปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะการดำเนินงานตามแนวทาง 29 ประการสู่ความเป็นโรงเรียน

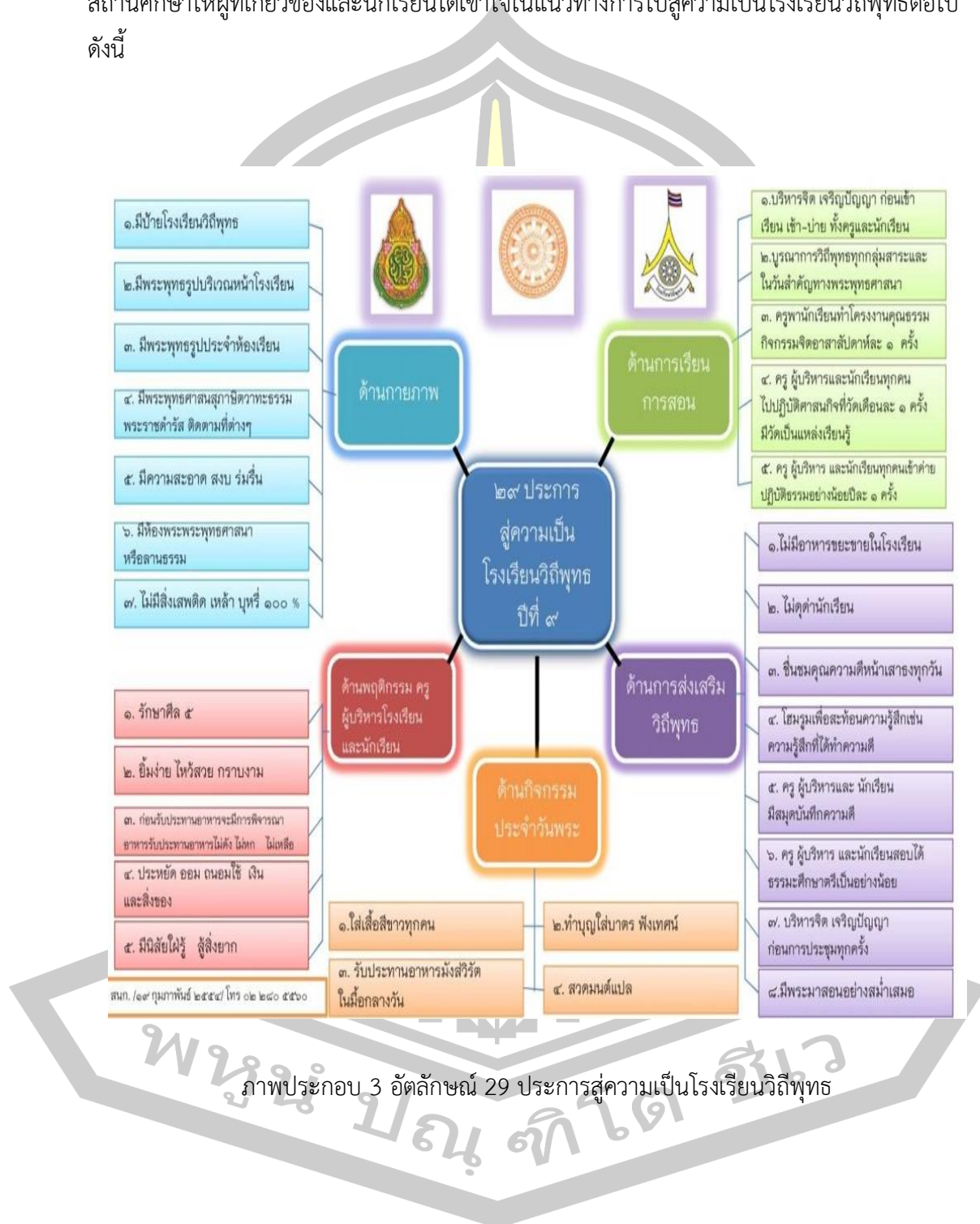
วิธีพุทธเพื่อสังเคราะห์หาข้อสรุป แนวปฏิบัติของการพัฒนาอัตลักษณ์โรงเรียนวิธีพุทธ ในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยการแบ่งกลุ่มออกเป็น 5 กลุ่มๆ ละ 20 คน แบ่งตามประเด็นพิจารณาได้แก่ ภูมิภาคที่ตั้ง ขนาดโรงเรียน ในเมืองกับชนบท โรงเรียนแกนนำกับไม่เป็นโรงเรียนแกนนำ และโรงเรียนที่มีระดับมากที่สุดกับน้อยที่สุด

3. ทดลองใช้ในสภาพจริง นำแนวปฏิบัติของการพัฒนาอัตลักษณ์โรงเรียนวิธีพุทธ ไปทดลองใช้ในสภาพจริงกับโรงเรียนที่ได้สมัครใจเพื่อทดลองใช้จำนวน 20 โรงเรียน จากตัวแทนโรงเรียนจำนวน 100 โรงเรียน ใช้ระยะเวลาทดลอง 3 เดือน

4. ประเมินผลโดยคณะทำงานประเมินผล เพื่อตรวจสอบผลสำเร็จของการดำเนินงานโดยใช้กรอบแนวคิด CIPP Model ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ได้แก่ การประเมินสภาพแวดล้อม การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการ และการประเมินผลผลิตที่ได้ จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ บุคลากรในโรงเรียน นักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่

5. สรุปผลการดำเนินงานและรายงาน สรุปผลและรายงานอัตลักษณ์โรงเรียนวิธีพุทธ การประเมินผลความสำเร็จของโครงการต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติ ซึ่งจากแนวทางการดำเนินการที่รับทราบร่วมกันตั้งแต่เริ่มต้น คณะผู้บริหาร ครู และพระอาจารย์จากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ร่วมกันวิเคราะห์สังเคราะห์ แนวทางดำเนินการเดิม ยกร่างเป็นแนวทางดำเนินการ ที่เป็นรูปธรรมอีกครั้ง สอดคล้องกับตัวชี้วัดแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิธีพุทธ พ.ศ. 2548 แบ่งเป็น 5 ด้าน รวม 29 ประการ และคณะกรรมาธิการได้นำร่างฯ ไปสอบถามความเห็นของผู้เกี่ยวข้อง หลายครั้ง รวมทั้งผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2553 จึงประกาศให้โรงเรียนวิธีพุทธทราบ และเป็นแนวทางในการประเมินตนเองตั้งแต่ พ.ศ. 2553 เป็นต้นมา เพื่อให้การบริหารงานโรงเรียนวิธีพุทธดำเนินงานไปตามเป้าหมายที่กำหนด จึงมีแนวทางดำเนินการ 29 ประการ สู่ความเป็นโรงเรียนวิธีพุทธทำให้โรงเรียนมีแนวทางการพัฒนาโรงเรียนที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยร่วมกันนำอัตลักษณ์ 29 ประการ สู่ความเป็นโรงเรียนวิธีพุทธ ไปเป็นตัวชี้วัดในการคัดเลือกโรงเรียนวิธีพุทธชั้นนำอย่างต่อเนื่องเพื่อรับใบประกาศเกียรติคุณยกย่องจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเพื่อให้การคัดเลือกโรงเรียนวิธีพุทธ ปี พ.ศ. 2556 เป็นอย่างเรียบร้อย ได้โรงเรียนวิธีพุทธที่มีคุณภาพจำนวน 100 โรงเรียน จากโรงเรียนวิธีพุทธทั้งหมด 12,162 โรงเรียน ให้เป็นตัวอย่างแก่โรงเรียนอื่น ๆ ได้จึงเห็นควรจัดโครงการดังกล่าวและพัฒนาอัตลักษณ์ 29 ประการ สู่ความเป็นโรงเรียนวิธีพุทธซึ่ง

อัตลักษณ์ทั้ง 29 ประการสามารถสรุปได้เป็นแผนภูมิเพื่อให้เป็นการจดจำได้ง่ายและนำไปติดไว้ในสถานศึกษาให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและนักเรียนได้เข้าใจในแนวทางการไปสู่ความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธต่อไปนี้

ตัวชี้วัดโรงเรียนวิถีพุทธตามหลักไตรสิกขา

ความหมายและความสำคัญของไตรสิกขา

พระราชวรมุนี (ประยูร ธมมจิตโต) (2552) ได้ให้ความหมายของคำว่า การศึกษา มาจากคำว่า สิกขาในภาษาบาลี หมายถึง การแสวงหาวิชา คำว่า วิชา หมายถึง ความรู้ สภาวะแท้จริงของสิ่งทั้งหลาย ดังนั้นสิกขาหรือศึกษาจึงหมายถึงการแสวงหาวิชา หรือความรู้แจ้ง ซึ่งก็หมายถึงปัญญา หน้าที่สำคัญของการศึกษา คือ การสร้างปัญญา พระพุทธเจ้าได้เปรียบปัญญา เหมือนแสงสว่าง ไม่มีแสงสว่างใดเสมอด้วยปัญญา

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2550) ได้กล่าวว่า ไตรสิกขา หมายถึง การพัฒนามนุษย์ ให้ดำเนินชีวิตดีงามถูกต้อง ทำให้มีวิถีชีวิตที่เป็นมรรค เป็นทางดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงาม ของมนุษย์ ต้องเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาตน คือ สิกขามรรคกับสิกขาจึงประสานเป็นอันเดียวกัน เมื่อมองใน แง่อริยสัจ 4 ก็เป็นอริยมรรค คือ วิถีชีวิตอันประเสริฐเมื่อเป็นมรรคก็ดำเนินก้าวหน้าไปสู่จุดหมาย โดยกำจัดสมุทัยให้หมดไป ช่วยให้เรามีชีวิตที่พึ่งพา อวิชา ตณหา อุปทาน น้อยลงไป ไม่อยู่ใต้อำนาจ ครอบงำ ของมันพร้อมกับที่เรามีปัญญาเพิ่มขึ้นและดำเนินชีวิตด้วยปัญญามากขึ้นตามลำดับจนกระทั่ง ในที่สุดพอสมุทัยหมดทุกข์ก็หมดก็บรรลุมรรคเป็น นิโรธ โดยสมบูรณ์

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2546) ได้กล่าวว่า พุทธธรรมมีกรอบการพัฒนาหลักเป็น ระบบศึกษา 3 ประการ เรียกว่า ไตรสิกขา คืออภิสัสสิกขา อภิจิตตสิกขา และอภิปญญาสิกขา ที่เรียกสั้นๆ ว่า ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกหัดอบรม เพื่อพัฒนากาย ความประพฤติ จิตใจ และปัญญา ไตรสิกขานี้เป็นการศึกษาที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้านและทุกวัยอีกทั้งความง่าย ยากตั้งแต่เรื่องเบื้องต้นทั้งของเด็กและผู้ใหญ่จนถึงเรื่องที่ละเอียดและซับซ้อนที่ยากจะหาองค์ความรู้ อื่นใดมาเทียบได้ พุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการรู้แจ้งทั้งทางหลักธรรมและการปฏิบัติธรรมซึ่ง ประกอบด้วย การเรียนรู้ ฝึกฝน พัฒนาตน หลักสิกขาหรือการศึกษาของศาสนาพุทธ เป็นหลักที่บอก ว่ามนุษย์จะต้องแก้ไขพัฒนาตนเองอยู่เสมอ และจะต้องพัฒนาตลอดเวลา โดยไม่ประมาท ดังนั้น มนุษย์เราจะต้องถือหลักการไว้ก่อนว่า

1. หนึ่ง สิกขา ต้องฝึกฝนพัฒนาแก้ไขปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ
2. สอง ต้องไม่ประมาท คือหยุดไม่ได้ ต้องเดินหน้าจนกว่าจะถึงจุดหมาย

หลักพุทธศาสนา สิกขาทำให้คนศึกษา ฝึกฝน เรียนรู้ พัฒนาตนอยู่เสมอ มุ่งไปข้างหน้า เท่านั้น ส่วนอุปมาทะ คือ ความไม่ประมาทก็คอยปลุกเร้าไม่ให้หยุด คือ หยุดไม่ได้เลย หยุดเมื่อไร เป็นการประมาททันที การพัฒนาคนตามหลักพุทธศาสนาจึงเป็นทั้งการพัฒนามนุษย์ โดยเน้น การสร้างเสริมคุณภาพของคนที่จะมาเป็นส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของยุคสมัยและการพัฒนาคน ที่สอดคล้องกับจุดหมายระยะยาวแห่งความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วย ไม่ใช่เป็นเพียงการพัฒนามนุษย์

โดยการฝึกอบรมศิลปะนั้น มุ่งเน้นที่การสำรวมเพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์ในการกระทำเป็นเกราะกั้นกิเลสทั้งหลายที่จะก่อให้เกิดความเดือดร้อน และการเบียดเบียน ดังที่แสดงในมาติกาภา คัมภีร์ปฏิสัมพันธ์ภวามรรคว่า “เนกขัมมะ ชื่อว่า สีลวิสุทธิ เพราะมีความหมายว่า กั้นกามฉันทะ...ความสำรวม ชื่อว่า อธิศีลสิกขา... อพยابาท ชื่อว่า สีลวิสุทธิ เพราะมีความหมายว่า กั้นพยาบาท...อหัตถมรรค ชื่อว่า สีลวิสุทธิ เพราะมีความหมายว่า กั้นกิเลสทั้งปวง” (ขุททกนิกาย ปฏิสัมพันธ์ภวามรรค (ภาษาไทย), เล่ม 31, ข้อ 40, หน้า 606)

2. อธิจิตสิกขา (สิกขาชื่อจิตอันยิ่ง) หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมจิตเพื่อให้เกิดคุณธรรมเช่นสมาธิอย่างสูงการสังจจากกามและอกุศลธรรมทั้งหลายดังคำอธิบาย ในคุหฺฏฐกสูตรนินเทส คัมภีร์มหานินเทส ว่า

อธิจิตสิกขา เป็นอย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ สังจจากกามและอกุศลธรรมทั้งหลายบรรลุปฐมฌานที่มีวิตก วิจารณ์ และสุข อันเกิดจากวิเวกอยู่ เพราะวิตกวิจารณ์ สงบระงับไปแล้ว บรรลุตติยฌาน มีความผ่องใสในภายใน มีภาวะที่จิตเป็นหนึ่งผุดขึ้น ไม่มีวิตก ไม่มีวิจารณ์ มีแต่ปิติและสุขที่เกิดจากสมาธิอยู่เพราะปิติจางคลายไป มีอุเบกขา มีสติสัมปชัญญะ เสวยสุขด้วยนามกาย บรรลุตติยฌานที่พระอริยะทั้งหลายสรรเสริญว่า ผู้มีอุเบกขา มีสติอยู่เป็นสุขเพราะละสุขและทุกข์ได้แล้ว เพราะโสมนัสและโทมนัสดับไปก่อนแล้ว บรรลุตตตฌานที่ไม่มีทุกข์ ไม่มีสุข มีสติบริสุทธิ์ เพราะอุเบกขาอยู่นี้ ชื่อว่า อธิจิตสิกขา (ขุททกนิกาย มหานินเทส (ภาษาไทย), เล่ม 29, ข้อ 10, หน้า 49)

โดยการฝึกอบรมจิตนั้น มุ่งเน้นที่ความตั้งมั่นแห่งจิต การทำให้สงบแน่วแน่เพื่อให้จิตบริสุทธิ์ ไม่ฟุ้งซ่าน เป็นกลาง ปราศจากอคติ ดังที่แสดงในมาติกาภา คัมภีร์ปฏิสัมพันธ์ภวามรรคว่า “ชื่อว่าจิตตวิสุทธิ เพราะมีความหมายว่า ไม่ฟุ้งซ่าน. . ความไม่ฟุ้งซ่าน ชื่อว่า อธิจิตสิกขา” (ขุททกนิกาย ปฏิสัมพันธ์ภวามรรค (ภาษาไทย), เล่ม 30, ข้อ 41, หน้า 606-607)

3. อธิปัญญาสิกขา (สิกขาชื่อปัญญาอันยิ่ง) หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง การรู้ชัดตามความเป็นจริงในอริยสัจ 4 เป็นลำดับไป จนทำให้แจ้งทั้งเจโตวิมุตติ และปัญญาวิมุตติ สามารถทำลายอาสวะกิเลสให้หมดไป ดังคำอธิบายในคุหฺฏฐกสูตรนินเทส คัมภีร์มหานินเทส ว่า

อธิปัญญาสิกขา เป็นอย่างไร คือภิกษุในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้มียปัญญาประกอบด้วยปัญญานันประเสริฐยิ่งถึงความเกิดและความดับ เพิกถอนกิเลสให้บรรลถึงความสิ้นทุกข์โดยชอบเรารู้ตามความเป็นจริงว่า “นี้ทุกข์”... “นี้ทุกข์สมุทัย (เหตุเกิดทุกข์)”... “นี้ทุกข์นิโรธ (ความดับทุกข์)”... “นี้ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา (ข้อปฏิบัติเครื่องดำเนินไปสู่ความดับทุกข์)” เรารู้ตามความเป็นจริงว่า “เหล่านี้อาสวะ” ... “นี้อาสวสมุทัย”... “นี้อาสวนิโรธ”... “นี้อาสวนิโรธคามินีปฏิปทา” นี้ชื่อว่า อธิปัญญาสิกขา (ขุททกนิกาย มหานินเทส (ภาษาไทย), เล่ม 29, ข้อ 10, หน้า 49)

โดยการฝึกอบรมปัญญานั้น มุ่งเน้นที่การรู้และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงเพื่อให้เกิดความเห็นที่บริสุทธิ์ จึงจะสามารถทำลายกิเลสได้ ดังแสดงในมาติกาภาค คัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรคว่า “ชื่อว่าทิวฐิวิสุทธิ” เพราะมีความหมายว่าเห็น... ความเห็นชื่อว่าอริปัญญาสิกขา (ขุททกนิกาย ปฏิสัมภิทามรรค (ภาษาไทย), เล่ม 31, ข้อ 41, หน้า 606-607)

บุญมี แท่นแก้ว (2539) ได้กล่าวถึง ไตรสิกขา มีข้อปฏิบัติ 3 ขั้น คือ

1. ขั้นศีล ได้แก่ การเว้นชั่ว ประพฤติดี ปฏิบัติเพื่อความปกติสงบเรียบร้อยไม่ทำให้ตนและผู้อื่นเดือดร้อน ข้อปฏิบัติเหล่านี้เรียกว่า ศีลสิกขา แปลว่า สิ่งที่เราควรศึกษาอบรม เป็นขั้นศีล
2. ขั้นสมาธิ ได้แก่ การฝึกฝนหรืออบรมจิตใจให้เหมาะสม ตั้งมั่นในลักษณะที่พร้อมจะปฏิบัติงานคือ พิจารณาความเป็นจริง เพื่อเป็นพื้นฐานของการเจริญปัญญา การฝึกบังคับจิตใจให้ตั้งมั่นโดยระลึกรู้ตัวทั่วพร้อม ดังนี้เรียกว่า จิตตสิกขา

3. ขั้นปัญญา ได้แก่ การฝึกฝนอบรมในการพิจารณาสิ่งทั้งปวงให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามความเป็นจริง หมายถึง การฝึกฝนอบรมจนเกิดความรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งทั้งปวงถึงกับเกิดความสดสังเวชเบื่อหน่ายในสิ่งที่ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และเป็นอนัตตาได้จริง ๆ การฝึกฝนเช่นนี้เรียกว่า ปัญญาสิกขา

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2551) ได้กล่าวถึง การศึกษาเป็นทั้งตัวการพัฒนาและเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการพัฒนาคน การนำหลักไตรสิกขามาใช้กับการศึกษา เป็นวิธีพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทุกด้านไปพร้อม ๆ กัน จึงได้กล่าวย้ำหลักการศึกษารือการศึกษาตามหลักของไตรสิกขาอยู่เป็นประจำว่า “มนุษย์เกิดมาแล้วต้องมีศึกษาเพราะมนุษย์เป็นสัตว์ที่ต้องศึกษาหรือเป็นสัตว์ที่ต้องฝึก คือต้องเรียนรู้ต้องฝึกฝนพัฒนา ถ้าไม่ได้ศึกษามนุษย์จะมีชีวิตที่ดิ้นรนไม่ได้ นี่เป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์” การดำเนินชีวิตของมนุษย์อยู่ได้อย่างมีความสุข ซึ่งต่างจากสัตว์ที่ดำเนินชีวิตอยู่ด้วยสัญชาตญาณไม่ต้องเรียนรู้ฝึกฝน พัฒนาเหมือนมนุษย์ มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกฝนได้ คือ การศึกษาเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาได้ถือเป็นลักษณะพิเศษของมนุษย์ ทำให้มนุษย์ดำเนินชีวิตอยู่ได้ด้วยสติปัญญาประเสริฐ เลิศล้ำ จนแทบเป็นอะไรได้ทุกอย่าง เมื่อฝึกตนจนเป็นมนุษย์ที่ประเสริฐเลิศกว่าเทวดาแม้แต่พรหมยังมีความเคารพนบถต่างจากสัตว์ที่เกิดมาด้วยสัญชาตญาณ ตายไปก็ด้วยสัญชาตญาณด้วยเหมือนกัน การจัดการศึกษาหรือการศึกษาการพัฒนาคนให้สมบูรณ์อาศัยหลักการศึกษามาแนวพระพุทธศาสนาที่เรียกว่าการศึกษาตามหลักไตรสิกขามีศีล สมาธิ ปัญญา ถือเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาด้านพฤติกรรม พัฒนาด้านจิตใจการศึกษาเพื่อพัฒนาด้านพฤติกรรม พัฒนาด้านจิตใจและพัฒนาด้านปัญญาดังพระพุทธเจ้าตรัสว่าปัญญานี้แหละประเสริฐกว่าทรัพย์ในยุคปัจจุบันจะต้องเน้นหนักนี้ให้มาก และยังมีพระพุทธศาสนาสุภาษิตอีกข้อหนึ่งว่า ในบรรดาสิ่งทั้งองกามขึ้นมา วิชาประเสริฐสุด บรรดาสิ่งทั้งหลายจะองกามเท่าไร ก็ไม่ประเสริฐเท่ากบวชิราองกาม คือปัญญาเจริญแจ้งกล้า แกไขปัญหาลุล่วงและคิดการใดๆ ก็สำเร็จได้ด้วยดี

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2551) ได้กล่าวถึงสมาธิ เป็นวิธีฝึกฝนพัฒนาจิตใจ หมายถึง การศึกษาช่วยพัฒนาพฤติกรรมแห่งจิตใจให้เกิดสุขภาพจิตที่ดีมีจิตใจปลอดโปร่ง สบาย ปราศจากความโลภ เป็นการศึกษาเพื่อความเข้าใจ ความตั้งใจเพื่อสร้างแรงจูงใจ โดยเชื่อมโยง สภาพจิตใจที่มีคุณธรรม จริยธรรมเป็นสำคัญ ดังนั้น บุคคลใดที่ผ่านการเรียนรู้เรื่องของสมาธิ มีการฝึกฝนพัฒนาจิตใจ ย่อมทำให้จิตใจมีคุณสมบัติพิเศษ คือ 1) การศึกษาเรียนรู้สมาธิแล้วฝึก ย่อมทำให้จิตมีคุณภาพ ประณีต ประเสริฐ ส่งผลให้เกิดความเมตตากรุณาขึ้นในจิตใจปรารถนาให้ผู้อื่น มีความสุข มีความพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นประสบผลสำเร็จ มีความอุเบกขาวางตนเป็นกลางต่อทุกคน มีความเสียสละ เอื้อเฟื้อต่อเพื่อนร่วมโลก 2) การศึกษาเรียนรู้สมาธิแล้วฝึกฝนพัฒนาจิตใจให้มี ประสิทธิภาพ เป็นการเสริมสร้างคุณภาพจิตใจให้เข้มแข็ง หนักแน่นมั่นคงทำให้จิตใจมีความใฝ่รู้ อย่างสร้างสรรค์ใฝ่ที่จะทำความดีงามเพื่อบรรลุสิ่งสูงสุด (ฉันทะ, วิริยะ, ขันติ และ สัจจะ) เป็นต้น 3) การศึกษาเรียนรู้สมาธิ แล้วฝึกฝนพัฒนาจิตใจ ให้มีความสุข เกิดภาวะเกื้อหนุนสุขภาพจิตใจไปในทางที่ดี ได้แก่ ทำให้จิตใจเกิดความร่าเริงแจ่มใสเบิกบานใจอยู่ตลอดเวลา ย่อมทำให้เกิดความเอิบอิ่ม ใจ ปลาบปลื้มยินดี (ปิติ) และทำให้จิตใจมีความสงบเย็นช่วยผ่อนคลายทั้งสภาวะร่างกายและจิตใจได้ (ปัสสัทธิ) ย่อมทำให้เกิดความคล่องตัว และมีความสุขสบายใจ (สุข) ย่อมทำให้จิตใจสงบ ปราศจากความเร้าร้อน (สันติ) เป็นต้น

ส่วนเรื่องปัญญาเป็นการฝึกฝนพัฒนาความรู้หมายถึง การศึกษาเพื่อพัฒนาปัญญา เมื่อบุคคลได้ผ่านการศึกษาแล้ว ย่อมเกิดความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องว่า ทำไมมนุษย์ต้องไม่ เบียดเบียนซึ่งกันและกันทำไมต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกันเมื่อบุคคลไม่เบียดเบียนกัน มีการให้ ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันแล้ว ย่อมเกิดผลดีต่อตนเองและสังคม ทำให้มองเห็นคุณค่าและประโยชน์ ของการทำความดี ฉะนั้น ความรู้ความเข้าใจเหตุผลทำให้เกิดปัญญา ซึ่งทำให้จิตใจมีความพร้อม ในการสร้างที่ดีและมีความสุข ผลของการศึกษาพัฒนาปัญญาให้มีความรู้ มีความสามารถแล้ว ปัญญา ย่อมทำให้เกิดการเกื้อหนุนแก่จิตใจ ทำให้เกิดความโปร่งโล่งสบายเป็นอิสระได้ ซึ่งลักษณะ ของการพัฒนาอย่างกว้างขวางประสบผลสำเร็จได้ด้วยการ ใช้ปัญญาพิจารณา รู้เท่าทันอย่างแท้จริง กล่าวคือการศึกษาช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้จากความเข้าใจเท่าทันความจริงของสังขาร อันเป็นโลก ทัศน์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้ ตามกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ มีความเข้าใจแจ่มแจ้ง จึงทำให้จิตหลุดพ้น จากกิเลสทั้งปวงได้

แนวทางและการพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขา สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกับสิ่งที่เรียนจริงๆ แล้วพิจารณาให้เห็นประโยชน์ คุณ โทษ ตามความเป็นจริงด้วยตนเองแล้วนำความรู้ขึ้นมาเป็นหลักในการปฏิบัติตามอย่างจริงจัง

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1. ขั้นศีล ให้ผู้เรียนเลือกการกระทำถูกหรือผิด ในการตอบสนองสถานการณ์ที่ผู้สอนกำหนดให้ในขั้นตอนนี้จะเกี่ยวข้องกับหลักปฏิบัติที่เรียกว่า ศีลสิกขา เป็นการควบคุมตนเองให้อยู่ในความถูกต้องทางกาย วาจา ดังพุทธทาสภิกขุ ให้ความเห็นว่า ศีลมีขอบเขตตรงที่ปรากฏทางกายวาจา เป็นการกระทำที่ทำให้ผู้ประพฤติดุสสลายกาย ใจ และทำให้โลกมีสันติภาพ โดยการปฏิบัติที่เน้นการควบคุมตนเอง เห็นได้จากการอาราธนาศีลและศีลไม่ใช่พิธีรีตอง

พระราชมนี (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2545) กล่าวว่า ศีล คือ สภาวะของผู้ที่มีหลักความประพฤติถูกต้อง ทางกาย วาจา ระบบศีลจะเป็นอย่างไร เคร่งครัด เข้มงวดเพียงใด ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของระบบการครองชีวิตแบบนั้นให้รักษาศีลห้าแล้วค่อย ๆ ยึดศีลสูงขึ้น

2. ขั้นกำหนดสมาธิ เป็นการฝึกขั้นต้นในการควบคุมสติให้ระลึกอยู่กับลมหายใจ เพื่อความระลึกรู้แน่วแน่ที่จุดเดียว ในขั้นตอนนี้จะเกี่ยวข้องกับหลักปฏิบัติที่เรียกว่า จิตสิกขา คือ การปฏิบัติเพื่อดำรงสภาพจิตให้ปกติมั่นคงต่อความดั่งาม โดยทั่วไปบุคคลมีจิตสมาธิอยู่แล้ว โดยธรรมชาติและบุคคลควรฝึกให้เป็นสมาธิด้วย

ท่านพุทธทาสภิกขุ (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2545) กล่าวถึงจิตสิกขา มีใจความว่า จิตสิกขา เป็นการฝึกเพื่อบังคับความคิดให้เป็นไปตามที่เราต้องการให้มีความสามารถในการข่มใจ มีความอดทนในการต่อสู้กับกิเลส เพราะมีกำลังใจในการพิจารณาสภาวธรรมเพื่อสร้างปัญญาตามต้องการจิตสิกขามีหลักในการปฏิบัติโดยย่อ 2 ขั้น ดังนี้

1. เลือกที่สงบ ไม่พลุกพล่าน แล้วเลือกอารมณ์ในการเพ่งที่สะดวก เช่น การเพ่งลมหายใจ
2. ปรับปรุงอารมณ์ให้แปรไปตามที่ต้องการ เช่น กำหนดเป็นดวงแก้ว อารมณ์ที่ปรุงแต่งนี้ไม่ใช่ของจริง เพียงแต่เป็นการฝึกบังคับจิตซึ่งจะเกิดความชำนาญในการบังคับจิต การนั่งสมาธินั้นต้องมีองค์ประกอบเป็นความแน่วแน่ มั่นคง หนักแน่นของจิตที่จะนำไปใช้ในการทำกิจทุกอย่าง อย่าง

วิธีฝึกจิต ในขั้นสมาธิมีหลายอย่าง เช่น

1. ฝึกให้คนอยู่กับกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่ให้มีโอกาสยุ่งกับความชั่ว

2. วิธีเอาความดีเข้าข่มหรือผูกมัดจิตไว้กับสิ่งดีงามบางอย่างแบบที่เรียกว่า

อุคมคติ

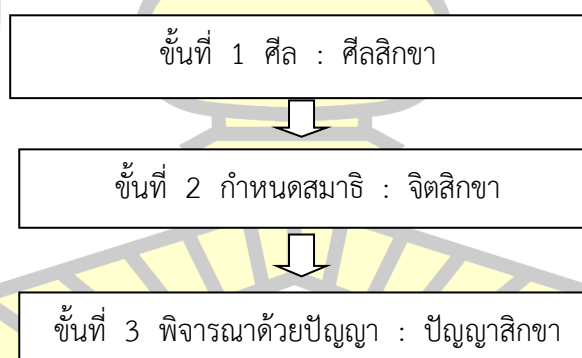
3. ฝึกสมาธิที่เรียกว่า วิปัสสนา คือ ขั้นที่เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงจนเปลี่ยนค่านิยมมีโลกทัศน์และชีวิตทัศน์อย่างใหม่ได้

3. ขั้นพิจารณาด้วยปัญญา เป็นขั้นสุดท้ายหลังจากผ่านการฝึกสมาธิระยะหนึ่งจนสามารถระลึกรู้แน่วแน่ที่จุดเดียวจึงทำให้พิจารณาว่าสถานการณ์ที่เลือกกระทำครั้งแรกลักษณะเหมาะสมหรือไม่อะไรผิดอะไรถูกจนสามารถเลือกปฏิบัติได้ถูกต้องเหมาะสมอย่างสมเหตุสมผล

ในขั้นตอนนี้จะเกี่ยวข้องกับหลักปฏิบัติที่เรียกว่า ปัญญาสิกขา เป็นการทำความเข้าใจสิ่งต่างๆ ตามสภาพที่เป็นจริง โดยเน้นการมองเห็นอย่างนั้นจริง ไม่ใช่การคาดคำนวณเอาเองแล้วกำหนดหลักความประพฤติของตน ให้ดำรงความดีไม่เป็นภัยต่อตนเองและผู้อื่น

ปัญญาสิกขา คือ การพิจารณาเห็นอริยสัจ ไตรลักษณ์ จนละความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งที่ไม่มีการสละตัวตนแท้จริงลงได้ การฝึกในขั้นพิจารณาด้วยปัญญาสิกขานี้ ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนพิจารณาความคิดความรู้สึกของตนเองจนเข้าใจดีตามสภาพความเป็นจริงหรือสามารถแก้ไขสถานการณ์ที่กำหนดให้ได้อย่างมีเหตุมีผล

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา สรุปได้เป็นแผนภูมิ ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 4 แสดงขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา ของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)

ดังจะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมแบบไตรสิกขานี้ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกับสิ่งที่เรียนจริงๆ เห็นประโยชน์ คุณ โทษ ตามความเป็นจริงด้วยตนเอง

ผู้วิจัยได้นำแนวทางการจัดกิจกรรมแบบไตรสิกขา จากพุทธทาสภิกขุ กรมวิชาการ สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545) ผู้วิจัยจึงได้นำวิธีการสอนและการจัดกิจกรรมแบบไตรสิกขา มีประยุกต์เพื่อนำมาใช้ในการสอน ดังนี้

1. ขั้นศีลสิกขา (ขั้นสำรวมในกาย) ครูเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนที่จะเข้าสู่เนื้อหาที่จะเรียนอาจทำได้ ดังนี้ การนั่งสมาธิประมาณ 3-5 นาที การใช้รูปภาพ การเล่นเกม การเล่านิทานหรือการใช้เหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และอภิปรายร่วมกัน หรืออาจถามนักเรียนว่าวันนี้นักเรียนนั่งสมาธิแล้วได้อะไร คิดอะไรบ้าง จิตใจสงบไหม ทั้งนี้เพื่อทำให้นักเรียนสนใจในเรื่องที่จะเรียนมากยิ่งขึ้น

2. ขั้นจิตสิกขา (ขั้นระลึกรู้แน่วแน่ที่จุดเดียว) เป็นขั้นที่นักเรียนสามารถควบคุมสติให้นักเรียนรวบรวมจิตใจ จดจ่อ แน่วแน่ ในเรื่องที่จะศึกษา โดยปฏิบัติไปตามขั้นตอนดังนี้

2.1 ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มโดยใช้วิธีแบ่งแบบความสามารถ ประกอบด้วย คนเก่ง ปานกลาง อ่อน แล้วให้แต่ละกลุ่มเลือกประธาน รองประธาน และเลขานุการของกลุ่ม

2.2 ทำแบบทดสอบก่อนเรียน

2.3 ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มแล้วศึกษาจากใบงาน ใบความรู้ ที่ครูได้จัดเตรียมไว้ในเนื้อหา รายวิชา

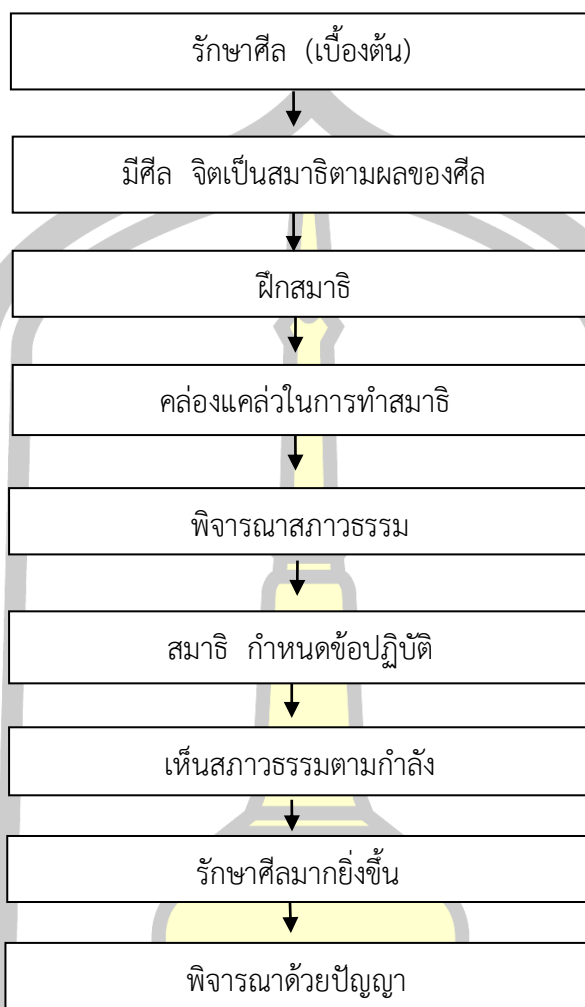
3. ขั้นปัญญาสิกขา (ขั้นทำความเข้าใจสิ่งต่างๆ ตามสภาพที่เป็นจริงพิจารณาด้วยปัญญา) เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ภายหลังการศึกษาค้นคว้า โดยผู้เรียนสรุปเนื้อหาสาระที่ศึกษาและส่งสมุดจดบันทึก

ขั้นการวัดและประเมินผล

สังเกตจากการปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนของการเรียนการสอนและการแสดงความคิดเห็น สังเกตความสนใจจากการตอบคำถาม การอภิปรายกลุ่ม และตรวจและฝึกหัดจากใบงานหรือจากสมุดของนักเรียน

ดังนั้น การจัดกิจกรรมแบบไตรสิกขาตามขั้นตอนทั้งสามนั้นคือ ขั้นศีลสิกขา ขั้นจิตสิกขา และขั้นปัญญาสิกขา ผู้วิจัยคิดว่าเป็นการเน้นการฝึกปฏิบัติจริง โดยเน้นให้ผู้เรียนต้องปฏิบัติโดยสำรวม กาย วาจา และฝึกจิตใจให้ตั้งมั่น จนมีระเบียบทางความคิด ความสามารถ คิดเป็นเหตุเป็นผลได้โดยตลอด โดยผู้วิจัยได้ทำเป็นแผนภูมิดังภาพประกอบ 4

พจนัน ปณฺ ทิโต ชีเว

ภาพประกอบ 5 แสดงแนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้แบบไตรสิกขา

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2546) ได้กล่าวไว้ว่า “ความรู้ ความตื่น ความเบิกบานนั้นเป็นลักษณะ 3 ด้าน ของแกนอันเดียวคือ ปัญญาที่พัฒนาประณีตยิ่งขึ้นไปในจิตใจที่ ดิงามสุขสดใสมีพลังเข้มแข็งด้วยสมาธิ โดยมีการสื่อสารและพฤติกรรมที่สัมพันธ์อย่างเกื้อกูลกับ เพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อมเป็นฐานรองรับสนับสนุน ทำให้เกิดการพัฒนาที่การศึกษา 3 ด้าน บูรณาการเป็นไตรสิกขา” จากข้อความดังกล่าวทำให้ครูผู้สอนเกิดแนวคิดที่จะเป็นพลังผลักดันให้ผู้ นำเสนอผลงานได้นำหลักไตรสิกขามาประยุกต์สู่กระบวนการเรียนรู้ ในระบบหลัก ได้แก่ ระบบ การเรียนรู้ของโรงเรียน ทั้งนี้ได้รับขวัญกำลังใจจากคณะกรรมการบริหารโรงเรียนโดยท่าน ผู้อำนวยการสถานศึกษา พิชญ คงรุ่งเรือง ซึ่งท่านมีวัตถุประสงค์ที่จะนำหลักไตรสิกขาอัน ประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา มาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนในรายวิชาต่างๆ

ของโรงเรียนบางชัยวิทยา เพื่อขับเคลื่อนโรงเรียนวิถีพุทธให้พัฒนาไปข้างหน้าอย่างยั่งยืน ผู้สอนจึงพยายามค้นคิดวิธีการสอนโดยยึดเอาความหมายของคำว่า ศีล สมาธิ และปัญญา นำมาประยุกต์ใช้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ที่ผู้สอนรับผิดชอบ แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้หลักไตรสิกขาจึงปรากฏขึ้นในหน่วยการเรียนรู้ต่างๆ ทุกกลุ่ม

สรุป ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการพัฒนาแนวทางการจัดการการเรียนรู้แบบบูรณาการซึ่งเป็นกระบวนการในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถีพุทธในรายวิชาสังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม การดำเนินการที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้บริหารและครูผู้สอน ในเรื่องความรู้ในการบูรณาการ ศีล สมาธิ ปัญญา มาประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียนในกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกับสิ่งที่เรียนจริงๆ แล้วพิจารณาให้เห็นประโยชน์ คุณ โทษ ตามความเป็นจริงด้วยตนเองแล้วนำความรู้้นั้นมาเป็นหลักในการปฏิบัติตามอย่างจริงจัง ได้แก่ 1) ขั้นศีล เป็นการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเลือกการกระทำถูกหรือผิด ในการตอบสนองสถานการณ์ที่ผู้สอนกำหนดให้ในขั้นตอนนี้จะเกี่ยวข้องกับหลักปฏิบัติที่เรียกว่า ศีลสิกขา เป็นการควบคุมตนเองให้อยู่ในความถูกต้องทางกาย วาจา ดังพุทธทาสภิกขุ ให้ความเห็นว่า ศีลมีขอบเขตตรงที่ปรากฏทางกายวาจา เป็นการกระทำที่ทำให้ผู้ประพฤติสบายกาย ใจ และทำให้โลกมีสันติภาพ โดยการใช้ปฏิบัติที่เน้นการควบคุมตนเอง เห็นได้จากการอาราธนาศีล และศีลไม่ใช่พิธีรีตอง 2) ขั้นกำหนดสมาธิ เป็นการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนฝึกขั้นต้น ในการควบคุมสติให้ระลึกอยู่กับลมหายใจ เพื่อความระลึกรู้แน่วแน่ที่จุดเดียว ในขั้นตอนนี้จะเกี่ยวข้องกับหลักปฏิบัติที่เรียกว่า จิตสิกขา คือ การปฏิบัติเพื่อดำรงสภาพจิตให้ปกติมั่นคงต่อความดีงาม โดยทั่วไปบุคคลมี จิตสมาธิ อยู่แล้ว โดยธรรมชาติ และบุคคลควรฝึกให้เป็นสมาธิด้วย 3) ขั้นพิจารณาด้วยปัญญา เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เป็นขั้นสุดท้ายหลังจากผ่านการฝึกสมาธิระยะหนึ่ง จนสามารถระลึกรู้ แน่วแน่ที่จุดเดียวจึงทำให้พิจารณาว่าสถานการณ์ที่เลือกกระทำครั้งแรกลักษณะเหมาะสมหรือไม่อะไรผิดอะไรถูกจนสามารถเลือกปฏิบัติได้ถูกต้องเหมาะสมอย่างสมเหตุสมผล

แนวทางบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถีพุทธซึ่งใช้วิธีการ โดยผู้สอนคนเดียว อาจสอนหลายวิชา หรือผู้สอนหลายคนสอนจะบูรณาการในลักษณะที่ผู้สอนจะต้องยึดการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ซึ่งในแต่ละวิชาที่ผู้สอน จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการสวดมนต์ไหว้พระ และนั่งสมาธิ ก่อนเข้าสู่กิจกรรมการเรียนการสอนในทุกรายวิชา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

มนิรัตน์ เมียส (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนชินโรรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อยกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารและครูในการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนชินโรรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.95 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย อันดับคือ ด้านการบริหาร ด้านการสนับสนุนของผู้บริหาร และ ด้านวัสดุอุปกรณ์ การเปรียบเทียบ การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนชินโรรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู พบว่า

1. ผู้บริหารและครูที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนชินโรรสวิทยาลัยเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้
2. ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ แตกต่างกัน มีความคิดต่อการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนชินโรรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ผลปรากฏว่า ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

พระครูเกษมสุทธิคุณ (แสงมณี รัตนาร) (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธ เขตลาดกระบัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธ เขตลาดกระบัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการกระบวนการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ด้านปัญหาอุปสรรคในกระบวนการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในกระบวนการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียนวิถิพุทธ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.91) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

พระมหาทรงวุฒิ อายุโท (อัมเอี่ยม) (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาผลการสอนแบบไตรสิกขาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนา และความสามารถในการคิดอย่างมีวิจรณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับ

การสอนแบบไตรสิกขา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณมากขึ้น ดังนั้นครูควรนำวิธีการสอนแบบไตรสิกขา ไปประยุกต์ใช้โดยมีข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ดังนี้

1. ควรศึกษาการสอนแบบไตรสิกขาและการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้เข้าใจก่อนที่จะนำไปพัฒนาการเรียนการสอน

2. ระยะแรกของการสอนแบบไตรสิกขา นักเรียนมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณไม่มากนัก ครูจึงต้องให้ความสนใจเอาใจใส่ในชั้นปัญญาให้มาก เพื่อพัฒนาการคิดของนักเรียนให้ดีขึ้น จากนั้นจึงควรนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

3. ควรนำการสอนแบบไตรสิกขามาใช้สอนในรายวิชาพระพุทธศาสนาเรื่องหลักธรรม เพื่อช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

4. ควรนำการสอนแบบไตรสิกขามาใช้สอนนักเรียนเพื่อให้ได้ปฏิบัติจริงตามขั้นตอนของไตรสิกขา คือ ขั้นศีล ขั้นสมาธิ ขั้นปัญญา นักเรียนจะได้เห็นผลของการปฏิบัตินั้น ๆ ตามความจริง เช่น เมื่อรักษาศีล จะทำให้จิตสงบ และเกิดปัญญา

5. ควรนำการคิดอย่างมีวิจารณญาณมาใช้ในการสอนแบบไตรสิกขาจะสามารถช่วยพัฒนาความคิดของนักเรียนให้สูงขึ้น

6. นักเรียนสามารถนำความคิดอย่างมีวิจารณญาณนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างดี จะช่วยลดการกระทำที่ผิดพลาดเสียหายเพราะเข้าใจหลักการและความมุ่งหมายได้ถูกต้อง สามารถถามได้ตอบได้ว่าทำอะไร เพื่ออะไรหรือทำอะไรแล้วจะได้รับผลอย่างไร

ฐานสุขวรรณ วรษ์สุภาพงษ์ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนเทศบาล 1 จังหวัดนครนายก ผลการวิจัยพบว่า

1. สถานภาพเป็นหญิงคิดเป็นร้อยละ 53.35 เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 34.64 ผู้ปกครองมีอาชีพทำงานบริษัทเอกชนหรือโรงงาน คิดเป็นร้อยละ 33.52 ผู้ปกครองมีฐานะทางเศรษฐกิจระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 81.00 และนักเรียนถูกอบรมสั่งสอนจากผู้ปกครองเมื่อทำความผิด ร้อยละ 60.06

2. การนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนเทศบาล 1 จังหวัดนครนายก มีการปฏิบัติในภาพรวม จำนวนทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ 1) ด้านการบริโภคอาหารและด้านการออกกำลังกาย ได้แก่ ปัญญา สมาธิ และศีล 2) ด้านการศึกษาและด้านการพักผ่อน ได้แก่ ศีล สมาธิและ และปัญญา 3) ด้านการมีจิตอาสาได้แก่ ปัญญา ศีล และสมาธิ

3. การนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนเทศบาล 1 จังหวัดนครนายก 1) ไม่มีความสัมพันธ์กับจำนวนบุคคลในครอบครัว และฐานะ

ทางเศรษฐกิจของครอบครัว ทั้งในภาพรวม ด้านการบริโภคอาหาร ด้านการศึกษาด้านการออกกำลังกาย ด้านการพักผ่อน และด้านการมีจิตอาสา ตามลำดับ 2) ไม่มีความสัมพันธ์กับอาชีพของผู้ปกครอง ทั้งในภาพรวม ด้านการบริโภคอาหาร ด้านการศึกษาด้านการพักผ่อน และด้านการมีจิตอาสาแต่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กับด้านการออกกำลังกาย 3) มีความสัมพันธ์อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กับด้านการศึกษา ด้านการออกกำลังกาย และด้านการมีจิตอาสาตามลำดับ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับด้านบริโภคอาหาร และด้านการพักผ่อน

4. การเปรียบเทียบการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนเทศบาล 1 จังหวัดนครนายก เมื่อจำแนกตามตัวแปรดังนี้

4.1 เพศ นักเรียนชายและหญิง มีการนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวันแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.001 ในด้านการบริโภคอาหารและด้านการศึกษาตามลำดับ ส่วนด้านการออกกำลังกาย การพักผ่อน การมีจิตอาสาภาพรวมไม่แตกต่างกัน

4.2 ระดับชั้นเรียนและการอบรมสั่งสอนของผู้ปกครองซึ่งทำให้การนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนเทศบาล 1 ไม่แตกต่างกันทางสถิติ ในด้านการบริโภคอาหาร ด้านการศึกษาด้านการออกกำลังกาย การพักผ่อน การมีจิตอาสา และภาพรวมไม่แตกต่างกัน

พระมหาธนรินศักดิ์ สิงห์วงศ์ (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3 พบว่า

1. สภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม.เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้านแต่ละด้าน มีการปฏิบัติทุกด้าน โดยปฏิบัติมากที่สุดในด้านการวางแผนวิชาการ และปฏิบัติน้อยกว่าด้านอื่นๆ ในด้านการนิเทศการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

1.1 ด้านการวางแผนงานวิชาการ มีการปฏิบัติมากที่สุดในเรื่อง การศึกษาจุดมุ่งหมายหลักสูตรสถานศึกษาของโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ และปฏิบัติน้อยกว่าเรื่องอื่นๆ ในเรื่อง การประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้

1.2 ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร มีการปฏิบัติมากที่สุดในเรื่อง การศึกษาเอกสารหลักสูตรสถานศึกษาตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ และปฏิบัติน้อยกว่าเรื่องอื่นๆ ในเรื่อง การจัดเตรียมเครื่องมือและวัสดุ อุปกรณ์

1.3 ด้านการจัดการเรียนการสอน มีการปฏิบัติมากที่สุดในเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวพุทธธรรม และปฏิบัติน้อยกว่าเรื่องอื่นๆ ในเรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนตามแนวพุทธธรรม

1.4 ด้านการนิเทศการเรียนการสอน มีการปฏิบัติมากที่สุดในเรื่อง การศึกษาจากสื่อการเรียนรู้ ปฏิบัติน้อยกว่าเรื่องอื่นๆ

1.5 ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน มีการปฏิบัติมากสุดในเรื่องติดตามผลการวัดผลและประเมินผลเพื่อนำผลที่ได้มาพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และปฏิบัติน้อยกว่าเรื่องอื่นๆ ในเรื่อง จัดระบบสารสนเทศด้านการวัดประเมินผลเพื่ออ้างอิงตรวจสอบและพัฒนา

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ และความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาไม่ได้กำหนดขึ้น เนื่องจาก มีการปฏิบัติในระดับมากทุกด้านและทุกเรื่องในแต่ละด้าน

วิไล วิทย์ประเสริฐกุล (2549) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร พบว่า

1. ด้านการเตรียมการ มีการหาที่ปรึกษา การเตรียมบุคลากร และกำหนดเป้าหมาย โดยที่ มีปัญหาดังนี้ การที่รักเรียนยังขาดความเข้าใจแนวปฏิบัติตามแนววิถิพุทธ ผู้ปกครองมีการจิจไม่ให้ความสำคัญกับวิถิพุทธ และบุคลากรยังขาดความเข้าใจในโครงการโรงเรียนวิถิพุทธ

2. ด้านการดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ มีการจัดหลักสูตรสถานศึกษา มีการจัดการเรียนการสอนเพื่อเตรียมกิจกรรมนักเรียน คือ ครูยังขาดความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้แนววิถิพุทธและขาดงบประมาณ

3. ด้านการดำเนินการพัฒนาบุคลากรตามระบบไตรสิกขา มีการจัดการพัฒนาครูตามระบบไตรสิกขา ปัญหา คือ การขาดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

4. ด้านการนิเทศดูแลใกล้ชิด มีลักษณะความเป็นกัลยาณมิตร ยังมีปัญหา คือ ขาดการนิเทศครูดูแลใกล้ชิดอย่างต่อเนื่อง

5. ด้านการปรับปรุงพัฒนาต่อเนื่อง มีการนำข้อมูลในการบริหารด้านต่างๆ มาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาต่อเนื่องด้านการปรับปรุงพัฒนาต่อเนื่อง ด้านนี้ไม่พบปัญหา

6. ด้านการประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน มีการประเมินเมื่อสิ้นสุดแผนปฏิบัติ นำการเผยแพร่หรือ รายงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

เดือนเด่นหล้า ชัยปริญญา (2539) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปลูกฝังจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกวางโจนศึกษา อำเภอกุฉิเยว จังหวัดชัยภูมิ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยการทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อปลูกฝังจริยธรรม ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการใชัตัวแบบบุคคลจริง กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ทดลอง ประกอบด้วย 1) แผนการทดลองสอนใช้ตัวแบบบุคคลจริง และ 2) แบบสอบถามวัดจริยธรรม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .75 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้โดยใชัตัวแบบบุคคลจริงมีการพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุรินทร์ ยั่งยืน (2548) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี เก่ง มีความสุขโดยใช้หลักไตรสิกขา พบว่า หลักและแนวปฏิบัติที่บูรณาการของการพัฒนามนุษย์ซึ่งใน พระไตรปิฎก เรียกว่า ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ซึ่งเป็นการฝึกหัดอบรมกายวาจาและจิตของ มนุษย์ให้สามารถค้นพบและควบคุมตนเองเรียนรู้และพัฒนาตนเองโดยใช้ปัญญาเพื่อให้เกิดประโยชน์ แก่ตนเอง และเกิดประโยชน์ต่อผู้อื่น หลักการเรียนรู้ตามแนวไตรสิกขาจึงมีความสมบูรณ์ที่ผู้สอนต้อง รู้จักผู้เรียนแต่ละคนและถือว่าผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่ต้องได้รับการพัฒนาทั้งทางกาย วาจา จิต (ใจ) และ ปัญญาการเรียนการสอนตามนัยแห่งพระพุทธศาสนา จึงมิใช่การถ่ายทอดความรู้ด้านความรู้ (ปริยัติ) เท่านั้นหากแต่เน้นการฝึกหัดอบรม (ปฏิบัติ) และการวิเคราะห์ประเมินผลของ การปฏิบัตินั้นด้วย (ปฏิบัติ) นอกจากนี้การฝึกหัดอบรมตามแนวไตรสิกขายังเน้นความสำคัญของการเป็นกัลยาณมิตรและ ความสำคัญของสังคมสิ่งแวดล้อมที่ช่วยเกื้อหนุนให้เกิดการเรียนรู้อีกด้วย

งานวิจัยต่างประเทศ

Pontious (2008) ได้ศึกษาการเรียกร้องความพยายามในความต้องการใช้หลักสูตร จริยธรรมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณธรรมระดับชาติ ในการละเมิดความประพฤติของนักเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชี้แจงการความต้องการใช้ห้องเรียนจริยธรรม เพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในการบวการตระหนักของนักเรียน ผลสรุปปรากฏว่า แนวคิดการพัฒนานักเรียนสามารถใช้ประโยชน์ในการช่วยเหลือและอธิบายว่าทำไมนักเรียนตัดสินใจในการฝ่าฝืนความถูกระเบียบ นักเรียนทั้งหมดที่ได้รับโอกาสพิสูจน์คุณค่าในตนเอง ตระหนักและศรัทธาในวิธีการซึ่งมีผลกระทบต่อ สังคม

Oladipo (2009) ได้ศึกษาผู้มีส่วนรับผิดชอบการศึกษาคุณธรรมของนักเรียน เพื่อที่จะตอบคำถามของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ให้การช่วยเหลือนักเรียนในด้านคุณธรรม ผลสรุปพบว่า การศึกษาคุณธรรมของเด็กค่อนข้างจะไม่มีใครเหลียวแลโดยตรงจากหน่วยงานต่าง ๆ ในทางตรงข้าม สถาบันทางสังคมต้องร่วมมือและกระทำอย่างจริงจังเนื่องจากให้เด็กได้รับประโยชน์ทางคุณธรรม ทางการศึกษา

Snodgrass (1994) ได้ศึกษาจริยธรรมทางธุรกิจเพื่อกำหนดว่ามีความแตกต่างอย่างมี นัยสำคัญในด้านความสามารถให้เหตุผลทางศีลธรรมที่วางเป็นหลักการ ระหว่างนักศึกษาวิชาเอก ธุรกิจระดับปริญญาตรี กับนักศึกษาวิชาเอกอื่นหรือไม่ และมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่าง นักศึกษาในแผนกที่ต่ำกว่า กับในแผนกที่สูงกว่า หรือไม่ในการให้เหตุผลทางศีลธรรมที่วางเป็น หลักการรายยาวว่าเป็นคะแนน P ผลการศึกษาพบว่าทุกกลุ่มแสดงว่ามี การเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญใน ความสามารถในการให้เหตุผลทางจริยธรรมที่วางเป็นหลักการระหว่างสถานภาพของแผนกที่ต่ำกว่า กับสูงกว่า ไม่ว่าจะจัดกลุ่มเป็นวิชาเอกธุรกิจหรือวิชาเอกอื่น

Connor (2001) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพศ ประเภทบุคลิกภาพ ขอบเขตการสอน การแนะนำจริยธรรมภายในกลุ่มประชากรครูโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย วิธีการศึกษาใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูจำนวน 120 คน ผลการศึกษา พบว่า ในกลุ่มตัวอย่างนี้ประเภทบุคลิกภาพมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการแนะนำจริยธรรม ของเขตการสอน (คณิตศาสตร์/วิทยาศาสตร์ และศิลปกรรม) มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการแนะนำจริยธรรม ครูทั้งเพศชายและเพศหญิงใช้จริยธรรมด้านความยุติธรรม และจริยธรรมด้านการดูแลเอาใจใส่ในการให้นิยามตนเอง และให้การแก้ปัญหาสถานการณ์ลำบากเกี่ยวกับสมมุติฐาน โดยสรุป ทฤษฎีการพัฒนาจริยธรรมอาจจะก้าวหน้าต่อไปได้อีกเมื่อพิจารณา เห็นว่าประเภทบุคลิกภาพเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของวุฒิภาวะทางจริยธรรม

Grozycki (2003) ได้ศึกษาความคล้ายกันระหว่างรูปแบบการพัฒนาทางความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรมตามที่กล่าวไว้โดยเพียเจท์ (1932) และโคห์ลเบิร์ก (1969) ชุมชนเชิงวิทยาศาสตร์ทางสังคม (เช่น สภาสังคมศึกษาแห่งชาติ) กับคำสั่งของศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิก เรื่องการเติบโตทางจริยธรรม การศึกษาได้ระบุองค์ประกอบที่จำเป็น 6 ประการสำหรับการพัฒนาจริยธรรม ซึ่งแบ่งกันในทรัพยากรต่อไปนี้ การคิดอย่างวิพากษ์วิจารณ์ มุมมองหลากหลายเกี่ยวกับประเด็น ความเห็นอกเห็นใจ การเคารพในเกียรติภูมิของบุคคล การเคารพในเสรีภาพเกี่ยวกับความรู้สึกผิดชอบชั่วดี และการคำนึงถึงความยุติธรรมและการเอาใจใส่ การศึกษา ได้สำรวจระดับที่องค์ประกอบเหล่านี้ บรูณาการเข้าในหน่วยประวัติศาสตร์ของสหรัฐ เริ่มต้นกำเนิดของสงครามเย็น ในช่วงปี 1945-1949 ตามที่สอนในสาขาประวัติศาสตร์ เคยได้เรียนรายวิชาทั้งรายวิชาหรือบางส่วนที่อุทิศให้การศึกษาสงครามเย็น 88% ชอบการบูรณาการการพัฒนาจริยธรรมเข้าในบทเรียนประวัติศาสตร์ในระดับปานกลางหรือในระดับมาก ส่วน 49% รู้สึกเช่นเดียวกันเกี่ยวกับการบูรณาการคำสอนทางศาสนาคาทอลิกเข้าในหลักสูตรของตน ประมาณ 74% เคยศึกษาทั้งรายวิชาหรือบางส่วนที่อุทิศให้การพัฒนาจริยธรรม 71% บ่งชี้ว่า 60-100% รายวิชาประวัติศาสตร์ของตนออกแบบด้วยตนเอง ไม่ใช่โดยรัฐหรือฝ่ายมีอำนาจ ในขณะที่ครูจำนวน 75% บ่งชี้ว่าตำราเป็นตัวแทนของหลักสูตรได้ 40-100% การวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า มีองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาจริยธรรม 6 องค์ประกอบ การคิดเชิงวิพากษ์วิจารณ์และมุมมองที่หลากหลายเป็นตัวแทนได้มากที่สุดในการบริบทนี้และตอนวิจาร์ณก่อนเริ่มบทวิจัย ระดับที่การพัฒนาที่การพัฒนาจริยธรรมบูรณาการเข้าหลักสูตรประวัติศาสตร์มีน้อยเพราะมีเนื้อหาตำรา ความชอบของครู และการฝึกอบรมครู

Kittel (2004) ได้ศึกษาการสร้างเกณฑ์การประเมินและการประเมินหลักสูตร (A.C. Green) สร้างเกณฑ์การประเมินใช้ระบบการศึกษาภาคบังคับของสหพันธ์เป็นแนวทาง (ส่วนเดิมของการปรับปรุงในปี 1996) การตรวจสอบแต่ละแนวทางเพื่อระบุลักษณะเฉพาะอีก 7 แนวทาง การสืบสวนลักษณะเฉพาะทางพุทธิพิสัย อารมณ์ พฤติกรรม พัฒนาการและแนวทาง มาตรฐาน

ตามธรรมชาตินี้คือ ส่วนเสริมโดยการสำรวจทางอ้อมหรือเจาะจงแนวทางที่เป็นศูนย์กลาง บนความแตกต่างหรือสังคมส่วนมาก ปัจจุบัน การวิจัยใช้การวิเคราะห์โดยละเอียดภายใต้พื้นฐานของหลักการและความสำคัญของแต่ละแนวทาง สิ่งสำคัญของการศึกษานี้ คือ สถานที่ที่สำรวจ ในภาคเรียนที่สำรวจ ใช้ทั้ง 2 แนวทางของสหพันธ์อันดับแรก เมื่อการอภิปรายภาคบังคับสำหรับโรงเรียนเด็ก ทั้งหมด และอันดับ 2 เมื่อการอภิปรายลักษณะทางเพศของมนุษย์ในสภาพแวดล้อม ความเชื่อถือกันและกัน การแต่งงานแบบผัวเดียวเมียเดียว โดยสรุป เสนอจุดที่เป็นประเด็นสำคัญ ระบุได้ 37 ลักษณะ การศึกษานี้บางส่วนของหนังสือการศึกษาภาคบังคับจะใช้ในแผนงานสำรวจ กองทุนสหพันธ์การศึกษาภาคบังคับ แผนงาน A.C.Green'Game โครงการภาคบังคับประเมิน หลักสูตรโดยใช้ทั้ง 2 วิธี (ใช้เกณฑ์การประเมินและลักษณะเฉพาะ (ใช้จุดที่เป็นประเด็นสำคัญ) โดยทั่วไปการประเมินอ้างอิงจาก 369 ที่มาจากแผนงาน จัดหมวดหมู่ตามความสัมพันธ์อย่างหนึ่งที่ สำคัญของสหพันธ์และลำดับใช้การแบ่งคะแนนแบบสามแถว (Three-Tier) สรุปประเด็นสำคัญแต่ละ จุดต่างจากรูปแบบของคำถาม ดังนั้น ในคำตอบสำหรับ 37 คำถามสิ่งที่อธิบายโดยละเอียดสนับสนุน โดยเกณฑ์ที่เหมาะสมจากแผนงานที่เตรียมไว้ ความพยายามของการศึกษานี้เมื่อมีความเหมาะสม ข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุง ทั้งหมดจะเข้าสู่ขั้นของการประเมิน

Wood (2007) ได้วิจัยการคิดนอกกรอบเกี่ยวกับการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้นโยบายที่ทันสมัย ทั้งทฤษฎีและแผนการปฏิบัติกับเด็กก่อนวัยเรียน การศึกษาครั้งนี้เพื่อศึกษา พัฒนาการทางการศึกษาของเด็กก่อนวัยเรียน ถึงผลกระทบของการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อจะนำมาเป็นนโยบาย การปฏิบัติ และพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้เด็กก่อนวัยเรียนมีความสนใจที่จะ เรียนรู้ แต่อย่างไรก็ตามปัญหาเหล่านี้ ไม่สามารถที่จะแก้ไขได้ในอนาคตอันใกล้ทั้งในหลักการ และการปฏิบัติ เหตุผลก็เพราะการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไม่ได้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ในสังคม นอกจากนี้มีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทางด้านทัศนคติ เพื่อให้เด็กได้เข้ามามี ส่วนร่วมในสังคม อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการพัฒนาการศึกษาให้ดียิ่งขึ้นไป

Lotfabadi (2008) ได้ศึกษาการประเมินผลงานทฤษฎีการพัฒนาคุณธรรมของเพียเจท์ โคลเบิร์กและบันดิรา และการจัดรูปแบบใหม่สำหรับงานวิจัยในการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนชาว อิสลาม จากการศึกษาพบว่า แนวคิดของ เพียเจท์ คอเบลิกและบันดิราที่มีความเคร่งครัดต่อการตัดสิน คุณธรรมสังคมการเรียนรู้และความสัมพันธ์ต่อประเทศตะวันตกจากพื้นฐานสำหรับแนวคิดเหล่านั้นที่ ปราศจากจิตวิญญาณ ความมีเหตุผล และพื้นฐานกระตุ้นคุณธรรมซึ่งมีพื้นฐานในการแบ่งสิ่งมีชีวิต ธรรมชาติมนุษย์

สรุปได้ว่า จากการศึกษาทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ ผู้วิจัยได้ความรู้ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ของผู้เรียน ซึ่งอาจมีรูปแบบการ พัฒนาผู้เรียนที่แตกต่างกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามหลักสูตร ในการวิจัยสามารถทำให้ผู้เรียน

มีความรู้เพิ่มขึ้น และสามารถพัฒนาทั้งด้านความรู้ ความสามารถ และการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรมให้สูงขึ้น และจากการศึกษาทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของงานวิจัยต่างประเทศ ผู้วิจัยได้ความรู้เกี่ยวกับการประเมินผลงานทฤษฎีการพัฒนาคุณธรรม รูปแบบการพัฒนาทางความรู้ เกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรม และหลักสูตรจริยธรรมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณธรรมระดับชาติ โดยรวมสามารถพัฒนาได้จริง และผลสรุปปรากฏว่า แนวคิดการพัฒนานักเรียนสามารถใช้ประโยชน์ ในการช่วยเหลือและอธิบายว่าทำไมนักเรียนตัดสินใจในการฝ่าฝืนกฎระเบียบ นักเรียนทั้งหมดที่ได้รับ โอกาสพิสูจน์คุณค่าในตนเอง ตระหนักและศรัทธาในวิธีการซึ่งมีผลกระทบต่อสังคม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

ระยะที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถิพุทธ นำผลที่ได้จากการสังเคราะห์ในขั้นที่ 1 มาสร้างเป็นแบบสอบถามและนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 รวมจำนวน 82 แห่ง จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 328 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำนวน 67 แห่ง จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 270 คน โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางสำเร็จของ Krejcie and Morgan (บุญชม ศรีสะอาด และคณะ, 2551) ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ประกอบด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น และการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) มีรายละเอียด ดังนี้

1.2.1 ใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นหน่วยของการสุ่ม

1.2.2 กำหนดสัดส่วนของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.2.3 ดำเนินการสุ่มอย่างง่ายโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย ดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขนาดของโรงเรียน	จำนวนประชากร/ โรงเรียน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง/ ผู้บริหารและครู
โรงเรียนขนาดเล็ก	35	125
โรงเรียนขนาดกลาง	25	75
โรงเรียนขนาดใหญ่	22	70
รวม	82	270

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถิพุทธ จำนวน 30 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ โดยได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนระดับปฏิบัติที่เป็นคำตอบของแบบสอบถาม ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

มากที่สุด	กำหนดให้ 5 คะแนน
มาก	กำหนดให้ 4 คะแนน
ปานกลาง	กำหนดให้ 3 คะแนน
น้อย	กำหนดให้ 2 คะแนน
น้อยที่สุด	กำหนดให้ 1 คะแนน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขา เป็นคำถามปลายเปิด

3. วิธีการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ศึกษาค้นคว้าจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ
2. ดำเนินการสร้างแบบสอบถามเพื่อเสนออาจารย์ที่ปรึกษา กำหนดขอบข่ายที่ต้องถาม กำหนดขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับการบูรณาการตามหลักไตรสิกขา ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้
 - 2.1 สร้างแบบสอบถามตามกรอบที่กำหนด จากนั้นนำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย
 - 2.1.1 พระเทพพุทธานันท์ เจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น (ธ) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาพระพุทธศาสนา
 - 2.1.2 ดร.สุวิทย์ วงษ์ชาติ ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารการศึกษา
 - 2.1.3 ดร.สายทอง ไตรยะวิภาค รองผู้อำนวยการ สพป. เขต 1 ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารการศึกษา
 - 2.1.4 นางธนันต์พร โคจรานนท์ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการโรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติ
 - 2.1.5 ดร.ภูมิพัทธ์ เรืองแหล่ ผู้อำนวยการ สพป. เขต 1 ขอนแก่น ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา และการบริหารการศึกษา
 - 2.2 นำแบบทดสอบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยใช้วิธีตรวจสอบรายการ (Checklist) ซึ่งมีเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

+1	เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
0	เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
-1	เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่ตรงตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
 - 2.3 วิเคราะห์ข้อมูลค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามของแบบสอบถามกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม คัดเลือกข้อสอบที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60–1.00 เป็นแบบสอบถามที่อยู่ในเกณฑ์ความเที่ยงตรงของเนื้อหา ค่า IOC เฉลี่ยทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ .94
 - 2.4 นำแบบสอบถามที่สร้างไปปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาเนื้อหาให้ถูกต้องเหมาะสมและตรงตามวัตถุประสงค์พร้อมทั้งนำไปปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมเป็นฉบับสมบูรณ์

2.5 นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักผู้บริหาร และครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) และนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นรายด้านและทั้งฉบับ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α) (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ในการวิจัยในครั้งนี้ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97

3. จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูล ให้กลุ่มตัวอย่างให้ทราบในการตอบแบบสอบถามและเข้าใจตรงประเด็น โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่งแบบสอบถามคืนภายใน 1 สัปดาห์

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบจำนวนความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์และสรุปผลต่อไป

5. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทำการตรวจสอบความสมบูรณ์และความครบถ้วนสมบูรณ์ทุกฉบับในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีลักษณะตรวจสอบรายการนำมาแจกแจงความถี่และคำนวณค่าร้อยละ

2. ข้อมูลจากแบบสอบถามระดับปฏิบัติเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิสุทธิพุทธ ทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดประเมินผล รวมจำนวน 30 ข้อ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางควบคุมการบรรยายผลการศึกษา (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

นำแบบสอบถามที่ลงคะแนนเรียบร้อยแล้วไปหาค่าเฉลี่ย พร้อมกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ระดับปฏิบัติ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีระดับปฏิบัติในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีระดับปฏิบัติในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีระดับปฏิบัติในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีระดับปฏิบัติในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีระดับปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

3. ข้อเสนอแนะใช้วิเคราะห์เนื้อหาโดยแจกแจงความถี่

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ค่าอำนาจจำแนก (r)

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรายด้านและทั้งฉบับ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α) (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

6.2 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ระยะที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practices)

แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1

1. ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 30 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

ผู้บริหารสถานศึกษา และรองผู้อำนวยการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

2. เครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการสอบถามเชิงลึก และการบันทึกข้อมูลลงในแบบสัมภาษณ์

4. การจัดกระทำและการสังเคราะห์ใช้ Content Analysis

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ขั้นที่ 2

1. ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ใช้ในการตอบแบบสัมภาษณ์ จำนวน 30 คน ได้แก่

1.1 ครูโรงเรียนบ้านลาดนาเพียง จำนวน 4 คน ได้แก่

- 1.1.1 นายชัชวาล ฤงวิชา ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ
- 1.1.2 นางประคอง พงษ์ชนะ ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ
- 1.1.3 นางสาวสุคนธ์ สอนเพ็ง ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ
- 1.1.4 นายประยูร ทองสืบสาย ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ
- 1.2 ผู้บริหาร และครูโรงเรียนบ้านจัว จำนวน 5 คน ได้แก่
 - 1.2.1 นายครรชิต หมั่นแก้ว ตำแหน่ง ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
 - 1.2.2 นางคำคิด แจ้พวงสี ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ
 - 1.2.3 นางอรุณรศมี ประดาพล ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ
 - 1.2.4 นายไพโรจน์ เกื้อนาคี ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ
 - 1.2.5 นายพิสิษฐ์ เชื้อสวะถิ ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ
- 1.3 ผู้บริหาร และครูโรงเรียนบ้านท่ม จำนวน 3 คน ได้แก่
 - 1.3.1 นายสันติ มุ่งหมาย ตำแหน่ง ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
 - 1.3.2 นายสุริยา ฤชากุล ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
 - 1.3.3 นางอภิญญาณี เบ้าดี ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ
- 1.4 ผู้บริหาร และครูโรงเรียนเทศบาลคุ้มหนองคู จำนวน 5 คน ได้แก่
 - 1.4.1 นายประสิทธิ์ สมศักดิ์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
 - 1.4.2 นางสาวชุติธร หัตถพนม ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
 - 1.4.3 นางวิลาวัลย์ โคตรนัว ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ
 - 1.4.4 นางสมพิศ ไชยฤทธิ์ ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ
 - 1.4.5 นางอุษณีย์ ทองป้อม ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ
- 1.5 ผู้บริหาร และครูโรงเรียนชุมชนบ้านฝาง จำนวน 5 คน ได้แก่
 - 1.5.1 นายเพชรสมทรง บำรุงบ้านท่ม ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ
 - 1.5.2 นางรุ่งทิภา บาลยอ ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ
 - 1.5.3 นายสมศักดิ์ หาญพน ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ
 - 1.5.4 นางกานต์พิชชา หาญพน ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ
 - 1.5.5 นายสันติ ลีลา ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ
- 1.6 ผู้บริหาร และครูโรงเรียนบ้านหนองบัว จำนวน 3 คน ได้แก่
 - 1.6.1 นายธวัชชัย พลนิกร ตำแหน่ง ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ
 - 1.6.2 นางทัศนภาพร ทวยเวียง ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ
 - 1.6.3 นายพิพัฒน์พงษ์ พัฒเพ็ง ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ

พิเศษ

1.7 ผู้บริหาร และครูโรงเรียนหนองกรังวิทยาคาร จำนวน 5 คน ได้แก่

1.7.1 นายสัมฤทธิ์ กางเพ็ง ตำแหน่ง ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ

1.7.2 นางชมชน ชาญนวงศ์ ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ

1.7.3 นางณิสรา วงษ์กรวด ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ

1.7.4 นางจรรยาธิษณ์ นามบุญลาภ ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ

1.7.5 นายทองบน วาวิสัย ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์แบบมี

โครงสร้าง (Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ ผู้วิจัยได้กำหนดโครงสร้างและคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าก่อนการไปเก็บข้อมูล และไปสัมภาษณ์กับผู้ที่ให้ข้อมูลตามโครงสร้างคำถามที่ได้กำหนดไว้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการแจกแบบสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน

2. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูล ให้ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนให้ทราบในการตอบแบบสัมภาษณ์และเข้าใจตรงประเด็น โดยเป็นการสัมภาษณ์ที่ ผู้วิจัยได้กำหนดโครงสร้างและคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าก่อนการไปเก็บข้อมูล และไปสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลตามโครงสร้างคำถามที่ได้กำหนดไว้ และให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่งแบบสัมภาษณ์คืนภายใน 1 สัปดาห์

3. นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบจำนวนความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลเพื่อนำมาสังเคราะห์และสรุปผลต่อไป

4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำปัญหาและความต้องการจากระยะที่ 1 มาสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างประเด็นดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการประเมินคำถามสัมภาษณ์คือท่านมีแนวทางการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ

2. การวางแผนปฏิบัติงาน (Plan) ประเด็นคำถามสัมภาษณ์ การกำหนดแนวทางหรือวิธีปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย/มาตรฐาน

3. การดำเนินการตามแผน (Do) ประเด็นคำถามสัมภาษณ์ คือ แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ

4. การตรวจสอบประเมินผล (Check) ประเด็นคำถามสัมภาษณ์ คือ การทดลองใช้เครื่องมือเพื่อปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง

5. ชิ้นรายงานประเด็นสัมภาษณ์ คือ การเขียนรายงานเชิงวิชาการ โดยละเอียดเพื่อรายงานต่อหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6. นำแบบสัมภาษณ์ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแล้วนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้อง

7. นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้วไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้การวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากประเด็นในการสัมภาษณ์จากกลุ่มเป้าหมายเพื่อกำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ

8. แบบการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่มีการวางแผน จัดเตรียมชุดคำถาม และวิธีการ สัมภาษณ์อย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนล่วงหน้า มีการดำเนินงานแบบ เป็นทางการภายใต้กฎเกณฑ์หรือมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ภาพรวม

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

5.2 ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จากการสัมภาษณ์

5.3 วิธีผู้ให้ข้อมูล

5.4 วิธีการวิเคราะห์

พูน ปณ จิต ชเว

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผลของการศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ลำดับขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ผู้วิจัยใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้มีดังต่อไปนี้

\bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย (Mean)

S.D. แทน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ลำดับขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษานำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 สภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถีพุทธ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ

ระยะที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อเสนอแนะสภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาของ
โรงเรียนวิถิพุทธ

ตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขา
ในโรงเรียนวิถิพุทธ ที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practices)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียน
วิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

จากการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้นำข้อมูล
ดังกล่าวมาทำการวิเคราะห์ผลของการวิจัย และนำมาเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 3 ตอน
เป็นลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง และประสบการณ์
ในการทำงาน

จากการตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่
บูรณาการตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ขอนแก่น เขต 1 ซึ่งผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 270 คน จาก 68 โรงเรียน
ผู้ศึกษาได้นำมาวิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
ตำแหน่ง		
ผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้บริหาร	62	23.0
ครูผู้สอน	208	77.0
รวม	270	100.0

ตาราง 2 (ต่อ)

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
ประสบการณ์ในการทำงาน		
ระยะ 5 ปี ลงมา	47	17.4
ระยะ 6-10 ปี	73	27.0
ระยะ 11 ปีขึ้นไป	150	55.6
รวม	270	100.0

จากตาราง 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นครูผู้สอน จำนวน 208 คน คิดเป็นร้อยละ 77.0 เป็นผู้บริหาร จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 23.0 และแยกตามประสบการณ์ในการทำงาน เป็นประสบการณ์ในการทำงานระยะ 11 ปีขึ้นไป จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 55.6 รองลงมา คือ ระยะ 6-10 ปี จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 27.0 และระยะ 5 ปีลงมา จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 17.4 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 สภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียน
วิถีพุทธ

จากการตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่
บูรณาการตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ขอนแก่น เขต 1 ซึ่งผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 270 คน จาก 68 โรงเรียน
ผู้ศึกษาได้นำมาวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย \bar{X} และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. ผลการวิเคราะห์
ข้อมูลแสดงในตาราง 3-6

พูน ปณ จิตโต ชีเว

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลัก
ไตรสิกขาของโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น
เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

สภาพการจัดการเรียนรู้ แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขา	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	(n = 270)		
1. ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้	4.05	0.32	มาก
2. ด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้	4.30	0.28	มาก
3. ด้านการวัดผลและการประเมินผล	4.18	0.21	มาก
รวม	4.18	0.17	มาก

จากตาราง 3 พบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียน
วิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติ
อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.17) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับการปฏิบัติ
อยู่ในระดับมาก โดย 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.30$,
S.D. = 0.28) 2) ด้านการวัดผลและการประเมินผล ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.21) และ
3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.32)

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลัก
ไตรสิกขา ของโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น
เขต 1 ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้

ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	(n = 270)		
ด้านศีล			
1. สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในรายวิชาให้เข้าใจง่ายและชัดเจน	4.48	0.66	มาก
2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขา ในชั้นนำเข้าสู่บทเรียนได้อย่างเหมาะสม	4.42	0.75	มาก

ตาราง 4 (ต่อ)

ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	(n = 270)		
3. แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ทราบและทำการทดสอบก่อนเรียน	4.35	0.76	มาก
รวม	4.42	0.53	มาก
ด้านสมาธิ			
4. มีความรู้ในเนื้อหาในรายวิชาและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม มีการสวดมนต์ และนั่งสมาธิก่อนเรียนอย่างสม่ำเสมอ	4.35	0.68	มาก
5. มีรูปแบบแผนการสอนที่หลากหลายและสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละช่วงวัย	3.52	1.14	มาก
รวม	3.94	0.68	มาก
ด้านปัญญา			
6. มีการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา	3.98	0.88	มาก
7. มีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและได้บูรณาการตามหลักไตรสิกขา	3.92	1.04	มาก
8. มีการนำเสนอชิ้นงานเพื่อรวบรวมข้อมูลปัญหาและสรุปแนวทางในการแก้ไขปัญหาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา	3.88	1.11	มาก
9. มีการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.41	0.73	มาก
10. ใช้ประโยชน์จากการบันทึกหลังการสอน นำไปสู่การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน	3.17	0.87	ปานกลาง
รวม	3.87	0.41	มาก
รวมทุกด้าน	4.05	0.32	มาก

จากตาราง 4 พบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิสุทธิพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ด้านกระบวนการจัดการ

เรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.32) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านศีลมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (4.42) รองลงมาคือด้านสมาธิ (3.94) และด้านปัญญาน้อยที่สุด (3.87)

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลัก ไตรสิกขา ของโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้

ด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้		\bar{X}	S.D.	ความหมาย
		(n = 270)		
ด้านศีล				
1. มีการใช้สื่อเพื่อการเรียนการสอนอย่างคุ้มค่า		4.28	0.70	มาก
2. มีการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้สำหรับการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักไตรสิกขา		4.32	0.69	มาก
3. ผู้เรียนมีพัฒนาการเรียนรู้สูงขึ้นจากการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้อย่างคุ้มค่า		4.11	0.70	มาก
รวม		4.24	0.44	มาก
ด้านสมาธิ				
4. ครูใช้สื่อการสอนสอดแทรกความรู้ด้านการพัฒนาจริยธรรม และส่งเสริมสมาธิของผู้เรียนได้		4.41	0.58	มาก
5. สื่อและแหล่งการเรียนรู้มีความเหมาะสม หลากหลาย สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน		4.27	0.67	มาก
รวม		4.34	0.46	มาก
ด้านปัญญา				
6. ตรวจสอบความพร้อมของสื่อก่อนนำไปใช้		4.11	0.70	มาก
7. สามารถพัฒนาผู้เรียนในการใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย เช่น การอภิปราย การถามตอบ การบรรยายการเปิดโอกาสให้ถามและอธิบายได้อย่างชัดเจน		4.27	0.67	มาก
8. มีการประยุกต์ใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สอดคล้องกับการพัฒนาการเรียนรู้		4.28	0.77	มาก

ตาราง 5 (ต่อ)

ด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	(n = 270)		
9. ครูมีการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับลักษณะ โรงเรียนวิถีพุทธและใช้แหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในการ จัดการเรียนรู้อย่างเหมาะสม	4.24	0.68	มาก
10. มีการประเมินผลการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขในครั้งต่อไป	4.28	0.77	มาก
รวม	4.32	0.34	มาก
รวมทุกด้าน	4.30	0.28	มาก

จากตาราง 5 พบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียน
วิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 1 ด้านการใช้สื่อและ
แหล่งการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.28) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า
ด้านสมาริมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (4.34) รองลงมาคือด้านปัญญา (4.32) และด้านศีลน้อยที่สุด (4.24)

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลัก
ไตรสิกขา ของโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น
เขต 1 ด้านการวัดผลและการประเมินผล

ด้านการวัดผลและการประเมินผล	X	S.D.	ความหมาย
	(n = 270)		
ด้านศีล			
1. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการวัดผล และประเมินผลโดยการบูรณาการตามหลักไตรสิกขา	4.20	0.65	มาก
2. การวัดและประเมินผลเป็นไปตามตามสภาพจริง และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	3.45	0.92	ปานกลาง

ตาราง 6 (ต่อ)

ด้านการวัดผลและการประเมินผล	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	(n = 270)		
3. ผลการตัดสินผลการเรียนมีความเชื่อถือและถูกต้องตามหลักวิชาการ	3.75	1.00	มาก
รวม	4.20	0.45	มาก
ด้านสมาธิ			
4. มีแนวทางการวัดผลและประเมินผลในรายวิชาที่สอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรและมาตรฐานการศึกษา	4.23	0.56	มาก
5. มีการการวัดผลและประเมินผลสอดคล้องกับวิธีการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา	4.19	0.68	มาก
6. มีการแจ้งผลตามเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติตามหลักการการวัดและประเมินผลที่ชัดเจน	4.59	0.49	มากที่สุด
รวม	3.96	0.40	มาก
ด้านปัญญา			
7. มีการเตรียมเครื่องมือที่ใช้ทดสอบก่อนเรียนทุกครั้งเพื่อทราบจุดบกพร่อง อันจะนำไปสู่กระบวนการแก้ไขในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขา	4.47	0.54	มาก
8. มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดผลและประเมินผลก่อนนำไปใช้	4.08	0.65	มาก
9. นำผลการเรียนรู้ของผู้เรียนมาศึกษาเพื่อปรับวิธีการสอนให้สอดคล้องกับพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา	4.46	0.52	มาก
10. มีการนำผลการวัดและประเมินผลไปใช้ตามนโยบายของการจัดการศึกษา	4.36	0.75	มาก
รวม	4.33	0.27	มาก
รวมทุกด้าน	4.18	0.21	มาก

จากตาราง 6 พบว่า สภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 1 ด้านการวัดผล และการประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.21) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านปัญญามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (4.33) รองลงมาคือด้านศีล (4.20) และด้านสมาธิน้อยที่สุด (3.96)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนวิถิพุทธ

จากการตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ บูรณาการตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 1 ซึ่งผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 270 คน จาก 68 โรงเรียน ผู้ศึกษาได้นำมาวิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงในตาราง 7

ตาราง 7 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลัก ไตรสิกขา ในโรงเรียนวิถิพุทธ ด้านศีล

ที่	ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถิพุทธ ด้านศีล	ความถี่	ร้อยละ
1	สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมทุกสัปดาห์ ในการจัดการอบรมศีลธรรม เพื่อให้นักเรียนตระหนักและเห็นความสำคัญของเบญจศีล เบญจธรรม ให้มากขึ้นเกี่ยวกับวิถิพุทธ	23	32.85
2	สถานศึกษาควรส่งเสริมด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยรวม ที่ สอดคล้องกับวิถิพุทธ ครูผู้สอนในรายวิชาต่างๆ ควรทำแผนการสอนให้ สอดคล้องกับหลักไตรสิกขา ซึ่งในแผนการสอนมีการส่งเสริมกิจกรรม การรักษาศีล 5 เป็นหลัก ไม่ควรมีแผนการสอนไว้เพื่อการตรวจสอบจากผู้ประเมินเพียงอย่างเดียว	18	25.71
3	สถานศึกษาควรจัดให้มีโครงการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนวิถิพุทธ โดย การเน้นเรื่องการรักษาศีล การพัฒนาศีลธรรม จากพระวิทยากร เพื่อให้ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนเข้าใจ ประโยชน์ของการรักษาศีล ข้อดี และ ข้อเสียอันเกิดจากการไม่รักษาศีล	15	21.42

ตาราง 7 (ต่อ)

ที่	ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านศีล	ความถี่	ร้อยละ
4	ควรมีการประเมินพฤติกรรมนักเรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม หลังการอบรมศีลธรรมอย่างต่อเนื่อง จากพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมตามหลักเบญจศีล เบญจธรรม ว่ามีผลกับพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนอย่างไร	14	20.00
	รวม	70	100.00

ตาราง 7 พบว่า ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านศีล จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 270 คน ตอบข้อเสนอแนะจำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 25.92 โดย 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมทุกสัปดาห์ ในการจัดการอบรมศีลธรรมเพื่อให้นักเรียนตระหนักและเห็นความสำคัญของเบญจศีลเบญจธรรมให้มากขึ้นเกี่ยวกับวิถีพุทธ คิดเป็นร้อยละ 32.85 2) สถานศึกษาควรส่งเสริมด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยรวม ที่สอดคล้องกับวิถีพุทธ ครูผู้สอนในรายวิชาต่างๆ ควรทำแผนการสอนให้สอดคล้องกับหลักไตรสิกขา ซึ่งในแผนการสอนมีการส่งเสริมกิจกรรมการรักษาศีล 5 เป็นหลัก ไม่ควรมีแผนการสอนไว้เพื่อการตรวจสอบจากผู้ประเมินเพียงอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 25.71 และ 3) สถานศึกษาควรจัดให้มีโครงการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนวิถีพุทธ โดยการเน้นเรื่องการรักษาศีล การพัฒนาศีลธรรม จากพระวิทยากร เพื่อให้ ผู้บริหาร ครู และนักเรียนเข้าใจ ประโยชน์ของการรักษาศีล ข้อดี และข้อเสียอันเกิดจากการไม่รักษาศีล คิดเป็นร้อยละ 21.42

พูน ปณ จิต ชีเว

ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลัก
ไตรสิกขา ในโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านสมาธิ

ที่	ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านสมาธิ	ความถี่	ร้อยละ
1	สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมทุกสัปดาห์ ในการจัดการอบรมศีลธรรม เพื่อให้นักเรียนตระหนักและเห็นความสำคัญของการทำสมาธิตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา	25	40.32
2	สถานศึกษาควรส่งเสริมด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การฝึกปฏิบัติในการนั่งสมาธิภาวนา ที่สอดคล้องกับวิถีพุทธ ครูผู้สอนในรายวิชาต่างๆ ควรทำแผนการสอนให้สอดคล้องกับหลักไตรสิกขา ซึ่งในแผนการสอนมีการส่งเสริมกิจกรรมการทำสมาธิ หลังจากการรักษาศีล 5 เป็นพื้นฐานของการปฏิบัติ	16	25.80
3	สถานศึกษาควรจัดให้มีโครงการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนวิถีพุทธ เกี่ยวกับประโยชน์และคุณค่าของการทำสมาธิ ว่าส่งผลกับการเรียนและการดำเนินชีวิตได้อย่างไร รวมทั้งข้อดี และข้อเสียอันเกิดจากการไม่มีความแน่วแน่ ความตั้งใจในการปฏิบัติตน	11	17.74
4	ควรมีการประเมินพฤติกรรมนักเรียนด้านการใช้สมาธิในการเรียนและการดำเนินชีวิตของผู้เรียน ว่ามีผลกับพฤติกรรมนักเรียนอย่างไร	10	16.12
	รวม	62	100.00

ตาราง 8 พบว่า ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านสมาธิ จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 270 คน ตอบข้อเสนอแนะจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 22.96 โดย 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมทุกสัปดาห์ ในการจัดการอบรมศีลธรรมเพื่อให้นักเรียนตระหนักและเห็นความสำคัญของการทำสมาธิตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา คิดเป็นร้อยละ 40.32 2) สถานศึกษาควรส่งเสริมด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การฝึกปฏิบัติในการนั่งสมาธิภาวนา ที่สอดคล้องกับวิถีพุทธ ครูผู้สอนในรายวิชาต่างๆ ควรทำแผนการสอนให้สอดคล้องกับหลักไตรสิกขา ซึ่งในแผนการสอนมีการส่งเสริมกิจกรรมการทำสมาธิ หลังจากการรักษาศีล 5 เป็นพื้นฐานของการปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 25.80 และ

3) สถานศึกษาควรจัดให้มีโครงการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนวิถีพุทธเกี่ยวกับประโยชน์และคุณค่าของการทำสมาธิ ว่าส่งผลกับการเรียน และการดำเนินชีวิตได้อย่างไร รวมทั้งข้อดี และข้อเสีย อันเกิดจากการไม่มีความแน่วแน่ ความตั้งใจในการปฏิบัติตน คิดเป็นร้อยละ 17.74

ตาราง 9 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านปัญญา

ที่	ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านปัญญา	ความถี่	ร้อยละ
1	สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมทุกสัปดาห์ เกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมการคิด กระบวนการแก้ปัญหา และกระบวนการแสวงหาความรู้ตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา	20	31.74
2	ครูผู้สอนในรายวิชาควรส่งเสริมด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การฝึกปฏิบัติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนที่สอดคล้องกับวิถีพุทธ	19	30.15
3	ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมพัฒนาสื่อการเรียนการสอนตามหลักวิถีพุทธ และเน้นให้ผู้เรียนระดมความคิด ในการใช้สื่อเพื่อนำเสนอหน้าชั้นเรียนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่ดีตามหลักพระพุทธศาสนา	16	25.39
4	ครูควรมีการประเมินพฤติกรรมนักเรียนด้านความสามารถในการคิด การแก้ปัญหา และการแสวงหาหาความรู้ที่เกิดจากความสนใจของผู้เรียน	8	12.69
	รวม	63	100.00

ตาราง 9 พบว่า ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ ด้านปัญญา จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 270 คน ตอบข้อเสนอแนะจำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 23.33 โดย 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมทุกสัปดาห์ เกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริมการคิด กระบวนการแก้ปัญหา และกระบวนการแสวงหาความรู้ตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา คิดเป็นร้อยละ 31.74 2) ครูผู้สอนในรายวิชาควรส่งเสริมด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การฝึกปฏิบัติในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนที่สอดคล้องกับวิถีพุทธ คิดเป็นร้อยละ 30.15 และ 3) ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมพัฒนาสื่อการเรียนการสอนตามหลัก

วิถีพุทธ และเน้นให้ผู้เรียนระดมความคิด ในการใช้สื่อเพื่อนำเสนอหน้าชั้นเรียน เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่ดีตามหลักพระพุทธศาสนา คิดเป็นร้อยละ 25.39

ระยะที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

ตอนที่ 1 ข้อเสนอแนะสภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาของ โรงเรียนวิถีพุทธ

ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ด้านศีล ครูควรแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ ให้ทราบและทำการทดสอบก่อนเรียน 2) ด้านสมาธิ ครูควรมีรูปแบบแผนการสอนที่หลากหลายและ สอดคล้องกับ และ 3) ด้านปัญญา ครูควรใช้ประโยชน์จากการบันทึกหลังการสอน นำไปสู่การพัฒนา กระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละช่วงวัย

ด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ด้านศีล ครูควรส่งเสริมผู้เรียนให้มี พัฒนาการเรียนรู้สูงขึ้นจากการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้อย่างคุ้มค่า 2) ด้านสมาธิ ครูควรใช้สื่อ และแหล่งการเรียนรู้มีความเหมาะสม หลากหลายสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน และ 3) ด้านปัญญา ครูควรตรวจสอบความพร้อมของสื่อก่อนนำไปใช้

ด้านการวัดผลและการประเมินผล ได้แก่ 1) ด้านศีล การวัดและประเมินผล ควรเป็นไปตามตามสภาพจริงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ 2) ด้านสมาธิ ควรมีการการวัดผลและ ประเมินผลสอดคล้องกับวิธีการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา และ 3) ด้านปัญญา ควรมีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดผล และประเมินผลก่อนนำไปใช้

ตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนวิถีพุทธ ที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practices) มีดังนี้

1. ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยจากระยะที่ 1 มาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ด้านศีล 2) ด้านสมาธิ และ 3) ด้านปัญญา แล้วดำเนินการประสานงานเพื่อขอ ความอนุเคราะห์ ศึกษาดูงาน การปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) จำนวน 3 โรงเรียน

2. ผลการดำเนินงาน สรุปได้แนวทาง ดังนี้

วิธีปฏิบัติในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา มีแนวทางในการพิจารณา 6 ประเด็น ดังนี้

1. วิธีปฏิบัตินั้นดำเนินการได้บรรลุผล สอดคล้องกับความคาดหวังของผู้เรียน ชุมชน ผู้ปกครอง หรือเป็นแนวปฏิบัติที่สร้างความพึงพอใจให้สถานศึกษาหรือไม่

2. วิธีปฏิบัตินั้น ผ่านกระบวนการนำไปใช้อย่างเป็นวงจรจนเห็นผลชัดเจน ทำให้เกิดคุณภาพสูงอย่างต่อเนื่อง หรือวิธีปฏิบัติมีกระบวนการ PDCA จนเห็นแนวโน้มของตัวชี้วัดความสำเร็จที่ดีขึ้น

3. เล่าถึงวิธีปฏิบัตินั้นว่า “ทำอะไร (What) ทำอย่างไร (How) และทำไมจึงทำหรือทำไม (Why)

4. ผลลัพธ์จากการปฏิบัตินั้นเป็นไปตามองค์ประกอบและข้อกำหนดหรือไม่

5. วิธีปฏิบัตินั้นสามารถระบุได้ว่า เกิดจากปัจจัยสำคัญที่ชัดเจน และปัจจัยนั้นก่อให้เกิดการปฏิบัติที่ต่อเนื่องชัดเจน

6. วิธีปฏิบัตินั้นใช้กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management : KM) เช่นการเล่าเรื่อง (Storytelling) ในการถอดบทเรียน

องค์ประกอบของการเขียนวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices : BP)

วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices : BP) จะมีประโยชน์ก็ต่อเมื่อถูกเผยแพร่ให้เกิดการเรียนรู้ในโรงเรียนหรือผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ซึ่งมีองค์ประกอบในการเขียนดังนี้

1. ความเป็นมา เป็นการเขียนเพื่อสะท้อนสิ่งที่เป็นความคาดหวังของนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ที่มีต่อการจัดการศึกษาโรงเรียน และเพื่อให้ทราบบริบททั่วไปของโรงเรียน

2. การพัฒนาระบบคุณภาพของสถานศึกษาหรือการจัดการเรียนรู้ ต้องสะท้อนให้เห็นต่อการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนว่า ดำเนินการอย่างไร และเชื่อมโยงความคาดหวังของนักเรียน ชุมชน ผู้ปกครองอย่างไร

3. วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ เป็นการเสนอวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ อาจได้มาจากกิจกรรม เรื่องเล่าเร้าพลังในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้มีอะไรบ้าง และอธิบายว่า คืออะไร ทำอย่างไร และทำไม

4. ผลการดำเนินการ เป็นการอธิบายว่าผลที่เกิดขึ้นจากวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ส่งผลดีต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนอย่างไร

5. ปัจจัยความสำเร็จ เป็นการเสนอผลการวิเคราะห์ว่า วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ เกิดขึ้นได้เพราะอะไร มีอะไรเป็นปัจจัยในระบบที่ทำให้วิธีปฏิบัติเหล่านี้ดำรงอยู่ได้ ดำรงอยู่ในระยะยาว

6. บทเรียนที่ได้รับสะท้อนให้เห็นว่าเราจัดการศึกษาอย่างไร อะไรเป็นเคล็ดลับที่ทำให้การดำเนินการนี้ประสบผลสำเร็จ รวมทั้งมีข้อพึงระวังอย่างไร

3. ร่างแนวทาง การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนวิถีพุทธ มีดังนี้

ผู้วิจัยได้นำปัญหาและความต้องการจากระยะที่ 1 มาสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประเด็นดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการประเด็นคำถามสัมภาษณ์คือท่านมีแนวทางการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ
2. การวางแผนปฏิบัติงาน (Plan) ประเด็นคำถามสัมภาษณ์ การกำหนดแนวทางหรือวิธีปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย/มาตรฐาน
3. การดำเนินการตามแผน (Do) ประเด็นคำถามสัมภาษณ์ คือ แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ
4. การตรวจสอบประเมินผล (Check) ประเด็นคำถามสัมภาษณ์คือการทดลองใช้เครื่องมือเพื่อปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง
5. ชิ้นรายงานประเด็นสัมภาษณ์ คือ การเขียนรายงานเชิงวิชาการโดยละเอียดเพื่อรายงานต่อหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
6. นำแบบสัมภาษณ์ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแล้วนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้อง
7. นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้วไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้ การวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากประเด็นในการสัมภาษณ์จากกลุ่มเป้าหมายเพื่อกำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ
8. แบบการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่มีการวางแผน จัดเตรียมชุดคำถาม และวิธีการ สัมภาษณ์อย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนล่วงหน้า มีการดำเนินงานแบบ เป็นทางการภายใต้กฎเกณฑ์หรือมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผู้ถูกสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ภาพรวม

4. ความสำคัญ

โรงเรียนวิถีพุทธเป็นโรงเรียนรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยผลักดันให้เด็กเยาวชนไทยสามารถพัฒนาตามศักยภาพเป็นคนดี คนเก่งของสังคมและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข โดยมีกระทรวงศึกษาธิการ ข้าราชการระดับสูง อธิการบดีมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิ นำกรอบความคิดแบบโรงเรียนวิถีพุทธ และแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ มาประยุกต์จัดกับระบบการเรียนการสอนในสถานศึกษาปัจจุบัน เพื่อพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นมนุษยที่สมบูรณ์ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กำหนดให้คุณสมบัติของการเป็นคนดี เก่ง

มีความสุขอย่างแท้จริง ซึ่งจัดการศึกษาตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าโดยดำเนินตามมรรคมีองค์ 8 ประการ พัฒนาตามหลักไตรสิกขา อบรมผู้เรียนให้มีวิถีชีวิตแบบชาวพุทธทั้งในและนอกสถานที่ให้เกิดความประพฤติที่ดีงาม (ศีล) เกิดความมั่นคงในอารมณ์ (สมาธิ) เกิดความรอบรู้เท่าทัน (ปัญญา) ประยุกต์หลักพุทธธรรมให้ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และสามารถบูรณาการหลักธรรมให้เข้ากับรายวิชาอื่นๆ สอดแทรกวิถีแห่งความเป็นพุทธลงในทุกรายวิชา ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนพิจารณาความคิด ความรู้สึกของตนเองจนเข้าใจดีตามสภาพความเป็นจริง หรือสามารถแก้ไขสถานการณ์ที่กำหนดให้ได้ อย่างมีเหตุมีผล การนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาใช้ เป็นการบูรณาการทั้งศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อให้เป็นไปตามคุณค่าแท้จริงของการดำเนินชีวิต โดยเพิ่มวิสัยทัศน์ให้มีการพัฒนาผู้เรียน รอบด้าน สมดุล สมบูรณ์ ทั้งกาย (กายภาวนา) การประพฤติ (ศีลภาวนา) จิตใจ (จิตภาวนา) ปัญญา (ปัญญาภาวนา) การยอมรับพุทธธรรมหรือพุทธศาสตร์เป็นองค์ความรู้ ที่มุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าใจธรรมชาติของโลกและชีวิตที่แท้จริงและฝึกให้ผู้ศึกษาสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตั้งแต่ระดับการดำเนินชีวิต

5. หลักการ

การพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต จำเป็นต้องปลูกฝังในเรื่องศีลธรรมตั้งแต่ยังเยาว์วัย เรียนรู้และพัฒนาตนเองตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยอาศัยปัจจัยหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็น พ่อแม่ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ บุคคลใกล้ชิด ที่สำคัญ หลักธรรมที่จะใช้สอนให้กับเยาวชนนั้น จะต้องเลือกเรื่องที่เหมาะสม ควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้เยาวชนนั้นมีการเรียนรู้ด้วยตนเอง ใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ มีความยืดหยุ่น และนอกจากนั้นควรจะมีการหยิบยกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมาเป็นตัวอย่่างระหว่างการสอน นอกจากจะช่วยกระตุ้นความสนใจให้กับเด็กและเยาวชนแล้ว ยังช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทางความคิด ให้เด็กและเยาวชนสามารถฝึกการวิเคราะห์สิ่งดี หรือไม่ดี สิ่งใดที่ควรนำมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง เติบโตเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

6. คู่มือการประเมินแนวทางการจัดการเรียนตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถิพุทธ

คู่มือการประเมินแนวทางการจัดการเรียนตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถิพุทธ โดยใช้รูปแบบของคู่มือมาตรฐานการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธพระราชทาน พ.ศ. 2558 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้สนับสนุนให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณธรรมควบคู่กับการพัฒนาทุกด้านอย่างองค์รวม โดยมีการส่งเสริมโครงการโรงเรียนวิถิพุทธ พร้อมทั้งจัดทำเอกสารแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ เพื่อเป็นเครื่องมือในการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธ โดยกำหนดตัวชี้วัดการดำเนินงานโรงเรียนวิถิพุทธไว้อย่างชัดเจน ซึ่งได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิหลาย

คณะแล้ว ตัวชีวิต จะประกอบด้วย 4 มาตรฐาน คือ มาตรฐานด้านปัจจัยนำเข้า มาตรฐานด้านกระบวนการ มาตรฐานด้านผลผลิต และมาตรฐานด้านผลกระทบ

7. แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ

7.1 นอกห้องเรียน โดยผู้บริหารได้กำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียน โดยใช้ขอบเขตในบริเวณพื้นที่ของโรงเรียนเป็นหลัก

7.2 ในห้องเรียน ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ในรายวิชาที่รับผิดชอบ

7.2.1 ขอบเขตการปฏิบัติงาน ครูผู้สอนทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ในรายวิชาที่ได้รับมอบหมาย และกิจกรรมอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย

7.2.2 เป้าหมายจุดประสงค์ของงาน การอบรมผู้เรียนให้มีวิถีชีวิตแบบชาวพุทธ ทั้งในและนอกสถานที่ให้เกิดความประพฤติที่ดีงาม (ศีล) เกิดความมั่นคงในอารมณ์ (สมาธิ) เกิดความรอบรู้เท่าทัน (ปัญญา) และการประยุกต์หลักพุทธธรรมให้ใช้ในชีวิตประจำวันได้

7.2.3 ตัวชีวิต ได้แก่ 1) จัดการเรียนรู้โดยบูรณาการพุทธธรรมหรือหลักไตรสิกขา ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน 2) ส่งเสริมให้มีการนำหลักธรรมมาเป็นฐานในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา 3) จัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง 4) จัดการเรียนรู้อย่างมีความสุข ทั้งผู้เรียนรู้และผู้จัดการเรียนรู้ และ 5) จัดกิจกรรมบริหารจัดการจิตเจริญปัญญา ทั้งในการเรียนการสอนและในกิจกรรมการดำรงชีวิตประจำวัน

7.2.4 วิธีดำเนินงาน ได้แก่

7.2.4.1 ผู้รับผิดชอบ ได้แก่ ผู้บริหาร กำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ที่ปรากฏในหลักสูตรสถานศึกษา ครูผู้สอน ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ในรายวิชาที่รับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

7.2.4.2 ระยะเวลา การดำเนินการจัดกิจกรรมจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาของครูผู้สอน แต่ละรายวิชาได้กำหนดไว้ในแต่ละ 1 ภาคการศึกษา

7.2.4.3 ขั้นตอน การดำเนินการจัดกิจกรรมจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ ขั้นเตรียม ขั้นปฏิบัติการสอน และขั้นสรุป

แนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา

1. ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้สามารถดำเนินการได้
2 ลักษณะ คือ ในห้องเรียน กับนอกห้องเรียน ทั้งนี้เป็นไปตามเนื้อหาสาระ และทักษะที่ต้องการที่จะให้เกิดกับผู้เรียน

1.1 กระบวนการจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียนได้แก่ การเรียนรู้ที่มุ่งให้เกิดทักษะการปฏิบัติ และปลูกฝังลักษณะนิสัย บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่

1.1.1 ผู้บริหาร เป็นฝ่ายทำหน้าที่อำนวยความสะดวก การจัดกิจกรรม ให้การสนับสนุนด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล ด้วยการวางแผนทางของกระบวนการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนในสถานศึกษา

1.1.2 ครู ทำหน้าที่บริหารจัดการชั้นเรียน มีหน้าที่กำหนดการสอนตามแนวทางของกระบวนการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนในสถานศึกษา โดยการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน

1.1.3 ผู้เรียน มีหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน โดยปฏิบัติตามคำสั่งของครูผู้สอนในแต่ละรายวิชาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน

1.1.4 ผู้ปกครอง มีหน้าที่ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนให้ปฏิบัติตนให้ถูกต้องในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน

1.2 กระบวนการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนได้แก่ การเรียนรู้ที่มุ่งให้เกิดทักษะการปฏิบัติ และปลูกฝังลักษณะนิสัย บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่

1.2.1 ผู้บริหาร เป็นฝ่ายทำหน้าที่อำนวยความสะดวก การจัดกิจกรรมให้การสนับสนุนด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล ด้วยการวางแผนทางของกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

1.2.2 ครู ทำหน้าที่บริหารจัดการในชั้นเรียน มีหน้าที่กำหนดการสอนตามแนวทางของกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา และนำไปปฏิบัติกับผู้เรียนได้จริง

1.2.3 ผู้เรียน มีหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน โดยปฏิบัติตามคำสั่งของครูผู้สอนในแต่ละรายวิชาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

1.2.4 ผู้ปกครอง มีหน้าที่ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนให้ปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

วิธีดำเนินการ การจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา โดยประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นเตรียม

1.1 เตรียมตัวผู้สอน ศึกษาค้นคว้าแหล่งความรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา พัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ปรับบุคลิกลักษณะให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.2 เตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ วางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ สถานการณ์ แผนกิจกรรมเน้นการบูรณาการตามหลักไตรสิกขา เตรียมวัสดุอุปกรณ์

1.3 เตรียมตัวผู้เรียน ตรวจสอบความรู้พื้นฐาน คุณลักษณะของผู้เรียน และพัฒนาความรู้ ทักษะพื้นฐานที่จำเป็น พัฒนาบุคลิกลักษณะให้เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกันตามหลัก ไตรสิกขา

2. ขั้นปฏิบัติการสอน

ครูทำหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา โดยกระตุ้น ส่งเสริม อำนวยความสะดวกช่วย และแนะนำผู้เรียนทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน

2.1 ครูอธิบายให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะเบื้องต้นที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ดังกล่าว ถ่ายทอดมโนทัศน์เบื้องต้นที่จำเป็น เริ่มจากสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ จากง่ายไปยาก ไกลตัวไปสู่ใกล้ตัว สร้างความต้องการที่จะศึกษาเพิ่มเติม

2.2 ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะ กระบวนการแสวงหาความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ส่งเสริมทักษะกระบวนการ อันได้แก่ ความรู้ ทักษะ และจริยธรรม แนะนำแนวทางและแหล่งความรู้

2.3 ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง ลงมือปฏิบัติจริงเพื่อสร้าง องค์ความรู้ใหม่ทักษะใหม่ตามหลักไตรสิกขา และบูรณาการเข้ากับความรู้ ทักษะเดิม

2.4 ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม และเรียนรู้วิธีการนำความรู้ และทักษะใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ เหมาะสม และบุคคลในสังคม

3. ขั้นสรุป ครูประเมินความรู้ของผู้เรียนที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม การทดสอบหลังเรียน และการบันทึกท้ายแผนการสอน

2. ด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ กระบวนการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้สามารถ ดำเนินการได้ 2 ลักษณะ คือ ในห้องเรียน กับนอกห้องเรียน ทั้งนี้เป็นไปตามเนื้อหาสาระ และทักษะที่ ต้องการที่จะให้เกิดกับผู้เรียน มีดังนี้

2.1 กระบวนการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ นอกห้องเรียนได้แก่ การใช้สื่อและ แหล่งการเรียนรู้ที่มุ่งให้เกิดทักษะการปฏิบัติ และปลูกฝังลักษณะนิสัย บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่

2.1.1 ผู้บริหาร เป็นฝ่ายทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมให้การสนับสนุน ด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ด้วยการวางแผนทางของกระบวนการ การใช้สื่อและ แหล่งการเรียนรู้ นอกห้องเรียนที่ปรากฏในกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษา

2.1.2 ครู ทำหน้าที่จัดหาสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยการเขียน แผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียนในการใช้สื่อการสอน

2.1.3 ผู้เรียน มีหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน โดยปฏิบัติตามคำสั่งของครูผู้สอนในแต่ละรายวิชาในการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ในห้องเรียน

2.1.4 ผู้ปกครอง มีหน้าที่ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนให้ปฏิบัติตนให้ถูกต้องในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน

2.2 กระบวนการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ในห้องเรียนได้แก่ การเรียนรู้ที่มุ่งให้เกิดทักษะการปฏิบัติ และปลูกฝังลักษณะนิสัย บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่

2.2.1 ผู้บริหาร เป็นฝ่ายทำหน้าที่อำนวยการ กระบวนการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ให้การสนับสนุนด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ด้วยการวางแผนทางของกระบวนการการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

2.2.2 ครู ทำหน้าที่บริหารจัดการในชั้นเรียน มีหน้าที่กำหนดการสอนตามแนวทางของกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยการใช้สื่อประกอบการสอน และแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา และนำไปปฏิบัติกับผู้เรียนได้จริง

2.2.3 ผู้เรียน มีหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน โดยปฏิบัติตามคำสั่งของครูผู้สอนในแต่ละรายวิชาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

2.2.4 ผู้ปกครอง มีหน้าที่ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนให้ปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

วิธีดำเนินการ กระบวนการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา โดยประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นเตรียม

1.1 ครูผู้สอนศึกษาค้นคว้าสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา และการพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ปรับบุคลิกลักษณะให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.2 เตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ วางแผนกิจกรรมการเรียนรู้โดยการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ สถานการณ์ แผนกิจกรรมเน้นการบูรณาการตามหลักไตรสิกขา เตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการสอน

1.3 เตรียมตัวผู้เรียน ตรวจสอบความรู้พื้นฐานในการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ คุณลักษณะของผู้เรียน และพัฒนาความรู้ ทักษะพื้นฐานที่จำเป็น พัฒนาบุคลิกลักษณะให้เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกันตามหลักไตรสิกขา

2. ขั้นปฏิบัติการสอน

ครูทำหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา โดยกระตุ้น ส่งเสริม อำนวยความสะดวก ช่วย และแนะนำผู้เรียนทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน

2.1 ครูอธิบายให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะเบื้องต้นที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ดังกล่าว ถ่ายทอดมโนทัศน์เบื้องต้นที่จำเป็น เริ่มจากสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ จากง่ายไปยาก ไกลตัวไปสู่ใกล้ตัว สร้างความต้องการที่จะศึกษาเพิ่มเติม

2.2 ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ร่วมกันให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการแสวงหาความรู้ในเรื่องนั้นๆ ส่งเสริมทักษะกระบวนการ อันได้แก่ ความรู้ ทักษะ กระบวนการ และจริยธรรม แนะนำแนวทาง และแหล่งความรู้ต่างๆ

2.3 ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง ลงมือปฏิบัติจริงเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ทักษะใหม่ตามหลักไตรสิกขา และบูรณาการเข้ากับความรู้ ทักษะเดิม

2.4 ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้จากการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม และเรียนรู้วิธีการนำความรู้ และทักษะใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์เหมาะสม และบุคคลในสังคม

3. ขั้นสรุป ครูประเมินความรู้ของผู้เรียนที่เกิดจากการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรม การทำงานกลุ่ม การทดสอบหลังเรียน และการบันทึกท้ายแผนการสอน

3. ด้านการวัดผลและการประเมินผล กระบวนการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้สามารถดำเนินการได้ 2 ลักษณะ คือ ในห้องเรียน กับนอกห้องเรียน ทั้งนี้เป็นไปตามเนื้อหาสาระในรายวิชา และทักษะที่ต้องการที่จะให้เกิดกับผู้เรียน มีดังนี้

3.1 กระบวนการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้ นอกห้องเรียน ได้แก่ การวัดผล ที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ นอกห้องเรียน ที่มุ่งให้เกิดทักษะในการปฏิบัติ และปลูกฝังลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของผู้เรียน บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่

3.1.1 ผู้บริหาร เป็นฝ่ายทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในขั้นตอนของกระบวนการวัดผล และการประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้การสนับสนุนด้านการประเมินผลการเรียนรู้ ด้วยการวางแผนทางของกระบวนการ การประเมินผลการเรียนรู้นอกห้องเรียน ที่ปรากฏในกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษา

3.1.2 ครู ทำหน้าที่เตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียนในการวัดและประเมินผลอย่างเหมาะสม

3.1.3 ผู้เรียน มีหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน โดยปฏิบัติตามคำสั่งของครูผู้สอนในแต่ละรายวิชาในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้จากการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน

3.1.4 ผู้ปกครอง มีหน้าที่ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนให้ปฏิบัติตนให้ถูกต้องในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียน

3.2 กระบวนการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้ในห้องเรียนได้แก่ การเรียนรู้ที่มุ่งให้เกิดทักษะการปฏิบัติ และปลูกฝังลักษณะนิสัย บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่

3.2.1 ผู้บริหาร เป็นฝ่ายทำหน้าที่อำนวยความสะดวก กระบวนการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดจากการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ให้การสนับสนุนด้านกระบวนการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ โดยการวางแผนของกระบวนการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้จากการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

3.2.2 ครู ทำหน้าที่บริหารจัดการในชั้นเรียน มีหน้าที่กำหนดการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในรายวิชาที่รับผิดชอบตามแนวทางของกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยการใช้สื่อประกอบการสอน และแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา และนำไปปฏิบัติกับผู้เรียนได้จริง

3.2.3 ผู้เรียน มีหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน โดยปฏิบัติตามคำสั่งของครูผู้สอนในแต่ละรายวิชาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

3.2.4 ผู้ปกครอง มีหน้าที่ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนให้ปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

วิธีดำเนินการ กระบวนการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา โดยประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นเตรียม

1.1 ครูผู้สอนศึกษาค้นคว้าเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้จากการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา และการพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ปรับบุคลิกลักษณะให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.2 เตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลและประเมินผลในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วางแผนกิจกรรมการเรียนรู้โดยการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ

ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ สถานการณ์ แผนกิจกรรมเน้นการบูรณาการตามหลักไตรสิกขา เตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการสอน

1.3 เตรียมตัวผู้เรียน ตรวจสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียนเพื่อให้สอดคล้องในการใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลและประเมินผลจากการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ คุณลักษณะของผู้เรียน และพัฒนาความรู้ ทักษะพื้นฐานที่จำเป็น พัฒนาบุคลิกลักษณะให้เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกันตามหลักไตรสิกขา

2. ขั้นตอนปฏิบัติการสอน

ครูทำหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมและแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา โดยกระตุ้น ส่งเสริม อำนวยความสะดวก ช่วย และแนะนำผู้เรียนทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน และการใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลและประเมินผลก่อนเรียน

2.1 ครูอภิปรายให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะเบื้องต้นที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ดังกล่าว ถ่ายทอดมโนทัศน์เบื้องต้นที่จำเป็น เริ่มจากสิ่งที่คุณเรียนสนใจ จากง่ายไปยาก ไกลตัวไปสู่ใกล้ตัว สร้างความต้องการที่จะศึกษาเพิ่มเติม

2.2 ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมและแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ร่วมกันให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการแสวงหาความรู้ในเรื่องนั้นๆ ส่งเสริมทักษะกระบวนการ อันได้แก่ ความรู้ ทักษะ กระบวนการ และจริยธรรม แนะนำแนวทางและแหล่งความรู้ต่างๆ พร้อมทั้งการวัดผลระหว่างเรียนจากแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

2.3 ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง ลงมือปฏิบัติจริงเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ทักษะใหม่ตามหลักไตรสิกขา และบูรณาการเข้ากับความรู้ ทักษะเดิม

2.4 ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้จากการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม และเรียนรู้วิธีการนำความรู้ และทักษะไปแก้ปัญหาในสถานการณ์เหมาะสม และบุคคลในสังคม

3. ขั้นสรุป ครูประเมินความรู้ของผู้เรียนที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา โดยใช้เครื่องมือในการวัดผลที่เหมาะสม ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม การทดสอบหลังเรียน และการบันทึกท้ายแผนการสอน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผู้ศึกษาวิจัยได้ทำการสรุปและมีประเด็นสำคัญในการนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. สรุปผล
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

สรุปผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลผลการศึกษาวิจัยแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จากผลแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก สรุปได้ดังนี้

1. สภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดย 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ 2) ด้านการวัดผลและการประเมินผล และ 3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏผลดังนี้

1.1 ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ ยกเว้นข้อที่มีการใช้ประโยชน์จาก

การบันทึกหลังการสอน นำไปสู่การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง โดย 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในรายวิชาให้เข้าใจง่ายและชัดเจน 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขา ในขั้นนำเข้าสู่บทเรียนได้อย่างเหมาะสม และ 3) มีการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

1.2 ด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดย 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ตรวจสอบความพร้อมของสื่อก่อนนำไปใช้ 2) สามารถพัฒนาผู้เรียนในการใช้สื่อการสอนที่หลากหลายเช่น การอภิปราย การถามตอบ การบรรยายการเปิดโอกาสให้ถามและอธิบายได้อย่างชัดเจน และ 3) ครูใช้สื่อการสอนสอดแทรกความรู้ด้านการพัฒนาจริยธรรม และส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนได้

1.3 ด้านการวัดผลและการประเมินผล โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ ยกเว้นข้อที่มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดผลและประเมินผลก่อนนำไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีการการวัดผลและประเมินผลสอดคล้องกับวิธีการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขาอยู่ในระดับปานกลาง โดย 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดผลและประเมินผลก่อนนำไปใช้ 2) การวัดและประเมินผลเป็นไปตามตามสภาพจริงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และ 3) มีการนำผลการวัดและประเมินผลไปใช้ตามนโยบายของการจัดการศึกษา

1.4 ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏผลดังนี้

สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมทุกสัปดาห์ ในการจัดการอบรมศีลธรรม เพื่อให้นักเรียนตระหนักและเห็นความสำคัญของเบญจศีล เบญจธรรมให้มากขึ้นเกี่ยวกับวิถีพุทธ ควรส่งเสริมด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยรวมที่สอดคล้องกับวิถีพุทธ ครูผู้สอนในรายวิชาต่างๆ ควรทำแผนการสอนให้สอดคล้องกับหลักของศีล สมาธิ และปัญญา ไม่ควรมีแผนการสอนไว้เพื่อการตรวจสอบจากผู้ประเมินเพียงอย่างเดียว และควรจัดให้มีโครงการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนวิถีพุทธ การทดลองนำไปใช้ และการประเมินการใช้สื่อ เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

2. แนวทางในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1

การสัมภาษณ์แนวทางในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขา
ในโรงเรียนวิสุทธิพุทธ ผู้ศึกษาวิจัยได้นำมาวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์โดยรวม และนำเสนอ
ในประเด็นสำคัญ มีดังนี้

1. ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้สามารถดำเนินการ
ได้ 2 ลักษณะ คือ ในห้องเรียน กับนอกห้องเรียน ทั้งนี้เป็นไปตามเนื้อหาสาระ และทักษะที่ต้องการ
ที่จะให้เกิดกับผู้เรียน

1.1 กระบวนการจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียนได้แก่ การเรียนรู้ที่มุ่งให้เกิด
ทักษะการปฏิบัติ และปลูกฝังลักษณะนิสัย บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่

1.1.1 ผู้บริหาร เป็นฝ่ายทำหน้าที่อำนวยความสะดวก การจัดกิจกรรม
ให้การสนับสนุนด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล
ด้วยการวางแผนทางของกระบวนการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนในสถานศึกษา

1.1.2 ครู ทำหน้าที่บริหารจัดการชั้นเรียน มีหน้าที่กำหนดการสอนตาม
แนวทางของกระบวนการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนในสถานศึกษา โดยการเขียนแผนการจัดการ
เรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน

1.1.3 ผู้เรียน มีหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน โดยปฏิบัติตาม
คำสั่งของครูผู้สอนในแต่ละรายวิชาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน

1.1.4 ผู้ปกครอง มีหน้าที่ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนให้ปฏิบัติตนให้
ถูกต้องในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน

1.2 กระบวนการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนได้แก่ การเรียนรู้ที่มุ่งให้เกิดทักษะ
การปฏิบัติ และปลูกฝังลักษณะนิสัย บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่

1.2.1 ผู้บริหาร เป็นฝ่ายทำหน้าที่อำนวยความสะดวก การจัดกิจกรรม
ให้การสนับสนุนด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล
ด้วยการวางแผนทางของกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

1.2.2 ครู ทำหน้าที่บริหารจัดการในชั้นเรียน มีหน้าที่กำหนดการสอนตาม
แนวทางของกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับ
การพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา และนำไปปฏิบัติกับผู้เรียนได้จริง

1.2.3 ผู้เรียน มีหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน โดยปฏิบัติตาม
คำสั่งของครูผู้สอนในแต่ละรายวิชาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

1.2.4 ผู้ปกครอง มีหน้าที่ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนให้ปฏิบัติตน
ให้ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

วิธีดำเนินการ การจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา โดยประกอบด้วย
ขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นเตรียม

1.1 เตรียมตัวผู้สอน ศึกษาค้นคว้าแหล่งความรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา พัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ปรับบุคลิกลักษณะให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.2 เตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ วางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ สถานการณ์ แผนกิจกรรมเน้นการบูรณาการตามหลักไตรสิกขา เตรียมวัสดุอุปกรณ์

1.3 เตรียมตัวผู้เรียน ตรวจสอบความรู้พื้นฐาน คุณลักษณะของผู้เรียน และพัฒนาความรู้ ทักษะพื้นฐานที่จำเป็น พัฒนาบุคลิกลักษณะให้เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกันตามหลักไตรสิกขา

2. ขั้นปฏิบัติการสอน

ครูทำหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา โดยกระตุ้น ส่งเสริม อำนวยความสะดวกช่วย และแนะนำผู้เรียนทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน

2.1 ครูอภิปรายให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะเบื้องต้นที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ดังกล่าว ถ่ายทอดมโนทัศน์เบื้องต้นที่จำเป็น เริ่มจากสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ จากง่ายไปยาก ไกลตัวไปสู่ใกล้ตัว สร้างความต้องการที่จะศึกษาเพิ่มเติม

2.2 ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะ กระบวนการแสวงหาความรู้ในเรื่องนั้นๆ ส่งเสริมทักษะกระบวนการ อันได้แก่ ความรู้ ทักษะ และจริยธรรม แนะนำแนวทางและแหล่งความรู้

2.3 ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง ลงมือปฏิบัติจริงเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ทักษะใหม่ตามหลักไตรสิกขา และบูรณาการเข้ากับความรู้ ทักษะเดิม

2.4 ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม และเรียนรู้วิธีการนำความรู้ และทักษะใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์เหมาะสม และบุคคลในสังคม

3. ขั้นสรุป ครูประเมินความรู้ของผู้เรียนที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม การทดสอบหลังเรียน และการบันทึกท้ายแผนการสอน

2. ด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ กระบวนการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้สามารถดำเนินการได้ 2 ลักษณะ คือ ในห้องเรียน กับนอกห้องเรียน ทั้งนี้เป็นไปตามเนื้อหาสาระ และทักษะที่ต้องการที่จะให้เกิดกับผู้เรียน มีดังนี้

2.1 กระบวนการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียนได้แก่ การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่มุ่งให้เกิดทักษะการปฏิบัติ และปลูกฝังลักษณะนิสัย บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก่

2.1.1 ผู้บริหาร เป็นฝ่ายทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมให้การสนับสนุนด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ด้วยการวางแผนทางของกระบวนการ การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ นอกห้องเรียนที่ปรากฏในกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษา

2.1.2 ครู ทำหน้าที่จัดหาสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียนในการใช้สื่อการสอน

2.1.3 ผู้เรียน มีหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน โดยปฏิบัติตามคำสั่งของครูผู้สอนในแต่ละรายวิชาในการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้นอกห้องเรียน

2.1.4 ผู้ปกครอง มีหน้าที่ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนให้ปฏิบัติตนให้ถูกต้องในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียน

2.2 กระบวนการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ในห้องเรียนได้แก่ การเรียนรู้ที่มุ่งให้เกิดทักษะการปฏิบัติ และปลูกฝังลักษณะนิสัย บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่

2.2.1 ผู้บริหาร เป็นฝ่ายทำหน้าที่อำนวยความสะดวก กระบวนการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ให้การสนับสนุนด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ด้วยการวางแผนทางของกระบวนการการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

2.2.2 ครู ทำหน้าที่บริหารจัดการในชั้นเรียน มีหน้าที่กำหนดการสอนตามแนวทางของกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยการใช้สื่อประกอบการสอน และแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา และนำไปปฏิบัติกับผู้เรียนได้จริง

2.2.3 ผู้เรียน มีหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน โดยปฏิบัติตามคำสั่งของครูผู้สอนในแต่ละรายวิชาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

2.2.4 ผู้ปกครอง มีหน้าที่ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนให้ปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

วิธีดำเนินการ กระบวนการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา โดยประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นเตรียม

1.1 ครูผู้สอนศึกษาค้นคว้าสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา และการพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ปรับบุคลิกลักษณะให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.2 เตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ วางแผนกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ สถานการณ์ แผนกิจกรรมเน้นการบูรณาการตามหลักไตรสิกขา เตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการสอน

1.3 เตรียมตัวผู้เรียน ตรวจสอบความรู้พื้นฐานในการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ คุณลักษณะของผู้เรียน และพัฒนาความรู้ ทักษะพื้นฐานที่จำเป็น พัฒนาบุคลิกลักษณะให้เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกันตามหลักไตรสิกขา

2. ขั้นปฏิบัติการสอน

ครูทำหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา โดยกระตุ้น ส่งเสริม อำนวยความสะดวก ช่วยและแนะนำผู้เรียนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

2.1 ครูอภิปรายให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะเบื้องต้นที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ดังกล่าว ถ่ายทอดมโนทัศน์เบื้องต้นที่จำเป็น เริ่มจากสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ จากง่ายไปยาก ไกลตัวไปสู่ใกล้ตัว สร้างความต้องการที่จะศึกษาเพิ่มเติม

2.2 ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ร่วมกันให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการแสวงหาความรู้ในเรื่องนั้นๆ ส่งเสริมทักษะกระบวนการ อันได้แก่ ความรู้ ทักษะ กระบวนการ และจริยธรรม แนะนำแนวทาง และแหล่งความรู้ต่างๆ

2.3 ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง ลงมือปฏิบัติจริงเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ทักษะใหม่ตามหลักไตรสิกขาและบูรณาการเข้ากับความรู้ ทักษะเดิม

2.4 ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้จากการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม และเรียนรู้วิธีการนำความรู้ และทักษะใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์เหมาะสม และบุคคลในสังคม

3. ขั้นสรุป ครูประเมินความรู้ของผู้เรียนที่เกิดจากการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมและแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม การทดสอบหลังเรียน และการบันทึกท้ายแผนการสอน

3. ด้านการวัดผลและการประเมินผล กระบวนการวัดผลและการประเมินผล การเรียนรู้สามารถดำเนินการได้ 2 ลักษณะ คือ ในห้องเรียนกับนอกห้องเรียน ทั้งนี้เป็นไปตามเนื้อหาสาระในรายวิชา และทักษะที่ต้องการที่จะให้เกิดกับผู้เรียน มีดังนี้

3.1 กระบวนการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้ นอกห้องเรียน ได้แก่ การวัดผลที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ นอกห้องเรียน ที่มุ่งให้เกิดทักษะในการปฏิบัติ และปลูกฝังลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของผู้เรียน บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่

3.1.1 ผู้บริหาร เป็นฝ่ายทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในขั้นตอนของกระบวนการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้การสนับสนุนด้านการประเมินผลการเรียนรู้ ด้วยการวางแผนทางของกระบวนการ การประเมินผลการเรียนรู้ นอกห้องเรียนที่ปรากฏในกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษา

3.1.2 ครู ทำหน้าที่เตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและการประเมินผล การเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ นอกห้องเรียนในการวัดและประเมินผลอย่างเหมาะสม

3.1.3 ผู้เรียน มีหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน โดยปฏิบัติตาม คำสั่งของครูผู้สอนในแต่ละรายวิชาในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้จากการใช้สื่อและ แหล่งการเรียนรู้ นอกห้องเรียน

3.1.4 ผู้ปกครอง มีหน้าที่ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนให้ปฏิบัติตามให้ ถูกต้องในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นอกห้องเรียน

3.2 กระบวนการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้ในห้องเรียน ได้แก่ การเรียนรู้ที่มุ่งให้เกิดทักษะการปฏิบัติ และปลูกฝังลักษณะนิสัย บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่

3.2.1 ผู้บริหาร เป็นฝ่ายทำหน้าที่อำนวยความสะดวก กระบวนการวัดผลและ การประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดจากการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ให้การสนับสนุนด้านกระบวนการ วัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ โดยการวางแผนทางของ กระบวนการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้จากการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

3.2.2 ครู ทำหน้าที่บริหารจัดการในชั้นเรียน มีหน้าที่กำหนดการวัดผล และประเมินผลการเรียนรู้ในรายวิชาที่รับผิดชอบตามแนวทางของกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยการใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน และแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา และนำไปปฏิบัติกับผู้เรียนได้จริง

3.2.3 ผู้เรียน มีหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน โดยปฏิบัติตาม คำสั่งของครูผู้สอนในแต่ละรายวิชาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

3.2.4 ผู้ปกครอง มีหน้าที่ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนให้ปฏิบัติตน

ให้ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

วิธีดำเนินการ กระบวนการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา โดยประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นเตรียม

1.1 ครูผู้สอนศึกษาค้นคว้าเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลและประเมินผล การเรียนรู้จากการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา และการพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ปรับบุคลิกลักษณะให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.2 เตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลและประเมินผลในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ วางแผนกิจกรรมการเรียนรู้โดยการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ สถานการณ์ แผนกิจกรรมเน้นการ บูรณาการตามหลักไตรสิกขา เตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการสอน

1.3 เตรียมตัวผู้เรียน ตรวจสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียนเพื่อให้สอดคล้อง ในการใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลและประเมินผลจากการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ คุณลักษณะ ของผู้เรียน และพัฒนาความรู้ ทักษะพื้นฐานที่จำเป็น พัฒนาบุคลิกลักษณะให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ร่วมกันตามหลักไตรสิกขา

2. ขั้นปฏิบัติการสอน

ครูทำหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา โดยกระตุ้น ส่งเสริม อำนวยความสะดวก ช่วย และแนะนำผู้เรียนทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน และการใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผล และประเมินผลก่อนเรียน

2.1 ครูอธิบายให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะเบื้องต้นที่จำเป็นสำหรับ การเรียนรู้ดังกล่าว ถ่ายทอดมโนทัศน์เบื้องต้นที่จำเป็น เริ่มจากสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ จากง่ายไปยาก ไกลตัวไปสู่ไกลตัว สร้างความต้องการที่จะศึกษาเพิ่มเติม

2.2 ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ร่วมกันให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการแสวงหาความรู้ในเรื่องนั้นๆ ส่งเสริมทักษะกระบวนการ อันได้แก่ ความรู้ ทักษะ กระบวนการ และจริยธรรม แนะนำแนวทาง และแหล่งความรู้ต่างๆ พร้อมทั้งการวัดผลระหว่างเรียนจากแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ ผู้เรียน

2.3 ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง ลงมือปฏิบัติจริงเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ทักษะใหม่ตามหลักไตรสิกขา และบูรณาการเข้ากับความรู้ ทักษะเดิม

2.4 ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้จากการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม และเรียนรู้วิธีการนำความรู้ และทักษะใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์เหมาะสม และบุคคลในสังคม

3. ขั้นสรุป ครูประเมินความรู้ของผู้เรียนที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา โดยใช้เครื่องมือในการวัดผลที่เหมาะสม ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม การทดสอบหลังเรียน และการบันทึกท้ายแผนการสอน

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัย แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 มีผลการศึกษาที่สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. สภาพการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดย 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) ด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ 2) ด้านการวัดผลและการประเมินผล และ 3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาและครูให้ความสำคัญในงานวิชาการมาก เนื่องจากงานวิชาการถือว่าเป็นหัวใจของการบริหารการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของประภาพรรณ รักเลี้ยง (2556) ได้กล่าวว่า การบริหารการศึกษา เป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับการวางแผน กำจัดองค์การ การนำ และการควบคุมการใช้ทรัพยากรในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้บุคคลและสังคมมีความเจริญงอกงามโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสวนทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหานรินศักดิ์ สิงห์วงศ์ (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3 พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม.เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้านแต่ละด้านมีการปฏิบัติมากทุกด้าน โดยปฏิบัติมากที่สุดในการวางแผนวิชาการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐานสุขวรรณ วงษ์สุภาพงษ์ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนเทศบาล 1

จังหวัดนครนายก ผลการวิจัย พบว่า การนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนเทศบาล 1 จังหวัดนครนายก มีการปฏิบัติในภาพรวม จำนวนทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูเกษมสัทธิดุณ (แสงมณี รัตนกร) (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ เขตลาดกระบัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ เขตลาดกระบัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการกระบวนการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีประเด็นที่นำมาอภิปรายดังนี้

1.1 ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ ยกเว้นข้อที่มีการใช้ประโยชน์จากการบันทึกหลังการสอน นำไปสู่การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง โดย 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในรายวิชาให้เข้าใจง่ายและชัดเจน 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขา ในชั้นนำเข้าสู่บทเรียนได้อย่างเหมาะสม และ 3) มีการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับแนวคิดของ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2553) กล่าวคือ เป็นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในลักษณะที่ 2 คือ การบูรณาการระหว่างวิชา คือ ผู้สอนคนเดียวสอนหลายวิชา หรือผู้สอนหลายคนสอนจะบูรณาการในลักษณะที่ผู้สอนจะต้องยึดการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา แล้วรวบรวมเนื้อหาของทุกวิชาที่จะเชื่อมโยงมาอยู่ภายใต้หัวข้อการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ขั้นศีล เป็นการควบคุมตนเองให้อยู่ในความเหมาะสมของการวางตัวที่ดี ชั้นสมาธิ เพื่อให้เกิดความแน่วแน่นในการฟังและการเข้าในบทเรียน ชั้นพิจารณาด้วยปัญญา เป็นกระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหาและกระบวนการแสวงหาความรู้ เพื่อให้เกิดความรู้แบบองค์รวม เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม และเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เกิดตามสภาพจริงของชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาณรินศักร์ สิงห์วงศ์ (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3 พบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอน มีการปฏิบัติมากที่สุด ในเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวพุทธธรรม และปฏิบัติน้อยกว่าเรื่องอื่นๆ ในเรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนตามแนวพุทธธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐานสุขวรรณ วรสุภาพงษ์ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง

การนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนเทศบาล 1 จังหวัดนครนายก ผลการวิจัย พบว่า ด้านการศึกษาและด้านการพักผ่อน อยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดย 3 ลำดับแรก ได้แก่

1) ตรวจสอบความพร้อมของสื่อก่อนนำไปใช้ 2) สามารถพัฒนาผู้เรียนในการใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย เช่น การอภิปราย การถามตอบ การบรรยาย การเปิดโอกาสให้ถามและอธิบายได้อย่างชัดเจน และ 3) ครูใช้สื่อการสอนสอดแทรกความรู้ด้านการพัฒนาจริยธรรม และส่งเสริมสมาธิของผู้เรียนได้ สอดคล้องแนวคิดของ กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กล่าวถึงสื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะตามมาตรฐานของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนรู้มีหลากหลายประเภท ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีในท้องถิ่น การเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความเหมาะสมกับระดับพัฒนาการ และลีลาการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ มณีรัตน์ เมียส (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนชินโนรสวิทยาลย์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารและครูในการบริหารโรงเรียนวิถิพุทธโรงเรียนชินโนรสวิทยาลย์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวัสดุอุปกรณ์อยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการวัดผลและการประเมินผล โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกข้อ ยกเว้นข้อที่มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดผลและประเมินผลก่อนนำไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีการวัดผลและประเมินผลสอดคล้องกับวิธีการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขาอยู่ในระดับปานกลาง โดย 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดผลและประเมินผลก่อนนำไปใช้ 2) การวัดและประเมินผลเป็นไปตามตามสภาพจริงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และ 3) มีการนำผลการวัดและประเมินผลไปใช้ตามนโยบายของการจัดการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กล่าวถึงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานสองประการคือการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียนในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาณรินศักดิ์ สิงห์วงศ์ (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามโครงการโรงเรียนวิถิพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3 พบว่า ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน มีการปฏิบัติมากที่สุด ในเรื่องติดตามผลการวัดผลและประเมินผลเพื่อนำผลที่ได้มาพัฒนาคุณภาพ

ผู้เรียน และปฏิบัติน้อยกว่าเรื่องอื่นๆ ในเรื่อง จัดระบบสารสนเทศด้านการวัดประเมินผลเพื่ออ้างอิง ตรวจสอบและพัฒนา

2. แนวทางในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เป็นผู้บริหาร สถานศึกษาและครูของโรงเรียนวิถีพุทธ จำนวน 30 คน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติแบบบูรณาการตาม หลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ มีดังนี้

2.1 ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้สามารถดำเนินการได้ 2 ลักษณะ คือ ในห้องเรียน กับนอกห้องเรียน ทั้งนี้เป็นไปตามเนื้อหาสาระ และทักษะที่ต้องการที่จะ ให้เกิดกับผู้เรียน (1) กระบวนการจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียนได้แก่ การเรียนรู้ที่มุ่งให้เกิดทักษะ การปฏิบัติ และปลูกฝังลักษณะนิสัย บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ก. ผู้บริหาร เป็นฝ่ายทำหน้าที่ อำนาจการ การจัดกิจกรรม ให้การสนับสนุนด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ และ ด้านการวัดและประเมินผล ด้วยการวางแผนแนวทางของกระบวนการจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียน ในสถานศึกษา ข. ครู ทำหน้าที่บริหารจัดการชั้นเรียน มีหน้าที่กำหนดการสอนตามแนวทางของ กระบวนการจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียนในสถานศึกษา โดยการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ให้ สอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียน ค. ผู้เรียน มีหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบของ โรงเรียน โดยปฏิบัติตามคำสั่งของครูผู้สอนในแต่ละรายวิชาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นอกห้องเรียน ง. ผู้ปกครอง มีหน้าที่ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนให้ปฏิบัติตามให้ถูกต้องในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ นอกห้องเรียน (2) กระบวนการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนได้แก่ การเรียนรู้ที่มุ่งให้ เกิดทักษะการปฏิบัติ และปลูกฝังลักษณะนิสัย บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ก. ผู้บริหาร เป็นฝ่ายทำ หน้าที่อำนาจการ การจัดกิจกรรม ให้การสนับสนุนด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล ด้วยการวางแผนแนวทางของกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ข. ครู ทำหน้าที่บริหารจัดการในชั้นเรียน มีหน้าที่กำหนดการสอนตามแนวทางของกระบวนการ จัดการเรียนรู้ โดยการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา และนำไปปฏิบัติกับผู้เรียนได้จริง ค. ผู้เรียน มีหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน โดยปฏิบัติตาม คำสั่งของครูผู้สอนในแต่ละรายวิชาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ง. ผู้ปกครอง มี หน้าที่ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนให้ปฏิบัติตามให้ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน และการส่งเสริม การเรียนรู้ของผู้เรียน

วิธีดำเนินการ การจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา โดยประกอบด้วย ขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน คือ 1. ขั้นเตรียม 1.1 เตรียมตัวผู้สอน ศึกษาค้นคว้าแหล่งความรู้ที่ บูรณาการตามหลักไตรสิกขา พัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ปรับบุคลิกลักษณะให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน 1.2 เตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ วางแผนกิจกรรม

การเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ สถานการณ์ แผนกิจกรรมเน้น การบูรณาการตามหลักไตรสิกขา เตรียมวัสดุอุปกรณ์ 1.3 เตรียมตัวผู้เรียน ตรวจสอบความรู้พื้นฐาน คุณลักษณะของผู้เรียน และพัฒนาความรู้ ทักษะพื้นฐานที่จำเป็น พัฒนาบุคลิกลักษณะให้เอื้อต่อ การเรียนรู้ร่วมกันตามหลักไตรสิกขา 2. ขั้นปฏิบัติการสอน ครูทำหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา โดยกระตุ้น ส่งเสริม อำนวยความสะดวกช่วย และแนะนำผู้เรียนทั้งใน ห้องเรียน และนอกห้องเรียน 2.1 ครูอภิปรายให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะเบื้องต้นที่จำเป็นสำหรับ การเรียนรู้ดังกล่าว ถ่ายทอดมโนทัศน์เบื้องต้นที่จำเป็น เริ่มจากสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ จากง่ายไปยาก ไกลตัวไปสู่ใกล้ตัว สร้างความต้องการที่จะศึกษาเพิ่มเติม 2.2 ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันให้ ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการแสวงหาความรู้ในเรื่องนั้นๆ ส่งเสริมทักษะกระบวนการ อันได้แก่ ความรู้ ทักษะ และจริยธรรม แนะนำแนวทางและแหล่งความรู้ 2.3 ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนมี ประสบการณ์ตรง ลงมือปฏิบัติจริงเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ทักษะใหม่ตามหลักไตรสิกขา และบูรณาการเข้ากับความรู้ ทักษะเดิม 2.4 ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ทักษะที่ได้ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม และเรียนรู้วิธีการนำความรู้ และทักษะใช้แก้ปัญหาใน สถานการณ์เหมาะสม และบุคคลในสังคม 3. ขั้นสรุป ครูประเมินความรู้ของผู้เรียนที่เกิดจากการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม การทดสอบหลังเรียน และการบันทึกท้ายแผนการสอน สอดคล้องกับแนวคิดของ มหาวิทยาลัย ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2553) ได้สรุปการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrating Method) หมายถึง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์ เดิมและประสบการณ์ใหม่ และเป็นประสบการณ์ตรงที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ในวิชาการหลายๆ แขนงวิชาในลักษณะสหวิทยาการ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา และกระบวนการแสวงหาความรู้ ที่เชื่อมโยงทั้งหลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนรู้ เทคนิคการจัดการ เรียนรู้ ตลอดจนแนวคิดของผู้เรียนเพื่อให้เกิดความรู้แบบองค์รวม เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการจะลดการซ้ำซ้อนของเนื้อหาสาระ และประหยัดเวลาในการจัดทำแผนการเรียนรู้และเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เกิดตามสภาพจริงของชีวิต ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมี 2 ลักษณะ คือ 1) บูรณาการภายในวิชา คือ ผู้สอนคนเดียวสอน วิชาเดียว เช่น สอนภาษาไทย ผู้สอนจะบูรณาการการอ่าน การเขียน การพูด และการฟัง ซึ่งเป็น กระบวนการที่เชื่อมโยงต่อเนื่องกันอยู่แล้ว สอนวิทยาศาสตร์ผู้สอนจะบูรณาการในสาขาเคมี ฟิสิกส์ ชีววิทยา สิ่งแวดล้อม และสาขาอื่นๆ ไปพร้อมๆ กัน ไม่สอนแบบแยกส่วน 2) บูรณาการระหว่างวิชา คือ ผู้สอนคนเดียวสอนหลายวิชาหรือผู้สอนหลายคนสอนจะบูรณาการในลักษณะที่ผู้สอนจะต้องยึด มาตรฐานกลุ่มวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นแกน แล้วรวบรวมเนื้อหาของทุกวิชาที่จะเชื่อมโยงมาอยู่ภายใต้หัว

เรื่องการเรียนรู้เดียวกัน เช่น การจัดการเรียนรู้เรื่องพืชในวิชาวิทยาศาสตร์ บูรณาการกับวิชาการงาน อาชีพด้านการเกษตร และบูรณาการกับเรื่องของสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2.2 ด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ กระบวนการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้สามารถดำเนินการได้ 2 ลักษณะ คือ ในห้องเรียน กับนอกห้องเรียน ทั้งนี้เป็นไปตามเนื้อหาสาระ และทักษะที่ต้องการที่จะให้เกิดกับผู้เรียน คือ (1) กระบวนการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ในห้องเรียนได้แก่ การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่มุ่งให้เกิดทักษะการปฏิบัติ และปลูกฝังลักษณะนิสัย บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ก. ผู้บริหาร เป็นฝ่ายทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการสนับสนุนด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ด้วยการวางแผนของกระบวนการ การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ นอกห้องเรียนที่ปรากฏในกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษา ข. ครู ทำหน้าที่จัดหาสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนในการใช้สื่อการสอน ค. ผู้เรียน มีหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน โดยปฏิบัติตามคำสั่งของครูผู้สอนในแต่ละรายวิชาในการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ในห้องเรียน ง. ผู้ปกครอง มีหน้าที่ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนให้ปฏิบัติตนให้ถูกต้องในการจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียน (2) กระบวนการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ในห้องเรียนได้แก่ การเรียนรู้ที่มุ่งให้เกิดทักษะการปฏิบัติ และปลูกฝังลักษณะนิสัย บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ก. ผู้บริหาร เป็นฝ่ายทำหน้าที่อำนวยความสะดวก กระบวนการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ให้การสนับสนุนด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ด้วยการวางแผนของกระบวนการการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ข. ครู ทำหน้าที่บริหารจัดการในชั้นเรียน มีหน้าที่กำหนดการสอนตามแนวทางของกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยการใช้สื่อประกอบการสอน และแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา และนำไปปฏิบัติกับผู้เรียนได้จริง ค. ผู้เรียน มีหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน โดยปฏิบัติตามคำสั่งของครูผู้สอนในแต่ละรายวิชาในการจัดการเรียนรู้อตามหลักไตรสิกขา ง. ผู้ปกครอง มีหน้าที่ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนให้ปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

วิธีดำเนินการ กระบวนการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา โดยประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน คือ 1. ขั้นเตรียม 1.1 ครูผู้สอนศึกษาค้นคว้าสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา และการพัฒนาทักษะการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ปรับบุคลิกลักษณะให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน 1.2 เตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ วางแผนกิจกรรมการเรียนรู้โดยการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา กำหนด

วัตถุประสงค์ วิธีการ สถานการณ์ แผนกิจกรรมเน้นการบูรณาการตามหลักไตรสิกขา เตรียมวัสดุ อุปกรณ์ในการสอน 1.3 เตรียมตัวผู้เรียน ตรวจสอบความรู้พื้นฐานในการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ คุณลักษณะของผู้เรียน และพัฒนาความรู้ ทักษะพื้นฐานที่จำเป็น พัฒนาบุคลิกลักษณะให้เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกันตามหลักไตรสิกขา 2. ขั้นปฏิบัติการสอน ครูทำหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา โดยกระตุ้น ส่งเสริม อำนวยความสะดวกช่วย และแนะนำผู้เรียนทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน 2.1 ครูอธิบายให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะเบื้องต้นที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ดังกล่าว ถ่ายทอด มโนทัศน์เบื้องต้นที่จำเป็น เริ่มจากสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ จากง่ายไปยาก ใกล้เคียงไปสู่ไกลตัว สร้างความ ต้องการที่จะศึกษาเพิ่มเติม 2.2 ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และ แหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ร่วมกันให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการแสวงหาความรู้ในเรื่องนั้นๆ ส่งเสริมทักษะกระบวนการ อันได้แก่ ความรู้ ทักษะ กระบวนการ และจริยธรรม แนะนำแนวทางและ แหล่งความรู้ต่างๆ 2.3 ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง ลงมือปฏิบัติจริงเพื่อสร้างองค์ความรู้ ใหม่ทักษะใหม่ตามหลักไตรสิกขา และบูรณาการเข้ากับความรู้ ทักษะเดิม 2.4 ครูส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถนำความรู้จากการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ทักษะที่ได้ไป ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม และเรียนรู้วิธีการนำความรู้ และทักษะใช้แก้ปัญหาใน สถานการณ์เหมาะสม และบุคคลในสังคม 3. ขั้นสรุป ครูประเมินความรู้ของผู้เรียนที่เกิดจากการใช้ สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ แบบสังเกต พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม การทดสอบหลังเรียน และการบันทึกท้ายแผนการสอน สอดคล้องกับ แนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กล่าวถึงสื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการ จัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะตามมาตรฐาน ของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนรู้มีหลากหลายประเภท ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีในท้องถิ่น การเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความ เหมาะสมกับระดับพัฒนาการ และลีลาการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน

2.3 ด้านการวัดผลและการประเมินผล กระบวนการวัดผลและการประเมินผล การเรียนรู้สามารถดำเนินการได้ 2 ลักษณะ คือ ในห้องเรียน กับนอกห้องเรียน ทั้งนี้เป็นไปตาม เนื้อหาสาระในรายวิชา และทักษะที่ต้องการที่จะให้เกิดกับผู้เรียน มีดังนี้ (1) กระบวนการวัดผลและ การประเมินผลการเรียนรู้ นอกห้องเรียน ได้แก่ การวัดผล ที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ นอกห้องเรียน ที่มุ่งให้เกิดทักษะในการปฏิบัติ และปลูกฝังลักษณะนิสัย ที่พึงประสงค์ของผู้เรียน บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ก. ผู้บริหาร เป็นฝ่ายทำหน้าที่อำนวยความสะดวก ในขั้นตอนของกระบวนการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ให้การสนับสนุนด้านการประเมินผลการเรียนรู้ ด้วยการวางแผนทางของกระบวนการ การประเมินผล การเรียนรู้ในห้องเรียนที่ปรากฏในกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษา ข. ครู ทำหน้าที่เตรียม เครื่องมือที่ใช้ในการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนในการวัดและประเมินผลอย่างเหมาะสม ค. ผู้เรียน มีหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน โดยปฏิบัติตามคำสั่งของครูผู้สอนในแต่ละรายวิชา ในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้จากการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ในห้องเรียน ง. ผู้ปกครอง มีหน้าที่ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนให้ปฏิบัติตนให้ถูกต้องในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน (2) กระบวนการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้ในห้องเรียนได้แก่ การเรียนรู้ที่มุ่งให้เกิดทักษะการปฏิบัติ และปลูกฝังลักษณะนิสัย บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ก. ผู้บริหาร เป็นฝ่าย ทำหน้าที่อำนวยการ กระบวนการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดจากการใช้สื่อและ แหล่งการเรียนรู้ ให้การสนับสนุนด้านการกระบวนการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้จากสื่อ และแหล่งการเรียนรู้ โดยการวางแผนทางของกระบวนการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้จากการ ใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ข. ครู ทำหน้าที่บริหารจัดการในชั้นเรียน มีหน้าที่ กำหนดการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในรายวิชาที่รับผิดชอบตามแนวทางของกระบวนการ จัดการเรียนรู้ โดยการใช้สื่อประกอบการสอน และแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยการเขียนแผนการ จัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา และนำไปปฏิบัติกับผู้เรียนได้จริง ค. ผู้เรียน มีหน้าที่ปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน โดยปฏิบัติตามคำสั่งของครูผู้สอนในแต่ละรายวิชา ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ง. ผู้ปกครอง มีหน้าที่ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนให้ ปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

วิธีดำเนินการ กระบวนการวัดผลและการประเมินผลการเรียนรู้ที่บูรณาการตาม หลักไตรสิกขา โดยประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน คือ 1. ขั้นเตรียม 1.1 ครูผู้สอนศึกษาค้นคว้าเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้จากการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา และการพัฒนาทักษะการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ปรับบุคลิกลักษณะให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน 1.2 เตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลและประเมินผลในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วางแผนกิจกรรม การเรียนรู้โดยการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ที่บูรณาการตามหลัก ไตรสิกขา กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ สถานการณ์ แผนกิจกรรมเน้นการบูรณาการตามหลัก ไตรสิกขา เตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการสอน 1.3 เตรียมตัวผู้เรียน ตรวจสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน เพื่อให้สอดคล้องในการใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลและประเมินผลจากการใช้สื่อและแหล่ง การเรียนรู้ คุณลักษณะของผู้เรียน และพัฒนาความรู้ ทักษะพื้นฐานที่จำเป็น พัฒนาบุคลิกลักษณะให้ เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกันตามหลักไตรสิกขา 2. ขั้นปฏิบัติการสอน ครูทำหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้

การสอนโดยการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ที่บูรณาการตามหลัก ไตรสิกขา โดยกระตุ้น ส่งเสริม อำนวยความสะดวกช่วย และแนะนำผู้เรียนทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน และการใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลและประเมินผลก่อนเรียน 2.1 ครูอภิปรายให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะเบื้องต้นที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ดังกล่าว ถ่ายทอดมโนทัศน์เบื้องต้นที่จำเป็น เริ่มจากสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ จากง่ายไปยาก ไกลตัวไปสู่ใกล้ตัว สร้างความต้องการที่จะศึกษาเพิ่มเติม 2.2 ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ร่วมกันให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการแสวงหาความรู้ในเรื่องนั้นๆ ส่งเสริมทักษะกระบวนการ อันได้แก่ ความรู้ ทักษะ กระบวนการ และจริยธรรม แนะนำแนวทางและแหล่งความรู้ต่าง ๆ พร้อมทั้งการวัดผลระหว่างเรียนจากแบบวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน 2.3 ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง ลงมือปฏิบัติจริงเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ทักษะใหม่ตามหลักไตรสิกขา และบูรณาการเข้ากับความรู้ ทักษะเดิม 2.4 ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้จากการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน อย่างเหมาะสม และเรียนรู้วิธีการนำความรู้ และทักษะใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์เหมาะสม และบุคคลในสังคม 3. ขั้นสรุป ครูประเมินความรู้ของผู้เรียนที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม และแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา โดยใช้เครื่องมือในการวัดผลที่เหมาะสม ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม การทดสอบ หลังเรียน และการบันทึกท้ายแผนการสอน สอดคล้องกับแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กล่าวถึงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานสองประการคือ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตาม มาตรฐานการเรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในทุกๆ ระดับ ไม่ว่าจะเป็นระดับชั้นเรียน ระดับ สถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็น กระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะจากการศึกษา ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีข้อค้นพบเพื่อเป็นข้อมูล สำหรับนำไปพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 จึงได้ให้ข้อเสนอแนะ สำหรับโรงเรียน สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา และครู ดังนี้

1.1 ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ สถานศึกษาควรใช้ประโยชน์จากการบันทึกหลังการสอน นำไปสู่การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ควรมีรูปแบบแผนการสอนที่หลากหลาย และสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละช่วงวัย

1.2 ด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ สถานศึกษาควรพัฒนาการใช้สื่อการสอนวิถิพุทธเพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการเรียนรู้สูงขึ้นจากการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้อย่างคุ้มค่า และมีการประยุกต์ใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สอดคล้องกับการพัฒนาการเรียนรู้

1.3 ด้านการวัดผลและการประเมินผล สถานศึกษาควรมีการการวัดผลและประเมินผลสอดคล้องกับวิธีการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา และผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการวัดผล และประเมินผลโดยการบูรณาการตามหลักไตรสิกขา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

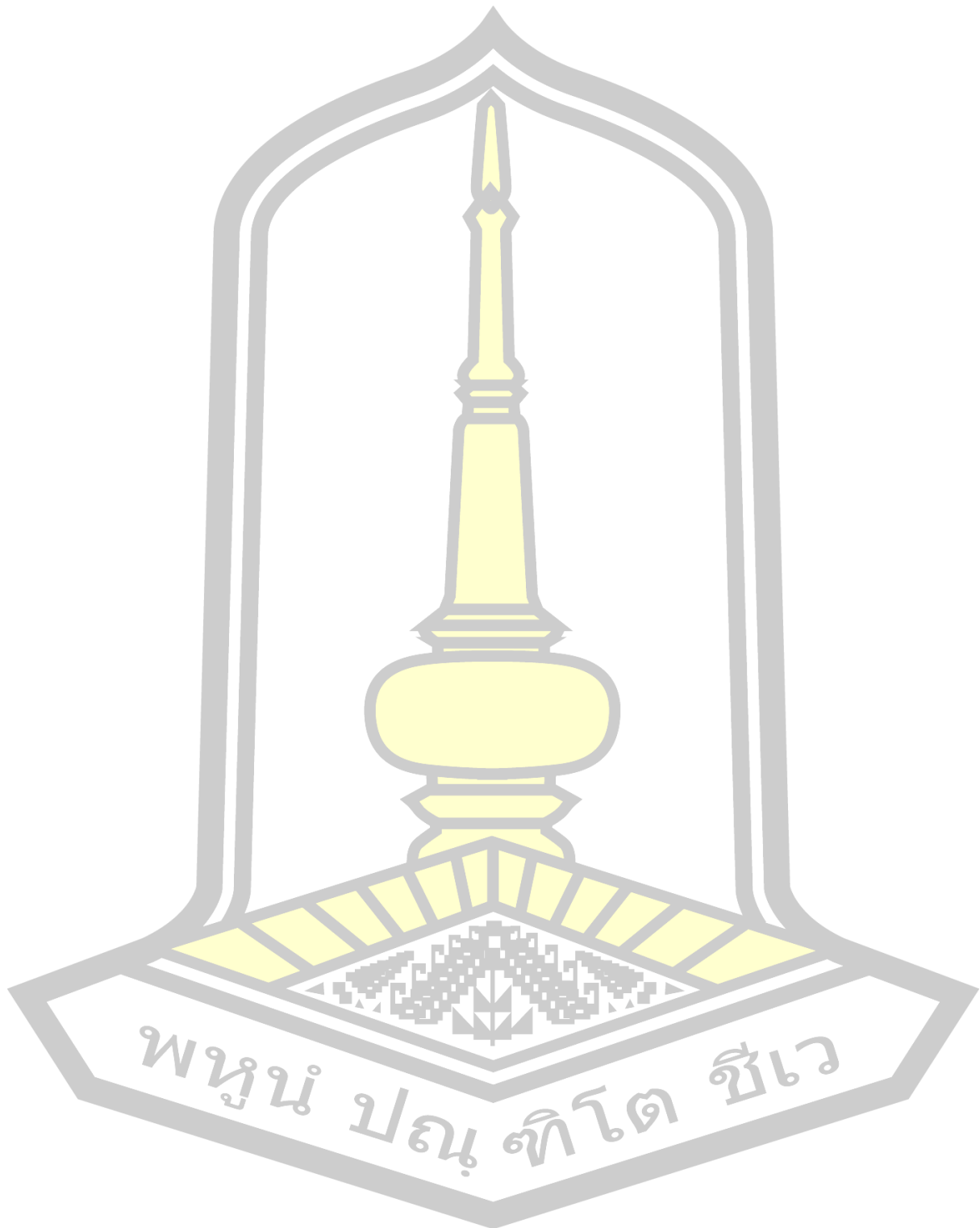
ในการศึกษาครั้งต่อไป ผู้ศึกษาให้ข้อเสนอแนะดังนี้

2.1 ควรทำการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถิพุทธ ในโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินมาตรฐาน และตัวชี้วัดของโรงเรียนวิถิพุทธ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและสามารถวางแผนปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนได้ตรงจุดต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการ เกี่ยวกับการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถิพุทธ โรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านการประเมินมาตรฐาน และตัวชี้วัดของโรงเรียนวิถิพุทธ เพื่อที่จะได้เปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่ผ่านและไม่ผ่านการประเมิน

2.3 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบเกี่ยวกับการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถิพุทธ ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2552). *คู่มือการดำเนินงานเสริมสร้างศีลธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน*. กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม.
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *ศูนย์พัฒนาหนังสือชุดฝึกอบรมวิทยากรแกนนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เรื่องการพัฒนาสื่อการสอน ชุดที่ 13*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กรมสามัญศึกษา. (2544). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ : กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2548). *คู่มือดำเนินงานโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2549). *คุณธรรมนำความรู้*. [ออนไลน์]. ได้จาก : <http://www.moe.go.th/websm/news>. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 10 มีนาคม 2561].
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). *คู่มือมาตรฐานการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน พ.ศ. 2558*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- เกษมา วรวรรณ ณ อยู่ธยา. (2536). *บทบาทของกรมวิชาการกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา*. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- กิดานันท์ มลิทอง. (2540). *เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม*. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์.
- กิติมา จูลีเหมย. (2556). *ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bloom (Bloom's Taxonomy)*. [ออนไลน์]. ได้จาก : <http://ajkitima.blogspot.com/2013/04/bloom-blooms-taxonomy.html>. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 2 เมษายน 2561].
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2559). โมเดล KSL KSL KSL 31220 เทียบกับคุณภาพการสอนการเรียนรู้ของฮาร์วาร์ด. *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์*, 63 (24), 31.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2559). *อนาคตใหม่ของการศึกษาไทยในยุค Thailand 4.0*. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น.

คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2551). *การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ*. [ออนไลน์].

ได้จาก : https://www.pharmacy.cmu.ac.th/unit/unit_files/files_download/2011-06-2211-51-การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ.doc.

[สืบค้นเมื่อ วันที่ 11 มกราคม 2561].

เฉลิมลาภ ทองอาจ. (2555). *การพัฒนาหลักสูตรภาษาไทย*. [ออนไลน์]. ได้จาก :

<http://www.gotoknow.org/posts/502729>. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 18 กันยายน 2561].

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2552). *80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ :

ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2548). *สู่ทิศทางใหม่ของการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ : ก้าวใหม่.

ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2551). *ทฤษฎีการบริหารตามแนวคิดของปราชญ์ตะวันตก Theories of administration*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ปัญญาชน.

ฐานสุขวรรณ วงษ์สุภาพงษ์. (2555). *การนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนเทศบาล 1 จังหวัดนครนายก*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์. (2541). *จิตวิทยาการสอนดนตรี*. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิตินา แหมมณี. (2545) *รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิตินา แหมมณี. (2545). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธงชัย สันติวงษ์. (2540). *องค์การและการบริหาร*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

ธงชัย สันติวงษ์. (2543). *องค์การและการบริหาร*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

ธีระรัตน์ กิจจารักษ์. (2542). *คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

นพพงษ์ บุญจิตราดุล. (2548). *หลักการบริหารการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : อนงค์การพิมพ์.

นวลจิตต์ เขาวงกตพิงค์. (2545). *การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. (2551). *พื้นฐานการวิจัยการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กทม. : ประสานการพิมพ์.

บุญมี แท่นแก้ว. (2539). *จริยศาสตร์*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

- ประพันธ์ สุริหาร. (2547). *ศัพท์เทคนิคทางการบริหาร*. ขอนแก่น : ภาควิชาบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประภาพรณ รักเลี้ยง. (2556). *หลักทฤษฎีและการปฏิบัติการบริหารการศึกษา*. พิษณุโลก :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพิษณุโลก.
- ประเวศ วะสี. (2543). *ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด*. กรุงเทพฯ : ศุภสภาลาดพร้าว.
- ปริวัตร เชื้อนแก้ว. (2551). *การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนและการประเมินผลใน
ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
วิจัยและสถิติการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ผดุงชัย ภูพัฒน์. (2555). *แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- พระครูเกษมสุขธิคุณ (แสงมณีรัตนาร). (2553). *กระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน
(บวร) ต่อการพัฒนาโรงเรียนวิสุทธิเขต เขตลาดกระบัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปลัดปิฎกวัฒน์. (2546). *บันทึกปาฐกถาพิเศษ : ระบบการศึกษาแนวพุทธ ครั้งที่ 3*.
[ออนไลน์]. ได้จาก : http://www.roong-aroon.ac.th/?page_id=1944.
[สืบค้นเมื่อ วันที่ 12 มกราคม 2561].
- พระพรหมคุณาภรณ์. (ป.อ. ปยุตโต). (2529). *ธรรมานุชีวิต พุทธจริยเพื่อชีวิตที่ดีงาม*. กรุงเทพฯ :
อัมรินทร์การพิมพ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (ป.อ. ปยุตโต). (2541). *การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา*.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (ป.อ. ปยุตโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*.
พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (ป.อ. ปยุตโต). (2546). *สู่การศึกษาแนวทางพุทธ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การ
รับสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (ป.อ. ปยุตโต). (2547). *การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคนกินอยู่เป็น*. กรุงเทพฯ :
อุษาการพิมพ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (ป.อ. ปยุตโต). (2550). *หัวใจพระพุทธศาสนา : พุทธจักร*, 61(5), 6-9.

พระพรหมคุณาภรณ์. (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). *การศึกษาเพื่ออารยธรรมที่ยั่งยืน*. พิมพ์ครั้งที่ 5.

กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.

พระพรหมคุณาภรณ์. (ป.อ. ปยุตฺโต). (2553). *แนวทางดำเนินการ 29 ประการสู่ความเป็นโรงเรียนวิถีพุทธ*. [ออนไลน์]. ได้จาก : <http://www.vitheeбудdha.com/main.php?url=about&id=34>. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 9 มกราคม 2561].

พระมหาณรินศักดิ์ สิงห์วงศ์. (2549). *การบริหารวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทมมหานคร เขต 3*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

พระมหาทรงวุฒิ อายุโท (อิมเอี่ยม). (2554). *การศึกษามูลการสอนแบบไตรสิกขาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพุทธศาสนา และความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว. วชิรเมธี). (2550). *คนสำราญงานสำเร็จ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี : อมรินทร์บุ๊กเซ็นเตอร์.

พระราชวรมนี (ประยูร ธรรมจิตโต). (2549). *พุทธวิธีบริหาร*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระราชวรมนี (ประยูร ธรรมจิตโต). (2552). *ขอบฟ้าแห่งความรู้*. กรุงเทพฯ : การศาสนา.

ไพรัช สู่แสนสุข และบรรเจอดพร รัตนพันธ์. (2556). *สู่เส้นทางโรงเรียนวิถีพุทธ*. [ออนไลน์]. ได้จาก : <http://www.moe.go.th>. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 20 เมษายน 2561].

ภาวิดา ธาราศรีวิสุทธิ และวิบูลย์ ไตรณะบุตร. (2542). *หลักและทฤษฎีบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

มณีนรัตน์ เมียส. (2555). *การบริหารโรงเรียนวิถีพุทธโรงเรียนชินโรสวิทยาลัย เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2547). *โรงเรียนวิถีพุทธ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2557). *โรงเรียนวิถีพุทธ การศึกษาเพื่อเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์*. [ออนไลน์]. ได้จาก : <http://www.vitheeбудdha.com>.

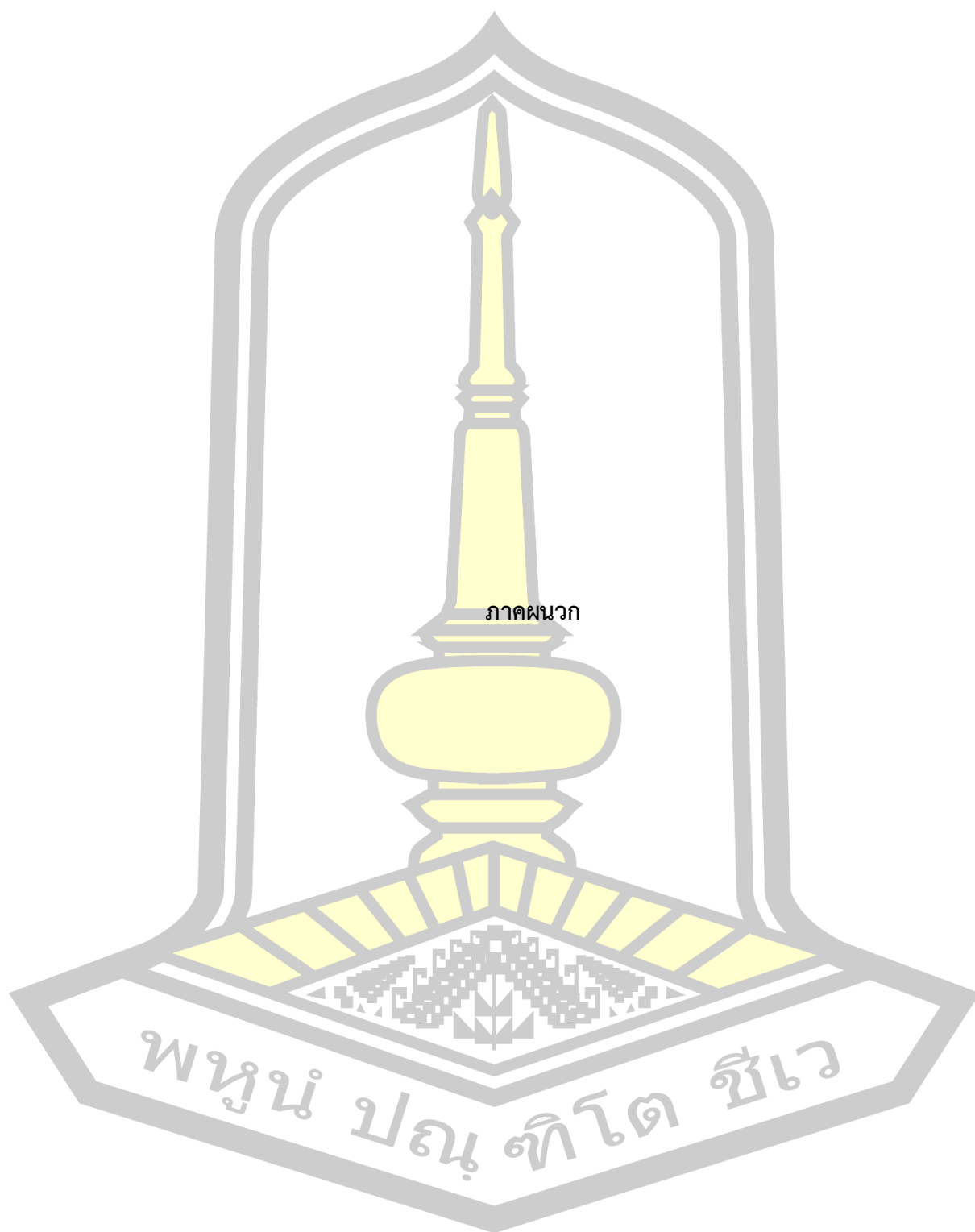
[สืบค้นเมื่อ วันที่ 10 มิถุนายน 2561].

- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2553). *คู่มือการจัดระบบการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้*. พระนครศรีอยุธยา : โรงพิมพ์เทียนวัฒนา.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2548). *ประมวลชุดสาระวิชาการประเมินและการจัดการโครงการประเมินหน่วยที่ 1-5*. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- รัชกุล ปฐมทศพร. (2547). ศิล สมาธิ ปัญญา ทางสู่ชีวิตดีงามในโรงเรียนวิถีพุทธ. *สานปฏิรูป*, 7(75), 20-23.
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. (2544). *การพัฒนาการเรียนการสอนทางอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิโรจน์ สารัตนะ. (2545). *การบริหารหลักการทฤษฎีและประเด็นทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ.
- วิไล วิทย์ประเสริฐกุล. (2549). *การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริชัย ชินะตังกูร. (2548). *หลักและวิธีการบริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ : เจริญรุ่งเรืองพิมพ์.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2551). *การวัดผลการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กทม.สินธุ์ : ประสานการพิมพ์.
- สมาน อัสวภูมิ. (2551). *การบริหารการศึกษาสมัยใหม่*. พิมพ์ครั้งที่ 5. อุบลราชธานี : อุบลกิจออฟเซตการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). *คู่มือมาตรฐานการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธพระราชทาน พ.ศ. 2558*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). *ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด*. กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2557). *การศึกษาแบบองค์รวม*. [ออนไลน์]. ได้จาก : <http://www.royin.go.th/?knowledges>. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 23 มกราคม 2561].

- สุขวรรณ วังสุภาพงษ์. (2555). *การนำหลักไตรสิกขาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนเทศบาล 1 จังหวัดนครนายก*. วิทยานิพนธ์ปริญญา
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2554). *หลักการ ทฤษฎี และนวัตกรรมการบริหารการศึกษา*. มหาสารคาม
: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุนีย์ ภูพันธ์. (2546). *แนวคิดพื้นฐานการสร้างและพัฒนาหลักสูตร*. เชียงใหม่ : The Knowledge
Center.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2544). *การบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียน
เป็นสำคัญ = Child Centred : Storyline Method*. กรุงเทพฯ : ดวงกมลสมัย.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2545). *20 วิธีจัดการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2545). *วิธีการจัดการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2550). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
ธรรมดาเพรส.
- เสนาะ ดิยาวี. (2543). *หลักการบริหาร*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อภิญา เหมระ. (2544). *การจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เน้นผู้เรียนเป็น
ศูนย์กลางของครูธุรกิจ สังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 5*. วิทยานิพนธ์ปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2540). *หลักการสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2553). *หลักการสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- Bellum, J. M. (2003). *Rogers' Innovation Process in Organizations : Information
Systems Implementation in Educational Organizations*. Available from :
ProQuest Dissertations & Theses Global. (305309983). Retrieved from :
<https://search.proquest.com/docview/305309983?accountid=50152>.
[Retrieved 12 September 2017].
- Connor, B. (2001). *The Catholic School Secondary Teacher : A Relationship Study of
Personality, Gender, and Moral Orientation*. Available from : ProQuest
Dissertations & Theses Global. (304677454). Retrieved from :
<https://search.proquest.com/docview/304677454?accountid=50152>
[Retrieved 16 April 2017].

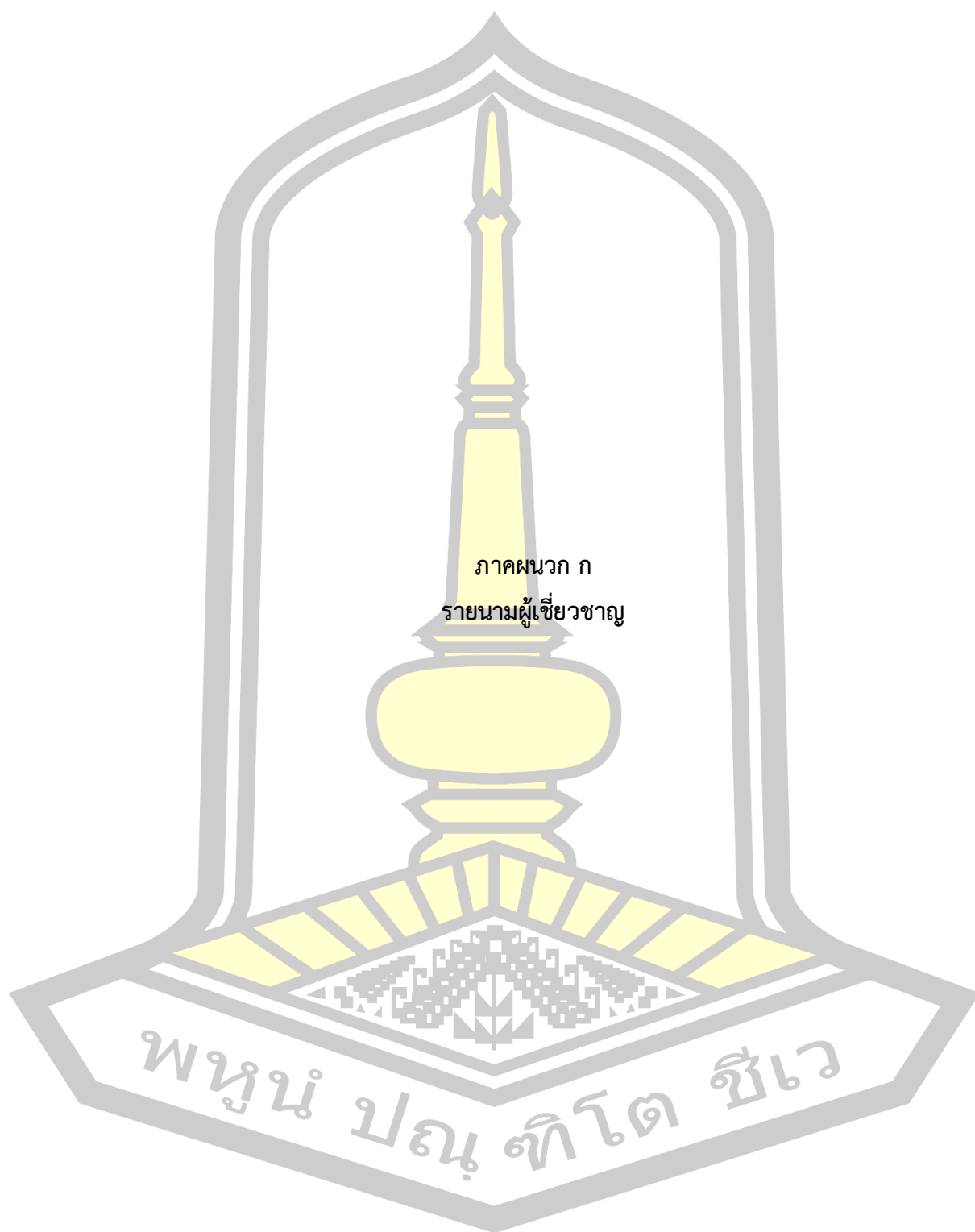
- Good, C.V. (1973). *Dictionary of Education*. New York : McGraw-hill Book.
- Gorzycki, M. (2003). *Moral Development, Cold War Pedagogy, and Catholic, Secondary Education*. Available from : ProQuest Dissertations & Theses Global. (305224796). Retrieved from : <https://search.proquest.com/docview/305224796?accountid=50152>. [Retrieved 12 September 2017].
- Hoy, Wayne K. and Cecil G. (2001). *Educational Administration : Theory Research and Practice*. 6th ed. New York : McGraw-Hill.
- Kittel, R. S. (2004). *Abstinence Education : Creating Evaluation Criteria and Evaluating Curriculum (A.C.Green)*. Available from : ProQuest Dissertations & Theses Global. (305090502). Retrieved from : <https://search.proquest.com/docview/305090502?accountid=50152>. [Retrieved 12 September 2017].
- Lotfabadi, H. (2008). Criticism on Moral Development Theories of Piaget, Kohlberg, and Bandura and Providing a New Model for Research in Iranian Students Moral Development. *Quarterly Journal of Educational Innovations*, 5(24), 31-37.
- Oladipo, S. E. (2009). Moral Education of the Child : Whose Responsibility?. *Department of Counseling Psychology*, 20(2), 149-156.
- Snodgrass, J. E. (1994). *Business Ethics : A Comparative Study of Undergraduates*. Available from : ProQuest Dissertations & Theses Global. (304074549). Retrieved from : <https://search.proquest.com/docview/304074549?accountid=50152>. [Retrieved 2 January 2017].
- Wood, E. (2007). Reconceptualising Child-Centred Education : Contemporary Directions in Policy, Theory and Practice in Early Childhood. *FORUM*, 49(1-2), 119-134.

พหุ ประถมศึกษา

ภาคผนวก

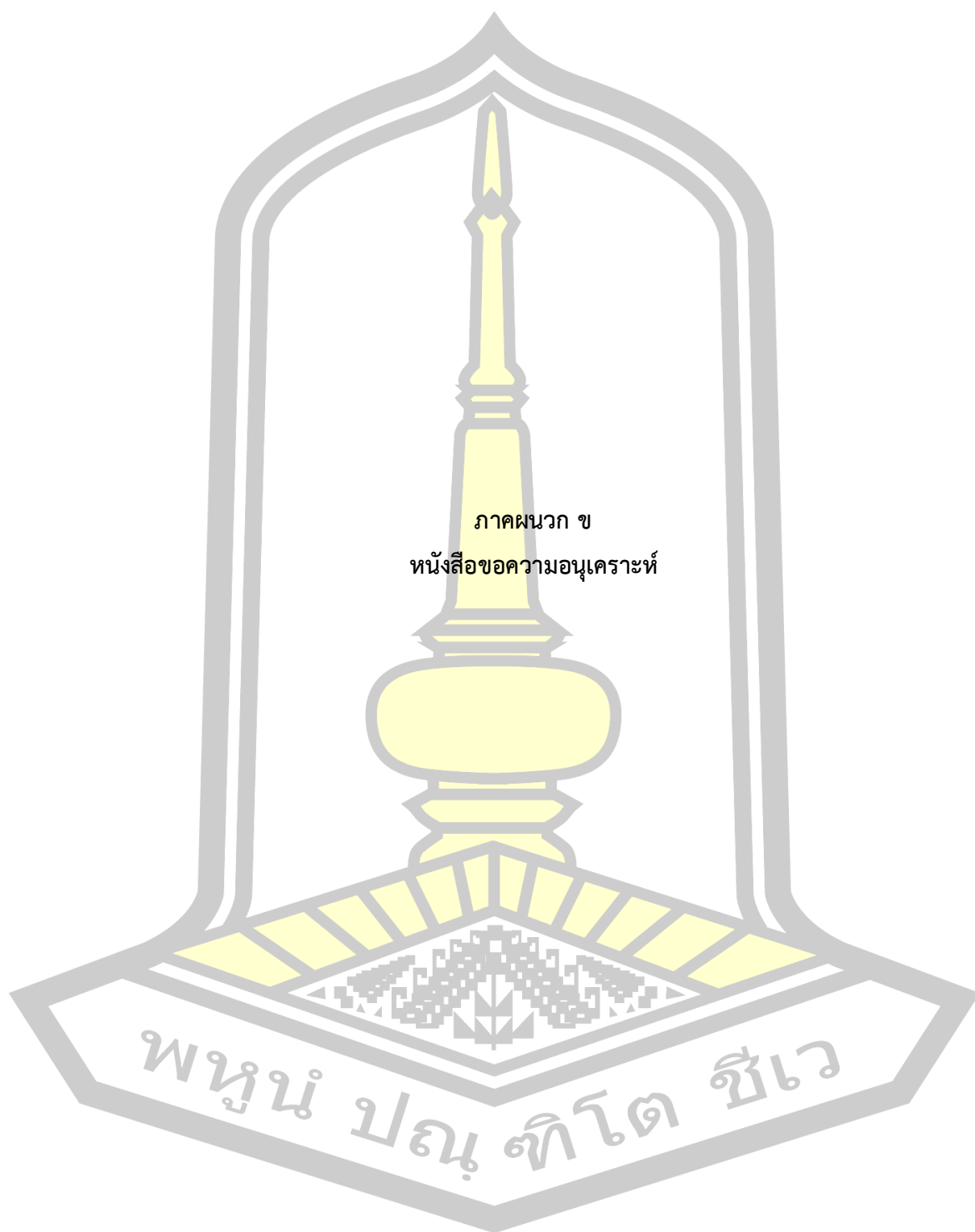
พูน ปณ จิต ชีเว

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

1. พระเทพพุทธานันท์ เจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น (ธ) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา (พระพุทธศาสนา)
2. ดร.สุวิทย์ วงษาไฮ ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหาร
การศึกษา
3. ดร.สายทอง ไตรยะวิภาค รองผู้อำนวยการ สพป. เขต1 ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหาร
การศึกษา
4. นางธันต์พร โคจรานนท์ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม
ผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติ
5. ดร.ภูมิพัทธ์ เรืองแหล่ ผู้อำนวยการ สพป. เขต 1 ขอนแก่นผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา และ
บริหารการศึกษา

ที่ ศธ. 0530.5(2) / 1098

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

23 พฤษภาคม 2561

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการจัดทำวิทยานิพนธ์

เรียน

ด้วย พระครูสมุห์พิชญ์ เสนามนตรี นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร (กศ.ม.) การบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมี ผศ.ดร.พระศักดิ์ วรฉัตร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้ พระครูสมุห์พิชญ์ เสนามนตรี เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ)
รองคณบดีฝ่ายบริหารและแผน ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

งานวิชาการและบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร 0-4371-3174
เบอร์โทรนิสิต 0803378988

ที่ ศธ. 0530.5(2) / 1098

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

23 พฤษภาคม 2561

เรื่อง ขออนุญาตขอความเห็นชอบเพื่อการจัดทำวิทยานิพนธ์
เรียน ผู้ศึกษาหลักสูตรปริญญาโท สาขาบริหาร

ด้วย พระครูสมุห์พิชณู เสนาณรงค์ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาแนวทางการ
จัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร (กศ.ม.)
การบริหารและพัฒนาศึกษา โดยมี ผศ.ดร.พีระศักดิ์ วรรณธร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
ในครั้งนี้

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ใคร่ขออนุญาตจากท่านได้อนุญาตให้
พระครูสมุห์พิชณู เสนาณรงค์ เก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ เพื่อนิสิต
จะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่า
คงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและแผน ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

งานวิชาการและบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร 0-4371-3174
เบอร์โทรนิสิต 0803378988

ที่ ศธ. 0530.5(2) / ว 575

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

27 กุมภาพันธ์ 2561

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

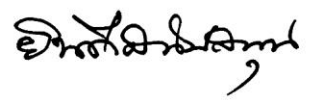
เรียน พระเทพพุทธิมณี เจ้าคณะจังหวัดขอนแก่น(ธ)

ด้วย นายพระครูสมุห์พิชญ์ เสนามนตรี นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและพัฒนา การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร กศ.ม. การบริหารและพัฒนา การศึกษา โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระศักดิ์ วรฉัตร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรอบรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ
ร.ร.อ. 61

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ)
รองคณบดีฝ่ายบริหารและแผน ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

งานวิชาการและบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร 0-4371-3174
เบอร์โทรนิสิต 0803378988

โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม
เลขที่ 801
วันที่รับ 29.10.61
เวลา 08.30 น.
ชื่อ.....

ที่ ศธ. 0530.5(2) / ว 575

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

27 กุมภาพันธ์ 2561

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน นางธิดาพร โคจรานนท์

ด้วย นายพระครูสมุห์พิชญ์ เสนามนตรี นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร กศ.ม. การบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระศักดิ์ วรฉัตร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรอบรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียน : นายพระครูสมุห์พิชญ์ เสนามนตรี

ขอแสดงความนับถือ

- นิสิต สาขา ก.ป.โท ศึกษาศาสตร์

- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ

- รองคณบดีฝ่ายบริหารและแผน ปฏิบัติราชการแทน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและแผน ปฏิบัติราชการแทน

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

งานวิชาการและบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

โทรศัพท์, โทรสาร 0-4371-3174

เบอร์โทรนิสิต 0803378988

- 801

ธิดาพร

(นางธิดาพร โคจรานนท์)

รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ

โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม

ที่ ศธ. 0530.5(2) / ว 575

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

27 กุมภาพันธ์ 2561

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ดร.สุวิทย์ วงษาไธ

ด้วย นายพระครูสมุห์พิชณู เสนามนตรี นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและพัฒนา การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร กศ.ม. การบริหารและพัฒนา การศึกษา โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระศักดิ์ วรฉัตร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรอบรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและแผน ปฏิบัติราชการแทน

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

งานวิชาการและบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

โทรศัพท์, โทรสาร 0-4371-3174

เบอร์โทรนิสิต 0803378988

(นายสุวิทย์ วงษาไธ)

ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม

๓๐ ๕๓๖/๒๕๖๑

ที่ ศธ. 0530.5(2) / ว 575

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

27 กุมภาพันธ์ 2561

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ดร.สายทอง ไตรยะวิภาค

ด้วย นายพระครูสมุห์พิชณู เสนามนตรี นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร กศ.ม. การบริหารและพัฒนาการศึกษา โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิระศักดิ์ วรรณธร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรอบรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและแผน ปฏิบัติราชการแทน

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์/

งานวิชาการและบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

โทรศัพท์, โทรสาร 0-4371-3174

เบอร์โทรนิสิต 0803378988

ศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
3 มีนาคม 61

3 มี.ค. 61

สพป.ชก.1
เลขที่รับ 4164
วันที่ 15 ส.ค. 2561
กลุ่ม

ที่ ศธ. 0530.5(2) / ว 575

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม 44000

27 กุมภาพันธ์ 2561

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ดร.ภูมิพัทธ์ เรืองแหล่

ด้วย นายพระครูสมุห์พิชญ์ เสนามนตรี นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและพัฒนา การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร กศ.ม. การบริหารและพัฒนา การศึกษา โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระศักดิ์ วรฉัตร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

เพื่อให้การจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรอบรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อนิสิตจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงได้รับความกรุณาจากท่านด้วย และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ไว้ชน ผอ.สพป.ชก.1

ขอแสดงความนับถือ

- ด้วย คณะศึกษาศาสตร์ ขอความอนุเคราะห์
เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- เพื่อโปรดทราบ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ)

รองคณบดีฝ่ายบริหารและแผน ปฏิบัติราชการแทน

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

(นางสาววิภากร หิรัญ อุดองไ)

งานวิชาการและบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

โทรศัพท์, โทรสาร 0-4371-3174

เบอร์โทรนิสิต 0803378988

-อภพ

98/8.1.39

ที่ ศธ ๐๔๐๒๕.๐๒.๑๖/๖๘

โรงเรียนบ้านลาดนาเพียง
ต.สาวะถี อ.เมือง จ.ขอนแก่น ๔๐๐๐๔

๗ มิถุนายน ๒๕๖๑

เรื่อง รวบรวมข้อมูลเพื่อการจัดทำวิทยานิพนธ์

เรียน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

อ้างถึง หนังสือ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่ ศธ.๐๕๓๐.๕(๒)/๑๐๔๘
ลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๑

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. ข้อมูลวิทยานิพนธ์ จำนวน ชุด

ด้วย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ขอให้ทางโรงเรียนบ้านลาดนาเพียง
รวบรวมข้อมูลสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ของ พระครูสมุห์พิชณู เสนามนตรี นั้น

บัดนี้ โรงเรียนบ้านลาดนาเพียง ได้ดำเนินการเสร็จแล้ว และได้จัดส่งเอกสารมาพร้อมหนังสือ
ฉบับนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

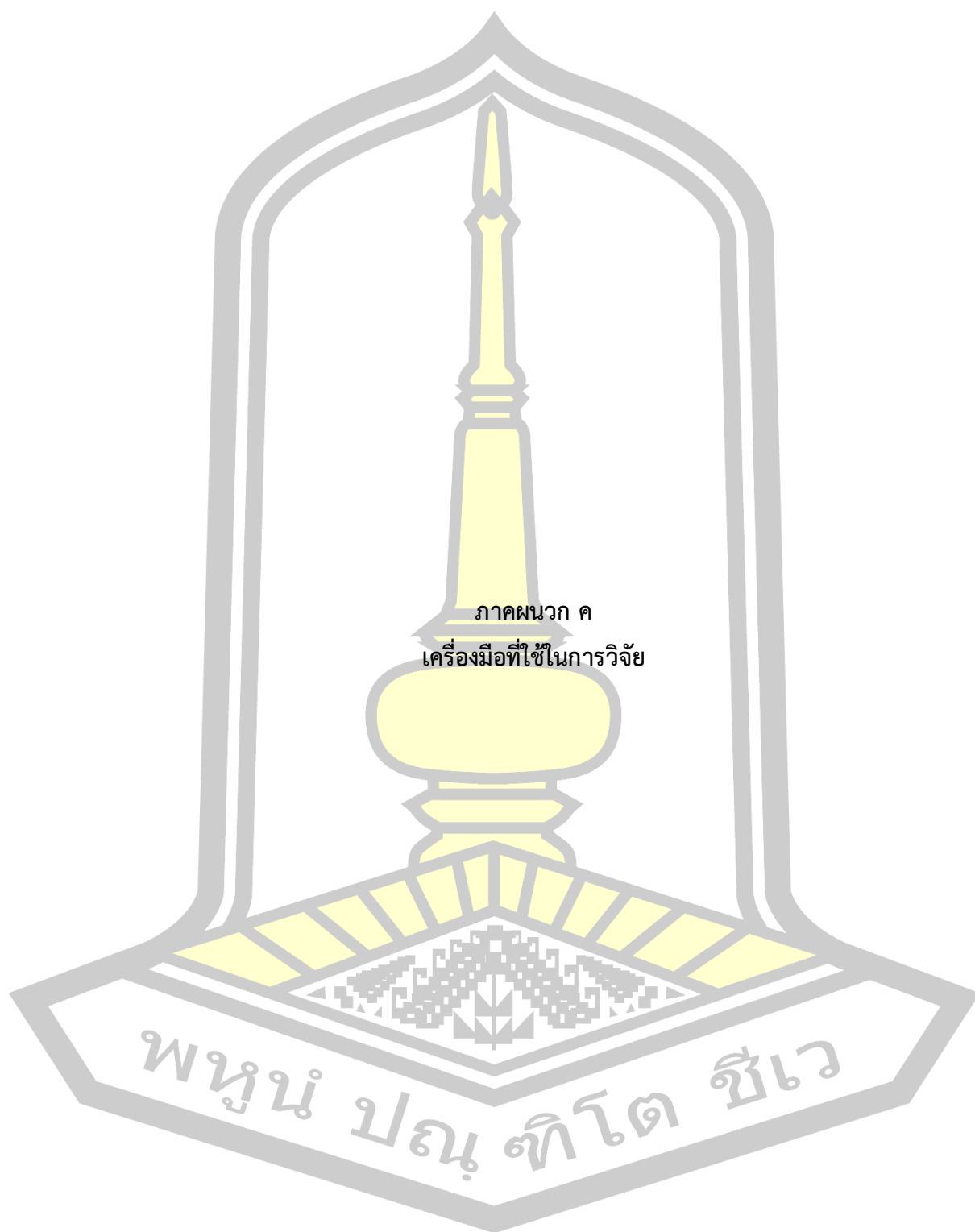
(นายสมคิด กัญญพันธ์)

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านลาดนาเพียง

โรงเรียนบ้านลาดนาเพียง

โทร.๐-๔๓๐๔-๑๓๑๑, ๐๘๑-๓๙๑๖๓๙๓

พูน ปณ จิตโต ชีเว

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 1

คำชี้แจง แบบสอบถาม

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูผู้สอน เกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 1
2. การตอบแบบสอบถามของท่านมีคุณค่าต่อการวิจัยและจะไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่ประการใด เพราะการวิจัยมุ่งภาพรวม จึงขอความกรุณาจากท่านตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง
3. แบบสอบถามชุดนี้ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้
 - ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ
 - ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ

ขอความกรุณาท่านให้ข้อมูลตามความเป็นจริงให้ครบถ้วนสมบูรณ์ทุกข้อทั้ง 3 ตอนข้อมูลในแบบสอบถามนี้ ซึ่งจะไม่มีการกระทบต่อการปฏิบัติงานของท่านแต่อย่างใด ทั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้นขออภัยในความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม มา ณ โอกาสนี้ด้วย

พระครูสมุห์พิชญ์ เสนามนตรี

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง () หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง

1. ตำแหน่ง

() 1) ผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนผู้บริหาร

() 2) ครูผู้สอน

2. ประสบการณ์ในการทำงาน

() 1) ระยะ 5 ปี ลงมา

() 2) ระยะ 6-10 ปี

() 3) ระยะ 11 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ

คำชี้แจง

1. โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างตามระดับสภาพความคิดเห็นที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด เพียงข้อละ 1 ช่อง แต่ละข้อมีความหมายดังนี้

5 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมาก

3 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อย

1 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

2. ตัวอย่างการตอบแบบสอบถาม

ข้อที่	การจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนวิถีพุทธ	ระดับปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
0.	ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้					
	มีการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิถีพุทธ		✓			

อธิบายได้ตาราง ว่า ✓ หมายถึง ผู้ตอบพิจารณาเห็นว่า มีการปฏิบัติในระดับมาก และได้
ไปปรากฏตามแบบสอบถามต่อไปด้วย

ข้อที่	การจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนวิถีพุทธ	ระดับปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
1. ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้						
1.1	ด้านศีล สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในรายวิชาให้เข้าใจง่ายและชัดเจน					
1.2	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในชั้นนำเข้าสู่บทเรียนได้อย่างเหมาะสม					
1.3	แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ทราบและทำการทดสอบก่อนเรียน					
1.4	ด้านสมาธิ มีความรู้ในเนื้อหาในรายวิชาและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม มีการสวดมนต์ และนั่งสมาธิก่อนเรียนอย่างสม่ำเสมอ					
1.5	มีรูปแบบแผนการสอนที่หลากหลายและสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละช่วงวัย					
1.6	ด้านปัญญา มีการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา					
1.7	มีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเนื้อหาในรายวิชา และได้บูรณาการตามหลักไตรสิกขา					
1.8	มีการนำเสนอชิ้นงานเพื่อรวบรวมข้อมูลปัญหาและสรุปแนวทางในการแก้ไขปัญหาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา					
1.9	มีการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์					
1.10	ใช้ประโยชน์จากการบันทึกหลังการสอน นำไปสู่การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน					
2. ด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้						
2.1	ด้านศีล มีการใช้สื่อเพื่อการเรียนการสอนอย่างคุ้มค่า					

ข้อที่	การจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนวิถีพุทธ	ระดับปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
2.2	มีการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้สำหรับการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักไตรสิกขา					
2.3	ผู้เรียนมีพัฒนาการเรียนรู้สูงขึ้นจากการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้อย่างคุ้มค่า					
2.4	ด้านสมาธิ ครูใช้สื่อการสอนสอดแทรกความรู้ด้านการพัฒนาจริยธรรม และส่งเสริมสมาธิของผู้เรียนได้					
2.5	สื่อและแหล่งการเรียนรู้มีความเหมาะสม หลากหลาย สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน					
2.6	ด้านปัญญา ตรวจสอบความพร้อมของสื่อก่อนนำไปใช้					
2.7	สามารถพัฒนาผู้เรียนในการใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย เช่น การอภิปราย การถามตอบ การบรรยายการเปิดโอกาสให้ถามและอธิบายได้อย่างชัดเจน					
2.8	มีการประยุกต์ใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สอดคล้องกับการพัฒนาการเรียนรู้					
2.9	ครูมีการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับลักษณะโรงเรียนวิถีพุทธและใช้แหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในการจัดการเรียนรู้อย่างเหมาะสม					
2.10	มีการประเมินผลการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขในครั้งต่อไป					
3. ด้านการวัดผลและประเมินผล						
3.1	ด้านศีล ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการวัดผลและประเมินผล โดยการบูรณาการตามหลักไตรสิกขา					
3.2	การวัดและประเมินผลเป็นไปตามตามสภาพจริงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์					

ข้อที่	การจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนวิถีพุทธ	ระดับปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
3.3	ผลการตัดสินผลการเรียนมีความเชื่อถือและถูกต้องตามหลักวิชาการ					
3.4	ด้านสมาธิ มีแนวทางการวัดผลและประเมินผลในรายวิชาที่สอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรและมาตรฐานการศึกษา					
3.5	มีการการวัดผลและประเมินผลสอดคล้องกับวิธีการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา					
3.6	มีการแจ้งผลตามเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติตามหลักการการวัดและประเมินผลที่ชัดเจน					
3.7	ด้านปัญญา มีการเตรียมเครื่องมือที่ใช้ทดสอบก่อนเรียนทุกครั้งเพื่อทราบจุดบกพร่อง อันจะนำไปสู่กระบวนการแก้ไข ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขา					
3.8	มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดผลและประเมินผลก่อนนำไปใช้					
3.9	นำผลการเรียนรู้ของผู้เรียนมาศึกษาเพื่อปรับวิธีการสอนให้สอดคล้องกับพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา					
3.10	มีการนำผลการวัดและประเมินผลไปใช้ตามนโยบายของการจัดการศึกษา					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาใน
โรงเรียนวิถีพุทธ

3.1 ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้

แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้ ควรมีวิธีการอย่างไร

3.2 ด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้

แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้โดยการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ควรมีวิธีการอย่างไร

3.3 ด้านการวัดผลและการประเมินผล

แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้เพื่อการวัดผลและการประเมินผล ควรมีวิธีการอย่างไร

แบบประเมินความสอดคล้อง (IOC)

ระหว่างจุดประสงค์และข้อคำถาม

เรื่อง แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนวิสุทธิพุทธ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 1

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาว่าข้อคำถามแต่ละข้อต่อไปนี้ วัดตรงกับจุดประสงค์หรือไม่ โดยทำ

เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง +1 0 หรือ -1 ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน ดังนี้

+1 เมื่อแน่ใจว่าข้อความนั้นวัดได้ตรงตามจุดประสงค์

0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อความนั้นวัดได้ตรงตามจุดประสงค์

-1 เมื่อแน่ใจว่าข้อความนั้นวัดได้ไม่ตรงตามจุดประสงค์

จุดประสงค์ ของพฤติกรรม	หัวข้อแบบสอบถาม	ผลการพิจารณา		
		+1	0	-1
1. ด้าน กระบวนการ จัดการเรียนรู้	1. ครูสามารถในจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขาในรายวิชาให้เข้าใจง่ายและชัดเจน			
	2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขา ในขั้นนำเข้าสู่บทเรียนได้อย่างเหมาะสม			
	3. แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ทราบ และการทดสอบก่อนเรียน เพื่อนำไปสู่เนื้อหาในรายวิชาที่สอน			
	4. ครูมีความรู้ในเนื้อหาในรายวิชาและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม มีการสวดมนต์ และนั่งสมาธิก่อนเรียนอย่างสม่ำเสมอ			
	5. ครูมีรูปแบบแผนการสอนที่หลากหลายและสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละช่วงวัย			
	6. มีการจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักไตรสิกขา			
	7. ครูมีการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา และได้บูรณาการตามหลักไตรสิกขา			

จุดประสงค์ ของพฤติกรรม	หัวข้อแบบสอบถาม	ผลการพิจารณา		
		+1	0	-1
	8. มีการนำเสนอชิ้นงานเพื่อรวบรวมข้อมูลปัญหาและสรุป แนวทางในการแก้ไขปัญหาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา			
	9. มีการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์			
	10. มีการบันทึกหลังการสอนและนำปัญหาที่เกิดจากการ เรียนของผู้เรียนไปปรับปรุงโดยการทบทวนในชั้นเรียน			
2. ด้านการใช้ สื่อและแหล่ง การเรียนรู้	1. มีการใช้สื่อเพื่อการเรียนการสอนอย่างคุ้มค่า			
	2. มีการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้สำหรับการจัดการเรียน การสอนที่สอดคล้องกับหลักไตรสิกขา			
	3. ผู้เรียนมีพัฒนาการเรียนรู้สูงขึ้นจากการใช้สื่อและแหล่ง เรียนรู้อย่างคุ้มค่า			
	4. ครูใช้สื่อการสอนสอดคล้องกับความรู้ด้านการพัฒนา จริยธรรม และส่งเสริมสมาธิของผู้เรียนได้			
	5. สื่อและแหล่งการเรียนรู้มีความเหมาะสม หลากหลาย สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน			
	6. ตรวจสอบความพร้อมของสื่อก่อนนำไปใช้			
	7. สามารถพัฒนาผู้เรียนในการใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย เช่น การอภิปราย การถามตอบ การบรรยายการเปิดโอกาส ให้ถามและอธิบายได้อย่างชัดเจน			
	8. มีการประยุกต์ใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ท้องถิ่นที่ สอดคล้องกับการพัฒนาการเรียนรู้			
	9. ครูมีการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับลักษณะ โรงเรียนวิสุทธิพรและใช้แหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในการจัดการ เรียนรู้ที่เหมาะสม			
	10. มีการประเมินผลการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้เพื่อเป็น แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขในครั้งต่อไป			

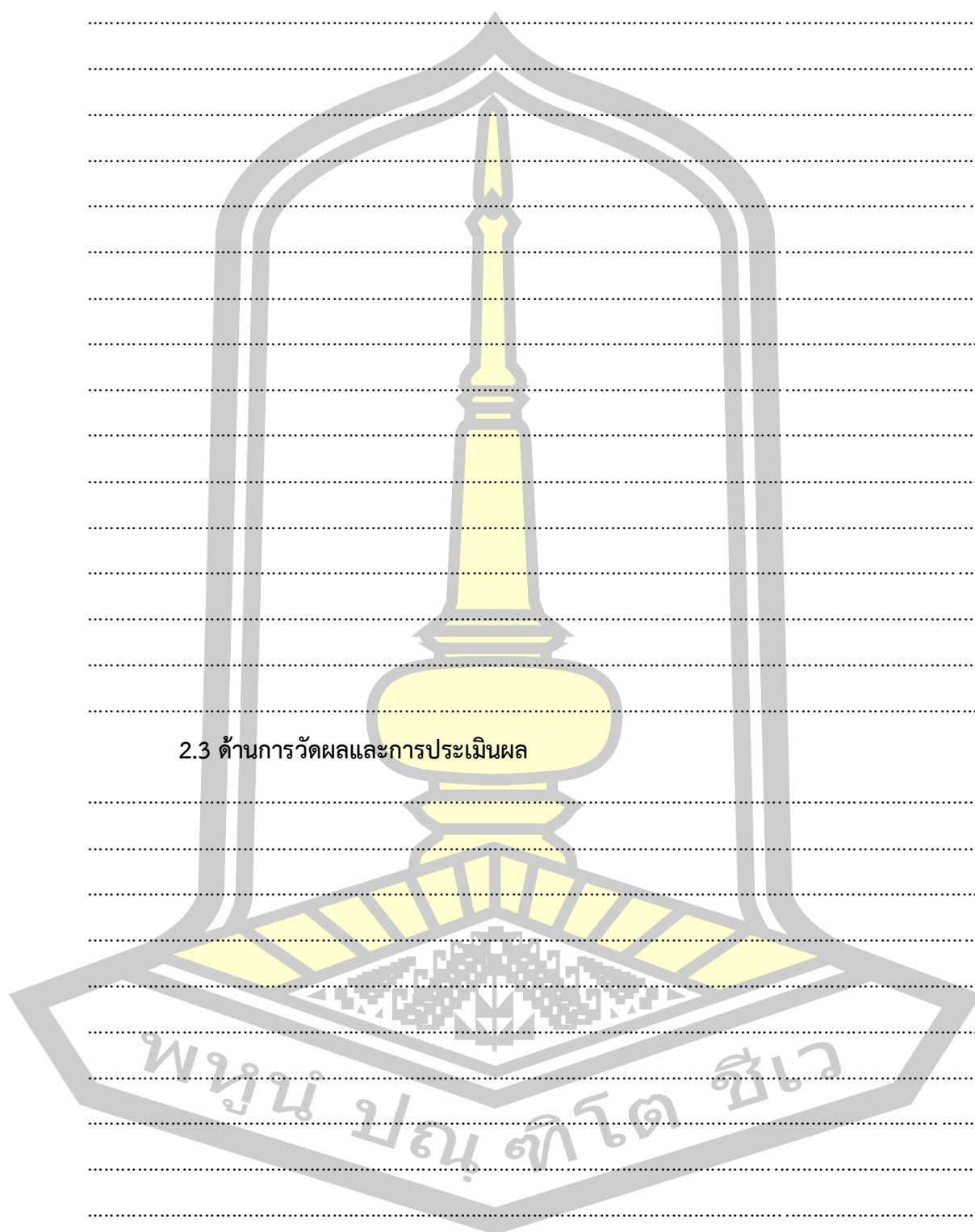
จุดประสงค์ ของพฤติกรรม	หัวข้อแบบสอบถาม	ผลการพิจารณา		
		+1	0	-1
3. ด้านการ วัดผลและการ ประเมินผล	1. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการวัดผลและ ประเมินผลโดยการบูรณาการตามหลักไตรสิกขา			
	2. การวัดและประเมินผลเป็นไปตามตามสภาพจริงและ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์			
	3. ผลการตัดสินผลการเรียนมีความเชื่อถือและถูกต้องตาม หลักวิชาการ			
	4. มีแนวทางการวัดผลและประเมินผลในรายวิชาที่สอนที่ สอดคล้องกับหลักสูตรและมาตรฐานการศึกษา			
	5. มีการวัดผลและประเมินผลสอดคล้องกับวิธีการจัดการ เรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา			
	6. มีการแจ้งผลตามเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติตามหลักการ การวัดและประเมินผลที่ชัดเจน			
	7. มีการเตรียมเครื่องมือที่ใช้ทดสอบก่อนเรียนทุกครั้ง เพื่อทราบจุดบกพร่อง อันจะนำไปสู่กระบวนการแก้ไขในการ จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการตามหลักไตรสิกขา			
	8. มีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดผลและ ประเมินผลก่อนนำไปใช้			
	9. นำผลการเรียนรู้ของผู้เรียนมาศึกษาเพื่อปรับวิธีการ สอนให้สอดคล้องกับพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา			
	10. มีการนำผลการวัดและประเมินผลไปใช้ตามนโยบายของ การจัดการศึกษา			

.....
(.....)

ผู้เชี่ยวชาญ

2.2 ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้

2.3 ด้านการวัดผลและการประเมินผล

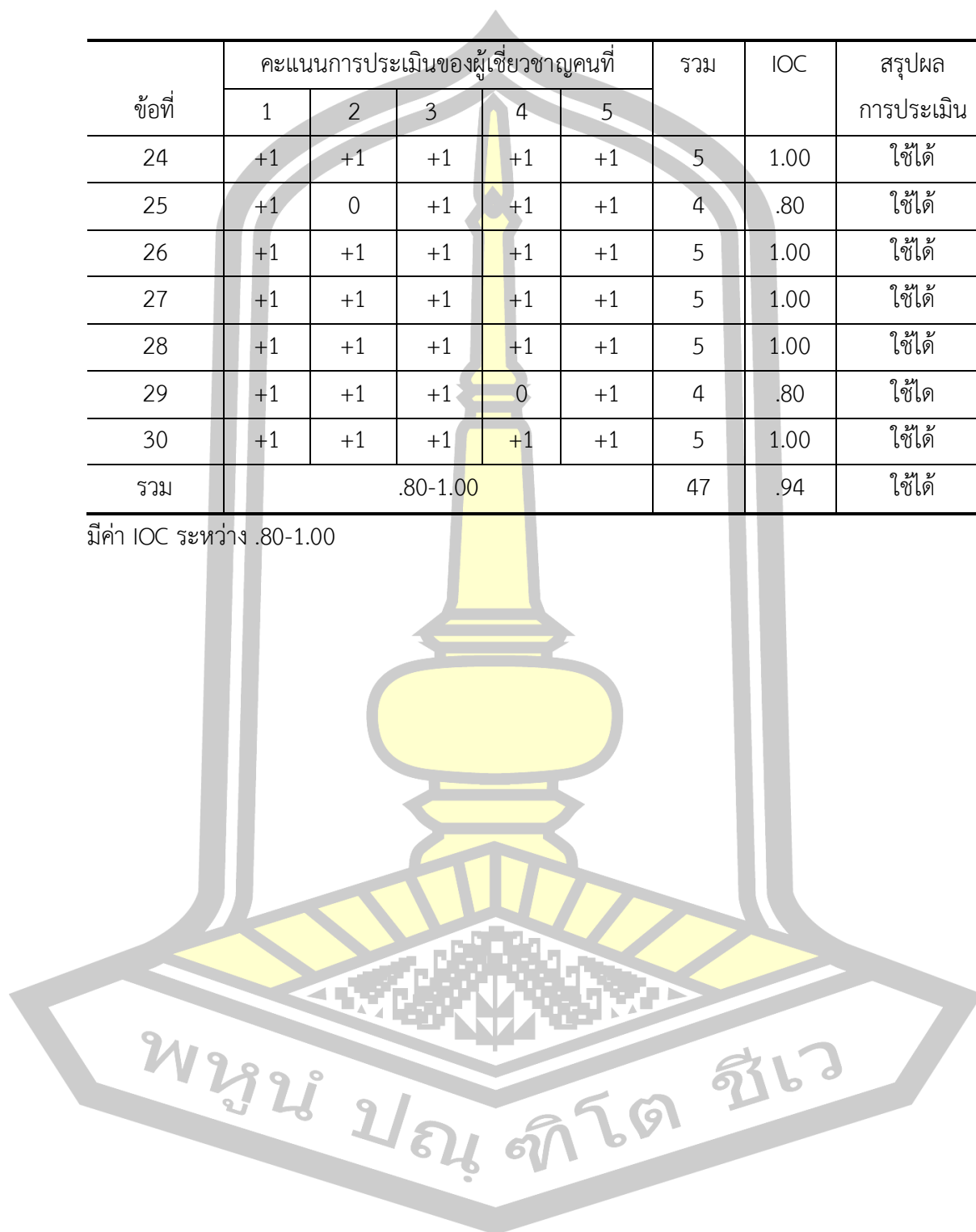
ตาราง 10 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์

ข้อที่	คะแนนการประเมินของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC	สรุปผล การประเมิน
	1	2	3	4	5			
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	0	+1	+1	4	.80	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
9	0	+1	+1	+1	+1	4	.80	ใช้ได้
รวม	.80-1.00					47	.94	ใช้ได้
10	+1	0	+1	+1	+1	4	.80	ใช้ได้
11	+1	0	+1	+1	+1	4	.80	ใช้ได้
12	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
13	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
14	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
15	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
16	+1	+1	+1	+1	0	4	.80	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
19	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
20	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
รวม	.80-1.00					48	.96	ใช้ได้
21	+1	0	+1	+1	+1	4	.80	ใช้ได้
22	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
23	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ตาราง 10 (ต่อ)

ข้อที่	คะแนนการประเมินของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC	สรุปผล การประเมิน
	1	2	3	4	5			
24	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
25	+1	0	+1	+1	+1	4	.80	ใช้ได้
26	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
27	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
28	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
29	+1	+1	+1	0	+1	4	.80	ใช้ได้
30	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
รวม	.80-1.00					47	.94	ใช้ได้

มีค่า IOC ระหว่าง .80-1.00

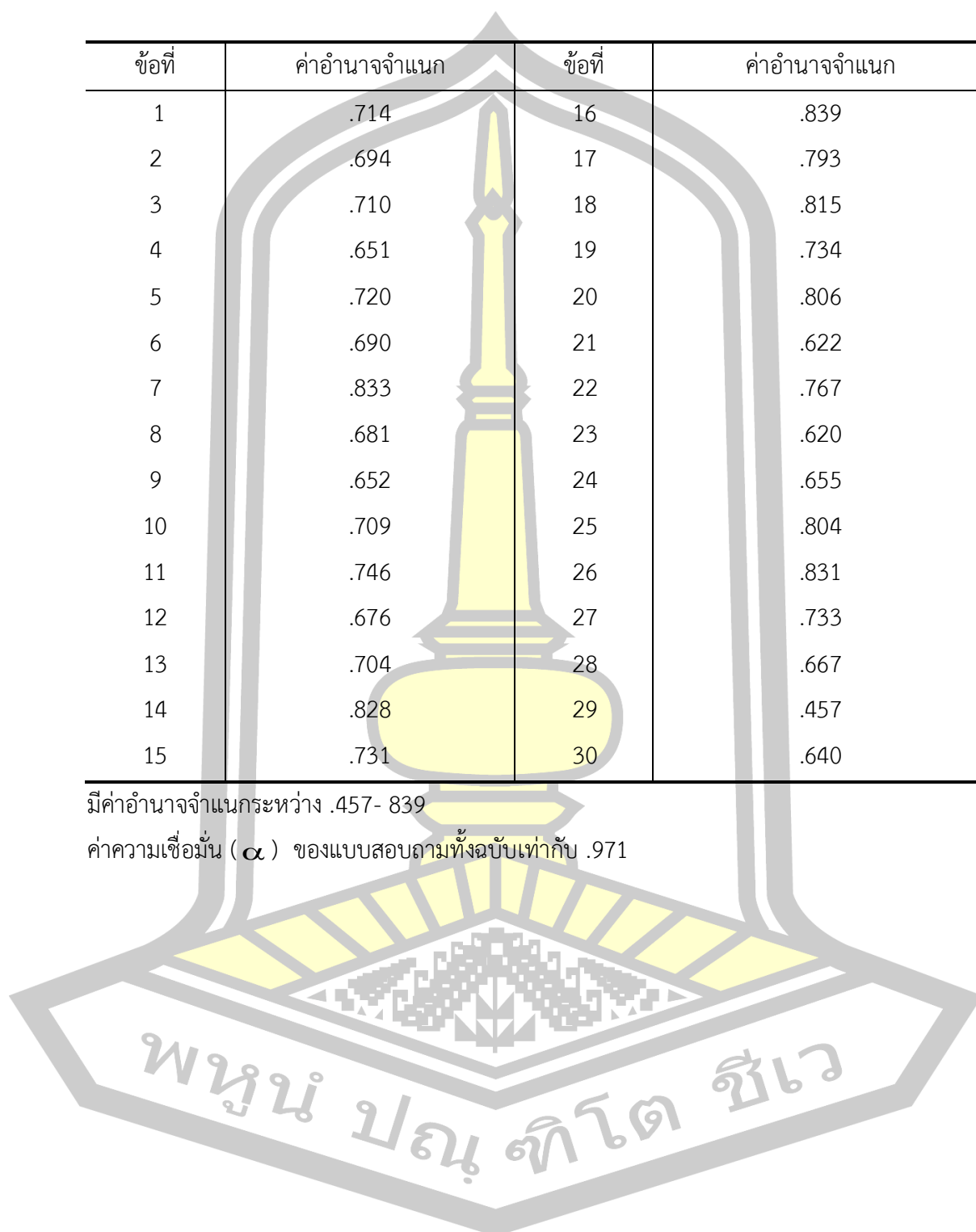

ตาราง 11 ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
1	.714	16	.839
2	.694	17	.793
3	.710	18	.815
4	.651	19	.734
5	.720	20	.806
6	.690	21	.622
7	.833	22	.767
8	.681	23	.620
9	.652	24	.655
10	.709	25	.804
11	.746	26	.831
12	.676	27	.733
13	.704	28	.667
14	.828	29	.457
15	.731	30	.640

มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .457- 839

ค่าความเชื่อมั่น (α) ของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .971

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	พระครูสมุห์พิชญ์ เสนามนตรี
วันเกิด	วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2508
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	เลขที่ 681 วัดศรีจันทร์พระอารามหลวง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น รหัสไปรษณีย์ 40000
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ครู
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนวัดศรีจันทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น รหัสไปรษณีย์ 40000
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2524 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านทุ่มวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2545 มัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียน อำเภอศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. 2549 ปริญญาศาสตรบัณฑิต (ศน.บ.) สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2562 ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พจนัน ปณฺ ทิโต ชีเว